

กาน ๒๕๑๗

สังคมศาสตร์ปริทัศน์

เปิดข่าวทกครวคำ
จงสุจำเป็นเอจัน
เหว็อกที่สุกิน
จังก่อเกิดมาเป็นคน

เจ้าของ : นายปวย อึ้งภากรณ์
แทนสมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
คณะที่ปรึกษา : นายพันศักดิ์ วิญญรัตน์
นายรังสรรค์ ฤณะพรพันธ์
นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์

บรรณาธิการผู้พิมพ์ผู้โฆษณา :

นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี

สำนักงาน : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย

สมาคมสังคมนิยมแห่งประเทศไทย

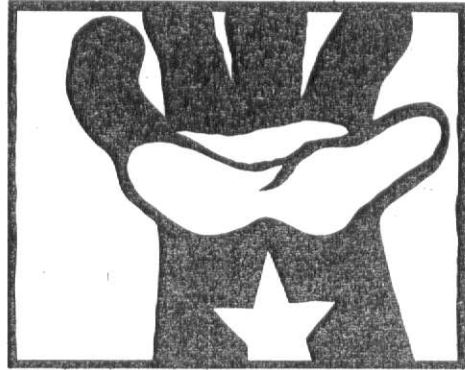
ถนนพญาไท จุฬาลงกรณ์

กรุงเทพฯ ๕ โทร. ๕๗๖๒๒

กองบรรณาธิการ

กึ่งดมศาสตร์ปริทัศน์

นายสุชาติ สวัสดิ์ศรี	บรรณาธิการ
นายธเนศ อาภรณ์สุวรรณ	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
นายนิวัติ กองเพียร	ฝ่ายศิลป์
นายสุดใจ เจิมศิริวัฒน์	ผู้จัดการ
นายวิธาน ไทเจริญ	ธุรการ

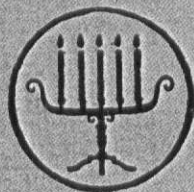

ผู้เขียน

สังคมนิยมปริทัศน์ ฉบับนี้ ออกข่าวตามเคย
เหตุก็เพราะอุปสรรค ทั้งด้านการเงินและความล่าช้า
ของโรงพิมพ์ อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของเล่มนี้จะเข้า
กับบรรยากาศของชวานาที่ประกาศคืนบัตรประชาชน
อยู่พอดี ในฉบับเราเน้นเรื่องที่ดินเป็นพิเศษ เช่น
ประสิทธิภาพการผลิตกับการถือครองที่ดิน ของนิพนธ์
พิวพงศกร ปัญหาการปฏิรูปที่ดิน ของ เกริกเกียรติ
พิพัฒน์เสวีธรรม ซึ่งเขียนให้ข้อมูลลึกลับเห็นค่อจากที่
เคยเขียนให้มาครั้งก่อน นอกจากนี้ เราเน้นความ
คิดทางเศรษฐกิจ โดยนำบทความ ความคิดทาง
เศรษฐกิจของพระยาสุริยานุวัตร ซึ่งฉัตรทิพย์ นารด
สุภา เขียน ลงควบคู่กับบทวิจารณ์ โฉมหน้าศักดินา
ไทยของ จิตร ภูมิศักดิ์ ที่ธรรมเกียรติ กัณวี เขียน
คอลัมน์ “ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” พันศักดิ์ วิญญรัตน์
เขียน “เบื้องหลังวอเตอรืเกดของนิกสัน” และ
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล นำความเห็นที่ว่าด้วยชายไทย
มาวิเคราะห์ในคอลัมน์ “เดินดินเปล่า” ของเขาว่า
เป็นเช่นใด

สังคมนิยมปริทัศน์ ฉบับหน้า เราจะทำด้วย
“อนาคตการเมืองไทย” ซึ่งจะเป็นฉบับครบรอบปี
ของวาระ ๑๔ ตุลาคม และหวังว่า ถ้าคลื่นลม
ครั้งนี้ ไม่ใหญ่หลวง เราจะกลับมาพบท่านผู้อ่านให้
ทันทุกเดือนจนกว่าจะถึงสิ้นปี

หนังสือทางวิชาการที่น่าสนใจ
ของสำนักพิมพ์

สำนักพิมพ์ สมาคมสังคมศาสตร์
แห่งประเทศไทย จุฬา ซอย ๒
ถนนพญาไท กรุงเทพฯ ๑๕
โทร. ๕๒๗๖๕๒

ประวัติศาสตร์ ฉบับแรก ของโลก

ชานาญ อินทโสภณ แปล

นอกจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์แล้วยังให้
ประโยชน์ในแง่วรรณคดีตะวันตกโบราณอีกด้วย

ราคาเล่มละ ๒๕ บาท

กึ่งคมตำสัตรีปริทัศน์

ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๗

พันศักดิ์ วิญญรัตน์
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล
ประเสริฐ จันคำ

- ๔ ถ้อยเหยื่อ
๕ จดหมายถึงบรรณาธิการ
๑๐ บทนำ / จักรวรรดินิยมกับความยากจนของชนบท
๑๓ ปลาใหญ่กินปลาเล็ก / ทำไมนกสันถึงพัง
๑๖ เดินคืนเปล่า / ว่าด้วยชายไทย
๒๓ ร้อยกรอง / มือจับหางไก่

บทความจากปก

- จักรทิพย์ นาดสุภา ๒๔ คนกับความลึก / ความคิดทางเศรษฐกิจของพระยาสุวิยานุวัตร
นิพนธ์ หวังพงศกร ๕๐ ชาวคนไทย: ประสิทธิภาพการผลิตกับการถือครองที่ดิน
เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม ๖๔ ปฏิรูปที่ดิน: ปัญหาและทางออกของชาวนา
ธรรมเกียรติ ก็นอริ ๘๒ คนกับงาน / โฉมหน้าศักดินาไทยในสายตาของจิตร ภูมิศักดิ์
ศรีศักดิ์ ชูสวัสดิ์ ๕๕ ร้อยกรอง / เนื้อฟ้า-ใต้ดิน
พิทักษ์ บุญญาอุทธ ๕๖ โลกที่สาม / คน ๘๐๐ ล้านกำลังอยู่ข้างอดอยาก
สุภาทิพย์ อินทร ๕๕ คนกับสิ่งแวคชั่น / ขบวนการต่อต้านโรงงานผลิตพิษ
สถาพร ศรีสงัจฉ ๑๐๕ กวีต่างแดน / ถิม ชีธา จากโจรร้ายทั้งห้าถึงเสียงร้องของประชาชน
อำพล สุวรรณธาดา ๑๑๑ กรณีสังหารมาดามปักจองฮี้

ผู้วิจารณ์หนังสือ

- ๑๑๔ วิจารณ์หนังสือ
๑๑๕ ขรรณาธิการ
วิสา พาณิพรรณ ชลิต แนวพนิช

แบบปก
ถ่ายภาพ

นิวัติ กองเพียร
กมล ฉายาวัดนะ

อ้อยเคี้ยว

ชีวิตชาวไทยสมัยนี้

และแล้ววันเก่า ๆ ก็หวนกลับมาอีก
ใคร ๆ ก็เคยคิดไว้เช่นนั้น
แต่ไม่มีใครสักคนที่คิดว่ามันจะเร็ว เช่นนี้
เมื่อชาวนาหมดความอดทนต่อการกดขี่
ที่มีมาตลอดชีวิต
แล้วเริ่มต่อสู้ด้วยวิธีสันติวิธี
กลับถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ
ในขณะที่นายกรัฐมนตรีอีกเจ็ดคนที่จะช่วยชาวนา
ควยเกรงว่าจะกระทบกระเทือนกลุ่มนายทุนขุนนาง
ก็ได้รับการขยอองว่าเป็นนักประนีประนอม

ชาวนาถูกกล่าวหาว่า
ได้รับการชูงจากฝ่ายตรงข้าม
แล้วใคร เล่าที่ชูงงนายกรัฐมนตรี

สมาชิกรัฐสภาไม่ผ่านกฎหมายช่วยเหลือชาวนา
เพียงเพื่อให้ชาวนาได้สำนึกว่าไม่มีใครช่วยแก่ได้

ก็เมื่อกดขี่กันถึงขนาดนี้

แล้วเรียกร้องลุกขึ้นต่อสู้

กลับถูกกล่าวหาว่าเป็นกบฏ

ถ้าลุกขึ้นจับปืน

ก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อการร้าย

แล้วรัฐบาล นายทุน ขุนนาง ข้าราชการ

ที่ใช้กฎหมายในสังคมเอารัดเอาเปรียบชาวนา

ใช้กฎหมายบ้านเมืองทำลายทรัพย์สินชาวนา

ใช้อำนาจเป็นควบคุมตัวชาวนา

จะถูกกล่าวหาว่าอย่างไรเล่า

มันไม่ใช่พวกเราเท่านั้นหรอกที่ทำถูก

พวกเขาก็อาจทำถูกได้เหมือนกัน

กันเบ็ด

จดหมายถึงบรรณาธิการ

โต๊แทน เอ. เอฟ. เอส.

บทความเรื่อง “อาณานิคมทางปัญญา : เอ. เอฟ. เอส. จะยุบหรือไม่ยุบ” ของนายธเนศวร์ เจริญเมือง เป็นบทความเชิงวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนมิได้เข้าใจการดำเนินงานตลอดจนวัตถุประสงค์อันแท้จริงของทุนการศึกษา เอ. เอฟ. เอส. โดยถ่องแท้แต่อย่างใด แม้ผู้เขียนจะเคยได้รับทุนมาจากไหนก็ตาม นอกจากนี้เหตุผลที่ผู้เขียนได้ระบุไว้ในบทความ ก็แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งในตัวเองมากมาย จนทำให้ผู้อ่านไม่แน่ใจว่า ผู้เขียนมีจุดประสงค์แท้จริงประการใด

ทุนการศึกษา เอ. เอฟ. เอส. เป็นทุนที่คัดเลือกนักเรียนจากทั่วโลกไปศึกษา ชั้นเตรียมอุดมศึกษา บัณฑิตยาลัยในสหรัฐอเมริกา และส่งนักเรียนอเมริกันมาศึกษาในประเทศต่าง ๆ เป็นการแลกเปลี่ยน ปัจจุบันโครงการนี้มีอายุกว่า ๒๐ ปีแล้ว และได้

ขยายโครงการนี้ให้นักเรียนทั่วโลกมีโอกาสแลกเปลี่ยนนักเรียนต่างชาติกันเอง เช่นในปีที่แล้วก็มีนักเรียนไทยได้ทุน เอ. เอฟ. เอส. ไปประเทศเดนมาร์ก ๑ คน วัตถุประสงค์ของทุนนี้ตรงกับพุทธภาษิตที่ว่า วิสาสา ปริมาญาตี หรือความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง กล่าวคือ การแลกเปลี่ยนนักเรียนนานาชาติก็เพื่อนักเรียนเหล่านั้นมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันให้มากขึ้น อันจะกลายเป็นสื่อสร้างสันติภาพในอนาคต

ผู้เขียนได้กล่าวไว้หลายครั้งในบทความว่า คนหนุ่มสาวในวัย ๑๕-๑๘ ปี เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และเมื่อพบเห็นสิ่งใดแปลกใหม่ก็อดที่จะนำเอามาตริตรองวิเคราะห์วิจารณ์เสียมิได้ ดังนั้นการไปศึกษาวัฒนธรรมใหม่ความเป็นอยู่ตลอดจน “อิสรภาพ-แบบปัจเจก

ชน” ที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ย่อมเป็นการเปิดหูเปิดตาให้นักเรียนเหล่านั้นให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การรับความรับผิดชอบเหล่านั้นมาปฏิบัติของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปเป็นธรรมดา หลายต่อหลายคนที่ได้รับทุนนี้ ก็กลายเป็นผู้ที่มีความคิด ความอ่าน ก้าวหน้าไปในด้านการเมือง เป็นผู้นำเยาวชน เป็นนักพัฒนาชนบท (ชาวค่ายอาสาพัฒนา) ไปก็มาก นายกองคึกการนิสิตนักศึกษาทั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่เป็นนักเรียนทุน เอ. เอฟ. เอส. ก็มีมาแล้วทั้งสองแห่ง และนายกสโมสรมนิสิตหญิงจุฬาลงกรณ์ก็เป็นชาว เอ. เอฟ. เอส. เช่นกัน ปัจจุบันคนไทยได้รับทุน เอ. เอฟ. เอส. จำนวนประมาณพันคนที่กลับมาถึงเมืองไทยมาแล้ว ๑๒ รุ่น ๑๒ ปีนี้ มีทั้งผู้ที่อยู่ในวัยการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และผู้ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว กระจายไปทั่วราชอาณาจักร ในฐานะที่เป็นนักเรียนเก่า เอ. เอฟ. เอส. ผู้หนึ่ง ผมกล้ายืนยันได้ว่า นักเรียนเก่า เอ. เอฟ. เอส. ที่กลับมาทำงานเพื่อส่วนรวม ไม่ฟังไปตามอย่างอเมริกันที่มีอยู่ถมไป อย่างไรก็ตามผมไม่ปฏิเสธว่า ในหมู่นักเรียน เอ. เอฟ. เอส. บางคนก็ล้มเหลวเสมอ “ปลาตัวเดียวหมื่นหมัดทั้งข้อง” ฉันทิ เอ. เอฟ. เอส. ก็ต้องยอมรับความเป็นจริงว่ายังมีคนส่วนน้อยอยู่ในหมู่นักเรียนเก่าที่ทำให้ทุนการศึกษาเสียหายได้ฉนั้น

อันที่จริงระยะเวลา ๑ ปีที่ไปศึกษาต่ออย่างต่างประเทศนี้ ผมเชื่อว่านักเรียนทุน เอ. เอฟ. เอส. ได้รับประสบการณ์อันมีค่ามากมายพอที่จะใช้เวลา ๑ ปีนี้ได้ ยังมีนักเรียนไทยวัยเดียวกันอีกนับหมื่นที่ใช้เวลา ๑ ปีที่สอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ มากวัดวิชาแบบเลื่อนลอย หรือไม่ก็เหลวแหลกไปก็มาก นอกจากนั้นนักเรียนไทยที่ไม่เคยไปเมืองนอกแต่

เนื้อ “ความเป็นฝรั่ง” เกินกว่าคนที่ผ่านการศึกษาต่างประเทศก็มีมากมายเช่นกัน ผมไม่แน่ใจว่าผู้เขียนบทความดังกล่าวมุ่งก่อนและทุนการศึกษา เอ. เอฟ. เอส. เพื่อโจมตีจักรวรรดินิยมอเมริกา หรือการบริหารการศึกษาของเมืองไทยกันแน่ เพราะยุคนี้เป็นยุคที่การได้ดีวิวิธระทบคราด ค่า โนนด้านนี้จะเป็นแพ้นั้นที่ปัญญาชนรุ่นใหม่ นิยมว่าทันสมัยทันสมัยเป็นกำลัง ปัญหาที่นักเรียนทุน เอ. เอฟ. เอส. จำนวนมากอยากจะเรียนตาม นายธเนศวร์ เจริญเมือง ในฐานะที่ นายธเนศวร์ เป็นนักเรียนเก่า เอ. เอฟ. เอส. ผู้หนึ่งก็คือ

๑. นายธเนศวร์ เคยถูกรัฐบาลอเมริกันสอบถามถึงความลับประเทศไทย หรือเคยถูกเขาล้างสมองให้นิยมลัทธอเมริกันบ้างหรือไม่ ในระหว่างที่นายธเนศวร์ได้รับทุนการศึกษา ประเภทอาณานิคมทางปัญญาเช่นนี้

๒. นายธเนศวร์ เคยเห็นนักเรียนอเมริกันอายุ ๑๖-๑๗ ปี ที่ทำนออยู่กับครอบครัวไทย ไปโรงเรียนไทย เคย “มาหาข้อมูลให้รัฐบาลอเมริกัน” ตามที่นายธเนศวร์เขียนไว้ในข้อ หน้าสุดท้ายของบทความหรือไม่ และนายธเนศวร์คิดหรือว่า รัฐบาลอเมริกันจะใจพอกที่จะเอาเด็กวัยรุ่นเหล่านั้นมา “ซี.ไอ. เอ.” เมืองไทย

๓. เท่าที่อยากให้เลิกโครงการ เอ. เอฟ. เอส. นั้นเป็นเพราะว่านายธเนศวร์ เห็นว่านักเรียนไทยที่ไร้ทรัพย์ แต่มีปัญญาสอบชิงทุนไปนอกเพื่อเบ็ดหน้าเบ็ดตา เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควรกระนั้นหรือ ถ้าเป็นเช่นนั้น รัฐบาลควรพัฒนาอย่างเมืองไทย ก็ไม่ควรส่งพวกนักเรียนดึบอรรถที่แข่งกันสอบชิงทุนต่างๆ ไปต่างประเทศได้แล้ว

๔. นายธเนศวร์กล้าปฏิเสธหรือไม่ว่า การได้ทุน เอ. เอฟ. เอส. ของนายธเนศวร์ครั้งนั้น

ไม่ได้ช่วยให้ หู ตา บัญญา ของนายรเนศวร์ กว้างไกลขึ้น จนกระทั่งสามารถวิพากษ์วิจารณ์การเมืองทั้งของไทยและของนานาชาติจนเลียงปากเลียงท้องของนายรเนศวร์ได้ทราบเท่าทุกวันนี้ แล้วเหตุใดเล่าจึงจะกักกันมิให้คนรุ่นหลัง ได้รับโอกาสและประสบการณ์เขย่งนบน้าง

ทุนการศึกษา เอ.เอฟ.เอส. มิใช่ทุนการเมืองผู้ดำเนินงานซึ่งส่วนใหญ่เป็น อาสาสมัครเกือบทั้งหมดพยายามย้าให้นักเรียนทุนทุกคน ละเว้นการวิพากษ์วิจารณ์ การเมืองและการศาสนาเสมอมา เพราะเป็นหัวข้อสนทนาที่อาจทำให้เกิดข้อขุ่นข้องหมองใจกันได้ง่าย เรื่องนี้ตัวนายรเนศวร์เองก็คงตระหนักแก่ใจเป็นอย่างดี

นอกจากนี้ทุน เอ.เอฟ.เอส. ก็ไม่ได้สอนให้ใครมองายในความเป็นอเมริกัน แต่กลับช่วยให้นักเรียนทุนนั้นมองเห็นข้อดีและข้อเสียของความเป็นอเมริกันมากมาย ตัวผมเองก็ไม่เห็นด้วยกับนโยบายต่างประเทศของ สหรัฐอเมริกา หลายต่อหลายอย่างและเข้าใจดีว่าสังคมอเมริกันบางอย่างก็ไม่เหมาะกับบ้านเรา แต่ที่แน่ก็คือทุน เอ.เอฟ.เอส. สอนให้ผมรู้จักพึ่งตัวเอง มีวิจารณญาณเลือกสิ่งที่ถูกที่ควรมาใช้กับบ้านเรา มีความเชื่อมั่นในตนเอง ประการสำคัญที่สุดทุน เอ.เอฟ.เอส. ช่วยให้มีเพื่อนต่างชาติมากมายพอที่จะเห็นว่า คนเราทั้งโลกโดยเนื้อแท้ก็มีความผิดแผกแตกต่างกันอย่างไร หากมีความใกล้ชิดสนิทสนมและมีการโอ้อ่อนอ่อนน้อมคานกันพอสมควร ทุกคนก็เป็นเพื่อนกันได้ ภาษิตของ เอ.เอฟ.เอส. มีอยู่ว่า

Walk together, talk together
Then and only then, shall ye have
peace.

กรุณาอย่าใช้คำว่า "อเมริกัน" (ซึ่งเป็นคำต้องห้ามสำหรับคนบางคน) ที่มีอยู่ในชื่อทุนการศึกษาอเมริกันฟิวด์เซอร์วิสเซอริเนชั่นแนล ลวงตาทำนองว่าทุนนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะตั้งหน้า ameri-canize หรือเผยแพร่จักรวรรดินิยม หรือเป็นอาณานิคมทางปัญญาสำหรับคนไทย อย่างที่บางคนคิดเลย

อภิชาติ รมยะรูป

ถนนพระราม ๖, กรุงเทพฯ ๔

ถ้าคุณรเนศวร์ เจริญเมือง จะตอบ ผมให้โอกาสสักครั้ง และขอยุติ

ช.ก.

ผลงานของศรีบูรพาเป็นงานศิลป์หรือไม่

จากบทวิจารณ์หนังสือผลงานของ ศรีบูรพา ของคุณสุภัญญา หาญตระกูล ใน *สังคมนิยมปริทัศน์* ฉบับที่ ๘ ประจำเดือนสิงหาคม ผมมีข้อคิดเห็นที่ไม่ตรงกันกับคุณสุภัญญา ที่กล่าวว่างานของศรีบูรพา "ยังขาดความมีศิลป์ในการนำเสนอ ในแง่ของความบกพร่องในความเป็นนวนิยายประเภทสังคมนิยม เพราะยังมีความสมจริงไม่เพียงพอ ทั้งในด้านเนื้อหาและภาษา" และ "มิใช่เป็นงานศิลป์หรือวรรณคดีแต่อย่างไรเลย" นั้นก่อนอื่นผมอยากจะให้พิจารณาดูก่อนว่า ศิลปคืออะไร

ศิลปคือการแสดงออกอันสะท้อนความคิดความอ่านของศิลปินผู้ผลิตงานศิลปชิ้นนั้นๆออกมา ไม่ว่าจะป็นด้านใดก็ตามทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม หรือวรรณกรรม ซึ่งความคิดความอ่านของศิลปินย่อมสร้างขึ้นจากพื้นฐานของชีวิตจริงในสังคมของศิลปินผู้นั้น และสรุปออกมาเป็นผลงานศิลป

จากผลงานวรรณกรรมของศรีบูรพา ไม่ว่าจะ เป็น *สงครามชีวิต* *ข้างหลังภาพ* จนกว่าเราจะพบกันอีก หรือ *แลไปข้างหน้า* เราจะเห็นได้ว่าศรีบูรพาได้แหวกขนจากกระแสสำเนาแห่งนวนิยายที่ไร้สาระทั้งหลาย ด้วยการเสนอนวนิยายแนวใหม่ที่สอดแทรกความคิดเห็น สาระเนื้อหาแปลกออกไปจากที่เป็นอยู่ มีคุณค่าในการสร้างสรรค์จิตสำนึกที่ต่อสู้สังคม นับจากงานเขียนชิ้นแรกๆ ของศรีบูรพาจนถึง *แลไปข้างหน้า* จะเห็นได้ถึงการพัฒนาการแนวความคิดและอุดมการณ์ของศรีบูรพา ซึ่งได้พัฒนางานเขียนจากโลกแห่งความรักอันคับแคบของหนุ่มกับสาวมาเป็นความรักในมนุษยชาติอันยิ่งใหญ่ มีเป้าหมายอันมั่นคงเข้มแข็งในการที่จะสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ดีกว่า ต่อต้านความอยุติธรรมของสังคมที่แบ่งแยกชนชั้น เป็นงานเขียนที่สะท้อนออกถึงความรู้สึกรักคิดของศรีบูรพาที่มีต่อสังคมส่วนรวม ดังนั้นวรรณกรรมของศรีบูรพาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคหลังจึงสามารถที่จะจัดเป็นงานศิลป์ได้ แม้จะมีข้อแย้งในด้านการใช้ภาษาท่วงทำนองการเขียนที่มีลักษณะของการบรรยายและความไม่กระชับในภาษา แต่นั่นก็เป็นเทคนิคและเอกลักษณ์ของศิลปินแต่ละคน ที่ว่าจะแสดงออกมาอย่างไรต่างหาก ข้อแย้งนี้ไม่อาจจะมีน้ำหนักพอที่จะตัดสินว่างานเขียนของศรีบูรพาไม่ใช่งานศิลป์

ส่วนในข้อที่ว่างานของศรีบูรพาน่าจะอ่านเป็น “การเพิ่มพูนความรู้ แต่มิใช่เป็นการเอามาแทนวรรณคดีซึ่งเป็นงานศิลป์ของชาติ” นั้น อันที่จริงแล้ววรรณคดีของไทยส่วนใหญ่เป็นงานประพันธ์ในแนวสรรเสริญเยินยอประจบสอพลอพวกศักดินาครองเมืองในสมัยนั้นมากกว่าที่จะเป็นการสะท้อน

ออกถึงความคิดอ่านของผู้แต่ง หรือไม่เนื้อหาสาระก็ล้าแล้วแต่รับใช้ชนกลุ่มน้อยที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ เราถือเป็นการงานศิลป์ของชนชั้นศักดินาเสียส่วนใหญ่ ไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะยกย่องว่าเป็นงานศิลป์ของชาติ เพราะชาติมิได้ประกอบด้วยชนชั้นศักดินาแต่เพียงอย่างเดียว ยังมีมหาชนอีกเป็นจำนวนมากที่มาประกอบกันเป็นชาติไทย จริงอยู่ผลงานที่ว่าอาจจะมีการใช้สำนวนท่วงทำนองของการประพันธ์ทั้งดงามไพเราะ แต่นั่นแหละ มันก็แค่ผลผลิตด้านงานเขียนงานแต่งที่มีลักษณะการใช้ภาษาที่ดีเท่านั้นไม่ถึงขั้นที่จะจัดเป็นงานศิลป์ เพราะศิลปะที่แท้จริงต้องเป็นศิลป์เพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนเท่านั้น และที่สำคัญที่สุดก็คือคุณค่าของศิลป์ไม่ว่าจะวัดได้ด้วยตัวของมันเอง หากวัดด้วยความหมายสะท้อนและคุณประโยชน์อันพึงมีต่อมวลมนุษยชาติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า

งานของศรีบูรพามีใช่เพียงแต่ว่าเป็นงานศิลป์เท่านั้นหากยังจัดเป็นผลงานวรรณคดีได้ด้วย (มิใช่เอามาแทนวรรณคดี) เพราะมีความหมายสะท้อนและคุณประโยชน์ต่อสังคมส่วนใหญ่ ไม่เหมือนกับงานเขียนที่รับใช้ชนกลุ่มน้อยที่หลงยกย่องกันว่าเป็นศิลป์ของชาติ

อนุชิต ธนักรสมบัติ
อ. เมือง จ. เชียงใหม่

ขบวนการนักศึกษากับหลักการ

เมื่อได้อ่านบทความของคุณเสกสรรค์ ประเสริฐกุล เรื่องขบวนการนักศึกษากับความสามัคคีภายในชาติ : ภาพสะท้อนจากกรณีพิพลาไชยในฉบับเดือนสิงหาคมนี้ ดิฉันมีความรู้สึกประทับใจในลีลาการเขียน และการแสดงความคิดเห็นได้

แย้งของคุณเสกสรรค์เป็นอย่างดี แต่มีที่ข้องใจ
อยู่คือ ในย่อหน้าที่สองของหน้า ๒๔ และต่อไป
ถึงหน้า ๒๕ นั้น คุณเสกสรรค์แนะนำว่าก่อนที่จะ
เสนอทัศนคติออกมา กลุ่มนิสิตนักศึกษาควร
จะสำรวจความเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน
ถ้าเห็นว่า “มติของฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนเริ่ม
ได้ดุลย์ใกล้เคียงกัน จึงให้เริ่มเสนอมติของนัก
ศึกษาออกมา” แต่ถ้าสำรวจแล้วเห็นว่าเสียงของ
ประชาชนเห็นตรงข้ามกับกลุ่มก็ “ควรจะงดการ
แสดงท่าที เพราะอาจได้ไม่คุ้มเสีย”

สิ่งที่คิดนั้นขอดีก็คือ การ “ได้” การ “เสีย”
ที่พูดถึงนั้นมุ่งไปเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มนิสิต
นักศึกษาแต่ประการเดียว การเอาตัวรอดเพื่อ
รักษาผลประโยชน์ของกลุ่มนั้นเป็นการไม่สมควร
คิดเห็นว่าการยึดมั่นกับความคิดเห็น และอุดม
การของตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ถ้ากลุ่มนิสิต
นักศึกษาได้พิจารณากรณีต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วน
แล้วมีมติออกมา แม้ว่ามันจะขัดกับเสียงส่วนใหญ่
ของประชาชน กลุ่มนิสิตนักศึกษามีหน้าที่ที่
จะยึดมั่นกับหลักการของตน ควรที่จะนำข้อเท็จ
จริงมาเผยแพร่ให้ประชาชนได้ทราบมากกว่าที่จะ
เงิบเงยเสีย เพราะเกรงว่าการคัดค้านจะนำไปสู่
การสลายตัวของขบวนการของตนเอง

ขบวนการนักศึกษา มิได้มีไว้เพื่อรักษาผล
ประโยชน์ของตนเอง หากมีไว้เพื่อคอยสอดส่องดู
แลทุกข์สุขของประชาชนและรักษาความยุติธรรม
ในสังคม

อรุมา ยุทธวงศ์
กทม

ประชาธิปไตย - เข้าใจกันอย่างไร ?

เหตุการณ์ที่เข้าขงจลาจล ซึ่งเกิดขึ้นในกรุง
เทพ ฯ เมื่อต้นเดือนนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า ยุคนี้

คนเป็นจำนวนมากมีความเข้าใจคำว่า *ประชาธิปไตย*
มาก-น้อยเพียงใด เรากำลังจะได้ประชาธิปไตย
ในทางลบมากขึ้นทุกที และแนวโน้มของมัน
ก็คือ เรากำลังเรียกร้องการปกครองในระบอบ
เผด็จการ กลับคืนมาโดยปริยาย

ประเทศไทยเรายังไม่พร้อมสำหรับความ
หมาย “ประชาธิปไตย” ในตอนนี้เป็นอย่างยิ่ง
(แต่มีได้หมายความว่า เราจะเป็นไม่ได้เสียเลยใน
วันข้างหน้า) ดูเหมือนว่าประชาชนเป็นจำนวน
มากของเรา ตีความหมายของคำนี้ว่า การทำอะไร
ได้ตามที่ต้องการ นับวันก็น่าเป็นห่วงว่า ภาวะ
การณืเช่นนี้ จะมีมากขึ้นทุกขณะ ประกอบกับ
เรามีรัฐบาลพลเรือนที่แทบจะพูดได้ว่า ไม่เด็ดขาด
และเข้มแข็งเพียงพอเหล่านี้ ย่อมเป็นช่องทางที่
ฝ่ายเผด็จการผู้สูญเสียบอำนาจ จะมีโอกาสกลับมา
ได้อีก พวกเขาคงจะนึกอยู่ก็ได้ว่า สมัยที่พวกเขา
ปกครองประเทศอยู่นั้น ความวุ่นวายต่างๆเหมือน
ตอนนี แสบไม่ปรากฏ เพราะเขาใช้ความเด็ด
ขาดเพียงพอ อย่างไรก็ตาม เราจะไม่สรุปลงไป
ว่า คนไทยควรจะถูกปกครองด้วยระบอบทหาร
และเผด็จการ มากกว่าประชาธิปไตย แต่ถ้าเรายัง
มีประชาธิปไตยในทางลบ เหมือนเช่นที่มีสภาพ
การณืเป็นไปหลายต่อหลายหนอย่างนั้นแล้ว เราก็
ควรที่จะคิดได้เหมือนกันว่า

เราพร้อมหรือยังสำหรับคำนี้ ในภาวะนี้ ?

เราควรจะประยุกต์ความหมายของ “*ประชาธิปไตย*” กับ “*เผด็จการ*” เข้าด้วยกันอย่างไร เพื่อ
ให้เหมาะสมกับสภาพอย่างบ้านเรา เพราะทุกคน
ออกจะแก่ *อุดมการณ์*ของ*ประชาธิปไตย* มากไปก็ได้
เพราะในทางปฏิบัติแล้ว มันก็เป็นอย่างที่เป็นอยู่
เช่นที่เราได้เห็นกัน

รัฐธา รัฐภรณ์
Chicago, Ill. USA.

บทนำ

จักรวรรดินิยมกับความยากจนของชนบท

การประชุมประท้วงของกลุ่มชาวนาที่ท้องสนามหลวงเมื่อเดือนมิถุนายน จนกระทั่งต่อมามีการประกาศจะลาออกจากการเป็นราษฎรไทย ถ้าหากรัฐบาลยังไม่เหลียวแลแก้ไขปัญหาของชาวนาอย่างจริงจังมากกว่าการรับปากนั้น น่าจะเป็นสัญญาณที่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงความจริงที่ซ่อนเร้นอยู่มาเป็นเวลานานในชนบทไทย ถ้าจะกล่าวอย่างสั้นๆ ความเป็นจริงอันนั้นก็คือความยากจนของชนบท ที่ได้ฝังตัวและเจริญงอกงามจนชาวนาผู้เป็นพื้นฐานอันสำคัญของชนบทไม่อาจทนอยู่กับมันได้อีกต่อไปแล้ว

ถ้าจะพูดอย่างเจาะจงลงไป ความยากจนของชนบทได้แสดงออกมาในรูปของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน และเอกลักษณ์ของชีวิตหรือในด้านวัฒนธรรม กล่าวได้ว่าความเป็นอยู่ของชาวชนบทส่วนใหญ่ได้ถูกทอดทิ้งให้ต้องเผชิญกับชีวิตที่ไร้หลักประกัน ทั้งในด้านจิตใจและร่างกาย ขาดการดูแลรักษาที่ถูกต้องตามหลักสวธรรมสุข ขาดการปกป้องคุ้มครองภัยจากเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ถูกมอมเมาให้ติดอยู่กับความเชื่อไสยศาสตร์ มีชีวิตทั้งชีวิตที่แขวนอยู่กับคำท่องบ่นสวดมนต์ และใช้ชีวิตที่ทุกข์ยากเป็นเครื่อง เช่น เพื่อให้มีความสุขในชาติหน้าที่ไม่อาจมองเห็นได้

ในด้านการทำมาหากินก็เช่นเดียวกัน ชาวนาส่วนใหญ่ยังคงจมปลักอยู่กับหนี้สินที่ไม่มีวันหมดสิ้นไป แม้จะได้ลงแรงไปมากเท่าใดก็ตาม จากการสำรวจของทางการเมื่อปี ๒๕๐๘ พบว่าชาวนาภาคกลาง ๑๑ จังหวัดมีหนี้สินเฉลี่ยแล้วครอบครัวละ ๓,๐๐๐ บาท ถ้าดูจากสถิติในรอบ ๑๘ ปี (จากปี พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๕๐๘) ชาวนาเหล่านี้มีรายได้เพิ่มเพียงร้อยละ ๓.๘ ในขณะที่รายจ่ายในการเกษตรเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๘.๓ ส่วนรายได้สุทธินั้นไม่ได้เพิ่มขึ้นเลยในการทำมาหากินมาตลอดเวลา ๑๘ ปี

จากสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่และการทำมาหากินที่ถูกเอารัดเอาเปรียบมาตลอดตนเอง ได้ส่งผลกระทบมาถึงความยากจนและอับเฉาทางด้านวัฒนธรรมด้วยเหมือนกัน กล่าวคือวัฒนธรรมชนบทได้ถูกระแสวัฒนธรรมเมืองเข้าครอบงำและทำลายลงไป ในปัจจุบันเราจึงเห็นว่าเพลงพื้นบ้าน การแสดงและศิลปะต่างๆ ค่อยๆ หายไปจากชนบทไทยที่ละน้อย ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมเมืองกลับเข้าไปมีบทบาทอย่างมากในการครอบงำและทำลายเอกลักษณ์ของชนบท

ความยากจนของชนบทในด้านต่าง ๆ เท่าที่กล่าวมาแล้วนั้นย่อมไม่ใช่เรื่องบังเอิญที่เกิดขึ้นโดยปราศจากสาเหตุ และก็มีใช่เป็นเพราะว่าชาวชนบทเป็นคนโง่หรือไร้การศึกษา แต่ปัจจัยหลายอย่างที่กลายมาเป็นเครื่องขับเคลื่อนถึงความล้มเหลวและการถูกเอารัดเอาเปรียบ เช่น การศึกษากิจ หรือสภาพการไร้ประสิทธิภาพในการผลิตก็ล้วนแต่เป็นเพียงปลายเหตุเท่านั้น ต้นตอที่แท้จริงของความยากจนทั้งหลายในชนบทนั้นกล่าวได้ว่าเป็นเกิดจากการกดขี่ขูดรีดของระบบทุนนิยม ในประเทศ และจากจักรวรรดินิยมต่างประเทศนั่นเอง

ถ้าหากจะมองย้อนกลับไปถึงลำดับการพัฒนาของระบบทุนนิยมในประเทศไทย จะเห็นได้ว่ากำเนิดของระบบทุนนิยมในประเทศนั้น มีความสัมพันธ์อย่างมากกับการขยายตัวของ จักรวรรดินิยมตะวันตก ระบบทุนนิยมในประเทศมิได้เกิดขึ้นมาเพราะความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตได้พัฒนาไปถึงจุดที่สูงอม และพร้อมจะเปลี่ยนไปเป็นระบบเสรีทุนนิยม หากแต่ระบบทุนนิยมในประเทศจำเป็นต้องเกิดขึ้นจากการสร้างเงื่อนไขของจักรวรรดินิยมเอง กล่าวคือเมื่อระบบทุนนิยมในประเทศตะวันตกได้พัฒนาถึงขั้นผูกขาด มีการกดขี่ชนชั้นผู้ยากไร้ทั้งหลาย ก่อให้เกิดความขัดแย้งทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน อีกด้านหนึ่งการแข่งขันอย่างเสรีเพื่อให้ได้กำไรสูงสุดนั้น ได้ชักนำให้ประเทศจักรวรรดินิยมทั้งหลายต้องแผ่ขยายออกมาคูดทวีปากรและแรงงานบางประเภทไปจากประเทศโลกที่สาม เพื่อลดความขัดแย้งที่รุนแรงยิ่งขึ้นระหว่างชนชั้นนายทุนกับกรรมกรมาชีพ ในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก บรรดาประเทศจักรวรรดินิยมทั้งหลายจึงได้หาทางผ่อนคลายความขัดแย้งภายในประเทศของตนลง ด้วยการส่งความขัดแย้ง ออกมายังประเทศโลกที่สาม วิธีการส่งออกดังกล่าวกระทำได้โดยการย้ายการลงทุนไปในประเทศดังกล่าวที่เป็นตลาด และอยู่ภายใต้อำนาจทางเศรษฐกิจของประเทศจักรวรรดินิยม ดังกรณีตัวอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ที่สามารถชะลอความขัดแย้งในระบบทุนนิยมในประเทศได้ด้วยการขูดรีดประเทศโลกที่สาม เพื่อนำมาบำรุงบำเรอชนชั้นกรรมกรมาชีพ จนสามารถยกระดับชนชั้นคนงานขึ้นเป็นชนชั้นกลางได้เป็นส่วนมาก

ดังนั้น ระบบทุนนิยมในประเทศจึงมิได้ดำเนินไปเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในสังคม หากแต่ต้องดำเนินไปตามความประสงค์ของจักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นผู้ควบคุมและกุมวิถีทางการผลิตแทบทั้งหมดเอาไว้ เมื่อเป็นเช่นนั้น ภาวะการเอารัดเอาเปรียบของชนชั้นปกครองที่มีต่อชาวนา ซึ่งมีมานานแล้วในอดีต จึงได้ทวีความรุนแรงออกมามากเมื่อการรุกรานทางเศรษฐกิจของจักรวรรดินิยมได้แผ่ขยายเข้ามาถึง ดังจะเห็นได้จากกรณีชาวนา ๘ จังหวัดจาก ทิฆมโลก พิจิตร เพชรบูรณ์ สุพรรณบุรี

อ่างทอง สิงห์บุรี ชัยนาท และนครสวรรค์ ประกาศจะลาออกจากการเป็นราษฎรไทย ถ้าหากรัฐบาล
ไม่ยื่นมือเข้ามาแก้ไขปัญหาวาชนาวอย่างจริงจัง ทั้งๆที่ผืนนาดังกล่าวเป็นที่อุดมสมบูรณ์มาแต่โบราณ
กาล แม้เมื่อมีการเก็บภาษีอากรค่านา ก็มีหลักฐานแจ้งชัดว่าในสมัยรัชกาลที่ ๓-๔ ได้มีการเก็บภาษี
นาเต็มตามเนื้อที่ ๆ มี หรือที่เรียกว่านาคู่โค่นั้น ก็ให้เก็บแต่เฉพาะในแขวงอยุธยา ลพบุรี อ่างทอง
และสุพรรณบุรี เพียง ๔ แขวงเท่านั้น เพราะเวลานั้นทำบริบูรณ์ ส่วนนาที่เหลือจากนั้นก็เก็บภาษีใน
เฉพาะเนื้อที่ ๆ ทำนาจริงหรือเรียกกันว่านาฟางลอยนั่นเอง แต่ไม่เคยปรากฏว่าชาวนาในภาคกลาง
ได้ประท้วงหรือก่อกบฏดังภาคอีสาน จึงกล่าวได้ว่าลักษณะการเอาผิดเอาเปรียบของชนชั้นปกครองที่
กระทำต่อผู้ถูกปกครองในสมัยที่ยังไม่ได้รับมือและเป็นนายหน้าให้จักรวรรดินิยมนี้ ยังไม่เดือดร้อนและ
รุนแรงมากเท่ากับที่ปรากฏในระยะหลัง ๆ ต่อมาตามการคลี่คลายของสังคม

การที่ความขัดแย้งระหว่างเมืองกับชนบทในอดีตมีน้อย จนกระทั่งมีผู้กล่าวว่า สังคมไทยแต่โบราณ
ไม่มีชนชั้น โพร่กับเจ้ากึ่งๆฝ่าคนละผืน เจ็บไข้ได้ป่วยก็กินยาหมอเหมือนกันนั้นสืบเนื่องมาจากการที่
ชนชั้นปกครองยังไม่ได้รับวัฒนธรรมตะวันตกมาอย่างเต็มที่ ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทในอดีต
จึงเป็นความแตกต่างที่วางอยู่บนพื้นฐานอันเดียวกัน ต่อเมื่อสังคมไทยได้แปรสภาพเป็นสังคมกึ่งเมืองขึ้น
ความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบทก็เปลี่ยนสภาพเป็นความแตกต่างที่วางอยู่บนพื้นฐานกล่าวคือเมือง
ใหญ่ ๆ ถูกทำให้เป็นตลาดและตัวแทนของวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งมาพร้อมๆ กับจักรวรรดินิยมและ
ระบบทุนนิยม ในขณะที่ชนบทไทยส่วนใหญ่ยังคงมีลักษณะการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ที่
ต้องพึ่งพาเจ้าที่ดินใหญ่ และได้คลี่คลายมาเป็นแบบกึ่งศักดินาเมื่อระบบทุนนิยมได้แผ่ขยายเข้าไปถึง
จากลักษณะความขัดแย้งดังกล่าวมานี้เอง จึงสรุปได้ว่าต้นตอของความยากจนในชนบทด้านหนึ่งอยู่ที่การ
กดขี่ของจักรวรรดินิยม อีกด้านหนึ่งอยู่ที่การชู้ตวิธของระบบทุนนิยมในประเทศนั่นเอง

เมื่อระบบทุนนิยมแบบยึดยึดได้พัฒนาไปตามวิถีทางของกลุ่มนายทุนผูกขาดทั้ง ในและนอก ประเทศ
แล้ว เงื่อนไขอันหนึ่งที่เกิดขึ้นตามมาก็คือการกักเหน็ดและเติบโตของชนชั้นกรรมาชีพผู้ใช้แรงงานตาม
โรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ เงื่อนไขใหม่นี้มีความสำคัญอยู่บ้างสำหรับการพิจารณาปัญหาความ
ยากจนของชาวนา เพราะว่ากรรมกรส่วนใหญ่ทีเดียวเป็นผู้พยพมาจากชนบทและมีความสัมพันธ์อันใกล้ชิด
ชิดกับชาวนา เข้าใจในปัญหาความทุกข์ยากของแต่ละฝ่ายได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะเดียวกันความ
สัมพันธ์ทางการผลิตของชาวนาและกรรมกรที่แตกต่างกัน มีแนวโน้มที่จะสร้างฐานะและโลกทัศน์ที่ตรง
กันข้ามให้แก่กลุ่มชาวนาและกรรมกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขัดแย้งกันในผลประโยชน์โดยตรงอาจจะ
เกิดขึ้นได้ง่ายๆ ตัวอย่างเช่นการที่สินค้าเกษตรมีราคาสูงขึ้น อาจมีผลกระทบต่อจนถึงภาคอุตสาหกรรม
กรรม หรือการเพิ่มค่าแรงงานกรรมกรอาจนำไปสู่การกดราคาสินค้าเกษตรมากขึ้นไปอีกก็เป็นได้ การ
แก้ไขปัญหาค่าความยากจนของชนบท จึงต้องคำนึงถึงสภาพความขัดแย้งอันนี้ไว้ด้วย ในขณะที่กระแสการ
ต่อสู้ของชาวนาและกรรมกรได้พัฒนามาสูงแล้ว การประสานอุดมการณ์และเข้าร่วมการต่อสู้ด้วยกันของ
ชนชั้นชาวนาและกรรมกรเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการต่อสู้ขั้นสูงต่อไป โดยมีจักรวรรดินิยมเป็น
เป้าหมายหลักที่จะต้องทำลายล้างลงไป

ปลาหอยกับปลาเล็ก

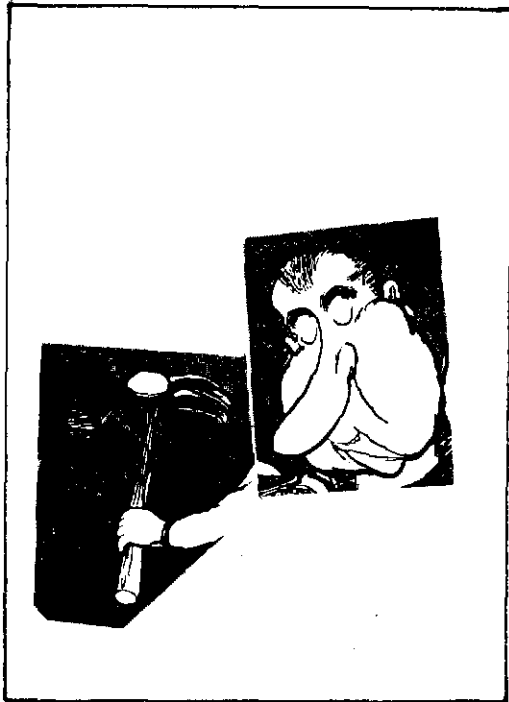

นิกสันพ่าย

นิกสันพ่ายเพราะ ซีไอเอ.

อยู่เบื้องหลัง!

บทนำ *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* เล่มเดือนพฤศจิกายน ๒๕๑๕ ว่าด้วย “ระหว่างนิกสันกับแมกโกเวิน” ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างนายนิกสันกับบริษัท *ไอทีที (ITT)* และการทำจารกรรมพรรคเดโมแครต โดยลูกจ้างของพรรครีบดิกันไว้ว่าเป็นเรื่องอื้อฉาวที่สำคัญยิ่ง ตอนต้นของบทนำดังกล่าวได้อ้างคำพูดของนายพลไอเซนฮาว อดีตประธานาธิบดีสหรัฐฯ ไว้ว่า “นิกสันนั้นสักวันหนึ่งคงจะได้เป็นประธานาธิบดีแน่ แต่ก็คงเป็นอยู่ไม่ได้นาน เพราะนิกสันมีอุปนิสัยชอบฟังตัวเองเสมอ”

หนึ่งปีกับเก้าเดือนหลังจากที่เข้าสังคม ศาสตร์ปริทัศน์ฉบับนั้น ได้ออกมาสู่สายตามหาชนนายนิรันดร์ก็ได้ลาออกจากตำแหน่ง ประธานาธิบดีของสหรัฐ ฯ เหตุที่ลาออกไม่ใช่เพราะว่าเขา มีใจนักกีฬาตั้งที่นายกรัฐมนตรีไทยได้กล่าว แต่ สาเหตุที่เขาลาออกก็เพราะรัฐสภาสหรัฐ ฯ ทำท่า จะกล่าวโทษเขา เนื่องจากกรมอัยการของสหรัฐ ฯ กำลังหาทางจะฟ้องศาลในข้อหาอุกฉกรรจ์ เพราะ อยู่ไปก็หาเสียงสนับสนุนในสภาไม่ได้

ทำไมนิรันดร์ถึงฟัง หึ่ง ๆ ที่เขามีความสำเร็จ ในเรื่องกิจการต่างประเทศอย่างมหาศาล ในสาย ตาของรัฐสภาสหรัฐ ฯ ในสายตาประชาชนส่วน ใหญ่และของประเทศที่ได้ผลประโยชน์จากความ ล้ำเร่เงินของเขา ทฤษฎีที่มีอยู่มากมายนั้นวันหนึ่ง

คงมีคนที่รู้จริงบอกเราได้ว่า เหตุที่นิรันดร์ฟังก็ เพราะ ระบบ หรือว่าเพราะ ซีไอเอ หรือว่า เพราะตัวของเขาเอง แน่ทีเดียว นักคิดแบบ วิทยาศาสตร์นั้นอาจจะบอกว่า นิรันดร์ฟังเพราะ นิรันดร์ไม่สามารถต่อต้านความขัดแย้ง ของสังคม ทุนนิยมอย่างอเมริกาได้ ความฟังของเขาเป็น เพียงส่วนหนึ่งของอาการ ชันตรีชุดของระบบทุน นิยมระดับจักรวรรดินิยม เราคงจำกันได้ว่าเมื่อ ชายห้าคนถูกจับในเค็กวอเตอร์เกดนั้น เขาทั้ง ห้าถูกขึ้นศาลชั้นต้น เมื่อผู้พิพากษาถามอาชีพ ของแมคคอคตซึ่งเป็นหนึ่งในห้าของผู้ที่ถูกจับ เขา ได้พูดเสียงแหบแห้งนำเสนอว่าเป็น “ที่ปรึกษา ความปลอดภัย” ผู้พิพากษาได้ถามต่อไปว่าเคย ทำงานที่ไหน เสียงของเขาก็ยังแหบแห้งและ ค่อยลงไปอีกเมื่อพูดว่า “ซีไอเอ”

คำให้การชั้นแรกของแมคคอคตทำให้หลาย ๆ คน ที่เข้าถึงเวทีการเมืองของสหรัฐ ฯ ยิ่งสงสัยมาก ขึ้นไปอีกว่า หมึง ทำไมชายห้าคนนั้นถึงได้เชื่อข้า จานถูกจับได้ สอง ทำไมแมคคอคตถึงได้บอกผู้ พิพากษาศาลชั้นต้นไปอย่างนั้น คล้าย ๆ กับว่า แมคคอคตให้หลักฐานที่สำคัญที่สุดกับกรมอัยการ ในกรรที่จะทำลายนิรันดร์ได้ นอกจากตัวนาย แมคคอคตแล้ว ฮันท์ซึ่งเป็นหนึ่งในหัวหน้าแผนก เล่นสกปรกของคณะนายนิรันดร์ อดีตก็คือ ซีไอเอ คนหนึ่งนั่นเอง

ทั้งหมดนี้ ผู้ที่เข้าถึงการเมืองของสหรัฐ ฯ บาง คนให้ความเห็นว่า บุคคลเหล่านี้ถึงแม้จะได้

ออกจากองค์การตั้งกล่าวไปแล้ว แต่ก็ทำได้หมด
ภาระกับองค์การแต่อย่างใดไม่ อันที่จริงเขาก็
คือสายของ ซีไอเอ ในคณะของนายนิกสันนั่นเอง
เหตุที่ ซีไอเอ ต้องการทำลายนิกสันก็คือ นิกสัน
พยายามรวบอำนาจไว้กับตัวเองและคณะเท่านั้น
นอกจากนั้นนิกสันยังใช้คนของตัวเองทำจารกรรม
และสืบเรื่องฝ่ายตีโมแครตด้วย ผู้อื่น ๆ ให้
ความเห็น ว่า การที่นิกสันพ้องนั้นหาใช่เรื่องของ
ระบบไม่ แต่พึงเพราะความจริงที่เราสามารถ
จะอ่านจากรายละเอียดในแถบนั้น ทักเสียงได้ว่า
นิกสันเกลียดและกลัวคนทุกคนที่ไม่ใช่ นิกสัน เขา
ไม่เชื่อแม้ฝ่ายวิปัลกันด้วยตนเอง เขาจึงพวก
ผู้ตีเศรษฐกิจทางฝั่งตะวันออกของสหรัฐ ฯ เพื่อนที่
เขาไว้ใจที่สุดเป็นเศรษฐกิจรุ่นใหม่ซึ่งอยู่ทางฝั่ง
ตะวันตกของสหรัฐ ฯ แต่ละคนเป็นเศรษฐกิจขึ้น
มาในระยะ ๑๕ ถึง ๒๐ ปีที่แล้วมา คือไม่ใช่
พวกเงินเก่า แต่เป็นพวกเงินใหม่ เขาดูถูกคน

อเมริกันทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นยิว คนผิวดำ คร
ชอลิค นิกสันถือว่าคนพวกนี้มีแต่ประโยชน์
ส่วนตัว ไม่คิดถึงประโยชน์ระดับชาติดังเช่น
ตัวเขา เขาหวังบุญคุณเจ้าหน้าที่ชั้นสูงของรัฐบาล
ที่เขาแต่งตั้ง เขาไม่ไว้ใจ ซีไอเอ เอฟบีไอ
ซึ่งเป็นเครื่องมือของเขาเอง และในที่สุดเขาก็
พยายามใช้องค์การเหล่านี้บีบบังคับจิตใจของเขา
นักหนังสือพิมพ์มักจะพูดกันว่า ตำแหน่งประธาน
าธิบดีสหรัฐนั้นเป็นตำแหน่งที่เต็มไปด้วยความ
ว่าเหลว แต่ นิกสันได้เพิ่มความว่าเหลวให้กับตัว
เองมากยิ่งขึ้นไปอีก โดยที่เขาไม่เชื่อมั่นในเครื่อง
มือของรัฐบาลของเขาเอง และเขานั้นเองที่เป็น
คนปลดตัวเองออกจากตำแหน่ง ดังนั้น สิ่งที่น่า
ทึ่งก็คือ เมื่อเขาเป็นคนเช่นนั้น เขาย่อมได้
นานถึงขนาดนี้ ก็นับเป็นปรากฏการณ์ที่แปลก
ประหลาดของโลกอย่างหนึ่ง มิใช่หรือ

พันศักดิ์ วิญญูรัตน์

สำนักพิมพ์เคล็ดไทย
ขอเสนอ

ช่วงแห่ง
การ
ปฏิวัติ
ส. ศิวรักษ์

เดินตีนเปล่า

ว่าด้วย ชายไทย

นำ

ใครก็ตามที่อยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์นองเลือดในเดือนตุลาคม คงจะสังเกตเห็นว่าผู้ที่มาร่วมเดินขบวนจำนวนมาก มีทั้งนักเรียน นักศึกษา หากเป็นประชาชน และการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างท่วมท้น มิได้เป็นเพียงเพราะเห็นว่าประเทศไทยควรมีรัฐธรรมนูญหรือประชาธิปไตยให้ทัดเทียมอารยประเทศต่างๆ เท่านั้น แต่ยังมีสาเหตุเนื่องมาจากความอัดอั้นตันใจกับความทุกข์ยาก ซึ่งเป็นผลของระบบเศรษฐกิจการเมืองที่กดขี่ขูดรีดอีกด้วย

เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว จึงเป็นเรื่องธรรมดาที่เคลื่อนไหวที่ความคิด ซึ่งออกงามในช่วงหลังตุลาคม จะเป็นความคิดที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบ้านเมืองทั้งสิ้น การตีพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับสังคมนิยมกึ่งสังคมนิยม การจัดอภิปราย จัดนิทรรศการเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ของประชาชนกึ่งดี ล้วนแล้วแต่เป็นดัชนีสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่า คนไทยจำนวนมากขึ้น กำลังแสวงหาทิศทางใหม่ให้กับสังคม และการเปลี่ยนแปลงไปสู่ทิศทางใหม่นี้จะต้องเกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งในระดับรากเหง้าของสังคมทีเดียว

ท่ามกลางกระแสธารแห่งความคิดใหม่นี้เอง ได้มีความคิดตระกูลหนึ่งร่วมเข้ามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นั่นคือความคิดวัตถุนิยมแบบมาร์กซิสม์ ซึ่งถือเป็นของต้องห้ามสำหรับเมืองไทยมาเป็นเวลานาน และจะห้ามกันอีกเมื่อไรก็คงไม่มีใครเดาได้ ความคิดตระกูลนี้นับเป็นแม่บทแห่งความคิดฝ่ายซ้ายทั้งหลาย และที่แพร่เข้ามาในเมืองไทยนั้น ก็มีอยู่หลายกิ่งก้านสาขา ทั้งมาร์กซิสม์คลาสสิกของมาร์กและเอนเงิล ความคิดเลนิน-ทรอตสกี ซึ่งเป็นวีรชนนักปฏิวัติชาวรัสเซีย ความคิดเหมาเจ๋อตุง ผู้นำจีนปัจจุบัน มาจนถึงความคิดเซ กูเวรา นักทำสงครามกองโจรชาวลาตินอเมริกาผู้ล่วงลับไปเมื่อไม่กี่ปีนี้เอง

แต่ไม่ว่าความคิดมาร์กซิสม์ที่เข้ามาจะเป็นแบบใดก็ตาม ลักษณะหนึ่งที่มีอยู่ร่วมกันก็คือ การมองปัญหาในเชิงวิทยาศาสตร์ ดื้อเอาภาวะวิสัยและกฎแห่งการปฏิวัติมา (ไดอาเลคติก) เป็นหลักสำคัญ ในการวางจุดหมายและวิธีการเปลี่ยนแปลงสังคม กลุ่มคนที่สนใจศึกษาความคิดเหล่านี้ส่วนใหญ่ มักจะเป็นนักเขียนปัญญาชนหนุ่มสาว และที่ขาดไม่ได้ก็คือนักเรียนนักศึกษาหัวก้าวหน้า ซึ่งถือว่าตัวเองคือหัวทอกในการต่อสู้เพื่อพิทักษ์สิทธิเสรีภาพ ตลอดจนผลประโยชน์ของประชาชน

พิจารณากันโดยหลักการแล้ว การรับความคิดจากต่างประเทศเข้ามาในสังคมไทยไม่น่าจะเป็นความผิดอันใด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ก็เป็น

ที่เห็นกันได้ชัดว่าประเทศไทยทุกวันนี้จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ต้องการทิศทาง ถ้าสังคมไทยไม่มีกระแสความคิดที่ให้คำตอบต่อปัญหาปัจจุบันได้ การรับความคิดใหม่จากที่อื่นมาย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรม ความคิดใดที่สอดคล้องกับภาวะวิสัย ความคิดนั้นย่อมมองงาม ความคิดใดไม่เชื่อมโยงกับความ เป็นจริง ย่อมอยู่ไม่ได้ ต้องสลายไป

อย่างไรก็ตาม นีมิได้หมายความว่าความคิดมาร์กซิสม์จะมีคำตอบเป็นสูตรสำเร็จให้กับเมืองไทยของเรา ความสำเร็จของความคิดในการเปลี่ยนแปลงสังคมนั้น มิได้ขึ้นอยู่กับความหนักแน่นหรือสุนทรีย์ภาพทางตรรกวิทยาเท่านั้น หากจะต้องสามารถทำให้ประชาชนเข้าใจและเห็นด้วยในจุดหมาย ตลอดจนสามารถประยุกต์หลักการวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของสังคมให้ได้ด้วย แน่แน่นอนที่สุด พวกชายหนุ่มสาวมากกว่าค่อนยังขาดทั้งประสบการณ์และความเป็นผู้ใหญ่พอ ที่จะดำเนินแนวทางให้สมบูรณ์ครบถ้วนตามที่กล่าวมา แต่ก็ไม่น่าจะสายเกินไปที่จะเริ่มต้นวิเคราะห์ตนเองกันเสียที่

วิเคราะห์

เริ่มตั้งแต่แรก ว่าด้วยความเป็นวิทยาศาสตร์ของความคิดมาร์กซิสม์ นอกเหนือจากการชี้แนวทางปรัชญาแล้ว ลักษณะสำคัญอีกอย่างหนึ่งของมาร์กซิสม์ ก็คือการเป็นวิธีวิเคราะห์ปัญหาทางสังคมศาสตร์ที่ช่วยทำให้เข้าใจมนุษย์และความ

เคลื่อนไหวในสังคมได้ดีขึ้น แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมา ช่างหนุ่มสาวจำนวนมากพากันรับความคิดมาร์กซิสต์ในฐานะปรัชญาเมตตาพีลิกส์หรือค่านิยมใหม่ มากกว่าที่จะนำลักษณะทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการขบคิดปัญหาหรือวางแผนดำเนินงาน พวกเขาได้นำลัทธิหรือข้อคิดบางตอนจากความคิดมาร์กซิสต์มาสร้างเป็นบรรทัดฐาน หรือค่านิยมส่วนตัวนานาประการ คอยจ้องวัดพฤติกรรมคนอื่น การพูดจา การประกอบอาชีพตลอดจนกระทั่งการแต่งกาย ถ้าใครกระทำตนเบี่ยงเบนไปจากคำจำกัดความที่วางไว้ ก็จะถูกประทับตราทันทีว่าเป็นพวกจิตนิยมบ้าง พวกปฏิกริยาฝ่ายขวา หรือพวกลัทธิแก๊งบ้าง สุดแท้แต่จะชุดศัพท์แสลงมาโจมตีกันได้ อันที่จริงพฤติกรรมเช่นนั้นก็ได้แตกต่างไปจากพวกฝ่ายขวามาร์กซิสต์นิยามเท่าใดนัก ทั้งนี้เพราะเป็นการมองโลกแบบตายตัวกำหนดไว้ล่วงหน้า ไม่ให้ความเข้าใจมนุษย์ที่อยู่ในภาวะวิสัยที่แตกต่างกัน ตัดสินคนโดยวัดจากภายนอก ไม่วิเคราะห์ไม่วิจัย ถ้าใครทำตัวไม่เหมือนตนก็พร้อมจะเป็นศัตรูอย่างขาดความเมตตา

จริงอยู่ ในการต่อสู้กับระบบสังคมที่กดขี่ขูดรีดประชาชนนั้น เรามีศัตรูแน่นอนที่ต้องเผชิญหน้าและเอาชนะให้ได้ แต่ถ้าเรามุ่งประทับตราคนเสียล่วงหน้าแล้วก็จะแยกมิตรแยกศัตรูไม่ออก ต้องต่อสู้แม้แต่ผู้ที่มีมโนธรรมสำนึกเข้าข้างประชาชน ช่างหนุ่มสาวบางคนทำตัวผิดพลาดมาก ถึงขนาดดูถูกดูหมิ่นนักคิดนักเขียนก้าวหน้า

ว่าเป็นพวกปฏิกริยาตื่นไม่ติดดิน เพียงเพราะว่าเขาทำงานได้ระบบนายทุนและไม่พูดจาตามท่วงทำนองรุนแรงดั่งที่ตนต้องการ ลักษณะเช่นนี้จะเรียกว่ามีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์ได้อย่างไรกัน นับเป็นการมองคนโดยไม่พิจารณาวิวัฒนาการทางสังคม ไม่วิเคราะห์ให้ถ่องแท้เสียก่อนว่าในยุคมืดแห่งเผด็จการนั้น สิ่งแรกที่จะเกิดขึ้นก็คือความคิด ต่อเมื่อความคิดเติบโตในทางปริมาณจนถึงระดับหนึ่งจึงจะกลายมาเป็นการกระทำ และขบวนการต่อสู้ดังที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน คนที่ต่อสู้ในวันนี้ไม่อาจจะอ้างได้ว่าตนมีความสำคัญหรือเก่งกาจกว่าผู้ที่ต่อสู้ทางความคิดเมื่อเกือบสิบปีก่อน เพราะภาวะของคนในแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ไม่เหมือนกัน นักสู้แต่ละรุ่นก็เปรียบดั่งก้อนดินที่เรียงรายทับถมกันขึ้นมา จนกว่าหุบเหวแห่งความชั่วร้ายจะเต็มดินหมดไป ฉะนั้น ถ้าใครเหยียดหยามนักคิดรุ่นก่อนก็ไม่อาจถือได้ว่าตน มีความเข้าใจสังคมในเชิงวิทยาศาสตร์ คนเช่นนั้นแหละที่มองโลกด้วยอัตวิสัย มีลักษณะลัทธินิยมที่พร้อมจะเป็นปฏิกริยาขัดขวางคนรุ่นลูกหลานซึ่งอาจมองเห็นความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงขั้นต่อไป

วิธีการทางวิทยาศาสตร์ของความคิดมาร์กซิสต์นั้น มิได้มีไว้เพื่อสร้างค่านิยมส่วนตัว หากมีไว้เพื่อเป็นแนวทางวิเคราะห์วิจัยมนุษย์กับสังคม จะได้เข้าใจธรรมชาติ ลักษณะของความคิดเคลื่อนไหว พฤติกรรม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ

ในบ้านเมืองของเรา ทั้งนี้จะสามารถเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเช่นเดียวกับความคิดวิทยาศาสตร์แขนงอื่น การเป็นมาร์กซิสต์จำเป็นต้องมีทั้งชั้น ปรัชญา ปฏิบัติ และกฎเกณฑ์ เพื่อที่จะได้ตรวจสอบตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้ความคิดล่องลอยจากฐานแห่งความเป็นจริง ถ้าคนไทยจำนวนมากยังมีความคิดแบบที่เรียกว่า ‘ไม่เป็นวิทยาศาสตร์’ แล้วมันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเขา คนที่มีความคิดเป็นวิทยาศาสตร์จะต้องถือว่ามันคือภาวะวิสัยอย่างหนึ่งที่จะต้องศึกษาทำความเข้าใจ มิใช่มุ่งประณาม

ประการต่อมา มาถึงตอนนี้หลายคนอาจจะแย้งว่า ถ้าเรายอมรับหรือให้ความสำคัญต่อความคิดที่ไม่เป็นวิทยาศาสตร์ แล้วเราจะมาให้ความสำคัญเป็นวิทยาศาสตร์กันทำไม เป็นพวกจิตนิยมหรือเสรีนิยมที่ยอมรับอะไรก็ได้เสียไม่ดีกว่าหรือ ความกังขาข้อนี้เป็นเรื่องลึกซึ้งที่ฝ่ายซ้ายทุกคนฟังตามตัวเองเสียตั้งแต่แรก ว่าที่ต่อสู้ทุกวันนี้ ทำไปเพื่ออะไร จุดหมายสูงสุดของมาร์กซิสต์นั้นก็คือมนุษย์ในฐานะสิ่งที่มีชีวิตและวิญญาณ มนุษย์เป็นดัชนีอย่างเดียวสำหรับการวัดสัมพัทธ์ความสุขในสังคม *ความคิดวัตถุนิยมนั้น มิได้หมายความว่าเราจะต้องให้ความสำคัญต่อวัตถุมากกว่าจิตใจ* นั่นเป็นเพียงการอธิบายให้เห็นว่าจิตใจคนเชื่อมโยงกับภาวะวิสัยอย่างไร จิตนั้นย่อมมีลักษณะพื้นฐานทางกายภาพเช่นเดียวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ของมนุษย์ เมื่อจิตถูกสิ่งต่าง ๆ ประทุงแ่งแล้ว

ก็จะสร้างระบบคิด ความรู้สึก ตลอดจนลักษณะทางอารมณ์ของตนเองขึ้นมา หลังจากนั้นระบบจิตใจนั้นก็ผลไปบังคับพฤติกรรมและกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในสังคม ซึ่งย่อมหมายถึงการกำหนดวัตถุหรือภาวะวิสัยได้ด้วย เรียกได้ว่าจิตกับวัตถุมีความเกี่ยวโยงและกำหนดซึ่งกันและกัน เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว เราจะเห็นได้ว่าระบบจิตใจมีความสำคัญมากต่อการประทับคุณค่าให้กับการกระทำหรือสิ่งต่างๆ ที่มนุษย์สัมผัส แล้วสรุปออกมาว่านั่นคือความทุกข์หรือความสุข ความพอใจหรือไม่พอใจ เพราะฉะนั้น ถ้าจุดหมายสูงสุดของเรายู่ที่ความสุขของมนุษย์แล้ว เราก็ไม่อาจปฏิเสธลักษณะของจิตใจในแง่นี้ได้ การที่มนุษย์สัมผัสโลกหรือวัตถุด้วยจิตใจ มิได้หมายความว่าจิตนั้นสามารถจะเปลี่ยนแปลงหรือปฏิเสธคุณสมบัติทางวิทยาศาสตร์ของสรรพสิ่งได้โดยอัตโนมัติ จิตเป็นเพียงผู้ทำหน้าที่รับรู้และตีคุณค่า ซึ่งอันนี้แหละที่ถือเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของความเป็นมนุษย์ มนุษย์มิได้ชื่นชมในสรรพสิ่งเพราะเห็นคุณประโยชน์ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น หากยังมีลักษณะอื่นเช่น สุนทรียภาพ หรือ ศีลธรรม จริยธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

แต่พวกซ้ายหนุ่มสาวจำนวนมาก มีความสับสนระหว่างคุณค่าทางจิตใจกับความคิดจิตนิยมโดยเหมาเอาว่าเป็นสิ่งเดียวกันที่มาร์กซิสต์ จะต้องรังเกียจและมุ่งขจัดให้หมดไป อันที่จริงความคิดจิตนิยมมิใช่สามัญลักษณะของมนุษย์เหมือนดัง

ระบบจิตใจ จิตนิยมหรือภาษาฝรั่งเรียกว่า *ไฮเดยอล* *ลิสมัน* นั้นเป็นความคิดอีกกระแสหนึ่งซึ่งถือว่าความคิดหรือจิตเป็นสิ่งบริสุทธิ์ อยู่อิสระจากภาวะวิสัย มาร์กซ์ต่อต้านความคิดตระกูลนี้ เพราะว่าในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา มันได้กลายเป็นเครื่องมือของชนชั้นปกครองในการจ้องจําประชาชนให้จมปลักอยู่กับความทุกข์ยากขมขื่น และไม่กล้าลุกขึ้นต่อสู้ ยกตัวอย่างเช่น พวกพระคาร์ธอลิกในสมัยโบราณได้ใช้ความคิดทางศาสนาแสวงหาลาภสักการะใส่ตัวและอบรมให้ประชาชนยอมรับในสภาพที่เป็นอยู่เป็นต้น แน่หนอนที่สุด ความคิดจิตนิยมที่เกี่ยวข้องกับระบบกษัตริย์ในสังคมเช่นนี้ เราต้องต่อสู้เอาชนะให้ได้ ตัวอย่างของความคิดดังกล่าวก็มีมากในสังคมไทย ที่เห็นได้ชัดก็คือความคิดจิตนิยมเชิงเจ้าขุนมูลนาย

นอกจากนี้ การที่มาร์กซ์ต่อต้านความคิดจิตนิยม ก็มีเหตุผลอีกอย่างหนึ่งคือ มาร์กซ์เห็นข้อบกพร่องของพวกนักคิดตระกูลเมตาฟิสิกส์รุ่นก่อนๆ ที่มีที่ตั้งสมมุติฐานจากคุณค่าทางนามธรรม แล้วต่อเหตุต่อผลไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งได้ระบบสังคมในอุดมคติออกมา ซึ่งไม่เคยนำมาปฏิบัติได้ในความเป็นจริง ยิ่งไปกว่านั้นความคิดจิตนิยมในทำนองนี้ยังสามารถก่อให้เกิดจิตสำนึกเผด็จการได้ในหลาย ๆ กรณี ยกตัวอย่างเช่นการยึดมั่นในระเบียบกฎหมายหรือจริยธรรมบางอย่าง โดยไม่ได้พิจารณารากฐานที่มาของกฎหมายและสภาพของสังคมในด้านอื่น ๆ อาจทำให้มีการสนับสนุนการ

ใช้อำนาจรัฐอย่างไม่เป็นธรรมได้ การที่ชาวทาบเร่ถูกจับกุมก็ดี ชาวนาฎกนายทุนฟ้องร้องจับกุมแล้วรัฐบาลปฏิเสธที่จะปล่อยก็ดี ล้วนแล้วแต่เป็นข้อพิสูจน์ให้เห็นถึงความคิดจิตนิยมแบบเมตาฟิสิกส์ผนวกกับพื้นฐานทางชนชั้นของกลุ่มผู้ปกครองไทยได้เป็นอย่างดี

ฉะนั้น เราจะเห็นได้ว่าความคิดจิตนิยมกับคุณค่าทางจิตใจไม่ใช่สิ่งเดียวกัน และการที่เราให้ความสำคัญ เข้าใจจิตใจ กับยอมรับความสำคัญของมนุษย์ในฐานะบุคคล มิได้หมายความว่า จะเป็นการส่งเสริมลัทธิปัจเจกชนนิยม และลดความสำคัญของสังคมลงไป ที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นเพียงการทำความกระจ่างเกี่ยวกับจุดหมายทางมนุษยธรรมที่ฝ่ายซ้ายพึงมีเท่านั้น แน่หนอนที่สุดไม่มีช่วยคนใดที่จะกลับปฏิเสธความสำคัญของสังคมได้ สังคมไทยที่เป็นอยู่มีอิทธิพลอย่างสูงในการปล้นสิ่งที่มีคุณค่าของมนุษย์ไป ไม่ว่าจะ เป็นคุณค่าทางวัตถุหรือจิตใจก็ตาม เพราะฉะนั้น เราต้องเปลี่ยนระบบและโครงสร้างของสังคมเสียใหม่ เพื่อให้สังคมมีอิทธิพลในทางบวกมากกว่าลบ โดยเป็นเงื่อนไขของภาวะวิสัยที่จะเอื้ออำนวยให้มนุษย์ได้บรรลุถึงสิ่งที่ตนพึงพอใจ การที่ฝ่ายซ้ายจะคัดค้านการแสวงหาความสุขส่วนบุคคลนั้น จำต้องแยกแยะเสียก่อน ว่าความสุขประเภทใดไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมโดยส่วนรวม ความสุขประเภทใดตั้งอยู่บนพื้นฐานการกดขี่ขูดรีดผู้อื่น เราไม่ควรตั้งสมมุติฐานไว้ล่วงหน้า

หน้าว่า ความสุขส่วนตัวเป็นเรื่องชั่วร้ายเสมอ เพราะการทำเช่นนั้นเท่ากับเป็นการทำลายจุดหมายที่เรามีไว้เกี่ยวกับมนุษย์เสียเอง เหตุที่เราละเว้นการแสวงหาความสุขส่วนตัวในหลาย ๆ ด้านนั้น ก็เพราะเรามีภาวะที่จะเป็นหัวหน้าในการเปลี่ยนแปลงประเทศ ซึ่งนอกจากจะไม่ข้องแวะกับความสุข ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสังคมธรรมดาแล้ว (เช่นการเสพยาเสพติด หรือการจัดกิจกรรมที่หุรหาวฟุ้งเฟ้อ) เรายังจำเป็นต้องละเว้นความสุขบางประการเพราะภาวะวิสัย ในการต่อสู้ หรือเพื่อเห็นแก่ยุทธวิธีของขบวนการอีกด้วย (เช่นการไม่ไว้มวยาวเพราะต้องการเข้ากับประชาชนได้ หรือการใช้ชีวิตอย่างมีระเบียบวินัย เป็นต้น)

ประการสุดท้าย เมื่อเราสามารถแยกแยะความคิดจิตนิยมกับคุณค่าทางจิตใจ ออกมาได้แล้ว ในฐานะที่เรารู้จักวิธีวิเคราะห์ปัญหาแบบวิทยาศาสตร์ เราก็ควรที่จะผูกมิตรกับคนที่มีคุณค่าทางจิตใจในทางสร้างสรรค์เอาไว้ และถือเป็นที่ตั้งมั่นในการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่ดีได้ ยกตัวอย่างเช่นในสังคมไทย เราจะพบคนจำนวนมากที่พร้อมที่จะยืนอยู่ข้างคนยากคนจน เพียงเพราะมีความรู้สึกสงสารเห็นใจ คนเหล่านี้ย่อมพร้อมจะเป็นพลังหนุนในการต่อสู้เพื่อประชาชนได้ เคยมีข้อเท็จจริงทำนองนี้มาแล้วในการต่อสู้เดือนตุลาคม ทหารหลายคนไม่เห็นด้วยในการทำร้ายนักเรียนนักศึกษา ประชาชน เพราะรู้สึกขัดกับมโนธรรม

สำนึกของตนเอง และในขณะเดียวกันประชาชนเป็นจำนวนมากก็ช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษา ทั้งทางด้านกำลังใจและกำลังทรัพย์ เพียงเพราะไม่ชอบพฤติกรรมของชนชั้นปกครอง ที่คดโกงฉวยอำนาจ ดังนั้นเป็นต้น

การทำความเข้าใจกับความรู้สึกนึกคิดของคนมีคุณค่ามหาศาลในการวางยุทธศาสตร์และกลวิธีการต่อสู้ นอกจากจะช่วยแยกมิตรแยกศัตรูเพื่อสร้างแนวร่วมแล้ว ในกรณีของฝ่ายซ้ายซึ่งถือเอาประชาชนเป็นหลักในการเปลี่ยนแปลงบ้านเมือง ความเข้าใจจิตใจในฐานะภาวะวิสัยยังเป็นสิ่งจำเป็น เราไม่อาจคาดหวังว่าประชาชนผู้ทุกข์ยากจะเข้าใจและเห็นด้วยกับความคิดของเราได้โดยอัตโนมัติ หากจะต้องปรับตัวให้เข้ากับเขาให้ได้ก่อนอื่น ไม่ว่าความคิดของประชาชนจะเกิดจากอัตวิสัยสักเพียงใด เราก็ต้องยอมรับ และหาทางสื่อความหมายกันจากภาษาของเขา แน่หนอนที่สุด การป็นเขาย่อมต้องเริ่มจากเชิงเขา การเปลี่ยนแปลงย่อมต้องเริ่มจากสิ่งที่เป็นอยู่ เท่าที่ผ่านมาในช่วงหลังเดือนตุลาคม ข้ายหนุ่มสาวหลายคนได้พยายามแสดงออกถึงความเป็นซ้ายของตนอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะการแต่งกายและการใช้ภาษาด้อยค่า บางคนล้ำหน้าไปถึงขั้นชักชวนให้ยึดอำนาจรัฐบ้าง ใช้ความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ บ้าง โดยไม่คำนึงถึงช่วงเวลา สถานที่ ตลอดจนประชาชนผู้รับฟัง บางคนก็ตั้งข้อรังเกียจไว้เลยว่าถ้าใครไม่มีความคิดซ้ายก็ไม่อยาก

พูดด้วย จะจำกัดวงสนทนาอยู่ในหมู่คนเท่านั้น และในหลาย ๆ กรณีก็จะมีสุขอยู่กับการพูด เรื่องเดียวกันซ้ำแล้วซ้ำเล่า พฤติกรรมเช่นนี้อาจก่อให้เกิดผลในทางลบต่อขบวนการได้ โดยทำให้ประชาชนเกิดความตระหนกตกใจและไม่ยอมรับ นอกจากนี้ยังอาจทำให้ศัตรูหวาดระแวงถึงขั้นรีบกวาดล้างอย่างรวดเร็ว ในขณะที่ฝ่ายซ้ายยังไม่แข็งแกร่งพอ ฉะนั้นถ้ามองในแง่หนึ่ง การกระทำดังกล่าว ก็ไม่ต่างไปจากลักษณะจิตนิยมหรือเสรีนิยม ซึ่งยึดเอาอัตวิสัยและความเป็นตัวของตัวเองเป็นหลัก ไม่ยอมปรับให้เข้ากับภาวะวิสัยและถือเอาความก้าวหน้าของขบวนการเป็นสิ่งสำคัญ ยิ่งไปกว่านั้น การติดอยู่กับลักษณะภายนอกของความเป็นซ้าย ยังเป็นจุดอ่อนที่ทำให้ฝ่ายเผด็จการหรือศัตรูประชาชนเข้ามาแทรกแซงบ่อนทำลายได้โดยง่าย เพราะเพียงแต่ปรับแต่งรูปแบบให้ดูก็ จะได้รับการยอมรับและไว้วางใจเสียแล้ว

สรุป

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่า ความคิดแบบวิทยาศาสตร์ของมาร์กซิสม์นั้น ต้องอาศัยการปฏิบัติให้เห็นจริงด้วย จึง

จะเกิดประโยชน์ และเนื่องจากสังคมมนุษย์แต่ละแห่งมีรายละเอียดแตกต่างกันไป การศึกษาทำความเข้าใจลักษณะสังคมไทยของเราจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่จะเอื้อให้การปฏิบัติเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสอดคล้องกับความปรารถนาในชีวิตของคนไทยอย่างแท้จริง การเปลี่ยนแปลงสังคมก็เหมือนโจทย์เลขทางคณิตศาสตร์ เราอาจใช้สูตรเดียวกันวิเคราะห์ปัญหา และหากคำตอบ แต่คำตอบไม่จำเป็นต้องเหมือนกันเสมอไป มันขึ้นอยู่กับโจทย์เลขด้วย ฉะนั้นหนทางที่สุดสำหรับเมืองไทย การเปลี่ยนแปลงทุกอย่างจะต้องออกงามจากรากง่าในสังคมไทย มีโซเชียน รัสเซีย คิวบา หรือเวียตนาม

อุดมการณ์มาร์กซิสม์ ถือกำเนิดมาจากความรักความเป็นมนุษย์และศรัทธาต่อประชาชน แต่ท่ามกลางความอคติในสังคมไทยที่เป็นอยู่ ฝ่ายซ้ายจะต้องทำงานหนักเหลือเกิน ที่จะพิสูจน์ให้เห็นสังคมนั้น

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล

เดินไปตามหลังควาย ไถไร่ป่อ
บนพันทเต็มไปด้วยตอ
ยอ หยดก่อนไถเพื่อนยาก
มือชายคางเชือกผูกติดเชือกสนตะพาย ชงมิใช่สาย
คังมาลไถออกจากตอ

เหงื่อไหลเข้าตา
เก็บ แสบ เช็ดหน้าตาด้วยหลังมือ
ร้อนเหลือ จนปวดแสบไปหมดทั้งเนื้อตัว
แม้แต่ควายก็หอบกระเส้าจนน้ำแวทนา
กนกับควาย

นางลงตอผดุนั้นก็ว่าเป็นคติเตือนใจคน
นี้ไม่เคยมีนาขนลง แต่ตอกก็ขยั่นเค้นอยู่เหนือดิน
อุปสรรคอันยิ่งใหญ่ของการไถไร่
ตอ

ตอแหลมตำตั้น เลือดสาด
เลือดสีแดงสดสะอาด แต่เหม็นกาว
ไถเพื่อนยาก หยด
หยดหักก่อนเกิด ขำปวด
ปล่อยควายจากไถ พอกสำหรับวันน
และขาตอจำกัดตอแหลมเสียด้วย

ห้ามเลือด
เลือดที่ไม่เคยเคือด เลือดที่ไม่ร้อน
แต่เยือกเย็นเหมือนความตาย
แม่เลือดคนอย่างเราที่ไม่เหมือนเลือดคนเหล่านี้
ทงทมนเบนสีแดงเหมือนกัน

ขอบใจตอ
ขอโทษ ไถเพื่อนยาก
งานยังไม่เสร็จ งานไถไร่ของเราทั้งสอง
ที่เดินวนเวียนอยู่ในพันทแถบๆ อย่างนี้
เพียงเพื่อที่จะเปิดโอกาสให้นาราชชนเผ่าหนึ่ง
ได้รดไถเรากตอ
ชนเผ่านี้เหมือนตอแหลมที่ตำตั้น
พวกข้าต้องช่วยกันขุดรากถอนโคนมันทิ้งไปเสียที

มือจับหางไถ
ประเสริฐ จันดำ

คนกับความคิด

ความคิด ทางเศรษฐกิจ ของ พระยาสุริยานุวัตร

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา

ประเทศไทยยังคงเป็น ประเทศที่ยากจนและมี
ความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในรายได้และทรัพย์สินมากที่สุด
ประเทศหนึ่ง นักเศรษฐศาสตร์ไทยปัจจุบัน
ผู้มีความคิดก้าวหน้าได้เสนอให้กระจายพัฒนา
การเศรษฐกิจไปทั่วประเทศ กระจายรายได้
และทรัพย์สินให้เท่าเทียมกันยิ่งขึ้น แต่ข้อเสนอ
เหล่านี้คงเป็นเพียงความคิด มิเคยได้รับการ
ยอมรับปฏิบัติจริง การพัฒนาเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง

๑. ผู้เขียนขอขอบคุณ พล.อ.ต. ทิพย์ นาถสุภา บิดาของผู้เขียน ผู้นำให้ผู้เขียนเกิดความสนใจในเรื่องนี้
คุณวรพุทธิ ชัยนาม ผู้ให้คำแนะนำด้านทฤษฎีและการเสนอเรื่อง คุณพรเพ็ญ อันตระกูล ผู้แนะนำหนังสือ
ทรัพย์สินศาสตร์และบทวิจารณ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คุณประชงค์ บุนนาค บุตรสะใภ้
ของพระยาสุริยานุวัตร คุณมานิต วสุวัต อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ ศรีกรุง อาจารย์ สุวรรณา เกวียง
ไกรเพ็ชร คุณนวลพันธ์ จิวสุวรรณ กองบรรณาธิการกระทรวงการต่างประเทศ และเจ้าหน้าที่กองจดหมายเหตุ
แห่งชาติ

สร้างพื้นฐานเศรษฐกิจกระจายความเจริญและกระจายรายได้ไปสู่ชนส่วนใหญ่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มศักดินาและนายทุน ผู้ปรารถนาจะรวมส่วนเกินทั้งหมดไว้ในมือของตน

เมื่อ ๖๓ ปีมาแล้วในสมัยที่ไทยยังอยู่ภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ นักเศรษฐศาสตร์ไทยผู้หนึ่งได้เสนอความคิดที่ก้าวหน้านำมาก ทั้งในด้านการผลิตและการกระจายผลผลิต นักเศรษฐศาสตร์ไทยผู้นี้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์ไทยเล่มแรกขึ้นใน พ.ศ. ๒๔๕๔ แนะนำวิชาเศรษฐศาสตร์และการใช้วิชานี้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจไทยและก็เช่นเดียวกับในสมัยนี้ ความคิดของเขาในสมัยนั้นมิได้รับการยอมรับปฏิบัติ กลับถูกวิจารณ์ตอบโต้อย่างรุนแรง หนังสือของเขาถูกห้ามเผยแพร่และรัฐบาลในระยะต่อมาถึงกับออกกฎหมายห้ามการสอนลัทธิเศรษฐกิจ โดยถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความคิดทางอาญา^๒

นักเศรษฐศาสตร์ไทยผู้นั้นคือ **พระยาสุริยานุวัตร** (เกิด บุนนาค ๒๔๐๕—๒๔๗๕)

ความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ พระยาสุริยานุวัตรเขียนหนังสือเศรษฐศาสตร์ออกมา ๒ เล่ม คือ **ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น** เล่ม ๑ และเล่ม ๒^๓ เป็นตำราเศรษฐศาสตร์ฉบับแรกของไทย สารสำคัญของหนังสือคือการชี้สภาพความยากจนของประเทศไทย แนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และการจัดระบบเศรษฐกิจไทยใหม่ เพื่อจัดการเอาเปรียบ และลดความแตกต่างในรายได้และทรัพย์สิน

ในคำนำของหนังสือ **ทรัพย์ศาสตร์** พระยาสุริยานุวัตรชี้ว่าไทยเป็นประเทศยากจน เห็นได้จากการเปรียบเทียบกับต่างประเทศ โดยเฉพาะเมื่อได้ออกไปอยู่ต่างประเทศ “สังเกตเห็นความจิวเรื้อของเขาบางอย่างที่ดีกว่าของเรามากเท่าใด

๒. ทองเปลว ชลภูมิ “คำนำ” ในหนังสือ พระยาสุริยานุวัตร **เศรษฐวิทยาชั้นต้น** (พระนคร: นิตยสารสันไม้มะรุปีที่พิมพ์) และพระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ แก้ไขมาตรา ๑๐๔ กฎหมายลักษณะอาญา ๒๔๕๑ ใน ร.ต.ท. เสถียร วิชยัตถ์ บัญเรื่อง นาคินพคุณ บุญธรรม ศิริฤทธิ์ และ สำราญ เกตุรัตน์ (รวบรวม) **ประชุมกฎหมายประจำศก** เล่ม ๕๐ (กรุงเทพฯ : ๒๔๗๗)

๓. หนังสือ “**ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น**” เล่ม ๑ และเล่ม ๒ ฉบับพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๔๕๔ มีในห้องสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประมาณ ๒๐ ปีต่อมา ทองเปลว ชลภูมิ ได้นำ “**ทรัพย์ศาสตร์ขั้นต้น**” มาพิมพ์ใหม่เฉพาะเล่ม ๑ ในชื่อว่า **เศรษฐวิทยาชั้นต้น** (พระนคร: นิตยสารสันไม้มะรุปีที่พิมพ์) หนังสือ **เศรษฐวิทยาชั้นต้น** มีในห้องสมุดกลาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นอกจากทรัพย์ศาสตร์เล่ม ๑ และเล่ม ๒ แล้ว พระยาสุริยานุวัตรยังเขียนทรัพย์ศาสตร์ เล่ม ๓ ชื่อเศรษฐกิจและการเมือง พิมพ์ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง แต่ขณะนั้นยังหาต้นฉบับไม่พบ

ก็อยากให้เราทำได้อย่างเขาบ้าง...”^๔ หรือ แม้แต่ได้อ่านหนังสือรู้ “เรื่องการทำมาหากิน หรือวิชาจัดการปกครองบ้านเมืองของเขาดีกว่าของเราข้อใด ก็...อยากให้ชาติของเราทำได้ดีเสมอเขาบ้าง”^๕ พระยาสุรียานุวัตรระบุว่าความปรารถนาความเจริญทางเศรษฐกิจของชาติกระตุ้นให้เขาเขียนหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* ขึ้น และโดยที่คนไทยส่วนใหญ่ขณะนั้นคงยังสนใจทางศาสนา มุ่งเฉพาะความสุขทางจิตใจไม่สนใจทางวัตถุ พระยาสุรียานุวัตรจึงกล่าวไว้แต่เริ่มต้นหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* ว่า การมุ่งแสวงหาทรัพย์วัตถุเป็นสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน เป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์ที่จะ “พึงชวนชวายประกอบการหาอาหารเลี้ยงชีพ ให้พ้นจากความเวทนาอดทิวเพื่อจะครองชีวิต” ไม่ได้เป็นสิ่งผิดคำสอนศาสนาแต่อย่างใด^๖

เพื่อพัฒนาการผลิตพระยาสุรียานุวัตรเสนอว่า เศรษฐกิจไทยต้องใช้ระบบการผลิตสมัยใหม่ ต้องมีการแบ่งงานกันทำ และมีการช่วยเหลือแลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ทำการผลิตหน่วย ่าง ๆ การช่วยเหลือแลกเปลี่ยน จะระดมผลผลิตจากงานที่แบ่งกันไปทำมาเข้าเป็นระบบเศรษฐกิจเดียวกัน

ทำให้เกิดความเจริญเพราะต่างหน่วยทำการผลิตที่ตนถนัด ทำให้ผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ก็สามารถใช้ประโยชน์ได้ผลผลิตของหน่วยอื่น ผ่านการแลกเปลี่ยน ดังที่พระยาสุรียานุวัตรกล่าวตอนหนึ่งว่า

“ความเจริญของมนุษย์ต้องอาศัยพึ่งแรงซึ่งกันและกัน ... ประชาชนในบ้านใดเมืองใดจะเจริญรุ่งเรืองได้เร็วหรือช้านาน ก็ต้องสุดแล้วแต่ที่จะพึ่งพาอาศัยแรงซึ่งกันและกันช่วยได้มากและน้อยเป็นใหญ่...”^๗ ข้อเสนอของพระยาสุรียานุวัตรนี้คือการเปลี่ยนระบบการผลิตจากระบบศักดินาทางเกษตรที่แต่ละหน่วยผลิตสิ่งของตนเองแทบทุกอย่างเพื่อเลี้ยงตัวเอง มาเป็นระบบตลาดที่มีการแลกเปลี่ยนและการแบ่งงานกันทำ โดยแต่ละหน่วยการผลิตผลิตเฉพาะสินค้าที่ตนถนัดแล้วแลกเปลี่ยนกับหน่วยอื่น พระยาสุรียานุวัตรชี้ประโยชน์ของการผลิตเฉพาะอย่างแบ่งงานกันทำตามแนวของ อตัม สมิธว่ามีหลายประการ เช่น ทำให้เกิดความชำนาญ ไม่ต้องเสียเวลาในการเปลี่ยนหน้าที่ และอาจทำให้เกิดการคิดใช้เครื่องจักรแทนแรงงานคนได้ซึ่งจะเพิ่มผลผลิตได้มาก^๘

ในหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* พระยาสุรียานุวัตร

๔. พระยาสุรียานุวัตร *เศรษฐวิทยาชั้นต้น* คำนำ หน้า จ

๕. *เล่มเดียวกัน* หน้าเดียวกัน

๖. *เล่มเดียวกัน* หน้า ๒-๓

๗. *เล่มเดียวกัน* หน้า ๔๑

๘. *เล่มเดียวกัน* หน้า ๒๗-๓๒

แบ่งปัจจัยการผลิตออกเป็น ๓ ชนิด คือ ที่ดิน แรงทำการ และทุน พระยาสุรียานุวัตรมีความเห็นว่าเพื่อขยายการผลิตพัฒนาการเศรษฐกิจทุนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด โดยเฉพาะสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย เพราะเป็นปัจจัยที่ไทยขาดแคลนมากที่สุด ในทัศนะของพระยาสุรียานุวัตร ทุน มีความสำคัญมากเพราะช่วยทำการผลิตให้ได้มากขึ้น “ผ่อนแรงทำการของเราให้เบาลงให้เป็นอันมาก.....ถ้าไม่มีทุนสำรองใช้พอจุกกับการแล้ว ถึงความชำนาญและความคิดจะดีพิเศษเพียงใด ก็ไม่สามารถจะทำให้การนั้นเกิดผลเป็นทรัพย์สินได้เต็มที่”^๕ นั่นคือทุนทำให้ความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิตเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นไปได้สำเร็จ การลงทุนทำให้เกิดผลประโยชน์นอกเงย บังเกิดผลเป็นทรัพย์สินต่อไป เมืองใดที่มีการลงทุนทำผลประโยชน์มาก เมืองนั้นก็เจริญมาก^๖ พระยาสุรียานุวัตรได้ยกตัวอย่างการทำนาของชาวนาไทยว่าทุนสำคัญเพียงใด และการขาดแคลนทุนทำให้ชาวนาต้องยากลำบากเพียงใด ดังปรากฏข้อความในหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ตอนหนึ่งว่า

“ชาวนาที่ยากจนขัดสนด้วยทุน ต้องออกแรงทำงานแต่ลำพังตัวด้วยความเหน็ดเหนื่อยเพียงใด

ย่อมจะเห็นปรากฏอยู่ทั่วไปแล้ว ในเวลาที่ทำนาอยู่เสียบ้างอาหารและผ้านุ่งห่มไม่พอก็ต้องซื้อเชื้อเขาโดยต้องเสียราคาแพง หรือถ้าต้องกู้เงินเขาไปซื้อก็ต้องเสียดอกเบี้ยอย่างแรงเหมือนกัน เมื่อเกี่ยวเข้าได้ผลแล้ว ไม่มีกำลังและพาหนะพอจะขนไปจากลานนวดเข้า หรือไม่มียุ้งฉางสำหรับเก็บเข้าไว้ขาย เมื่อเวลาเข้าในตลาดจะขึ้นราคาก็ต้องจำเป็นขายเข้าเสียแต่เมื่ออยู่ในลานนั่นเอง จะได้อายุต่ำกว่าสักเท่าใดก็ต้องจำใจขาย มิฉะนั้นจะไม่ได้เงินใช้หนี้เขาทันทีกำหนดสัญญา ต้องเสียเปรียบเพราะมีทุนน้อยเช่นนั้น ที่สุดเมื่อขายเข้าได้สิ้นเชิงแล้ว บางทีก็จะได้เงินใช้หนี้เขาพอกับค่าสิ่งของซึ่งจำเป็นต้องบริโภคนในการเลี้ยงชีพแท้ ๆ เมื่อบี๋น่าจะทำนาต่อไปก็ต้องเป็นหนี้เขาอีก หนี้ใหม่ทับถมหนี้เก่ามากขึ้นทุกปีไป แรงที่ได้ออกไปด้วยความเหน็ดเหนื่อยและความซึ่งต้องทรมาณกายอดุส่าห์ตากแดดทนฝน ล้าปากเป็นหนักหนานั้น ก็ไม่ทำให้เกิดผลเป็นทรัพย์สินของตัวขึ้นได้ เท่ากับออกแรงทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นฝ่ายเดียวเป็นแท้ ดูเป็นที่น่าสมเพชนัก”^๗ ตามข้อความนี้ พระยาสุรียานุวัตรชี้ชัดว่าการขาดแคลนทุนของชาวนาทำให้การขยายการผลิตต้องติดขัด ชำการที่ทุนมีอยู่ในมือคนจำนวนน้อย

๕. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๔-๕๕

๖๐. เล่มเดียวกัน หน้า ๖๐-๖๑

๖๑. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๕

และชาวนาต้องไปกู้มาทำกินนั้นยังทำให้ผลผลิตของชาวนาต้องตกเป็นของผู้เป็นเจ้าของทุน แทนที่จะเป็นของชาวนาผู้ออกแรงทำนา

เพื่อแก้ไขการขาดแคลนทุนของชาวนา พระยาสุรียานุวัตรได้เสนอให้ตั้งธนาคารแห่งชาติออกทุนให้ชาวนากู้ โดยเก็บดอกเบี้ยแต่พอควร ดังปรากฏในจดหมายของพระยาสุรียานุวัตรกราบทูลกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๔๕ ในจดหมายราชการฉบับนั้น พระยาสุรียานุวัตรระบุไม่เห็นด้วยกับการกู้เงินต่างประเทศมาสร้างทางรถไฟควรเอาเงินที่คิดจะกู้ต่างประเทศ ๑ ล้านปอนด์ มาตั้งธนาคารชาติ แล้วออกเงินให้ชาวนากู้ เป็นการบำรุงเกษตรกรจะดีกว่า เมื่อผลผลิตของชาติเพิ่มพูนขึ้นแล้วรัฐบาลจะกู้เงินธนาคารซึ่งมีกำไรจากการให้ชาวนากู้มาสร้างทางรถไฟก็ได้^{๑๒} ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเขาเขียนลงในหนังสือพิมพ์ศรีกรุงติดต่อกันหลายฉบับ เสนอให้ตั้งธนาคารชาติลงทุน ๒๐ ล้านบาท ออกเงินให้ผู้ขัดสนยากจน แต่มีนิสัยดีและมีผู้ค้ำประกันก้ไป

ลงทุน^{๑๓} พระยาสุรียานุวัตรเห็นปัญหาว่า “ความเจริญของกรุงสยามซึ่งต้องอาศัยการทำนาเป็นส่วนใหญ่มากกว่าอย่างอื่น....จะเจริญเร็วและซำก็ ต้องสุดแล้วแต่ประโยชน์ที่ชาวนาจะได้มากและน้อยเป็นสำคัญ แต่จะทำประการใดจึงจะมีทุนให้ชาวนาพอใช้โดยที่ไม่ต้องเสียดอกเบี้ยเรี่ยวแรงนัก และจะทำประการใดจึงจะให้ชาวนามีกำไรยิ่งขึ้นนั้น เป็นปัญหาอันยากที่จะแก้ได้”^{๑๔} ปัญหาการขาดแคลนเงินทุนของชาวนาที่พระยาสุรียานุวัตรกังวลยังคงเป็นปัญหาสำคัญของเศรษฐกิจไทยแม้ในปัจจุบันนี้ และธนาคารชาติเพื่อช่วยเกษตรกรก็ยังไม่ได้มีการจัดตั้งให้บริการถึงขั้นที่พระยาสุรียานุวัตรปรารถนา

การขาดแคลนทุนมิใช่จะเป็นปัญหาเฉพาะของชาวนาผู้ยากจนเท่านั้น แม้ประเทศไทยโดยส่วนรวมก็ขาดแคลนการสะสมทุน เพราะคนชั้นสูงแม้จะมีรายได้มากก็ไม่มีความจะสะสมทรัพย์สินสมบัติมากนัก^{๑๕} พระยาสุรียานุวัตรมีความเป็นห่วงอย่างมากว่าคนชั้นสูงในประเทศไทยโดยทั่วไปใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย “ซื้อสุรายาสูบหรือซื้อเครื่อง

๑๒. กระทรวงการต่างประเทศ กองบรรณสาร แฟ้ม ๑๑ การคลังสยามกู้เงินต่างประเทศ ๒๔๔๖ ตอน ๑ พระยาสุรียานุวัตรกราบบังคมทูลกรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ๑๓ มีนาคม ร.ศ. ๑๒๐
๑๓. พระยาสุรียานุวัตร เรื่องธนาคารแห่งชาติ นายมานิต วสุวัต พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพ มหาอำมาตย์เอกพระยาสุรียานุวัตร ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๗ (พระนคร ศรีกรุง ๒๔๗๘)
๑๔. พระยาสุรียานุวัตร เศรษฐวิทยานันต์ หน้า ๕๖
๑๕. เล่มเดียวกัน หน้า ๘๘

ลายครามเครื่องเพชรนิลจินดาต่าง ๆ”^{๑๖} และ
ส่งสินค้าต่างประเทศเพื่อบริโภคมามาก^{๑๗} ไม่
เหลือเงินสำหรับลงทุนพัฒนาการเศรษฐกิจ พระ
ยาสุริยานุวัตร กล่าวเตือนไว้ในหนังสือ *ทรัพย์สิน
ศาสตร์* ตอนหนึ่งว่า

“...การซึ่งจะประ ทยัตทรัพย์เพิ่มเติมทุนขึ้น
มาได้มากนักยอเพียงใดนั้น ต้องสุดแล้วแต่ว่าคน
ในบ้านเมืองจะเอาเศษทรัพย์ที่เหลือเป็นกำไรอยู่
นั้นไปใช้สูญสิ้นในการบำรุงความสำราญของคน
ทำการ และเอาไปใช้เลี้ยงคนที่ไม่ได้ทำการได้
ผลเป็นทรัพย์อย่างใดเลยนั้นเสียมากนักยอเพียงใด
บุคคลหรือประชาชนในบ้านใดเมืองใดที่มีนิสัย
ชอบใช้สอยเผอเรอมาก และต้องเลี้ยงคนจำพวก
ที่ไม่ได้ช่วยทำผลเป็นทรัพย์อยู่มาก ทุนของ
บุคคลและประชาชนในบ้านเมืองนั้นย่อมจะเพิ่ม
พูนช้าอยู่เอง และถ้าเอาไปใช้เสียในการเช่นนี้
เกินกำไรที่ได้ไปก็กลับจะยิ่งยากจนลงอีก...

การสั่งสมทรัพย์สมบัติต้องเจือไปด้วยความยอม
เสียสละความสุขปัจจุบัน เพื่อหวังได้ความสุขใน

อนาคตเป็นใหญ่...”^{๑๘}

พระยาสุริยานุวัตรมีความเชื่อว่าคนชั้นกลาง
ซึ่งเขาคงหมายถึงข้าราชการระดับกลางและพ่อค้า
ย่อย น่าจะเป็นที่มาของการสะสมทุนมากกว่าคน
ชั้นสูง เพราะมีเจตนากล้าแข็งกว่า เนื่องจาก
อยากสะสมสร้างฐานะของตน ประกอบกับมี
จำนวนมากกว่าคนชั้นสูงหลายสิบเท่า พระยา
สุริยานุวัตรเห็นว่า “ถ้ารวมทรัพย์ของคนชั้น
เข้าเป็นกองเดียวกันได้ ก็คงจะเห็นทรัพย์ก้อนนี้
เป็นกองที่สามารถจะช่วยให้ทุนในบ้านเมืองออก
เร็วมากกว่าทรัพย์ก้อนอื่นเป็นแน่”^{๑๙} การรวม
ทุนเข้าด้วยกันนี้พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่าเป็นสิ่ง
สำคัญยิ่ง เพราะทำให้เกิดการทำกรอย่างใหญ่
อาศัยทุนมากได้ การรวมกันตั้งเป็นบริษัทชั้น
นั้นเป็นการดีการเจริญสำหรับบ้านเมือง และ
สำหรับถาวรใหญ่บางอย่างเช่นการขุดคลองชล
ประทานหรือการสร้างทางรถไฟ ถ้าว่าไม่มีการ
รวมทุนแล้วก็ไม่สำเร็จ”^{๒๐}

๑๖. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๐ พระยาสุริยานุวัตรไม่ได้ระบุว่า การซื้อสุรายาสูบ ฯลฯ เป็นลักษณะการบริโภคของ
คนชั้นสูงของไทยโดยเจาะจง แต่สามารถอนุมานได้ว่าเป็นการเปรียบเปรยโดยจงใจให้หมายถึงลักษณะ
การบริโภคของคนไทยชั้นสูง

๑๗. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๔๐

๑๘. เล่มเดียวกัน หน้า ๘๖-๘๗

๑๙. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๑

๒๐. เล่มเดียวกัน หน้า ๔๖-๔๗ และพระยาสุริยานุวัตร *ทรัพย์สินศาสตร์* ๒ (กรุงเทพฯ : บำรุงนุกุลกิจ
๒๔๕๕) หน้า ๓๗๕-๓๗๘

พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่าการเพิ่มความรู้ ความชำนาญของแรงงานโดยการศึกษาฝึกอบรม เป็นการสะสมทุนชนิดหนึ่ง การเล่าเรียนศึกษา วิชาจะช่วยให้ราษฎรทำการหาผลประโยชน์เลี้ยงชีพได้โดยสะดวก ผลิตได้ผลมากกว่าเก่า^{๒๑} การพัฒนาเศรษฐกิจจึงต้องการการสะสมทุนทั้งที่เป็น วัตถุและทรัพยากรมนุษย์ พระยาสุริยานุวัตรเชื่อว่าการศึกษจะทำให้คนพึ่งตัวเองได้ สามารถทำ มาหาเลี้ยงชีพเพิ่มผลผลิต ไม่ต้องเป็นกาฝาก จะทำให้ประเทศชาติเจริญขึ้น พระยาสุริยานุวัตร กล่าวไว้สำหรับรัฐบาลแล้ว “ไม่มีกรจ่ายเงิน อย่างไม่ไต่จะทำการประโยชน์ได้เป็นผลกลับคืนมา ยิ่งกว่าที่รัฐบาลจะใช้จ่ายเงินในการบำรุงการศึกษา ของชาติ”^{๒๒} พระยาสุริยานุวัตรเรียกร้องให้รัฐบาลจัดการศึกษาโดยไม่เก็บเงินให้ประชาชนไทย ทุกคน อย่างต่ำที่สุดคือชั้นประถมซึ่งเป็น มาตรฐานสากลของประเทศใหญ่ ๆ ในโลกขณะ นั้น^{๒๓} นอกจากนี้พระยาสุริยานุวัตรยังเสนอให้ จัดการศึกษาวิชาช่างชั้นประถมสำหรับประชาชน โดยรับตัวอื่นอีกด้วย เพื่อรักษาทะนุบำรุงการ

หัตถกรรมครัวเรือนไทย เขารู้สึกกังวลที่การ หัตถกรรมไทยต้องเสื่อมโทรมลงเพราะการตีตลาด ของสินค้าอุตสาหกรรมจากต่างประเทศ โดยเฉพาะในการหัตถกรรมทอผ้า^{๒๔}

สำหรับการพัฒนาการเกษตร พระยาสุริยา นุวัตรเสนอให้กระจายการผลิตทางเกษตร เขามี ความเห็นว่า การปลูกข้าวก่อให้เกิดรายได้น้อย ควรคิดทำไร่ปลูกไม้ล้มลุก เช่น ไร่ยาสูบ ไร่อ้อย และไร่ผักด้วย นอกจากนี้ควรทำสวนปลูกไม้ยืน ต้นที่ให้ผลไม้ แต่เนื่องจากต้องรอนานจึงต้องมี ทุนสูง ควรเลี้ยงสัตว์พาหนะเช่น โค กระบือ เพิ่มขึ้น^{๒๕}

ความคิดเกี่ยวกับการวิภาครายได้และ ทรัพย์สิน

ความคิดเกี่ยวกับการแบ่งผลของการผลิตเป็น ส่วนสำคัญที่สุดในหนังสือทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ พระยาสุริยานุวัตรระบุว่า การวิภาครายได้และทรัพย์สิน จะเป็นเช่นไร ใครจะได้ผลแห่งการผลิตย่อมขึ้นอยู่กับลักษณะโครงสร้างของกรรมสิทธิ์ในปัจจุบันการผลิต^{๒๕} โครงสร้างของกรรมสิทธิ์กำหนดมาแล้ว

๒๑. พระยาสุริยานุวัตร เศรษฐวิทยุทธยขั้นต้น หน้า ๕๐ และหน้า ๒๑

๒๒. เล่มเดียวกัน หน้า ๒๑๖ และ เล่มเดียวกัน ภาคที่ ๑ หมวด ๕ : ว่าด้วยการศึกษาและการประหยัด ทรัพย์สิน หน้า ๒๐๔-๒๒๒

๒๓. เล่มเดียวกัน หน้า ๒๑๖

๒๔. เล่มเดียวกัน หน้า ๒๑๗

๒๕. เล่มเดียวกัน หน้า ๗๒-๗๖

๒๖. เล่มเดียวกัน ภาคที่ ๒ หมวด ๑ : ว่าด้วยกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินสมบัติ หน้า ๕๔-๑๐๔

โดยประวัติศาสตร์ “สุดแล้วแต่กฎหมายแผ่นดิน จะกำหนดไว้ว่าเจ้าของทรัพย์จะมีกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สมบัติชนิดใดเพียงใด”^{๒๗} แตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ “ประเทศหนึ่งเมืองหนึ่ง ย่อมจะมีจุดหมายเหตุ พงศาวดาร และกฎหมาย แผ่นดินในเรื่องตั้งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สมบัตินั้น ต่าง ๆ กันเป็นลำดับมา”^{๒๘} กรรมสิทธิ์จึง ไม่ได้เกิดจากการขยันหมั่นเพียรทำงานเสมอไป และเมื่อกำหนดไว้แล้วทั้งรัฐบาลและศาสนาจะ บังคับให้คนยอมรับนับถือ ผู้ใดแย่งชิงเอาไปโดย อำนาจหรือลักขโมยก็ถือกันว่าเป็นความชั่ว แผ่นดินจะต้องลงโทษ หรือ “ถ้าผู้นั้นจะหลีกเลี่ยงพ้นอาชญาแผ่นดินไปได้ก็ยังมีศาสนา கடโทษขอกินนาทาน ซึ่งกระทำให้ผู้นั้นรู้สำนึกตัว อยู่เสมอว่าได้ทำความชั่วไว้เพียงใด กระทำให้ มีความเกรงกลัวว่ากรรมของกินนาทานอาจ คิดตัวไปให้โทษในปรโลกได้”^{๒๙} พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่ากรรมสิทธิ์นี้เองเป็นเหตุทำให้มนุษย์ ได้รับส่วนแบ่งปันผลของกาวผลิตต่างกัน ตั้ง ปราบกฎที่เขาเขียนในหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* ตอน หนึ่งว่า

“เมื่อกรรมสิทธิ์ใน ทรัพย์สมบัติมีอยู่ตั้งนั้นแล้ว ก็ต้องเกิดมีผลอันจะ หลีกหนีไม่ได้ต่อไปว่ากรรม สิทธิ์นั้นเองเป็นมูลเหตุที่ได้กระทำให้มนุษย์ทั้ง หลายมีฐานะต่ำสูงไม่เสมอเท่าเทียมกัน เกิดมี เศรษฐีและเชื้อใจขึ้นเป็นต้น . . . คนชั้นต่ำถึงจะ อุตสาหะทำการเหน็ดเหนื่อยสักเท่าใด ก็ได้ค่าแรง ไม่พอจะเลี้ยงชีพให้มีความสุขเสมอไปได้ แต่ฝ่าย คนชั้นสูงแม้แต่จะไม่ได้ทำงานอย่างใดเลย หากมี ทุนเป็น ทรัพย์สมบัติสะสมอยู่มากก็ได้รับผล ประโยชน์ซึ่งเกิดขึ้นจากทุนและทรัพย์สมบัตินั้น เป็นธรรมดา ทรัพย์นี้สะสมขึ้นด้วยสติปัญญาและ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของเขาแต่ก่อนมา หรือโดยที่ได้ รับมรดกตกตือสืบเนื่องสะสมมาตั้งแต่ครั้ง ปู่ ย่า ตา ทวดของเขาก็ดี ทรัพย์นี้ถ้าไม่ทำลายเสียก็มี แต่จะงอกผลเพิ่มพูนยิ่งขึ้นทุกชั้นไป ฝ่ายหนึ่งอยู่ กระทั่งมอดอยู่ทับ ฝ่ายหนึ่งอยู่วัง แม้ว่าต่างก็จะทำ การหาผลประโยชน์ด้วยกันในที่แห่งเดียวกัน”^{๓๐}

พระยาสุริยานุวัตรมีความเห็นว่าแรงงานเป็น ฝ่ายที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ ได้รับส่วนแบ่งจาก การผลิตน้อยอยู่เสมอ เพราะต้องแย่งกันรับจ้าง ทำงานกับนายทุนจำนวนน้อยผู้ผูกขาดเป็น เจ้าของบ้จจ่ายการผลิต ตั้งปราบกฎข้อความใน

๒๗. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๘

๒๘. เล่มเดียวกัน หน้าเดียวกัน

๒๙. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๘

๓๐. เล่มเดียวกัน หน้า ๕๘-๑๐๐

หนังสือ *ทรัพย์สินศาสตร์* ตอนหนึ่งว่า

“... ข้างหนึ่งเป็นเจ้าของทุนมาก คงได้ส่วนแบ่งปันผลประโยชน์มาก... ข้างหนึ่งเป็นลูกจ้างซึ่งอยู่ในจำพวกที่มีจำนวนคนมาก เพราะฉะนั้น จึง มี พวก ที่ จะ คอย แข่ง ชัน ประ ชัน แรง ประ ชัน งาน อยู่ มาก ถ้า ทำ การ ไม่ ชัย ชนะ ก็ ไล่ สืบ เบ็ด ช้อง ให้ คาย เขย ัน กว่ า เข้า ไป ทำ งาน แทน เมื่อ ไม่ มี การ ไม้ ได้ ค่า แรง ที่ จะ ชื้อ อาหาร เลี้ยง ชีพ ก็ ต้อง จำ ใจ ชัย ัน ชัน แข่ง ทน ความ เหน็ด เหนื่อย มาก ชัน จะ ปราร ณา ค่า แรง ให้ มาก ผู้ ที่ ปราร ณา น้อย หรือ ที่ ชัด สนิ ยาก จน แทบ จะ ไม่ มี กิ น ก็ ไป ประ มูล ลด ค่า แรง แข่ง กัน ทำ คน จน ต้อง อยู่ ใน ฐานะ อัน ต่ำ เตี้ย เป็น ที่ น่า สัง เหว ด ถึง เพียง นี้ บุ คร หลาน ที่ สืบ กระจ กูล ต่อ ไป ถ้า ไม่ มี โคร สม เคะ ระ ท์ ก็ ต้อง ตก อยู่ ใน ความ ทุ ก ข์ เหว ท นา เช่น เดียว กัน นี้ หนึ่ง ไป” ๓๑

การที่นายทุนเอารัดเอาเปรียบแรงงานได้ในการแบ่งผลผลิตเป็นเพราะการจัดระบบเศรษฐกิจที่ใช้ “ความประมูลแข่งขันราคาอันเป็นที่ตัดสินในการแบ่งทรัพย์สิน” ๓๒ การให้ฝ่ายนายทุนกับฝ่ายแรงงานแข่งขันต่อรองกันเอง ทั้ง ๆ ที่มีอำนาจไม่เท่ากัน ทำให้ฝ่ายนายทุนได้เปรียบมาก ดังที่พระยาสุริยานุวัตรกล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

“ผู้ที่มีปัญญาพึงจะหมายกินแรงหมูคนทำ

๓๑. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๐-๑๐๑

๓๒. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๕

๓๓. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๔-๑๕๕

งานที่โง่เขลา หรือที่มีอำนาจน้อยกว่า เป็นกำไรเสมอไป ที่สุดการที่เจ้าของทุนเจ้าของงานสูงส่งทุนจ้างคนทำงานมาใช้ในการทำผลประโยชน์นั้นก็เป็นการทำบาบหนักหลังคนทั้งสิ้น ทว่าทุนลงเป็นค่าแรงเลี้ยงคนทำงานเป็นผลงอกขึ้นได้เท่าใดผลนั้นต้องเป็นของเจ้าของทุนทั้งหมด... ผู้ที่มีทุนมากพึงจะมีอำนาจได้เปรียบมากขึ้นทุกทีไป เพราะคนทำงานโดยมากไม่มีที่พอจะทำการเลี้ยงชีพได้โดยลำพัง จะต้องอาศัยทุนผู้อื่นเป็นที่พึ่ง เจ้าของทุนก็มีแต่จะกลับใช้อาวุธกวัดแกว่งอยู่ว่า ถ้าเจ้าไม่ยอมอดอาหารตายเจ้จี้ก็ต้องปลงใจยอมให้ข้าทำบาบหนักเจ้า” ๓๓

พระสุริยานุวัตรจึงไม่เห็นด้วยกับการใช้ระบบการแข่งขันเท่านั้นเป็นหลักในการแบ่งปันผลผลิต แม้ว่าการแข่งขันจะส่งเสริมให้คนมีความขยันขันแข็ง แข่งกันไปสู่ความเจริญแต่การแก่งแย่งแข่งขันมีโทษมหันต์ พระยาสุริยานุวัตรเขียนไว้ตอนหนึ่งว่า

“... ในการที่แข่งกันอยู่เป็นนิจวันครั้นผู้ที่มีกำลังน้อยก็ยอมจะพ่ายแพ้ย่อยยับลงข้างหนึ่งด้วย ความประมูลแข่งขันกันเป็นอุปนิสัยธรรมดาของสัตว์ที่ถือเอากำลึงพลังใหญ่เป็นธรรมดาอยู่เสมอ ผู้ใดแข่งขันชนะก็มีฤทธาศักดินภาพใหญ่ยังอยู่ในหมูชนคณะใด ผู้นั้นก็เป็นใหญ่มีอำนาจบังคับบัญชาเอาแรงผู้น้อยในหมู่นั้นไปใช้ได้ตามชอบใจ จะตั้งบทกฎหมายข้อใดลง

เพื่อสาธารณะประโยชน์ทั่วไป หรือเพื่อประโยชน์ส่วนตัวบ้าง จะเป็นความดีหรือร้ายอยู่เพียงใด ผู้พิพากษาศาลฎีกาต้องตัดสินว่า ความในกฎหมายมีอย่างไร ความนั้นต้องเป็นความชอบธรรมถูกต้องทั้งสิ้น กฎหมายแผ่นดินที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่นั้นคงได้ก็โดยที่จะมีอำนาจทำโทษผู้ซัดขึ้นเป็นอาวรุเงอ ง่าอยู่เสมอ การแย่งชิงทรัพย์สินบังคับอันเป็นผลของแรงทำการมีมาแต่บรมโบราณอย่างไร ในปีขุบบันนี้ยังมีอยู่เสมอ^{๓๔} กล่าวคือ ในความคิดของพระยาสุริยานุวัตรการแข่งขัน ไม่ใช่ความยุติธรรมฝ่ายที่มีอำนาจมากจะบังคับเอาเปรียบฝ่ายที่มีอำนาจน้อย แย่งเอาผลของฝ่ายที่มีอำนาจน้อยหรือไม่มีอำนาจไปเป็นของตัวเอง ถึงกับในที่สุดใช้อำนาจรัฐบังคับและลงโทษผู้ซัดขึ้น

แต่ถึงแม้ว่าจะไม่เห็นด้วยกับความแตกต่างอย่างมากในรายได้และทรัพย์สิน และการเอาวัดเอาเปรียบในระบบการแข่งขัน พระยาสุริยานุวัตรก็ไม่ต้องการให้ล้มเลิกระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลเสียเลยทีเดียว เขาให้ความเห็นว่าล้มเลิกระบบกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ธิบเอาเป็นของกลางเสียทั้งหมดแล้ว ผู้ที่ออกแรงเห็นเหนื่อยทำการงานมาก็ไม่ได้ผลงานนั้นไว้เป็นของตัวเอง จะทำให้คนมีความท้อถอยในการงาน ความเจริญของทุกคนจะลดลง ความปรารถนาที่จะช่วยให้ฐานะของประชาชนดีขึ้น อาจมีผลกลับกลายเป็นให้ยิ่งซ้ำร้ายไปได้^{๓๕}

พระยาสุริยานุวัตรเสนอให้ใช้ระบบ "ทำการ

ร่วมกัน" ยึดหลักการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นหลัก โดยให้ผู้ออกแรงทำงานร่วมกันออกทุนส่วนหนึ่งและให้ได้ผลกำไรด้วยนอกเหนือจากค่าแรง ซึ่งคือวิธีการสหกรณ์นั่นเอง ด้วยการจัดระบบเศรษฐกิจชีวิตนี้ แรงงานยังมีกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิต แต่นำเอาปัจจัยนั้นมาร่วมกันในการผลิต ต่างมีส่วนในการจัดการ และแบ่งปันผลผลิตตามแรงและทุนที่ร่วมกันลงไป ด้วยวิธีการเช่นนี้การขัดแย้งระหว่างนายทุนกับแรงงานจะหมดไป แรงงานเป็นเจ้าของทุนด้วยในขณะเดียวกัน ความอริวิวาทในระหว่างทุนกับแรงจะไม่มีแล้วจึงจะให้ความยุติธรรมในการปันกำไรให้แก่คนงานที่เป็นเจ้าของทุนด้วยนั้นเต็มตามความเห็นดีเห็นชอบหรือคุณวุฒิน้อยด้วย^{๓๖} พระยาสุริยานุวัตรเห็นว่าระบบสหกรณ์เป็น

"การทำกร่วมกันด้วยความสามัคคี เป็นความสุขสงบเรียบร้อยในการทำมาหากินเป็นการตรงกันข้ามกับการประมูลแข่งแย่ง ซึ่งมีลักษณะประจูดเดียวกับการศึกสงครามในการทำมาหากิน โดยที่คนทำงาน ร่วมกัน ต้อง คืด อยู่ เสมอ ว่าผลประโยชน์ที่ได้เสียเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สมาชิกเป็นเจ้าของการเสมอหน้ากันทุกคน และความเจตนาที่ทำการ ร่วมกันก็เพื่อจะตั้งตัวให้เจริญขึ้นด้วยกันแล้ว ความซึ่งจะเบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะเป็นการทำลายล้างความสามัคคี ซึ่งเป็นรากอัน

๓๔. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๓-๑๕๔

๓๕. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๐๒

๓๖. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๖-๑๕๗

บึกแผ่นแน่นหนาอย่างเดียวกันที่จะก่อสร้างกำลังและอำนาจของผู้น้อยในทางรักษาดูแลและผลประโยชน์ได้ ความวิวิทาบาดหมางในพวกเดียวกันแม้จะมีขึ้นบ้างเป็นครั้งเป็นคราวก็จะสงบลงได้โดยเร็ว เพราะความคิดต่างๆ ที่กล่าวมานั้นจะหวังเห็นผลไปข้างทางที่จะให้สมาชิกชื่อตรงเป็นยุติธรรมต่อกันเสมอ^{๓๗} พระยาสุรียานุวัตรแนะนำด้วยว่าการทำการร่วมกันในระบบสหกรณ์ควรยึดหลักความสามัคคี ความมรรยาดี ความยุติธรรม และความพึ่งตนเอง^{๓๘}

สำหรับในกิจการขนาดใหญ่การจัดการผลิตด้วยวิธีการสหกรณ์มีปัญหา เพราะผู้ออกแรงทำงานมักไม่มีทุนมากพอ แม้จะร่วมกันหลาย ๆ คนก็ยังรวมทุนไม่ได้กองทุนขนาดใหญ่ ในกรณีเช่นนั้นถ้าไม่มีธนาคารแห่งชาติชนิดที่พระยาสุรียานุวัตรเสนอแล้ว ก็ย่อมจัดตั้งในรูปสหกรณ์ได้ยาก พระยาสุรียานุวัตรจึงมีความเห็นว่า ในกิจการขนาดใหญ่นี้ถ้าจะจัดในรูประบบนายทุนต่อไปแล้ว ก็ควรจะแบ่งกำไรส่วนหนึ่งให้แก่ผู้ออกแรงทำงานเป็นการลดการเอาเปรียบ และควรให้ฝ่ายแรงงานมีส่วนในการจัดการธุรกิจนั้นด้วย^{๓๙} หรือถ้าเห็นว่าเป็นกิจการที่จำเป็นและยังไม่มีกิจการจัดทำรัฐบาลอาจทำเสียเอง^{๔๐}

ในกรณีที่นายทุนขูดรีดไม่ยอมแบ่งปันผลผลิตส่วนเกินให้แก่แรงงาน ฝ่ายแรงงานควรจัดตั้ง

๓๗. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๘-๑๕๙

๓๘. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๖๘

๓๙. อนุมานจาก เล่มเดียวกัน หน้า ๒๐๓-๒๐๔

๔๐. อนุมานจาก เล่มเดียวกัน หน้า ๔๖

๔๑. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๕๓

“สมาคมคนทำงาน” ขึ้น เพื่อต่อรองในการแข่งขันกับนายทุน เพราะ“ความกตัญญูของเจ้าของทุนซึ่งประพุดต่อคนงานนั้นย่อมจะน้อยลง แต่ถ้าพนักงานน้อยคนจะไปร้องทุกข์เจ้าของงาน ๆ จะละเลยเพิกเฉยเสียก็ได้ เมื่อลูกจ้างรวบรวมกันเป็นหมู่ใหญ่กำลังใหญ่ขึ้น จะแสดงความปรารถนาอย่างใดเจ้าของทุนเจ้าของงานจำจะต้องเอาใจใส่ตรึกตรองด้วยความเอื้อเฟื้ออย่างกวัดขັນ”^{๔๑} ถ้าเจ้าของทุนไม่ยอมคนงานอาจรวมกำลังกันหยุดทำงานที่เรียกว่า “สไตรก์” บังคับเจ้าของทุนให้ผ่อนหย่อนให้ลูกจ้างทำงานได้สบายยิ่งขึ้น ลดชั่วโมงทำงาน และให้ค่าแรงเพิ่มขึ้น พระยาสุรียานุวัตรกล่าวว่าในต่างประเทศการตั้งสมาคมคนทำงานและการสไตรก์ทำให้คนงานมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น การสไตรก์ที่จะให้ได้ผลต้องมีหัวหน้าจัดการที่ดี มีสมาคมทำงานที่เข้มแข็งมีสมาชิกมาก และมีเงินกองกลางพอที่จ่ายเป็นเบี้ยเลี้ยงสมาชิกระหว่างที่หยุดงาน พระยาสุรียานุวัตรเห็นว่ารัฐบาลควรยอมให้มีการตั้งสมาคมคนทำงานและยอมให้มีการสไตรก์ รัฐบาลเพียงคอยป้องกันไม่ให้มีการใช้กำลังข่มขู่กันในสมาคม ใครจะทำงานใครจะหยุดงานควรเป็นการตัดสินใจโดยเสรี และรัฐบาลควรห้ามไม่ให้สมาคมไปกีดกันคนงานอื่นที่จะเข้าทำงานแทน นอกจากนั้นแล้วรัฐบาลควรวางตัวเป็นกลาง ถ้าลักษณะงานที่หยุดไปนั้น

ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั่วไป เช่นเกิดการ
 สไตรก์ในการขนส่งคมนาคม รัฐบาลควรใช้ทหาร
 บกทหารเรือเข้าทำการแทนไปชั่วคราวชั่วคราวเพื่อ
 ระวังความเดือดร้อนดังเช่นที่ทำกันในยุโรป^{๔๒}
**ความคิดของพระยาสุริยานุวัตร
 กับระบบเศรษฐกิจการเมืองไทย**

การที่พระยาสุริยานุวัตรคิดกังวลเรื่องความ
 ยากจนของราษฎรไทยเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ สภาพ
 ความจริงแวดล้อมคงทำให้เขาเห็นปัญหาพื้นฐาน
 ของเศรษฐกิจไทย ทำให้เขาเข้าใจชีวิตที่ยากแค้น
 ของราษฎร จูงใจให้เขากลับเขียนหนังสือเป็น
 ปากเสียงให้ราษฎรไทยทั้งหมด

ชีวิตราษฎรไทยในสมัยรัชการที่ ๕ เป็นชีวิต
 ที่ยากลำบาก เป็นชีวิตคนภายใต้ระบบศักดินา
 แม้ชนชั้นทำการผลิตสักเท่าใด ผลผลิตส่วนใหญ่
 ก็ตกเป็นของชนชั้นที่ไม่ต้องส่งส่วยให้รัฐบาลและ
 เจ้าของที่ดิน แต่ไม่เหลือผลผลิตไว้บริโภค
 ชาวนามีพันธะต้องส่งผลผลิตให้รัฐบาลและชนชั้น

สูง ๓ ทางด้วยกันคือ ๑) ถูกเกณฑ์แรงงานหรือ
 เสียเงินค่าราชการ ๒) ค่านาและ ๓) ดอกเบี้ย
 และค่าเช่า ชาวยุโรปอายุระหว่าง ๑๘-๖๐ ปี
 ถูกเกณฑ์ไปทำงานให้กับเจ้าขุนมูลนายที่ดินชั้น
 สังกัดโดยไม่มีค่าตอบแทนปีละ ๓ เดือน ทุกปี
 หรือมีเงินนั้น ต้องเสียเงินค่าราชการแทนปีละ
 ๑๘ บาท^{๔๓} ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๔ ลดเหลือ
 ๖ บาท^{๔๔} ค่านาเก็บไว้ละ ๒๔ อัฐ ถึง ๑ บาท
 ตามสภาพของนา^{๔๕} ดอกเบี้ยเก็บต่ำถึงละเฟื้อง
 ในหนึ่งเดือน หรือร้อยละ ๓๗.๕ ต่อปี^{๔๖}
 สำหรับค่าเช่าคิดประมาณครึ่งหนึ่งของผลผลิต^{๔๗}
 ตามรายงานสำรวจของซิมเมอร์แมนปรากฏว่าใน
 ภาคกลาง ๓๖% ของครอบครัวชาวนาไทยไม่มี
 ที่ดินเลย^{๔๘} ประมาณว่าชาวนาไทยภาคกลาง
 ครอบครัวหนึ่งเช่านาบางส่วนและกู้เงินมาลงทุน
 ผลิตข้าวเปลือกได้ทั้งสิ้น ๑๐๐ หาบใน ๑ ปี
 ต้องส่งส่วยทั้ง ๓ ชนิด รวมกันประมาณ ๖๑ หาบ

๔๒. เล่มเดียวกัน หน้า ๑๓๘-๑๔๐, ๑๔๒-๑๔๔, ๑๔๕-๑๕๐

๔๓. ขจร สุขพานิช *ฐานันดรไพร่* (กรุงเทพฯ: ไทยเกษม ๒๕๐๕) หน้า ๓๕

๔๔. พระราชบัญญัติเก็บเงินค่าราชการ ร.ศ. ๑๒๐ *ประชุมกฎหมายประจำศก* เล่ม ๑๘

๔๕. ประกาศแก้ววิชัยและพิภักดิ์เก็บเงินค่านา ร.ศ. ๑๒๕ *ประชุมกฎหมายประจำศก* เล่ม ๒๐

๔๖. พระขงไวยการลักษณะกึ่งหนี้ *กฎหมายตราสามดวง* เล่ม ๓ (กรุงเทพฯ: กุรุสภา ๒๕๐๖) และดูงาน
 บุณเกิดเรื่องระบบเศรษฐกิจศักดินาไทย สมสมัย ศรีสุทรพรรณ "โฉมหน้าของศักดินาไทยใน
 ปัจจุบัน" *นิคิตศาสตร์* ๒๕๐๐

๔๗. Carle C. Zimmerman, *Siam: Rural Economic Survey 1930-31* Bangkok: Bangkok
 Times 1931 p. 18;

กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๖ กษ. ๑/๑๒ เจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์กราบบังคมทูลพระบาท
 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๗ กันยายน ร.ศ. ๑๓๐

๔๘. Carle C. Zimmerman, *Siam*..... p. 25

คือเป็นค่าราชการ ๖ หาบ (ข้าวเปลือกหาบละ ๒ บาท และเสี้ยค่าราชการครอบครัวละ ๒ คน) ค่านา ๕ หาบ และดอกเบี้ยและค่าเช่าประมาณ ๕๐ หาบ^{๔๕} หมายความว่าชาวนาต้องส่งส่วยถึง ๓/๕ ของผลผลิต เหลือเป็นของตนเองเพียง ๒/๕ ต้องใช้ทั้งเพื่อบริโภคทำพันธุ์และแลกเปลี่ยนเครื่องใช้ต่าง ๆ ส่วนที่ใช้บริโภคอย่างน้อยก็ต้องประมาณ ๒๐ หาบต่อบีหรือ ๑/๕ ของผลผลิตทั้งหมด สำหรับที่นาที่เลวลงไปกว่าตัวอย่างนี้ เช่นที่นาในภาคเหนือและอีสาน หลังจากส่งส่วยแล้วชาวนาก็แทบจะไม่เหลือข้าวพอรับประทาน

ชาวนามีความเป็นอยู่ปรกติเพียงขึ้น พอยังชีพ ฉะนั้นถ้าปีใดผลิตได้น้อยเพราะฝนแล้งหรือน้ำท่วมชาวนาจะขัดสนถึงขั้นไม่มีข้าวกิน ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ชาวนาจำนวนมากรวมกันยื่นเรื่อง รวาทต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าอดอยาก

ไม่มีอาหารรับประทานและขอเงินหลวงมาซื้อข้าวอย่างน้อย ๒ ครั้ง คือใน พ.ศ. ๒๔๓๓ และ ๒๔๕๒ ซึ่งรัฐบาลตอบปฏิเสธ^{๔๖} ความยากแค้นของชาวนาไทยถึงขั้นอดตายปรากฏชัดในรายงานตรวจราชการของเจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์ใน พ.ศ. ๒๔๕๔^{๔๗} ความไม่มีกินในบีวิกฤตทำให้ชาวนาไทยถึงกับต้องขายลูกขายเมีย และขายตัวเองลงเป็นทาส สังฆราชปาลเลกซ์ ระบุว่าในรัชกาลที่ ๔ มีทาสอย่างน้อย ๑/๔ ของพลเมืองไทย^{๔๘}

นอกเหนือจากการผลิตข้าวชาวนาอาจทำการผลิตสิ่งของอย่างอื่น เช่นจับปลา เลี้ยงสัตว์ ปลูกผักผลไม้ หรือหาของป่า แต่ก็ต้องถูกเก็บภาษีอย่างหนัก ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดก็มีภาษีแทบทั้งสิ้น ในการเก็บภาษีรัฐบาลให้เจ้าภาษีที่ประมูลสูงสุดผูกขาด เจ้าภาษีให้พรรคพวกผูกขาดเป็นลูกช่วง เจ้าภาษีเรียกเก็บภาษีตามอำเภอใจ

๔๕. สมมุติให้ครอบครัวหนึ่งทำกินในที่ดิน ๒๐ ไร่ ไร่หนึ่งให้ผลผลิตข้าวเปลือก ๕ หาบ และข้าวเปลือกหาวาบละ ๒ บาท สมมุติโดยอาศัยปรับปรุงข้อมูลจาก Homan Van der Heide, "The Economic Development of Siam During the Last Half Century" *The Journal of Siam Society*, Vol. 3 Part II 1906; James C. Ingram, *Economic Change in Thailand since 1850* (Stanford: Stanford University Press, 1955) p. 48, p. 64; พระยาสุวิยานุวัตร *เศรษฐกิจวิชาชนชั้น*หน้า ๑๗

๔๖. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๕ กษ. ๓.๑/๔ ฎีกาของราษฎรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๔ มกราคม ร.ศ. ๑๐๖ และกองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๕ กษ. ๓.๑/๑๒ เจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๘ สิงหาคม ร.ศ. ๑๒๘

๔๗. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๖ กษ. ๑/๑๒ เจ้าพระยาวงษาอนุประพันธ์ กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๗ กันยายน ร.ศ. ๑๓๐

๔๘. สันต์ ท. โกมลบุตร (แปล) สังฆราช ปาลเลกซ์ *เล่าเรื่องเมืองไทย (๑๘๕๔)* (กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า ๒๕๐๖) หน้า ๒๑๔

เพราะราษฎรไม่รู้ทักัดอัตราภาษี ช้างเรียกค่า
ป่วยการต่าง ๆ และใช้เครื่องชั่งตวงวัดที่ไม่ถูก
ต้อง^{๕๓}

เห็นได้ว่าการขาดแคลนทุนของชาวนาไทยที่
พระยาสุริยานุวัตรเป็นห่วงเป็นผลของการถูก
ขูดรีดโดยชนชั้นศักดินา เมื่อชาวนาไม่ได้เป็น
เจ้าของปัจจัยการผลิตคือทุนและที่ดิน ต้องส่งส่วย
ให้ผู้ปกครองเจ้าของที่ดิน และนายทุนเงินกู้ถึง
๓/๕ ของผลผลิต ชาวนาก็ไม่มีทรัพยากรเหลือ
เพื่อลงทุนเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ใช้ปุ๋ย ใช้
เครื่องจักร สร้างระบบชลน้ำหรือทำยังฉาง หรือ
กระจายการผลิตไปสู่พืชใหม่ หรือเลี้ยงสัตว์ ตาม
ที่พระยาสุริยานุวัตรปรารถนา เศรษฐกิจเกษตร
ไทยมีส่วนเกินจากการบริโภคนาน แต่ส่วนเกินนั้น
ถูกรีดจากชาวนาไปให้กับชนชั้นศักดินาและนาย
ทุนเงินกู้ในรูปส่วย ให้นายทุนพาณิชย์กรรมคือ
พ่อค้าคนกลางและพ่อค้าส่งออกในรูปการถูกกด
ราคาข้าวเปลือก นำสังเกตว่าการที่นายทุนเงินกู้
และนายทุนการค้าสามารถมีส่วนร่วมขูดรีด

ชาวนาได้ก็เพราะการยินยอมของฝ่ายศักดินาซึ่งมี
อำนาจปกครองประเทศ

ส่วนเกินตกอยู่ในมือของรัฐบาล ชนชั้น
ศักดินาคือเจ้านายเจ้าของที่ดินและข้าราชการ
และนายทุนชาวจีนและชาวต่างชาติอื่น บุคคล
เหล่านี้ใช้ส่วนเกินอย่างไร ? จากการพิจารณา
รายจ่ายแผ่นดิน (เจเลีย พ.ศ. ๒๔๔๘—๒๔๕๓)
ปรากฏว่ารัฐบาลใช้ทรัพยากรแผ่นดินมากใน
ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย (๑/๒ ของ
รายจ่ายแผ่นดิน) และราชสำนัก (๑/๓ ของ
รายจ่ายแผ่นดิน) แต่ลงทุนด้วยการพัฒนา
เศรษฐกิจและการศึกษาน้อย (รวมกัน ๑/๖ ของ
รายจ่ายแผ่นดิน)^{๕๔} โครงการชลประทานลุ่ม
แม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ของวานเดอร์ไฮเด (Van
der Heide) ถูกตัดทิ้ง ทั่ว ๆ ที่ในประเทศไทย
ไทยผ่านตกไม่มากพอให้ทำนาได้ผลบริบูรณ์ทุกปี^{๕๕}
ส่วนเกินของข้าวถูกส่งออกขายต่างประเทศ เห็น
ได้จากสถิติว่า ๕๐% ของข้าวที่ผลิตได้ถูกส่ง
ออก^{๕๖} แต่เนื่องจากส่วนเกินของข้าวนี้เป็นของ

๕๓. พระราชบัญญัติการภาษีอากร ร.ศ. ๑๑๑ ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๑๑ กองจดหมายเหตุแห่งชาติ
แฟ้ม ร. ๕ ก. ๑๔.๑ ก ก. ๑๔.๑ ข ก. ๑๔.๑ ค และ ค. ๑๔.๒ ก ญาคา ประภาพันธุ์ "เจ้าภาษีนาย
อากรผู้ทำลายเศรษฐกิจไทย" เศรษฐศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๑๕

๕๔. คำนวณจาก Statistical Yearbook of the Kingdom of Siam, 1916 First Number

๕๕. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๕ กษ. ๕/๕ มิสเตอร์เฮ โธมาน วาน เคอร์ ไฮเด รายงาน
โครงการทดน้ำไขน้ำสำหรับเขตที่ราบแห่งลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนใต้ ประเทศสยาม กระทรวงเกษตรา
ธิการ กรุงเทพฯ ร.ศ. ๑๒๑

๕๖. James C. Ingram, *Economic Change in Thailand Since 1850* (Stanford: Stanford
University Press, 1955) p. 53

ฝ่ายศักดินาและนายทุนการค้า ดังนั้นสินค้า
เข้าที่แลกลงกลับเข้ามาจึงเป็นสินค้าที่สนองความ
ต้องการของคนชั้นสูง จากการศึกษาองค์
ประกอบของสินค้าเข้า (เจเลีย พ.ศ. ๒๔๔๘-
๒๔๕๓) ปรากฏว่าสินค้าฟุ่มเฟือยมีส่วนมาก
กว่า ๑/๓ ของสินค้าเข้าทั้งหมด ประกอบด้วย
อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องประดับ ทองคำเปลว
และฝิ่น ในระยะนั้นประเทศไทยส่งเพชรพลอย
เข้าประเทศเจเลียปีละ ๑.๗๕ ล้านบาท ขณะที่
สินค้าทุนคือเครื่องจักรมีมูลค่าเจเลียเพียงปีละ
๑.๓๕ ล้านบาท หรือไม่ถึง ๒ % ของมูลค่า
สินค้าเข้าทั้งหมด^{๕๓} นอกเหนือจากการที่ชนชั้น
ศักดินาและนายทุน พ่อค้าใช้ส่วนเกินของข้าว
ส่วนหนึ่งซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย ยังปรากฏว่าพ่อค้า
จีนส่งเงินทุนที่ได้รับจากการขายส่วนเกินอีกส่วน
หนึ่งกลับไปฝากและให้ญาติพี่น้องในประเทศ
จีน^{๕๔}

เห็นชัดว่าระบบเศรษฐกิจการเมืองไทยใน
ระยะที่พระยาสุรียานุวัตรเขียน*ทรัพย์สินศาสตร์*คือ
ระบบศักดินาเสริมด้วยนายทุน ภายใต้ระบบนี้
ส่วนเกินถูกขูดรีดจากชาวนาและนำไปใช้จ่าย
ฟุ่มเฟือย แม้การผลิตเกษตรเพิ่มขึ้นและถูกส่ง

ออกตลาดโลกมากขึ้น ส่วนเกินนั้นก็ถูกใช้หมดไป
ไม่ถูกนำมาลงทุน การเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ
เปลี่ยนเทคนิคการผลิตและพัฒนาการอุตสาหกรรม
จึงเกิดขึ้นเชิงช้า การวิภาคเป็นอุปสรรค
ขัดขวาง ภายใต้ระบบศักดินาความร่ำรวยของ
ชนชั้นสูงเกิดขึ้นเนื่องจากและพร้อมกับความ
ยากจนของราษฎร ปัญหาความแตกต่างใน
กรรมสิทธิ์และปัญหาความยากจนคือปัญหา
เดียวกัน ข้อเขียนของพระยาสุรียานุวัตรตรงกับ
ปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจไทย ความพยายาม
ของเขาคือชี้ให้เห็นปัญหา และเสนอให้เปลี่ยน
สถาบันเศรษฐกิจการเมืองอันเป็นที่มาของความ
แตกต่างในรายได้และทรัพย์สินและความด้อย
พัฒนาการของประเทศ

พระยาสุรียานุวัตรไม่ใช่ นักคิดไทยคนเดียว
ในระบอบที่เห็นปัญหาของระบบเศรษฐกิจ
การเมืองไทย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๗ (ร.ศ. ๑๐๓)
คณะเจ้านายและข้าราชการ ๑๑ คน ได้เสนอ
ให้เปลี่ยนระบบการปกครองประเทศเป็นระบบ
กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ยกถอนธรรมเนียมเก่า
และกฎหมายเก่า และขจัดการกดขี่ราษฎร^{๕๕}
นักคิดร่วมสมัยคือ*เทียนวรรณ* (๒๓๘๔-๒๔๕๗)

๕๓. คำนำจาก H.S.M. Customs, *The Foreign Trade and Navigation of the Port of Bangkok*, 1908/09, 1909/10

๕๔. *Report of the Financial Adviser in connection with the Budget of the Kingdom of Siam*, 2468, 2481

๕๕. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ พิมพ์ ร.๕ บ. ๑ ก/๑ เจ้านายและข้าราชการกราบบังคมทูลความเห็น
จัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน (ร.ศ. ๑๐๓) และดู ชัยอนันต์ สมุทวณิช *แผนพัฒนาการ
เมืองฉบับแรกของไทย* (กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์ ๒๕๑๓)

ก็ได้เคยเสนอให้เปลี่ยนระบบการเมืองเป็นระบบ
การปกครองโดยรัฐสภา ให้สร้างโรงเรียน ตั้ง
ธนาคารชาติ ทำอุตสาหกรรม และกู้เงิน
ลงทุนพัฒนาประเทศ ฯลฯ^{๖๐} แม้ว่าพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรับปรุง
การบริหารประเทศและระเบียบประเพณีบาง
ประการไปบ้างแล้วก็ตาม เป็นที่เห็นได้ว่ายังไม่
พอ โดยเฉพาะยังมีได้มีการเปลี่ยนโครงสร้าง
ของระบบกรรมสิทธิ์หรือระบบการเมือง ระบบ
ศักดินายังคงอยู่และมีความเข้มแข็งมาก ความคิด
ของกลุ่มเจ้านาย ร.ศ.๑๐๓ ของเทียนวรรณ และ
ของพระยาสุรียานุวัตร จึงเป็นการมองปัญหา
อย่างลึกซึ้งถึงแก่นพื้นฐานของระบบ

ขณะที่กลุ่มเจ้านาย ร.ศ.๑๐๓ และเทียนวรรณ
เห็นเรื่องการเปลี่ยนระบบการเมือง พระยาสุรียา
นุวัตร เห็นการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ เขาเป็น
นักคิดไทยคนแรกที่วิจารณ์ระบบกรรมสิทธิ์ตรงๆ
และมองเห็นว่าความแตกต่างในกรรมสิทธิ์ใน
ปัจจัยการผลิตเป็นพื้นฐานของปัญหาเศรษฐกิจ
ไทย เขาเสนอให้เปลี่ยนระบบกรรมสิทธิ์จาก
ระบบศักดินาและนายทุนมาเป็น ระบบสหกรณ์

ที่แจกจ่ายปัจจัยการผลิตให้ผู้ออกแรงทำงาน
ความคิดของพระยาสุรียานุวัตรเรื่องกรรมสิทธิ์
เป็นความคิดเด่นชัดที่ก้าวหน้าที่สุดในหนังสือ
ทรัพย์สินศาสตร์

ความสำคัญของปัญหาความแตกต่างใน
กรรมสิทธิ์ภายใต้ระบบศักดินาไทยเห็นได้จาก
การต่อสู้ของราษฎรไทยเพื่อให้หลุดพ้นจากการ
ขูดรีด ในสมัยรัชกาลที่ ๒ พวกทาสและ
ไพร่จำนวนมากที่ทนต่อการกดขี่ขูดรีดใช้งานของ
นายไม่ไหวพากันหนีไปซุกซ่อนอยู่ตามป่าเขา^{๖๑}
หรือในสมัยรัชกาลที่ ๕ เกิดขบวนการผู้มีบุญ
ภาคอีสานเป็นระยะๆ รุนแรงที่สุดถึงขั้นต้องส่ง
กองทัพออกไปปราบในพ.ศ. ๒๔๔๕ ขบวนการ
มีลักษณะเป็นการขมวดของชาวนาผู้ยากจนไร้
ความหวัง ยึดอุดมการณ์ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา เชื่อ
ขึ้นมาว่าจะเกิดมีความสมบูรณ์พูนสุขในระบบ
สังคมใหม่ในเวลานอนใกล้ด้วยผู้มีบุญบันดาล
รวบรวมกันเองระหว่างชาวนาผู้มีบุญเป็นหัว
หน้าก่อการขึ้น แม้การต่อสู้เป็นไปตามยถา
กรรมปราศจากการจัดองค์การที่ดีและถูกปราบ
อย่างรวดเร็ว ก็เป็นสัญญาณชัดเจนให้เห็นถึงความ

๖๐. ชัยอนันต์ สมุทวณิช "เทียนวรรณ" *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๕
และดู สงบ สุวิจันทร์ *เทียนวรรณ* (กรุงเทพฯ : สุวิจันทร์ ๒๕๑๐)

๖๑. ดูข้อความใน *กฎว่าด้วยไพร่สมกำลังแลเลขหัวเมือง บมเมเม็บ อุดคักวราช ๑๑๑๒ ประชุมกฎหมาย
ประจำศึก เล่ม ๔* และหลวงวิจิตรวาทการ "คำสอนเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย" *วิจิตรอนุสรณ์
คณะรัฐมนตรีพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ๑๖ สิงหาคม
๒๕๐๕* หน้า ๓๒

ไม่พอใจอย่างมากที่สะสมมาภายใต้ระบบศักดินา
ที่ชู้ตริต^{๖๒} ใน พ.ศ. ๒๔๕๔ ปีเดียวกับที่พระยา
สุรียานุวัตร เขียนหนังสือ*ทรัพย์สินศาสตร์* นายทหาร
ชั้นผู้น้อยของกองทัพบกไทยกลุ่มหนึ่งได้คิดก่อการ
ปฏิวัติ แต่ถูกจับเสียก่อน สาเหตุของการคิดปฏิวัติ
คือความไม่พอใจในความล้มเหลวของเศรษฐกิจ
ไทยซึ่งขณะปฏิวัติ ร.ศ. ๑๓๐ ถือว่าเกิดขึ้นเนื่อง
จากการปกครองระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์^{๖๓}

ความคิดและการปฏิบัติ

ของพระยาสุรียานุวัตร

พระยาสุรียานุวัตรเป็นนักคิดที่กล้าแสดง
ความคิดให้ปรากฏ ปฏิบัติตัวตามหลักการที่คิด
และพยายามที่จะให้ความคิดเป็นความจริง ใน
สมัยที่เป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
(มิถุนายน ๒๔๔๔—กุมภาพันธ์ ๒๔๕๐) เขา
ได้ทำงานสำคัญให้ประเทศไทย คือโอนกิจการ

ฝืนจากเจ้าภาษีผูกขาดเป็นของรัฐบาล ขจัดการ
รว้อไหลในรายได้ของรัฐบาล ทำให้รายได้ของ
รัฐบาลในระยะต่อมาเพิ่มขึ้น^{๖๔} ซึ่งรัฐบาลอาจ
นำเงินไปลงทุนพัฒนาประเทศได้มากขึ้น แต่ไม่
ทันที่พระยาสุรียานุวัตรจะทำงานชิ้นนี้สำเร็จเต็ม
ที่โดยเฉพาะในมณฑลต่างจังหวัด เขาก็ได้รับ
พระราชหัตถเลขาฉบับจากพระบาทสมเด็จพระจุล
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอให้ลาออกจากราชการ^{๖๕}
การจัดโอนกิจการ ฝืนเป็นของรัฐบาลกระทบผล
ประโยชน์ของเจ้าภาษีนายอากรมาก บุคคล
เหล่านี้พยายามใส่ความเขาต่าง ๆ เช่นกล่าวหา
ว่าเขาปฏิบัติกรมเข้มงวดบ้าง ปฏิบัติต่อเจ้าภาษี
ไม่เสมอหน้ากันบ้างหรือหาว่าเขาจะทำงานไม่ได้
ผลการจัดการ ฝืนโดยรัฐบาลจะต้องล้มเหลวบ้าง
รวมทั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่บางคนในกระทรวง
พระคลังมหาสมบัติก็ไม่ให้ความร่วมมือกับเขา

๖๒. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร.๕ ม.๒. ๑๘/๓ ใบบอกของผู้มีบุญ ๒ ฉบับ พระองค์เจ้าวัฒนา
ข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑลอุดรทรงส่งมาถวายกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๔
และ ดู เศษ บุญนาค “ขบถผู้มีบุญภาคอีสาน ร.ศ. ๑๒๑” *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑
มิถุนายน ๒๕๑๐

๖๓. ร.ศ. เหวียญ ศรีจันทร์ กับ ร.ศ. เนตร พูนวิวัฒน์ *ประวัติปฏิวัติครั้งแรกของไทย ร.ศ. ๑๓๐* พิมพ์เป็น
อนุสรณ์ในงานศพ ร.อ. ขุนทวยหาญพิทักษ์ (นายแพทย์ เหล็ง ศรีจันทร์) (กรุงเทพฯ : กิมหลี่
หงวน ๒๕๐๓) หน้า ๒๒-๒๓

๖๔. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๕ และ ก. ๑๔.๑ ก/ ๓๕ : หลวงประดิษฐ
มนูธรรม “ค่าน้ำ” ในหนังสือ *พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขาสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร
มหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชทานแก้มหาอำมาตย์เอกพระยาสุรียานุวัตร คุณหญิง
กลิ่นจี สุรียานุวัตร พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพมหาอำมาตย์เอก พระยาสุรียานุวัตร ณ เมรุ
วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ (พระนคร : ศรีกรุง ๒๔๗๕)*

๖๕. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร. ๕ ก. ๓/๒ สำเนาพระราชหัตถเลขา ๑๔ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖

เต็มทีนั้นก็ในการปฏิบัติงาน^{๖๖} พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระราชหัตถเลขาฉบับแนะนำให้เขาลาออก เป็นการระงับเหตุพระยาสุริยานุวัตรกราบถวายบังคมลาออกจากราชการเมื่ออายุเพียง ๔๕ ปี^{๖๗} นับเป็นชตากรรมของผู้ที่ทำงานให้แก่ประเทศชาติและพระมหากษัตริย์ เขาไม่ถูกเรียกกลับมารับราชการอีกเลย จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชย์ จึงได้รับแต่งตั้งเป็นองคมนตรี^{๖๘} หลังจากพระยาสุริยานุวัตรลาออกแล้วรัฐบาลดำเนินตามนโยบายโอนกิจการฝิ่นเป็นของรัฐบาลต่อ แต่กระทำแบบค่อยเป็นค่อยไป จนกระทั่งสำเร็จบริบูรณ์ งานวิเริ่มของพระยาสุริยานุวัตรเรื่องโอนกิจการฝิ่นเป็นของรัฐบาลนับเป็นความกล้า เกียรติคุณของพระยาสุริยานุวัตรในเรื่องนี้ควรจารึกอยู่ในประวัติศาสตร์การคลังของไทย ปรีดี พนมยงค์ เขียนสรุปว่า พระยา

สุริยานุวัตรทำการครั้งนี้ “แทบกล่าวได้ว่าเป็นการปฏิวัติ”^{๖๙} เพราะเป็นการเปลี่ยนระบบภาษีอากรจากการผูกขาดโดยเอกชนเป็นของรัฐบาล ซึ่งเป็นเรื่องที่กระทบผลประโยชน์ของนายอากรผู้มีอิทธิพล^{๗๐} แต่พระยาสุริยานุวัตรก็ซื่อสัตย์ต่อความคิดและปฏิบัติตามหลักการโดยไม่เกรงกลัว

หลังจากที่พระยาสุริยานุวัตรลาออกจากราชการแล้ว เขาใช้เวลาเขียนตำราเศรษฐศาสตร์คือหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* ด้วยความซื่อสัตย์ต่อความคิดพระยาสุริยานุวัตรจึงเขียนอย่างตรงไปตรงมาตามหลักวิชาการและความคิดเห็นของตน ปรากฏว่าหนังสือ *ทรัพย์ศาสตร์* ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่พอพระทัยมาก ทรงส่งเสนาบดีผู้หนึ่งมาพบพระยาสุริยานุวัตรที่บ้าน ขอมิให้พระยาสุริยานุวัตรเขียนอีกต่อไป^{๗๑} นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงเขียนวิจารณ์หนังสือ *ทรัพย์*

๖๖. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร.๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๕ พระยาสุริยานุวัตรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๒๕ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๖ แฟ้ม ร.๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๕ พระยาสุริยานุวัตรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๐ ธันวาคม ร.ศ. ๑๒๖ แฟ้ม ร.๕ ก. ๓/๒ พระยาสุริยานุวัตรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖ แฟ้ม ร.๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๓ พระยาพิชัยโกษากรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๗ พฤษภาคม ร.ศ. ๑๒๗
๖๗. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ แฟ้ม ร.๕ ก. ๓/๒ พระยาสุริยานุวัตรกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๕ กุมภาพันธ์ ร.ศ. ๑๒๖
๖๘. จากประวัติพระยาสุริยานุวัตรตามที่ปรากฏในหนังสือ *พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขา.....*
๖๙. หลวงประดิษฐมนูธรรม “คำนำ” ในหนังสือ *พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขา.....*
๗๐. บทความเดียวกัน
๗๑. จากคำบอกเล่าของประชงค์ บุณนาค ที่ให้แก่ผู้เขียน ณ บ้านเลขที่ ๑๘ สุขุมวิทซอย ๑๓ วันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๗ เวลา ๑๐.๓๐-๑๑.๐๐ น. และวันที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๗ เวลา ๑๐.๓๐-๑๑.๐๐ น. และดู หลวงวิจิตรวาทการ “คำสอนเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย” *วิจิตรอนุสรณ์* หน้า ๑-๒

ศาสตราจารย์ ลงในวารสาร *สมุทสาร* ของราชนาวิ
สมาคม ในบทวิจารณ์นั้นพระองค์ไม่ทรงเห็น
ด้วยกับการแบ่งคนไทยออกเป็นชนชั้นในหนังสือ
ทฤษฎีศาสตร์ พระองค์ทรงเห็นว่า “คนไทย
ไม่มีใครสูงกว่าใคร เว้นแต่พระเจ้าแผ่นดิน
พระองค์เดียวแล้ว ใคร ๆ เสมอกันหมด ใน
เมืองไทยเราไม่มีมหาเศรษฐี หรือแม่เศรษฐี
อย่างปานกลางของชาวยุโรปเขาจริงอยู่ แต่เรา
ก็ไม่มีคนจนเท่าชาวยุโรปเหมือนกัน.....”^{๑๒}
พระองค์ทรงกล่าวไว้ที่พระยาสุริยานุวัตรเขียน
ระบุเรื่องความแตกต่างในรายได้และทรัพย์สิน
ถ้าไม่เป็นเพราะ “ท่านนึกถึงเมืองต่างประเทศ”^{๑๓}
ก็เป็นเพราะ “ท่านตั้งใจจะยกย่องให้คนไทยเกิด
อุศยาแก่กันและแตกสามัคคีกันเท่านั้น”^{๑๔} แม้
พระองค์ไม่ทรงคิดว่าจะเป็นกรณีหลัง^{๑๕} พระองค์
ก็ทรงมีความเห็นว่ายังไม่ควรมีการศึกษา “ลัทธิ
ที่เรียกว่า ทฤษฎีศาสตร์”^{๑๖} ในประเทศไทย
คนไทย “บริจาคหรือสองเคราะห์แก่ญาติมิตร ซึ่ง
เป็นธรรมอันชาวเราได้เรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา
เป็นเครื่องบันดาลให้เกลี้ยทวยใน ระหว่างกัน

แตกต่างกันแล้วตั้งนี้ จะมีความจำเป็นอะไรหรือที่
จะต้องสอนให้ชาวเราทวยทวยไว้ฝ่าย ๑ แลจึง
ทวยผู้อื่นอีกฝ่าย ๑ ซึ่งเป็นองค์ของ ‘ทฤษฎีศาสตร์’
คนเรายังไม่จำเป็นต้องแบ่งกันเป็นก๊ก ๆ และตาง
ก๊กต่างเกลียดกัน จะริ้นทำไม”^{๑๗} พระองค์
ทรงเสนอสิทธิทฤษฎีศาสตร์ใหม่ตามคติของ
พระองค์แทนลัทธิทฤษฎีศาสตร์ของพระยาสุริยา
นุวัตรว่า “ความพอใจในสิ่งที่คนมีอยู่แล้วนั้น
แหละเป็นทวยอันประเสริฐยิ่ง”^{๑๘}

การวิจารณ์คติเขียนหนังสือ *ทฤษฎีศาสตร์* โดย
องค์พระประมุขอย่างเปิดเผยทำให้ทางราชการ
ขอร้องผู้พิมพ์ไม่ให้จำหน่ายหนังสือออกเผยแพร่^{๑๙}
ทั้ง ๆ ที่คนสนใจหนังสือนี้มาก^{๒๐} พระยาสุริยา
นุวัตรเองเสียใจมากในเหตุการณ์เรื่องนี้ เขาเขียน
ทฤษฎีศาสตร์ ด้วยเจตนาดี ด้วยความรู้สึกรับผิด
ชอบต่อประเทศชาติ ปราบปรามจะชี้ให้รัฐบาล
เห็นปัญหาพื้นฐานของเศรษฐกิจไทย ดังที่เขา
กล่าวกันมานานต วสุวัต อดีตบรรณาธิการหนังสือ
พิมพ์ *ศรีกรุง* ในเรื่องนี้ว่า “ฉันเล่าเรียนมาใน
ทางนี้ ได้เห็นแล้วว่าอะไรคือประโยชน์ของ

๑๒. อัครพาหุ “ทฤษฎีศาสตร์ (เล่ม ๑) ความความเห็นของเอกชนผู้ได้อ่านหนังสือนี้” *สมุทสาร* ปีที่ ๕
เล่ม ๘ กันยายน ๒๔๕๘ หน้า ๑๒๕, ๑๒๘

๑๓. บทความเดียวกัน หน้า ๑๒๖

๑๔. บทความเดียวกัน หน้า ๑๒๖

๑๕. บทความเดียวกัน หน้า ๑๒๖

๑๖. บทความเดียวกัน หน้า ๑๒๗

๑๗. บทความเดียวกัน หน้า ๑๒๘

๑๘. บทความเดียวกัน หน้า ๑๓๑

๑๙. ทองเปลว ชลภูมิ “คำนำ” ใหนังสือ พระยาสุริยานุวัตร *เศรษฐวิทยาขั้นต้น*

๒๐. หลวงวิจิตรวาทการ “คำสอนประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย” *วิจิตรอนุสรณ์* หน้า ๑

ประเทศชาติ ฉันทักล่าวุดเพื่อประโยชน์ชื่อนั้น และได้พูดตามความจริงนั้นจะต้องกล่วอะไร เมื่อพูดถึงผลย่อมจำเป็นต้องพูดถึงเหตุ ที่จริงฉันเขียนเพราะความจำเป็นแต่พอควรเท่านั้น”^{๘๑} หลังจากการวิจารณ์หนังสือ *ทรัพย์สินศาสตร์* โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ก็ไม่มีใครกล้าเขียนตำราหรือศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ โดยเปิดเผยอีก^{๘๒} ผลคือความก้าวหน้าของการศึกษาวิชาในในประเทศไทยที่เพิ่งจะเริ่มต้นตองหยุดชงัก และในรัชกาลที่ ๗ รัฐบาลก็ถึงกับออกกฎหมายอาญาห้ามสอนลัทธิเศรษฐกิจ^{๘๓}

ความกล้าในสิ่งที่ถูกต้องและความซื่อสัตย์มั่นคงของพระยาสุริยานุวัตร เป็นที่สรรเสริญของบุคคลทั่วไป ในหนังสือ *ไว้อาลัยแด่พระยาสุริยานุวัตร* บุคคลสำคัญของไทยหลายท่าน เช่น พระยาพหลพลพยุหเสนา หลวงประดิษฐมนูธรรม หลวงสินธุสงครามชัย หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ และหลวงนาถนิติธาดา ต่างแสดงความนิยมยกย่องความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์มั่นคง และ

ความหวังดีต่อประเทศชาติของ พระยาสุริยานุวัตร^{๘๔}

พระยาสุริยานุวัตรมีความกตัญญูและจงรักภักดีต่อองค์พระมหากษัตริย์อย่างจริงใจ เห็นได้จากคำกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฉบับต่างๆ โดยเฉพาะฉบับที่ขอลาออกจากราชการ^{๘๕} และเมื่อคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง แม้ท่านเห็นด้วยอย่างยิ่งกับหลักการเปลี่ยนระบบการเมืองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย แต่เมื่อแรกเริ่มท่านก็เป็นห่วงกังวลในสวัสดิภาพขององค์พระมหากษัตริย์ เมื่อทราบว่าคณะราษฎรยังคงเทอดทูนเคารพองค์พระมหากษัตริย์และ ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ พระยาสุริยานุวัตรดีใจมากและสนับสนุนคณะราษฎรเต็มที่^{๘๖}

พระยาสุริยานุวัตรเขียนหนังสือ *ทรัพย์สินศาสตร์* ๒๓ ปีมาแล้ว ชี้ปัญหาพื้นฐานโครงสร้างกรรมสิทธิ์

๘๑. มานิต วสุวัต อิงจากคำกล่าวของพระยาสุริยานุวัตรกับตัวเขา ปรากฏใน มานิต วสุวัต “คำนำ” ในหนังสือ พระยาสุริยานุวัตร *เรื่องธนาคารแห่งชาติ* หน้า ค

๘๒. หลวงวิจิตรวาทการ “คำสอนเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจของไทย” *วิจิตรอนุสรณ์* หน้า ๑

๘๓. พระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. ๒๔๗๐ มาตรา ๔ *ประชุมกฎหมายประจำศก* เล่ม ๔๐

๘๔. *ไว้อาลัยแด่ พระยาสุริยานุวัตร* (เกิด บุนนาค) คณะรัฐมนตรีพิมพ์แจกในการพระราชทานเพลิงศพ พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๘ (พระชนมคร : บำรุงนุกุลกิจ ๒๔๗๘)

๘๕. กองจดหมายเหตุแห่งชาติ พิมพ์ ร.๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๕ ก. ๑๔.๑ ก/๓๕ และ ก. ๓/๒

๘๖. จากคำบอกเล่าของประชงค์ บุนนาค

การกดขี่ขูดรีด และความยากจน และเสนอระบบเศรษฐกิจสหกรณ์ “ร่วมกระทำกร” เป็นทางเลือกโดยสันติวิธี ต่อจากเขาก็มีนักคิดทางเศรษฐกิจไทยอีกหลายคนที่ได้หยิบปัญหาเดียวกัน เช่น ปรีดี พนมยงค์ กุหลาบ สายประดิษฐ์ สดก คุรุเมโรหิต สมสมัย ศรีศุภพรพรรณ และป๋วย อึ๊งภากรณ์ แต่แม้เวลาล่วงมาถึงปัจจุบัน ปัญหาเหล่านี้ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ยิ่งทวีมากขึ้น ชาวนาถยากจนไม่มีที่ดินและทุน ไม่มีสินเชื่อบริษัท ชนชั้นศักดินาและนายทุนคงขูดรีดชาวนาถและแรงงาน และให้จ่ายเงินพุ่มเพื่อยเหมือนในอดีต การปฏิรูปภาษีเพื่อความเป็นธรรมและเพื่อระดมเงินลงทุนพัฒนาการเศรษฐกิจถูกผลักดันไม่มีกำหนด งานสหกรณ์ไทยที่ทำกันมา

ต่อจากหน้า ๑๑๗

เป็นคัมภีร์ ไม่มีความจำเป็นต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง หากแต่ขึ้นอยู่กับกาลเทศะ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและลักษณะของแต่ละสถานการณ์เสียมากกว่า นักต่อสู้ในบ้านเราบางคนเชื่ออย่างฝังหัวว่าการปฏิวัติต้องได้มาโดยวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงว่าตนปราศจาก “ความโลเล” หรือ “ความไม่แน่นอน” เขาอาจจะตั้งคำถามต่อไปว่า มันเป็นเรื่องของ “ความไม่โลเล” หรือ “ความไม่ฉลาด” กันแน่

ความแตกต่างระหว่าง มหาตมะ คานธี กับ สุกาส จันทรโบส ดูเหมือนจะมีข้อคิดฝักใฝ่มาซึ่งเราด้วยความจริงใจว่า “เมื่อคุณอยู่ในเกมที่ต้องเดิมพันกันด้วยชีวิต และจำเป็นต้องได้ชัยชนะต่อฝ่าย

ประสบความสำเร็จและยังไม่เคยมีการจัดสหกรณ์ในลักษณะเอกชนประสงค์สมบูรณ์ เรื่องสหกรณ์กรรมกรและการสตรีก็ยังคงเป็นสิ่งที่คนบางกลุ่มไม่ยอมรับและกล่าวหาว่าเป็นวิธีการรุนแรง แม้กระทั่งในขณะนี้ก็ยังไม่มีความพร้อมในประเทศไทย ขณะที่พระยาสุวิยานุวัตรเขียน *ทรัพย์สินศาสตร์* ราษฎรไทยมี ๘ ล้านคน ขณะนี้เพิ่มเป็น ๕๐ ล้านคน แต่ระบบเศรษฐกิจการเมืองไทยยังคงแทบไม่ได้เปลี่ยนไปจากเดิม การปฏิวัติ ๑๔ ตุลาคม เป็นสัญญาณว่าหากไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจการเมืองไทยที่พื้นฐาน ขณะที่พลังและวิธีการผลิตได้เปลี่ยนแปลงสู่สมัยใหม่ขึ้นเรื่อยโดยธรรมชาติแล้ว ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงสถาบันที่รุนแรงในท้ายที่สุดได้

ตรงข้าม นอกจากความซ้ำของในกลยุทธ์แบบที่คุณได้ฝึกปรือมาแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ก็คือ คุณต้องรู้จักแก้เกม”

อย่างไรก็ตาม ก็น่าจะสรุปกันได้ว่าระหว่างการต่อสู้โดยวิธีที่เรียกว่า สันติและไม่สันตินั้น ในตัวของมันเองไม่มีใครพิเศษไปกว่ากันเท่าไรนัก ไม่มีวิธีหนึ่งวิธีใดเป็นสิ่งต้องห้าม ไม่มีวิธีหนึ่งวิธีใด

เป็นการเพียงพอแล้วสำหรับ 300 กว่าหน้ากระดาษ ที่ “อัจฉราภรณ์” นำอีกแง่มุมหนึ่งของการกู่เอกราชในอินเดียมาเสนอแก่เรา คำสะกดผิดที่พอจะมีพบบ่อยบ้างจึงดูเป็นเรื่องเล็กน้อย และการที่ “อัจฉราภรณ์” แปลคำว่า image อย่างที่ อ้อ ๆ ว่า “หุ่น” แม้จะทำให้เราเสียเสี้ยนบ้าง แต่ก็พอจะยกประโยชน์ให้ได้ในครั้งนี้

ชลิต แนวพินิช

ประวัติพระยาสุรียานุวัตร *

พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุญนาค) เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน พ.ศ. ๒๔๐๕ ที่จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุญนาค ๒๓๖๓-๒๔๐๙) สมุหพระกลาโหมฝ่ายเหนือ และนางศิวา พระยาสุรียานุวัตรเรียนหนังสือที่บ้านสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุญนาค) ผู้เป็นลุงจนอายุได้ ๕ ขวบ พระยาสุรียานุวัตรเล่นจนถึงแซนหัก สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์จึงส่งไปศึกษาที่ปัทมและกลักตตา^๒ ศึกษาอยู่ ๕ ปี กลับมาประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙

พระยาสุรียานุวัตร เข้ารับราชการใน พ.ศ. ๒๔๑๙ นั้นเอง มีตำแหน่งเป็นมหาดเล็กพิเศษ (เวรฤทธิ) ในกรมมหาดเล็ก ใน พ.ศ. ๒๔๒๓ ย้ายไปรับราชการในกระทรวงมหาดไทย ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยข้าหลวงตรวจดินตก มีหน้าที่เก็บและจ่ายเงินหลวงและเป็นล่ามทำหนังสือราชการเกี่ยวกับภาษาต่างประเทศ

ใน พ.ศ. ๒๔๒๖ อุปสมบทจำพรรษาอยู่ ณ วัดพิชัยญาติการาม ๑ พรรษา

ใน พ.ศ. ๒๔๒๗ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงสุรียานุวัตร ในปีต่อมาได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยข้าหลวงมณฑลพายัพและกำกับตำแหน่งกรมคลังเมืองเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง

ใน พ.ศ. ๒๔๓๐ พระยาสุรียานุวัตรย้ายมาทำงานในกระทรวงการต่างประเทศ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้ช่วยทูตประจำประเทศอังกฤษ ในระหว่างที่รับราชการอยู่ในอังกฤษ พระยาสุรียานุวัตรแต่งหนังสือ "ขนบธรรมเนียมราชการต่างประเทศ"^๓ เป็นตำรากฎหมายและการปฏิบัติระหว่างประเทศเรื่องการทูตภาษาไทยเล่มแรก

พระยาสุรียานุวัตรกลับมารับราชการที่กรุงเทพฯ ใน พ.ศ. ๒๔๒๓ และในปีเดียวกันนั้นก็ได้รับแต่งตั้งให้กลับไปประจำในต่างประเทศอีก คือเป็นตรีทูตและอุปทูตประจำกรุงเบอร์ลิน ในประเทศเยอรมนี ใน พ.ศ. ๒๔๓๔ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาสุรียานุวัตร ระหว่างที่ประจำอยู่เยอรมนี พระ

๑. การเขียนประวัตินี้ส่วนใหญ่ค้ำเนินตามประวัติที่ปรากฏในหนังสือ พระบรมราชโองการและพระราชหัตถเลขา หน้า ๑-๑๐; สกุล บุญนาค สายพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุญนาค) ที่ระลึกในการทำบุญอายุครบห้ารอบ โชค บุญนาค วันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ (ธนบุรี: พาณิชยเจริญ ๒๕๐๑) และจากคำบอกเล่าของ ประสงค์ บุญนาค
๒. จากคำบอกเล่าของ ประสงค์ บุญนาค ซึ่งมีความละเอียดคือไปว่า พระยาสุรียานุวัตรออกไปศึกษาต่างประเทศครั้งนั้นยังเด็กมาก ยังไม่ได้เข้าพิธีตั้งจากามธรรมเนียมไทย เมื่อภายหลัง พระยาสุรียานุวัตรกลับมาและมันสัสตั้งไปตรงมา พุคคามที่คิดโดยไม้อ้อมค้อมเกรงใจแบบคนไทยส่วนใหญ่ พวกพี่น้องจึงพากันกล่าวว่าเหตุที่เป็นเช่นนั้นเพราะไปถูกแขกคดโกงมา
๓. พระยาสุรียานุวัตร ขนบธรรมเนียมราชการต่างประเทศ พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพท้าวราชกิจ วรภัคศรีสวัสดิ์สวหาร (ปู่ บุญนาค) ณ วัดประยูรวงศาวาส วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๕๐ (ธนบุรี: ดำรงธรรม ๒๔๕๐)

ยาสุรียนวัตร เคยเดินทางไปประชุมระหว่างประเทศเรื่องการไปรษณีย์สากล ที่กรุงเวียนนา และเคยเดินทางไปเมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา ในฐานะผู้แทนประเทศไทยในการแสดงพิพิธภัณฑ์

ใน พ.ศ. ๒๔๓๘ พระยาสุรียนวัตรย้ายไปเป็นอุปทูตประจำกรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นพระยาใน พ.ศ. ๒๔๓๙ ในปีเดียวกันนั้นได้รับแต่งตั้งเป็นอัครราชทูตประจำประเทศฝรั่งเศส อิตาลี สเปน และรัสเซีย เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก ใน พ.ศ. ๒๔๔๐ พระยาสุรียนวัตรได้มารับเสด็จที่เมืองเวนิสประเทศอิตาลี จากพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่พระยาสุรียนวัตร เห็นได้ว่าในขณะนั้นพระยาสุรียนวัตรเป็นผู้ใกล้ชิด เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมอบหมายให้พระยาสุรียนวัตรเป็นผู้ดูแลการศึกษาของพระราชโอรสที่กำลังศึกษาอยู่ในยุโรป^๕

ในระหว่างที่ประจำอยู่กรุงปารีสพระยาสุรียนวัตรจัดการออกพันธบัตรเงินกู้ ในประเทศอังกฤษตามคำสั่งของรัฐบาลไทย เป็นผู้แทนประเทศไทยในการประชุมสันติภาพที่กรุงเฮกและจัดทำไคตโทรเลขเพื่อใช้ในราชการทูตของไทย ๒ เล่ม ชื่อ "สุรียาโคต" และ "สยามมาโคต" ซึ่งใช้อยู่ในราชการเป็นเวลานาน งานสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่พระยาสุรียนวัตรปฏิบัติลงด้วยดีคือการเจรจาและลงนามในสนธิสัญญาฉบับฝรั่งเศส ฉบับวันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ ระบุให้ฝรั่งเศสถอนทหารออกจากจันทบุรี พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ชมเชย พระยาสุรียนวัตร ในการปฏิบัติงานครั้งนี้^๖

ใน พ.ศ. ๒๔๔๘ พระยาสุรียนวัตร กลับมากรุงเทพฯ และได้รับแต่งตั้งเป็นเสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ ในวันที่ ๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๘ ย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติแทนพระเจ้าน้องยาเธอกรมหมื่นมหิศรราชหฤทัย ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ พระยาสุรียนวัตรจัดการโอนกิจการจำหน่ายฝิ่นเป็นของรัฐบาล ทำให้ถูกกดดันแกลังโงมิจากนายอวกรฝิ่นผู้เสียประโยชน์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้ออกจากตำแหน่งเสนาบดีเพื่อระงับเหตุ^๗ ในขณะที่เป็นเสนาบดีอยู่พระยาสุรียนวัตรคิดเปลี่ยนระบบการเงินของไทยจากมาตราเงินเป็นมาตราทองคำ และคิดทำสตางค์ขึ้นใช้แทนอัฐ ซึ่งสำเร็จผลต่อมาภายหลังที่เขาออกจากเสนาบดีแล้ว

๕. พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๔๐ ใน พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาจุฬาลงกรณ์พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชทานแด่สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชินี (กรุงเทพฯ: เขมมบรรณกิจ ๒๕๐๔) หน้า ๑๖๖

๖. พระบรมราชาบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่เมืองเนเปืล ๑ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๑๖ ใน พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขา หน้า ๑๒-๑๓

๗. พระราชหัตถเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ๑๐ ตุลาคม ร.ศ. ๑๒๐ ใน พระบรมราชาบาทและพระราชหัตถเลขา..... หน้า ๕๐

๘. คุรยละเอียดในบทความ

ในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๕๐ พระยาสุริยานุวัตรกราบถวายบังคมลาออกจากราชการ เขาไม่ได้ถูกเรียกกลับมารับราชการอีกเลย จนกระทั่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นเสวยราชย์จึงได้รับแต่งตั้งเป็นองคมนตรีใน พ.ศ. ๒๔๖๕ ในระหว่างที่ออกจากรับราชการพระยาสุริยานุวัตรใช้เวลาเขียนหนังสือ คือหนังสือทฤษฎีศาสตร์ ๓ เล่ม ซึ่งมีความสำคัญมากในประวัติศาสตร์ความคิดทางเศรษฐกิจในประเทศไทย และเขียนบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจไทย ลงหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย เช่นในหนังสือพิมพ์ลิเบอร์ตี และหนังสือพิมพ์ศรีกรุง นอกจากนี้ได้ทำการค้าขาย ออกไปซื้อข้าวจากชาวนาถึงในต่างจังหวัดมาขายในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะจากแถบจังหวัดอยุธยา ออกไปทำตลาดเล็กๆ ตามตำบลในภาคกลาง และเลี้ยงโคนมในบ้านที่สะพานขาวกรุงเทพฯ แต่การค้าขายของพระยาสุริยานุวัตรประสบความล้มเหลว ถูกผู้ร่วมงานและผู้รับจ้างเบียดบัง ในที่สุดต้องเลิกกิจการ ในเวลาว่างพระยาสุริยานุวัตรชอบวางแปลนบ้านและซ่อมบ้านเอง อ่านหนังสือ และทำกับข้าวฝรั่ง

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระยาสุริยานุวัตรได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีในชุดรัฐบาลพระยาพหลพลพยุหเสนาใน พ.ศ. ๒๔๗๖ ทำหน้าที่ที่ปรึกษาอาวุโสของรัฐบาล

พระยาสุริยานุวัตรถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ขณะดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี มีพิธีพระราชทานเพลิงศพเมื่อวันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๗๕ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส อยุธยาโดยที่สุสานวัดประยุรวงศาวาส ในส่วนหลังของอาคารจำลองโบสถ์ฝรั่งซึ่งมีผู้สร้างอุทิศแด่สมเด็จพระบรมมหาประยูรวงศ์ ปู่ของพระยาสุริยานุวัตร

พระยาสุริยานุวัตรสมรสกับคุณหญิงฉิมใจ สุริยานุวัตร (๒๔๐๔-๒๔๘๘) มีบุตรและธิดารวม ๖ คน คือ นายเกียรติ นางสาวฉิมใจ นางสาวลำจวน นางสาวเกษร นายกระจำจ (หลวงศรีพงษ์ศรีพรหมเพท) นายจรูญ และนายประจวบ นายประจวบ บุนนาค บุตรชายคนสุดท้าย เป็นสมาชิกคนหนึ่งของคณะกรรมการ ๒๔๗๕ ในปัจจุบันภริยา บุตร และธิดาของพระยาสุริยานุวัตรถึงแก่กรรมหมดแล้ว และพระยาสุริยานุวัตรไม่มีหลาน ขณะนี้ยังเหลือญาติผู้ใกล้ชิดท่านเพียงคนเดียว คือบุตรสะใภ้ นางประจักษ์ บุนนาค ภริยานายประจวบ บุนนาค

ขณะมีชีวิตอยู่พระยาสุริยานุวัตรพำนักอาศัยอยู่บ้านที่สะพานขาว ที่ดินและบ้านหลังนี้คุณหญิงฉิมใจซื้อให้รัฐบาลหลังจากที่พระยาสุริยานุวัตรถึงแก่กรรม ปัจจุบันนี้คือที่ตั้งของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมวิเทศสหการ ทีวีที่บ้านของพระยาสุริยานุวัตรยังคงตั้งอยู่กลางล้อมรอบด้วยคอกของหน่วยราชการดังกล่าว และขณะนี้สำนักงานสถิติแห่งชาติใช้ตัวบ้านเป็นที่ฝึกอบรมข้าราชการ

๘. จากคำบอกเล่าของ มานิต วสุวัต ที่ให้แก่ผู้เขียน ณ บ้านเลขที่ ๑๒๘ ซอยไฮสโก สุขุมวิท วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ เวลา ๑๕.๐๐ - ๑๕.๓๐ น.

๙. ขณะนั้นฉันไปใหม่วันที่ ๑ เมษายน ฉะนั้นเดือนกุมภาพันธ์ จึงยังคงอยู่ใน พ.ศ. ๒๔๕๘

ฮอลล์
พาอูพา
กันลมเย็น พาสะดวก

ประสิทธิภาพ การผลิต กับการถือครองที่ดิน

นิพนธ์ พัวพงศกร

ความเบื้องต้น

เนื่องจากที่ดินต้องถือเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญของชาวไร่ชาวนา แต่โดยเหตุที่ชาวไร่ชาวนาส່ว่นใหญ่ มีฐานะต่ำมาก มีจำนวนมากที่ต้องเช่าที่ดินผู้อื่นทำกินเป็นผู้มีฐานะเกือบเร็วที่สุดในประเทศ จึงมีการเรียกร้องให้รัฐยื่นมือเข้าช่วยเหลือ รวมถึงการเสนอให้มีการปฏิรูปที่ดิน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ ๒ ข้อ คือ (ก) การปฏิรูปที่ดินจะช่วยให้ประสิทธิภาพของการผลิตสูงขึ้นเป็นผลให้ผลิตทั้งประเทศเพิ่มขึ้น เนื่องจากเงื่อนไขต่าง ๆ ในการเช่า เช่น ค่าเช่า อายุสัญญาเช่า ฯลฯ ทำให้ผู้เช่าหมดกำลังใจไม่สนใจที่จะลงทุนเพิ่ม ละเลยการปรับปรุงที่นา เพราะเชื่อว่าผลิตที่จะได้เพิ่มจากการลงทุนจะตกอยู่กับเจ้าของที่ดินส่วนใหญ่ และ (ข) การปฏิรูปที่ดินจะทำให้ชาวไร่ชาวนาที่ยากจนมีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดิน ก่อให้เกิดความเป็นธรรมในด้านการกระจายทรัพย์สิน (หรือรายได้) ขึ้นใน

สังคม เนื่องจากเวลานี้ชาวไร่ชาวนาจำนวนมาก
ไร่ที่ทำกินเพราะที่ดินส่วนใหญ่อยู่ในมือของนาย
ทุนที่ดิน (ไม่ก็ราย) ซึ่งได้ที่ดินมาโดยวิธีที่ไม่
ชอบนัก^๑

บทความนี้มีจุดประสงค์ที่จะศึกษาว่าเหตุผล
ข้อแรกของผู้สนับสนุนการปฏิรูปที่ดินมีน้ำหนัก
มากเพียงไร ประการที่สองเพื่อหาข้อเท็จจริงเกี่ยว
กับภาวะการถือครองที่ดินในประเทศไทย ซึ่งเป็น
เรื่องจำเป็นที่รัฐต้องทราบก่อนที่จะสามารถวาง
นโยบายต่าง ๆ โดยเฉพาะการปฏิรูปที่ดิน

ความหมายของการถือครองที่ดิน (land tenure)

การถือครองที่ดินนับเป็นสถาบันทางสังคม
อีกรูปหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องของกรรมสิทธิ์ที่บุคคลทั่ว
ไปจะเข้าทำประโยชน์จากที่ดินที่มีอยู่^๒ กรรม
สิทธิ์เหล่านี้มีทั้งกรรมสิทธิ์ทางกฎหมาย (ซึ่ง
แสดงโดยหนังสือสำคัญต่าง ๆ เช่นโฉนดที่ดิน)
กรรมสิทธิ์ที่เกิดจากสัญญาเช่าซื้อ หรือกรรมสิทธิ์
ที่เกิดจากขนบธรรมเนียมประเพณี^๓ ฉะนั้น
กรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินอาจแบ่งได้หลาย
ลักษณะ คือ

ก. เจ้าของที่ดินเป็นผู้ใช้ประโยชน์จากที่ดิน
เสียเอง (full-owners)

ข. กสิกรบางคนอาจจะมีที่ดินทำกินไม่เพียง
พอ จึงต้องเช่าที่ดินจากผู้อื่นเพิ่ม (part-owners)

ค. กสิกรผู้เช่าทั้งหมด (tenants) กสิกร
เหล่านี้มีแต่เพียงกรรมสิทธิ์ (ตามสัญญาหรือ
ธรรมเนียม) ที่จะใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยมี
เงื่อนไขต่าง ๆ

ภาวะการถือครองที่ดินในขณะนี้ได้รับการ
วิพากษ์วิจารณ์กันมาก เพราะประชาชนเริ่มตื่น
ตัวเรื่องความเหลื่อมล้ำค่าสูงระหว่างคนจนกับคน
รวย ฉะนั้นจึงมีคนเสนอให้ทำปฏิรูปที่ดินกัน
มากเวลานี้ อันที่จริงถ้าเราจะนิยมการปฏิรูป
ที่ดินให้แคบตามความเข้าใจของคนทั่วไป ก็
จะหมายถึง การกระจายหรือการครองที่ดินใหม่
เพื่อประโยชน์ของกสิกร โดยการโอนกรรมสิทธิ์
ในที่ดินของเจ้าของเดิม วิธีโอนอาจทำได้ด้วย
การบังคับซื้อหรือรับก็ได้ ถ้าเราจะเคร่งครัดต่อ
นิยามนี้ เราจะพบว่านโยบายเรื่องที่ดินเพื่อการ
เกษตรไม่ใช่เป็นเรื่องการปฏิรูปอย่างเดียว แต่
จะเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. บทความนี้จะไม่พูดถึงความเป็นธรรมในด้านการกระจายทรัพย์สิน เพราะการวิเคราะห์จะยุ่งยากหากไม่ทราบ
นโยบายด้านการเมืองของรัฐบาล เช่นรัฐต้องการให้มีการปฏิรูปที่ดินขึ้นใดเป็นต้น

๒. กรรมสิทธิ์ในที่นี้มี ๒ ประเภท คือกรรมสิทธิ์ในการถือครองกับกรรมสิทธิ์ในการเข้าทำประโยชน์จาก
ที่ดินผู้มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของจึงสามารถ โอนกรรมสิทธิ์ในการใช้ประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นได้ในรูปของสัญญา
เช่าหรืออื่น ๆ

๓. ขนบธรรมเนียมประเพณีนั้นนับว่ามีส่วนสำคัญต่อภาวะการถือครองที่ดินในปัจจุบันมาก บทความของผู้เขียน
เรื่อง "การถือครองที่ดินในประเทศไทย" ในหนังสือ *เศรษฐกิจการเกษตรไทย* ซึ่งกำหนดออกในเร็ว ๆ นี้

ก. การปรับปรุงระบบการถือครองที่ดิน เช่น การแก้ไขกฎหมายที่ดินให้สอดคล้องกับหัวใจ และวัตถุประสงค์ การออกกฎหมายควบคุมค่าเช่า และวิธีการเช่า การจัดทำหนังสือกรรมสิทธิ์ในที่ดินให้แก่กสิกรทั่วประเทศ การสำรวจและรังวัดที่ดินในความครอบครองของราษฎร รวมทั้งระบุประเภทของพืชผลที่เพาะปลูกในแต่ละท้องที่

ข. การจัดรูปที่ดิน (land consolidation) เป็นการรวบรวมที่ดินของกสิกรหลายคนซึ่งมีอาณาเขตที่ดินคดเคี้ยวไปมา ให้เป็นผืนเดียวกัน แล้วจัดแบ่งที่ดินให้ใหม่ในขนาดเท่าเดิมโดยรูปที่ดินจะเปลี่ยนไป เพราะจะมีการตัดคลองชลประทานที่ประหยัดเข้าไปในที่ดินผืนนั้น ทุกคนจะร่วมกันออกค่าใช้จ่ายและได้รับประโยชน์มากขึ้นร่วมกัน ส่วนการตัดสินใจดำเนินการผลิต ก็ยังคงขึ้นอยู่กับกสิกรแต่ละคน หรืออาจจะเปลี่ยนเป็นรูปการบริหารแบบสหกรณ์ก็ได้

ค. การปฏิรูปที่ดินเป็นมาตรการสุดท้าย^๕

ที่จะดำเนินการ เมื่อนโยบาย ๒ นโยบายแรกไม่ช่วยให้การผลิตและการกระจายรายได้ดีขึ้น จนเกิดความขัดแย้งทางการเมืองและสังคมในระหว่างชนชั้นขึ้น

การเช่าที่ดินมีผลต่อประสิทธิภาพในการผลิตอย่างไร

สามัญสำนึกบอกกับเราว่า ถ้ากสิกรเป็นเจ้าของที่ดินที่ตนทำกินอยู่ กสิกรก็ย่อมตั้งใจที่จะทำให้ได้ดีที่สุดเพราะผลผลิตทั้งหมดที่เกิดจากหยาดเหงื่อและน้ำเงินย่อมตกแก่เจ้าของทั้งหมด (ถ้าเจ้าของที่ดินไม่มีหนี้สินใด ๆ^๕) นั่นคือกสิกรย่อมใช้ปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยและแรงงาน จนกระทั่งเงินที่เขาได้รับจากการขายผลผลิตส่วนเพิ่มที่เกิดจากการใช้ปัจจัยแต่ละอย่าง (Value of marginal product of each input) เท่ากับราคาปัจจัยนั้น ๆ การใช้ปัจจัยแบบนี้จะเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุด (คือต้นทุนการผลิตต่ำสุด) ปัญหาต่อไปก็คือ ถ้ากสิกรคนหนึ่งมีความสามารถมากกว่าคือตนมีแรงงานและทุนอยู่มากแต่มีที่ดินเป็นของตนเองน้อย ถ้าจะให้เขาใช้แรง

๕. ทว่าการปฏิรูปที่ดินควรเป็นมาตรการขั้นสุดท้าย ก็เพราะถึงการปฏิรูปที่ดินจะมีผลดี (อย่างแน่นอน) ในเรื่องการกระจายรายได้ แต่ผลเสียอาจจะมากกว่าผลดี กล่าวคือ ในบางประเทศเช่นชิลี เม็กซิโก อินเดีย ฟิลิปปินส์ ผลผลิตทางการเกษตรกลับลดลง นอกจากนี้ยังเกิดปัญหาความขัดแย้งและการใช้กำลังรุนแรงทางการเมือง เช่นกรณีชิลี อย่างไรก็ตามมีหลายประเทศที่ประสบผลสำเร็จ เช่นกัน เช่น ไต้หวัน และญี่ปุ่น

๕. ถ้ากสิกรเจ้าของที่ดินมีหนี้สิน เขาอาจจะคำนึงถึงการผลิตให้ได้มากที่สุดในระยะสั้น เพื่อนำเงินไปชำระหนี้ แต่เป้าหมายระยะสั้นนี้อาจจะให้ผลผลิตรวมน้อยกว่าวางแผนผลิตให้ได้ผลสูงสุดในระยะยาว เมื่อคนไม่มีข้อจำกัดในด้านหนี้สิน

งานและทุนที่มีอยู่ทั้งหมดบนที่ดินผืนนั้นก็จะเป็นการผลิตรัฐที่เปลี่ยนแปลงเกินไป เพราะว่าเราสามารถที่จะผลิตให้ได้จำนวนพืชผลเท่ากันโดยใช้ปัจจัยแปรผันจำนวนน้อยกว่าที่มีอยู่ก็เพียงพอแล้ว (เรียกว่าผลผลิตส่วนเพิ่มของการจ้างคนงานและใช้ปุ๋ยเพิ่มขึ้น มีค่าติดลบ) ฉะนั้น ถ้าเกษตรกรมีโอกาที่จะเช่าที่ดินของคนอื่นมาใช้ เขาก็สามารถทำงานได้มากขึ้น ผลผลิตย่อมเพิ่มขึ้นวิธีเช่นนี้ถูกต้องตามหลักเศรษฐศาสตร์(เสรีนิยม)ที่ว่าทรัพยากรใดถ้าไม่สามารถเคลื่อนย้ายหรือเปลี่ยนมือผู้ใช้ได้ ก็จะเหมือนแก้วอยู่ในมือลิง เช่น

ตายาย ๒ คนแก่เฒ่าจนไม่อาจทำประโยชน์กับที่ดินซึ่งตนอุตส่าห์สะสมมาด้วยหยาดเหงื่อ ถ้าไม่อาจนำที่ดินนั้นไปให้ผู้อื่นเช่าทำกิน แก่ก็อาจจะต้องอดตาย ฉะนั้นการเช่าที่ดินจึงคล้ายๆกับการค้าขายแบบหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทั้งผู้เช่า (ที่จะได้ใช้ทรัพยากรของตนอย่างเต็มที่) และผู้ให้เช่า เกษกรประเภทนี้เราเรียกว่าผู้เช่าบางส่วน และมีข้อสังเกตว่าขนาดการถือครองของเกษตรกรกลุ่มนี้ โดยเฉลี่ยแล้วใหญ่กว่าเกษตรกรอื่น ๆ^๖ ดังตัวเลขในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑

เนื้อที่ถือครองโดยเฉลี่ยในภาคกลางแยกตามประเภท

การถือครอง พ.ศ. ๒๕๑๐-๑๑

ประเภทถือครอง	ไร่ต่อครอบครัว
เจ้าของที่ดิน	๒๖.๕๖
ผู้เช่าบางส่วน	๔๒.๖๖
ผู้เช่าทั้งหมด	๒๖.๕๖

ที่มา กรมพัฒนาที่ดิน, ภาวะการถือครองที่ดินของชาวนา ๒๖ จังหวัด ในภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๑๐-๑๑ ตารางที่ ๑

๖. อันที่จริงการวิเคราะห์ภาวะการถือครองที่ดินควรใช้ตัวเลขระดับจังหวัดหรือระดับท้องถิ่นมากกว่าตัวเลขเฉลี่ยทั้งหมด เพราะว่าสภาพการถือครองในแต่ละท้องถิ่นที่แตกต่างกันมากทำให้ค่าเฉลี่ยทั้งภาคมีความหมายน้อยมาก

ฉะนั้นประสิทธิภาพการผลิตของผู้เช่าบาง ส่วนอาจจะไม่แตกต่างไปจากสิกรเจ้าของที่ดิน เพราะมีการลั่นนิษฐานกันว่าสิกรผู้เช่าบางส่วน นั้นคงจะมีทุนรอนมากกว่าสิกรอื่น ๆ (หรือพูด ง่าย ๆ สิกรพวกนี้เป็นสิกรนายทุนนั่นเอง (Capitalist farmers)^๑

แต่ยังมีสิกรอีกกลุ่มหนึ่ง คือสิกรที่ไม่มี ที่ดินเป็นของตนเองเลย (เพราะว่าบางคนเกิดมา ก็ไม่เคยมีที่ดินของตนเองจากอัตรการเพิ่มของ คนมากกว่าอัตรขยายเนื้อที่เพาะปลูก^๒ หรือบาง คนอาจเคยมีที่มาก่อนแต่สูญเสียไปเพราะมีหนี้สิน บ้าง ถูกโกงบ้าง ไร่นาล่มบ้าง พ่อแม่มีลูกหลาย คนเลยต้องแบ่งกันบ้าง ฯลฯ) ภายใต้ระบอบ เศรษฐกิจในเวลานี้ เขามีทางเลือกอยู่สองสาม ทาง คือ (ก) เช่าที่ดินมาทำกินเอง (ข) อพยพ เข้าเมืองเพื่อตายเอาดาบหน้า (ค) รับจ้างเป็น แรงงานในไร่นา (ง) ออกตาย ปัญหาคือมีสิกร จำนวนมากที่เลือกวิธีแรก และนับวันสิกรพวก นี้ดูจะมีมากขึ้นทุกที โดยเฉพาะในภาคกลาง (ดู เรื่องภาวะถือครองที่ดินในบทความนี้)

ก่อนที่จะพูดถึงประสิทธิภาพในการผลิตจำ ต้องอธิบายรูปแบบการเช่าในประเทศไทยว่า มีประเภทใดบ้างก่อน^๓

๑. การเช่าแบบเสียค่าเช่าเป็นเงินสด จำนวนตายตัวต่อไร่ การเช่าแบบนี้เกษตรกร เชื่อว่าจะทำให้ผู้เช่ามีแรงจูงใจจะทำไร่ทำ นวอย่างเต็มที่เหมือนที่กินของตน เพราะผู้เช่า สามารถเก็บเกี่ยวผลได้ทั้งหมดเอง ยกเว้นส่วนที่ ต้องจ่ายเป็นค่าเช่า การเช่าแบบนี้ผู้เช่ามีอิสระ ในการประกอบกิจการเต็มที่ แต่ผู้เช่าจะเป็นผู้รับ ภาระ (และผลประโยชน์) จากการเสี่ยงทั้งหมด เพราะถ้าปีใดผลผลิตได้น้อยก็แย่ หรือถ้าราคา ค่าผลิตปคก็แย่อีกเช่นกัน ผู้เช่าไม่อาจควบคุม ราคาพืชผลได้เช่นเดียวกับสิกรทั่วไป ฉะนั้น เขาย่อมพยายามผลิตให้ได้มากที่สุด

๒. การเช่าแบบเสียค่าเช่าเป็นพืชผลจำนวน ตายตัวต่อไร่ วิธีนี้สิกรสามารถผลัดภาระความ เสี่ยงที่ราคาพืชผลอาจจะต่ำไปให้แก่เจ้าของที่ดิน ได้ การเช่าแบบนี้มีผลต่อความตั้งใจทำงานของ ผู้เช่าเช่นเดียวกับวิธีแรก

๑. อัมมาร์ สยามวาลา “ข้าว” วารสารธรรมศาสตร์ พฤษภาคม ๒๕๑๑ เล่มที่ ๓ หน้า ๔๒ นายอัมมาร์ ยังได้ตั้งข้อสังเกตอีกว่า เวลานี้ยังไม่มีการศึกษาว่าสิกรผู้เช่าทั้งหมด สิกรผู้เช่าบางส่วน และสิกร เจ้าของที่ดิน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

๒. อัตรการเพิ่มของประชากรในชนบทอยู่ในราว ๒.๕-๓% ส่วนเนื้อที่เพาะปลูกสูงขึ้นเพียง ๑.๕% ต่อ ปี ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึง ๒๕๕๖ ดู อัมมาร์ สยามวาลา “ข้าว” เอกสารที่อ้างแล้ว, หน้า ๑๑

๓. สำหรับสาเหตุที่มีแบบการเช่าที่ดินรูปต่าง ๆ ขอให้ดูบทความของผู้เขียนเรื่อง “การถือครองที่ดินใน ประเทศไทย” ในหนังสือ เศรษฐกิจการเกษตรไทย

เหตุผลที่ทำให้ให้นักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าการเช่าทั้งสองแบบแรกนี้จะทำให้ผลผลิตสูงเท่ากับเมื่อเจ้าของที่ดินประกอบเองก็เพราะว่าผู้เช่าจะใช้ปัจจัยการผลิตของตน (ซึ่งไม่ใช่ที่ดิน) จนกระทั่งมูลค่าส่วนเพิ่มที่ได้จากการใช้ปัจจัยหน่วยสุดท้าย (Value of marginal product) เท่ากับราคาของปัจจัยนั้น ๆ เพราะถ้าเขาไม่ทำเช่นนั้นเขาก็จะขาดทุนหรือไม่ได้กำไรสูงสุด

๓. การเช่าแบบแบ่งพืชผลเป็นค่าเช่าเช่น ๑ ใน ๓ หรือ ๑ ใน ๒ วิธีนี้เกษตรกรจะสามารถผลักดันการเสียบบางส่วนทางด้านราคาและผลผลิตไปยังเจ้าของที่ดินได้^{๑๐} จึงทำให้อัตราราคาเช่าสูงกว่าอัตราราคาเช่าที่ดินแบบที่ ๑ และ ๒

สำหรับประสิทธิภาพในด้านการผลิตของผู้เช่าแบบที่ ๓ นี้เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมากในหมู่นักเศรษฐศาสตร์ เดิมทีเดียวนักเศรษฐศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นนายอาดัม สมิท นายมาร์แชล นายเฮิร์ล เฮดดี ล้วนแต่บักใจเชื่อว่า การเช่าแบบนี้ทำให้ผู้เช่าที่ดินหมกมุ่นใจที่จะทำงานมาก ๆ และปรับปรุงที่ดิน เพราะผลผลิตส่วนหนึ่งที่จะได้รับเพิ่มจากการขยันและลงทุนเพิ่มจะตกเป็นของเจ้าของที่ดิน

นอกจากนี้ผู้สนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ยังเชื่อว่าอายุของสัญญาเช่า (ไม่ว่าจะเป็นแบบที่ ๑,

๒ หรือ ๓) จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำลง เพราะในประเทศด้อยพัฒนานั้น สัญญาเช่าส่วนใหญ่ เป็นการให้เช่าเพียงปีเดียว ผลก็คือ (ก) ผู้เช่าขาดความมั่นใจ และแรงจูงใจในการผลิต เพราะปีหน้าอาจไม่ได้เช่าต่อ แต่ถ้าเราคิดให้ดีกว่า ให้เช่าเพียงปีเดียวก็คือวิธีที่จะบังคับให้ผู้เช่าทำงานมาก ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิต เพราะถ้าผู้เช่าขี้เกียจ ผลผลิตได้ต่ำกว่าเพื่อนบ้าน ปีต่อไปเจ้าของที่ดินคงไม่ให้เช่าต่อ เมื่อเป็นเช่นนี้อายุสัญญาเช่าเพียงปีเดียวอาจมีส่วนดีที่ช่วยกระตุ้นให้ผู้เช่าขยัน (ข) สัญญาเช่า ๑ ปี จะทำให้ผู้เช่าไม่กล้าลงทุนปรับปรุงที่ดิน ฯลฯ แต่ข้ออ้างนี้จะมีเหตุผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักฐานว่าผลผลิตต่อไร่ ประสิทธิภาพของแรงงานผู้เช่า ปริมาณการใช้ปุ๋ยของผู้เช่าว่าแตกต่างจากกรณีเกษตรกรที่มีที่ดินเองหรือไม่ (ดูหลักฐานข้างล่าง)

ข้อโจมตีระบบการเช่าอีกข้อ คือ การเช่าในประเทศไทยมักไม่ได้ทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้ผู้เช่าขาดแรงจูงใจที่จะลงทุนและขยันทำงาน แต่ข้อนี้อาจแย้งได้ว่า ถึงการเช่าจะไม่มีแผ่นกระดาษสัญญา แต่ในการปฏิบัติผู้เช่าในปีต่อ ๆ ไปก็มักเป็นผู้เช่าคนเดิม (ถ้าไม่ขี้เกียจหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง) จนผู้เช่าทุกคนรู้ว่าตนจะต้องได้เช่าที่ดินต่ออีกอย่างค่อนข้าง

๑๐. กลสิกรอาจไม่ต้องเสียเลยก็ได้ถ้าคนคิดสินใจเป็นกลสิกรรับจ้าง โดยรับค่าจ้างรายตัวเป็นชั่วโมงหรือรายวัน วิธีนี้เจ้าของที่ดินผู้ประกอบการก็ระบความเสี่ยงไว้ทั้งหมด ซึ่งแปลว่าเจ้าของที่ดินคงจะได้ส่วนแบ่งสูงสุดเพราะว่าเสี่ยงมากที่สุด

แน่นอน และผู้เขียนเชื่อว่าเปอร์เซ็นต์ และจำนวนผู้เช่าที่ปลูกไร่ที่คงจะมีน้อยมาก (แต่น่าเสียดายที่เราไม่มีตัวเลขนี้)

เมื่อเร็ว ๆ นี้เริ่มมีนักเศรษฐศาสตร์หลายคนที่ไม่เชื่อว่าการเช่าแบบที่ (๓) จะทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำกว่ากรณีการเป็นเจ้าของที่ดินเอง ผู้นำแนวคิดนี้ มีอาทิเช่น นายเจิง นายเวา นายบาดฮานและนายศรีนิวาसान^{๑๑} เป็นต้น นักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ พยายามสร้างทฤษฎีขึ้นมาอธิบายว่าการเช่ายังคงทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างดีที่สุด (ทราบใดที่กรรมสิทธิ์ส่วนบุคคลในที่ดินทรัพย์สินเป็นที่ยอมรับกันในสังคม) เหตุผลของนักเศรษฐศาสตร์เหล่านี้ก็คือภายใต้เงื่อนไขการเช่าแบบแบ่งผลผลิตนั้น ทั้งผู้เช่าและเจ้าของที่ดินต่างเจ้าของปัจจัยการผลิต กล่าวคือผู้เช่ามีแรงงานและทุน เจ้าของที่ดินมีที่ดิน ทั้งคู่ก็จะหันมาตกลงนำทรัพยากรของทั้ง ๒ ฝ่าย มาใช้ร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างก็พยายามแสวงหาผลประโยชน์สูงสุด เจ้าของที่ดินก็พยายามเรียกค่าเช่าให้สูงสุดเท่าที่จะสูงได้ (ค่าเช่าจะสูงหรือต่ำก็ขึ้นอยู่กับความอุดมของดิน และขึ้นอยู่กับว่าที่ดินนั้นมีที่เช่าอื่นมากเพียงไร กับขึ้นอยู่กับราคาที่ดินด้วย) วิธีการที่ดินบรรลุดจุดประสงค์ก็โดยการแบ่งขนาดที่ดินที่ ให้เช่าให้เล็กลงจนถึงระดับที่

จะทำให้ค่าเช่ารวมจากที่ทุกแปลงสูงสุด (ฉะนั้นที่เช่าซึ่งเอามาปลูกข้าวจึงมีขนาดต่างจากที่เช่าที่จะเอาไปปลูกถั่ว) ส่วนผู้เช่าเองก็ต้องการรายได้สูงสุดจากการประกอบกรร ถ้าเขาเห็นว่าค่าเช่าที่ต้องเสียสูงไป เขาก็มีสิทธิที่จะไม่เช่า (ยกเว้นกรณีที่เขาไม่มีทางที่จะไปเช่าที่ดินอื่น ๆ หรือหันไปประกอบอาชีพอื่น) หรือถ้าที่เช่ามา มีขนาดเล็กเกินไปเมื่อเทียบกับความสามารถของเขา เขาก็สามารถไปหาเช่ามาเพิ่มจากเจ้าของที่ดินรายอื่น ๆ ได้

ปัญหาที่มีอยู่ว่าผู้เช่าจะละเลยงาน ปรับปรุงที่นา หรือขยันน้อยลงหรือไม่ คำตอบคือถ้าผู้เช่าซึ่งเกี่ยวผลผลิตก็คงต่ำกว่าเพื่อนบ้าน ยี่ต่อไปเจ้าของที่ก็จะบอกเลิกการให้เช่าตั้งที่อ้างแล้ว

มีผู้แย้งว่าถ้าเจ้าของที่ดินช่วยออกค่าใช้จ่ายบางส่วนในการดำเนินการผลิตแก่ผู้เช่า ผู้เช่าคงจะขยันขึ้น แต่ผู้แย้งลืมนึกไปว่าถ้าเจ้าของที่ดินจะช่วยค่าใช้จ่าย เขาก็ย่อมเรียกค่าเช่าเพิ่มเพื่อให้คุ้มกับรายจ่าย เพราะเจ้าของที่ย่อมต้องการกำไรสูงสุด

ปัญหาสุดท้ายก็คือการเช่าแต่ละแบบไม่ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่างกันกับแบบที่เจ้าของทำกินเอง ถ้าไม่จึงมีการเช่าหลายแบบเกิดขึ้นในโลก คำตอบคือค่าใช้จ่ายในการทำสัญญาเช่า

๑๑. S.N.S. Cheung, *The Theory of Share Tenancy*, (Chicago: The University of Chicago Press) C.H.H. Rao, "Uncertainty, Entrepreneurship and Share Cropping in India" *Journal of Political Economy*, 1971, Bardhan and Srinivasan, "Crop-Sharing Agriculture Analysis" *American Economic Review*, 61, 1971.

แต่ละประเภทไม่เท่ากัน การเลี้ยงของสัญญาแต่
ละแบบก็ไม่เท่ากัน นอกจากนี้ขนาดการประ
กอบการก็อาจมีส่วนทำให้เกิดการเช่าหลาย ๆ
แบบด้วย

การที่จะตอบว่าทฤษฎีของนายสมิธ นาย
เฮดดี หรือของนายเจจ อันใดเป็นทฤษฎีที่ถูก
ต้อง เป็นเรื่องยาก แม้ว่าเราจะมีตัวเลขทดสอบ
ทฤษฎีก็ตาม โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทย
สถิติเกี่ยวกับการถือครองที่ดินหายากมาก และที่
หาได้ก็ไม่พอที่จะนำมาทดสอบกับทฤษฎีได้
เพราะนักวิจัยที่เก็บตัวเลขมากก็ตั้งข้อสมมุติฐาน
ในใจว่า การเช่าทำให้ประสิทธิภาพในการผลิต
ลดลง ฉะนั้นตัวเลขที่ได้อาจไม่น่าไว้วางใจนัก
อย่างไรก็ตามเราจะลองพยายามทดสอบทฤษฎี
ด้วยตัวเลขที่มีอยู่

๑. ถ้าการเช่าที่ดินทำให้ประสิทธิภาพแย่
ลงจริง ๆ ผลผลิตต่อไร่ของผู้เช่าควรจะต่ำกว่าผล
ผลิตต่อไร่ของเกษตรกรเจ้าของที่ดิน แต่ตัวเลขผล
ผลิตต่อไร่จากเนื้อที่เก็บเกี่ยวของกรมพัฒนาที่ดิน
(พ.ศ. ๒๕๐๘) พบว่าใน ๑๑ จังหวัดภาคกลาง

ผลผลิตต่อไร่ของเจ้าของที่ดินเท่ากับ ๓๑.๓๓ ถึง
ของผู้เช่าบางส่วนเท่ากับ ๓๐.๕๕ ถึง และผู้เช่า
ทั้งหมดได้ ๓๐.๓๐ ถึง^{๑๒} แสดงว่าตัวเลขต่างกัน
น้อยมาก และถ้าลองพิจารณาตัวเลขผลผลิตต่อ
ไร่เป็นรายจังหวัด แยกตามประเภทถือครองแล้ว
นำมาทดสอบดูว่าผลผลิตของเกษตรกรทั้ง ๓ ประเภท
แตกต่างกันจริงหรือไม่ โดยใช้วิธีทางสถิติที่เรียก
ว่าการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผู้เขียนพบว่า
ผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรทั้งสามประเภทไม่มีความ
แตกต่างกันทางสถิติเลย^{๑๓}

๒. กรมพัฒนาที่ดินพบว่าเกษตรกรผู้เช่าทั้งหมด
ใช้ปุ๋ยเกือบโล่เดียวกับเกษตรกรเจ้าของที่ดิน ทั้งนี้
เพราะว่าที่ดินเช่านั้นมีน้ำไม่คอยเพียงพอ (๑๔%
ของผู้เช่าทั้งหมดบ่นว่าน้ำไม่พอ ในขณะที่เพียง
๖% ของเจ้าของที่ดินมีปัญหาเรื่องน้ำ)^{๑๔} ทำให้
ไม่มีประโยชน์ ผู้เช่าจะใช้ ปุ๋ยมาก ๆ เนื่องจากน้ำ
กับปุ๋ยเป็นปัจจัยการผลิตที่ต้องใช้ ประกอบกัน^{๑๕}

๓. ถ้าหากการเช่าทำให้ผู้เช่าขาดกำลังใจใน
การทำงาน ฉะนั้นขนาดถือครองโดยเฉลี่ยของ
เกษตรกรผู้เช่าคนหนึ่ง ย่อมใหญ่กว่าขนาดถือครอง
โดยเฉลี่ยของเกษตรกรเจ้าของที่ดิน แต่หลักฐานใน

๑๒. เราไม่มีตัวเลขผลผลิตต่อไร่ของผู้เช่าแบบที่ (๑) (๒) และ (๓) เพื่อมาเทียบกับผลผลิตของเกษตรกร
เจ้าของที่ดิน ตัวเลขผลผลิตได้มาจากกรมพัฒนาที่ดิน ความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินกับภาวะการ
ผลิตของชาวนา ๑๑ จังหวัด ในภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๐๘, ตารางที่ ๒๕

๑๓. การวัดประสิทธิภาพการผลิตของปัจจัยด้วยผลผลิตต่อไร่อย่างเดิวยังไม่พอ จำเป็นต้องคิดถึงประสิทธิ
ภาพของแรงงานด้วย เพราะในสาขาการเกษตรนั้นการเพิ่มปัจจัยอย่างหนึ่งมักมีผลต่อประสิทธิภาพของ
ปัจจัยอย่างอื่น

๑๔. กรมพัฒนาที่ดิน, เอกสารที่อ้างแล้ว, ตารางที่ ๒๐ หน้า ๖๖

๑๕. อัมมารี, สยามเวลา, เอกสารที่อ้างแล้ว, หน้า ๒๗

ประเทศญี่ปุ่นพบว่าขนาด การถือครองของผู้เช่า ๑ คน ต่ำกว่าของกสิกรเจ้าของที่ดิน แสดงว่า อัตราส่วน ของแรงงานต่อที่ดินในฟาร์มผู้เช่าสูงกว่าในฟาร์มของเจ้าของที่ดิน แต่เรายังไม่มีตัวเลขอัตราส่วนดังกล่าว

อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยของ ดร. ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ ที่อำเภอบ้านหมี่ ลพบุรี ซึ่งได้ผลว่าประสิทธิภาพในการใช้ที่ดิน ของกสิกรเจ้าของที่ดินไม่ต่างจากของผู้เช่านัก แต่ประสิทธิภาพของการใช้แรงงาน (ผลผลิตหารด้วยแรงงาน) และการใช้ปุ๋ย ของผู้เช่าต่ำกว่าประสิทธิภาพของเจ้าของที่ดิน^{๑๖} แสดงว่าการเช่ามีผลทำให้ผู้เช่าทำงานน้อยลง และละเลยการปรับปรุงที่ดิน ปัญหาจึงมีว่าถ้าชาวนาละเลยงานปรับปรุงดิน และทำงานน้อยลงจริง (ซึ่งคงจะมีผลให้ผลผลิตของผู้เช่าต่ำกว่าเพื่อนบ้าน) เจ้าของที่ดินคงจะเลิกให้ผู้เช่าคนนั้นเช่าแน่ เพราะมีคนอื่นที่ต้องเช่าที่ดินอีก แต่น่าเสียดายที่เราไม่มีตัวเลขการบอกเลิกการให้เช่านี้

๔. ถ้าการเช่าทำให้ผลผลิตต่ำจริง (เพราะผู้เช่าทำงานน้อยลง มูลค่า (ตลาด) ของที่ดิน

เช่าคงจะต่ำกว่าราคาที่ดินของกสิกรเจ้าของที่ดิน (เพราะว่ารายได้จากค่าเช่าจะต้องต่ำกว่ากรณีที่มีการเช่าไม่มีผลกระทบต่อ ประสิทธิภาพในการผลิต) แต่จากรายงานของกรมพัฒนาที่ดิน กลับพบว่าราคาที่ดินไม่ได้ขึ้นอยู่กับประเภทการถือครอง หากทว่าขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ และแหล่งที่ตั้งของที่ดินผืนนั้น ๆ รวมทั้งระบบการชลประทาน^{๑๗}

กล่าวโดยสรุปก็คือ เราไม่มีหลักฐานยืนยันได้อย่างแน่ชัดว่า การช่วยให้กสิกรผู้เช่ามีที่ดินเป็นของตนเองจะทำให้ผลผลิตรวมเพิ่มขึ้น หรือถ้าเพิ่มก็คงเพิ่มเพียงเล็กน้อยในปีแรก ๆ แล้วผลผลิตรวมก็จะคงที่ในระดับใหม่ ฉะนั้นเราอาจจะพูดไม่ได้ว่าการเช่าจะก่อให้เกิดปัญหาประสิทธิภาพการผลิตต่ำ ตัวอย่างประเทศที่ผู้เช่ามีประสิทธิภาพการผลิตสูงมีอาทิเช่น ญี่ปุ่น อเมริกาและจีน^{๑๘}หรือรัสเซียก่อนการปฏิวัติ (ระบบ Kulak)

ภาวะการถือครองที่ดินในประเทศไทย

การศึกษาข้อเท็จจริง เกี่ยวกับภาวะการถือครองจำเป็นต้องมีสถิติที่น่าไว้วางใจ และมีการ

๑๖. ทองโรจน์ อ่อนจันทร์ และพรสวรรค์ คงคาเพชร “ผลของการถือครองที่ดินที่มีต่อประสิทธิภาพการผลิตและการกระจายรายได้ของกสิกรไทย *วารสารเศรษฐศาสตร์เกษตร*, ฉบับที่ ๓, พ.ศ. ๒๕๑๖ นำสังเกตว่าผลการวิจัยมีอะไรขัดแย้งกันในตัวเพราะถ้าผู้เช่าใช้ปุ๋ยน้อย ประสิทธิภาพของการใช้ที่ดิน (ผลผลิตต่อไร่) ควรจะต่ำแต่ในการวิจัยกลับพบว่าประสิทธิภาพดังกล่าวไม่ต่ำทั้งนี้อาจจะอธิบายได้ว่าที่ดินที่นำท่วม (ได้รับปุ๋ยจากตะกอน) ไม่ค่อยใช้ปุ๋ยมากก็ได้

๑๗. กรมพัฒนาที่ดิน, *ภาวะถือครองที่ดินของชาวนาใน ๕ จังหวัดภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๐๗*, หน้า ๒๕
๑๘. S.N.S. Cheung, *op cit.* pp. 55-61, Kusum. Nair “Asian Drama—A Critique” *Economic Development and Cultural Change* V 17, July 1969, pp. 449-459

เก็บตัวเลขจากตัวอย่างจำนวนมาก เพราะลักษณะสังคมเศรษฐกิจของแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันมาก ปัญหาของเมืองไทยอยู่ที่ว่า แม้กระทั่งการออกโฉนดกรรมสิทธิ์ที่ดิน เรายังทำได้ไม่ถึงครึ่งของเนื้อที่ถือครองทั่วประเทศ ฉะนั้นการจะให้ทราบภาวะการถือครองยังเป็นไปไม่ได้ และถึงแม้จะมีการเก็บตัวเลขหรือทำวิจัยกันมาบ้าง แต่ข้อมูลต่างๆ มักนำมาเปรียบเทียบกันไม่ได้ เพราะ (ก) นิยามของคำต่างๆ เช่นงานวิจัยบางแห่ง รวมเอาผู้เช่าบางส่วนเข้ากับหัวข้อเจ้าของที่ดิน (ข) ตัวอย่างที่เก็บมาในการสำรวจแต่ละชุดต่างกันมาก (ค) จุดมุ่งหมายของผู้ทำวิจัยต่างกัน และส่วน

ใหญ่โดยเฉพาะหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องมีสมมุติฐานไว้อย่างไรว่าระบบการเช่าที่ดินต้องก่อให้เกิดปัญหา ทำให้กลักรยากจนแน่ ๆ

อย่างไรก็ตาม ขอสรุป (จากสิ่งที่อาจสรุปไม่ได้) ผลของงานวิจัย และสถิติต่างๆ ดังนี้

๑. เรื่องผู้เช่าที่ดิน

ก. จำนวนผู้เช่าที่ดินมีมากที่สุดในภาคกลาง เพราะ ๔๑ เปอร์เซ็นต์ของกลักรเป็นผู้เช่า ส่วนอื่น ๆ มีผู้เช่ารองลงมาก็คือภาคเหนือมีประมาณ ๒๘% ภาคใต้มี ๒๖% ภาคอีสานมีน้อยที่สุดคือเกือบ ๓%^(๑๕) และสำหรับภาคกลางนั้น จังหวัดนครนายกและปทุมธานีมีผู้เช่ามากที่สุด

ตารางที่ ๒

เปอร์เซ็นต์ของครอบครัวยุและเนื้อที่ทำนาเช่า ๒๕๑๐-๑๑

จังหวัด	ครอบครัวยุ			เนื้อที่นา		
	เจ้าของ	ผู้เช่าทั้งหมด	ผู้เช่าบางส่วน	เจ้าของ	ผู้เช่าทั้งหมด	ผู้เช่าบางส่วน
๒๖ จังหวัดภาคกลาง	๖๑.๗	๒๒.๕	๑๕.๘	๕๖.๑	๒๒	๒๑.๘
นครนายก	๒๐.๘	๕๕.๕	๒๕.๗	๒๐.๔	๔๕.๓	๓๔.๔
ปทุมธานี	๒๒.๖	๖๑.๒	๕๗.๔	๒๑.๖	๑๖.๒	๒๑.๖
ราชบุรี	๖๑.๒	๑๔.๘	๒๓.๘	๕๓.๑	๑๒.๔	๓๔.๕
สุพรรณบุรี	๖๐.๐	๑๘.๔	๒๑.๖	๕๖.๘	๑๓.๕	๒๘.๖
พิษณุโลก	๕๑.๖	๕.๗	๒.๗	๕๑.๔	๔.๕	๔.๑
สุโขทัย	๕๖	๒.๖	๑.๔	๕๕.๘	๒.๑	๒.๑

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน การถือครองที่ดินของชาวนา ๒๖ จังหวัดภาคกลาง, ตารางที่ ๒

๑๕ สำนักงานสถิติแห่งชาติ รายงานผลการสำรวจเนื้อที่และพืชผลเกษตร พ.ศ. ๒๕๑๑ หน้า ๕๘-๖๐

สาเหตุที่มีผู้เช่ามากในจังหวัดที่ใกล้เมืองหลวง เพราะว่า (๑) นครนายกและปทุมธานีอยู่ในเขตโครงการรังสิต ซึ่งเริ่มในสมัยรัชกาลที่ ๕ (เมื่อราคาข้าวเริ่มแพง) และ (๒) เมื่อเขตเมืองหลวงขยายออกไป ที่ดินใกล้ธานีเมืองจะมีราคาสูง ชาวไร่ชาวนาก็จะขายที่ดินให้เศรษฐีในเมือง และถ้าพิจารณาให้ดีจะพบว่าจังหวัดที่ใกล้เมืองหลวงออกไปทุกทีจะมีผู้เช่าน้อยลง น่าเสียดายที่ยังไม่มีตัวเลขจำนวนผู้เช่าในแต่ละจังหวัดอย่างละเอียด จึงไม่อาจตอบได้ว่าที่ดินซึ่งอยู่ใกล้อำเภอเมืองมีผู้เช่ามากกว่าที่ดินซึ่งอยู่ห่างความเจริญหรือไม่

ข. สำหรับแนวโน้มของจำนวนผู้เช่าที่ดินในภาคกลาง ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณคนทยอยยกมาอ้างว่าจำนวนผู้เช่าเพิ่มขึ้นมาก จนจำต้องมีการปฏิรูปที่ดิน ปรากฏว่า หลักฐานต่างๆ ที่มีอยู่ตั้งแต่ปี ๒๔๗๐ มาไม่สามารถจะช่วยให้เราตอบได้ว่าจำนวนผู้เช่า (และที่ดินเช่า) เพิ่มขึ้นเท่าไรกันแน่ เนื่องจากรายงานแต่ละชุดใช้ตัวอย่างต่างกัน เราจึงไม่มีข้อมูลแบบอนุกรมเวลา (time series data) ที่จะมาศึกษาเปรียบเทียบได้ อย่างไรก็ตาม ขอให้พิจารณาตารางที่ ๓ ซึ่งได้มาจากการรวบรวมรายงานต่างๆ

ตารางที่ ๓

เปอร์เซ็นต์ผู้เช่าทั้งหมดและผู้เช่าบางส่วน

ปีสำรวจ	กลาง	เหนือ	ใต้	ตะวันออกเฉียงเหนือ	ทั่วประเทศ
๒๔๗๓	๓๖	๒๗	๑๔	๑๘	๓๐%
๒๔๘๓	๒๔.๕	-	-	-	-
๒๔๐๖	๒๕	๒๖	๑๖	๑๐	๑๘
๒๔๑๐	๓๘.๓	-	-	-	-
๒๔๑๑	๔๑	๑๖	๓	๑๖	-

ที่มา: พ.ศ. ๒๔๓๐ Zimmerman, *Siam Rural Economic Survey 1930-31*

พ.ศ. ๒๔๕๓ *สำมะโนการเกษตร พ.ศ. ๒๔๕๓*

พ.ศ. ๒๕๐๕ *สำมะโนการเกษตร พ.ศ. ๒๕๐๖*

พ.ศ. ๒๕๑๐ *ภาวะการถือครองที่ดินของชาวนา ๒๖ จังหวัดในภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๑๐-๑๑*

พ.ศ. ๒๕๑๑ *รายงานผลการสำรวจเนื้อที่และพืชผลการเกษตร พ.ศ. ๒๕๑๑*

ถ้าพิจารณาตัวเลขในตารางที่ ๓ จะพบว่าจำนวนผู้เช่าระหว่าง ๒๔๗๓-๒๕๐๖ มีแนวโน้มลดลงทุกภาค แต่พอถึงช่วง ๒๕๐๖-๒๕๑๑ กลับสูงขึ้นอย่างน่าใจหาย เมื่อเป็นเช่นนี้ เลยทำให้สงสัยว่าตัวเลขในปี ๒๔๗๓ และ ๒๕๑๐ กับ ๒๕๑๑ คงจะไม่น่าไว้วางใจนัก^(๒๐)

วิธีแก้ปัญหาคำถามนี้ก็คือ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยเฉพาะกรมพัฒนาที่ดินน่าจะจัดสัมมนานักวิจัยเรื่องที่ดิน แล้วตกลงจัดทำนิยามของคำต่าง ๆ ให้ตรงกันรวมทั้งสำรวจความต้องการของนักวิจัยว่าต้องการข้อมูลอะไรบ้าง

๒. เรื่องความเท่าเทียมกันของขนาดถือครอง

การที่จะทราบเรื่องการกระจายของขนาดถือครองจำเป็นที่กรมที่ดินควรดำเนินการเอง (และควรทำมานานแล้ว เพราะอยู่ในความรับผิดชอบของตน) เพราะนักวิจัยไม่อาจไปจดค้นข้อมูลที่ดินจากหอทะเบียนที่ดินได้ทุกจังหวัดเพราะสิ้นเปลืองเวลา แรงงาน และเงินอย่างมหาศาล ทางแก้คือ เลือกตัวอย่างขึ้นมาบางท้องที่ และ

จากผลการวิจัยของ น.ส. ศิริวรรณ กลับนาท^{๒๑} ซึ่งได้ตัวเลขขนาดการถือครองที่ดินมาจากการจดค้นข้อมูล (งานวิจัยของนายลอเรนซ์ สไตเฟิล ซึ่งยังไม่ได้พิมพ์) พบว่าการกระจายของขนาดการถือครองในจังหวัดนครปฐม (เฉพาะตำบลดอนยายหอม แล่นบัว และลำพญา) ระหว่างปี ๒๔๗๓-๒๕๑๓ พบว่ามีความไม่เท่าเทียมมากขึ้น แต่ระหว่าง ๒๔๗๓-๒๕๑๓ ความไม่เท่าเทียมยังคงเดิม ส่วนจังหวัดอยุธยา (เฉพาะตำบลศาลเอน หนองน้ำใส และวัดยม) ก็พบว่า การกระจายของขนาดการถือครองในช่วง ๒๔๗๓-๒๕๑๓ เหมือนกับในนครปฐม

๓. เรื่องอัตราค่าเช่า

เรื่องนี้ ยังไม่มีการศึกษากันอย่างละเอียด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่มีการศึกษาว่า (ก) อัตราค่าเช่าตลาดจริงๆ ในแต่ละท้องที่ควรเป็นเท่าไร (ข) อะไรเป็นตัวกำหนดค่าเช่า

จากสถิติเท่าที่หาได้พบว่า อัตราค่าเช่าแบบแบ่งผลผลิต ในรอบ ๒๐ ปีที่ผ่านมา มีแนวโน้มคงที่ประมาณ $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ ของผลผลิต^(๒๒) ส่วนค่าเช่าเป็นข้าวตายตัว ก็มีแนวโน้มคงที่ประมาณ

๒๐. เหตุผลคือ (ก) ตัวอย่างที่ศึกษาน้อยไป เช่นในรายงาน พ.ศ. ๒๔๗๓ (ข) ตัวเลข ๒๕๐๖ อาจค่าเกินไป และตัวเลข ๒๕๑๐ และ ๒๕๑๑ อาจสูงไป ทั้งนี้เพราะนิยามของคำในแต่ละรายงานไม่เหมือนกัน

๒๑. ศิริวรรณ กลับนาท มาตรการจัดการกระจาย : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครปฐมและอยุธยา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทคณะ สถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ๒๕๑๑

๒๒. คุรวงานกรมพัฒนาที่ดินของอยุธยา พ.ศ. ๒๔๘๕, รายงานของกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. ๒๕๐๗ และ ๒๕๐๘

๙-๑๒ ดังต่อไปนี้ ส่วนค่าเช่าเป็นเงินสดมีที่ว่าจะแปรผันไปตามเวลา เพราะค่าของเงินบาทเปลี่ยนไปตลอดเวลา เช่นในปี ๒๔๙๑ จากการสำรวจหมู่บ้านบางช้าง พบว่าค่าเช่าตกประมาณ ๓๐-๕๐ บาทต่อไร่ แล้วสูงขึ้นเป็น ๔๐-๗๐ บาทต่อไร่ (ตำบลเดิม) และรายงานการพัฒนาที่ดินของชุมชนในปี ๒๔๙๕ พบว่าค่าเช่าอยู่ระหว่าง ๘๐-๑๕๐ บาทต่อไร่ แต่รายงานของกระทรวงเกษตรฯ ในปี ๒๔๙๖ กลับพบว่าค่าเช่าเฉลี่ยเพียง ๕๓ บาท ซึ่งใกล้เคียงกับรายงานของกรมพัฒนาที่ดินในปี ๒๕๐๗ แต่พอถึงปี ๒๕๐๘ กรมพัฒนาที่ดินกลับพบว่าค่าเช่าตกประมาณ ๖๙-๘๑ บาท (สูงสุด ๑๑๑ บาทต่อไร่)

ปัญหาคือค่าเช่าที่เบียดเบียนสูงไปหรือไม่เรื่องนี้ตอบยาก ถ้าจะใช้พระราชบัญญัติ ๒๔๙๓ ซึ่งเป็น พ.ร.บ. ควบคุมค่าเช่า เป็นเครื่องเปรียบเทียบก็อาจตอบว่าค่าเช่าเวลานี้สูงไป แต่ถ้าจะใช้ราคาที่ดินหรือมูลค่าของผลผลิต ค่าตอบอาจต่างกัน อย่างไรก็ตามเรื่องนี้ควรจะมีการศึกษาต่อไปว่าจากมูลค่าผลผลิตทั้งหมด ผู้เช่าได้ผลคืนไปจากแรงงานที่ตนลงไปเท่าไรเจ้าของเงินทุน (พ่อค้าเงินกู้และผู้เช่าเอง) ได้คืนเท่าไร และค่าเช่าที่เจ้าของที่ดินได้ไปนั้นเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับผลตอบแทนที่เขาจะได้รับ ถ้าเขาเอาเงินไปลงทุนทำอย่างอื่นนั้น เขาได้มากไปหรือเปล่า

เรื่องปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดอัตราค่าเช่าก็ยังไม่มีการศึกษาเช่นกัน ในที่นี้จะขอเสนอเฉพาะปัจจัยที่คิดว่าจะมีส่วนกำหนดอัตราค่าเช่าคือ (ก) ราคาที่ดิน ยิ่งราคาสูงค่าเช่าก็มีแนวโน้มสูง (ข) ความอุดมของดิน เช่น มีน้ำถึงตลอดปีหรือไม่ ดินดีหรือเปล่า เป็นที่ลุ่มหรือที่ดอน (ค) ทำเลที่ตั้งถ้าอยู่ใกล้เมืองหลวง หรือทางคมนาคมอาจทำให้ค่าเช่าสูง (ง) ผลผลิตต่อไร่ พืชผลใดให้ผลผลิตต่อไร่สูง ย่อมจะตั้งเกิลตลาดทำให้จำต้องจ่ายค่าเช่าสูง (จ) พืชที่ปลูกนั้นสามารถใช้ปัจจัยอื่น ๆ แทนที่ดินได้หรือไม่เช่นการปลูกข้าว ถ้าใช้ข้าวพันธุ์ดีและใช้ปุ๋ยเพิ่มก็อาจลดปริมาณที่ดินได้ เมื่อเป็นเช่นนี้พืชใดที่สามารถใช้ปัจจัยอื่นแทนที่ดินได้ ย่อมสามารถทำการเพาะปลูกได้ในเขตใกล้ตัวเมืองซึ่งมีค่าเช่าสูง

๔. ปัญหาเรื่องดินจืด

เรื่องนี้เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นค่อนข้างรุนแรงในภาคกลาง เพราะชาวนาของเราไม่นิยมใช้ปุ๋ย เนื่องจาก (ก) ชาวนามีช่องทางทำกินอย่างอื่น หรือในอดีตมีทางเพิ่มการผลิตโดยขยายเนื้อที่เพาะปลูก (ข) ที่ดินในที่ราบภาคกลางมีน้ำท่วมถึงทำให้ที่ดินได้วัชระกอนจากน้ำเมื่อน้ำลด ฉะนั้นแม้ว่าจะใช้ดินเพาะปลูกมานาน แต่ความอุดมคงยังมีอยู่ แต่ในปัจจุบัน ปัญหาการลักตัดป่า ทำให้ที่ซึ่งน้ำเคยท่วมถึงกลับท่วมไม่ถึง ประกอบกับการขายหน้าดินในหน้าแล้ง (เช่นปทุมธานี) การที่ปุ๋ยราคาแพงกว่าประเทศอื่น ๆ (และชาวนาของเราจน) รวมทั้งการไม่

นิยมปลูกพืชหมุนเวียน (เพราะไม่มีน้ำในฤดูแล้ง) ทำให้ดินจืดลงอย่างรวดเร็วและยังเนื้อที่เพาะปลูกก็ไม่ได้เพิ่มขึ้นมากนัก ผลผลิตต่อไร่และผลผลิตรวมอาจลดลงได้ ถ้าไม่เร่งการแก้ไขปัญหานี้เร็ว ๆ นี้

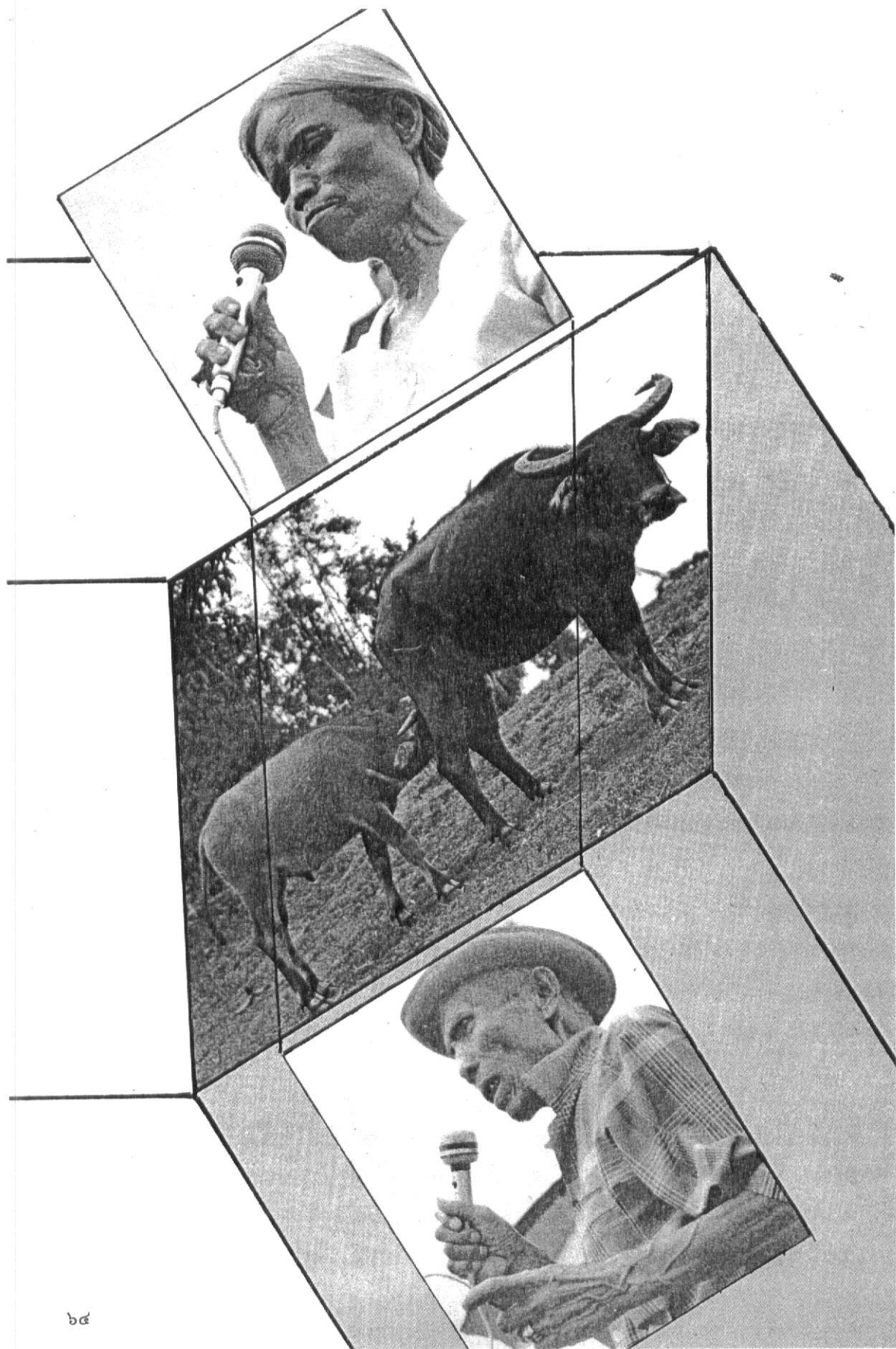
สรุป

ปัญหาความยากจนของเกษตรกรเป็นเรื่องสำคัญของอนาคตของชาติ แต่ถ้าวการช่วยให้เกษตรกรผู้มีที่ดินเป็นของตนเองอาจไม่ได้ช่วยให้ผลผลิตรวมของชาติสูงขึ้น ฉะนั้นจึงไม่อาจแก้ไขปัญหาคความจนได้ (ยกเว้นว่าจะทำให้เกษตรกรมีทรัพย์สินมากขึ้นเท่านั้น) อย่างไรก็ตาม เนื่องจากเรามีประชากรอยู่ในสาขาการเกษตรมาก (อัตราการเกิดประมาณ ๒.๕-๓%) ฉะนั้นจะเกิดปัญหาว่าถ้าเราจะแบ่งที่ดินให้เกษตรกรแต่ละครอบครัวตามจำนวนแรงงานในครอบครัว ขนาดถือครองอาจจะเล็กมากจนทำให้ประสิทธิภาพการผลิตต่ำลงได้แม้ที่ดินผืนนั้นจะอุดมก็ตาม แต่บางคนอาจแย้งว่าเราไม่ต้องการประสิทธิภาพสูงสุด เพราะเราต้องการเพียงให้แบ่งที่ดิน เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนในแต่ละครอบครัวมีโอกาสได้ทำงาน ซึ่งจะทำให้ผลผลิตรวมอาจสูงขึ้นได้ แม้ว่าการผลิตจะไม่มีประสิทธิภาพสูงสุด ข้อแย้งนี้มีเหตุผลก็ต่อเมื่อประเทศไทยไม่มีปัญหาประชากรล้นประเทศจนก่อให้เกิดการว่างงานแอบแฝง (ซึ่งแปลว่าประสิทธิภาพของแรงงานเท่ากับศูนย์หรือติดลบ) เพราะถ้าเรามีปัญหาการว่างงานแอบแฝง การจะเพิ่มผลผลิตรวมของชาติทำได้ ๒ ทาง คือ (ก) ปรับปรุงคุณภาพของที่ดินหรือ (ข) ลดจำนวนแรงงานในสาขาการเกษตร แต่การจัด

แบ่งที่ดินให้แก่เกษตรกรทุกคนอาจทำให้ผลผลิตส่วนเพิ่ม (marginal product) เท่ากับศูนย์เร็วขึ้น จำนวนเกษตรกรในสาขาการเกษตรอาจเพิ่มมากขึ้น (เพราะเกษตรกรที่อพยพไปทำงานในเมืองอาจตัดสินใจกลับสู่อาชีพนี้ อีก ฯลฯ) ฉะนั้นเมื่อที่ดินมีจำกัด กฎผลตอบแทนที่คืนลดลง (law of diminishing returns) ก็จะทำให้เร็วขึ้นกว่าเดิม

นโยบายปรับปรุงคุณภาพดิน จึงควรได้รับการส่งเสริมก่อนนโยบายจัดสรรที่ดินให้เกษตรกรทุกคน เพราะปัญหาจริงๆ ของเกษตรกรผู้ยากจนคือเรื่องการขาดองค์ประกอบที่จำเป็น (เช่น ระบบน้ำ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ) กับเรื่องการขาดองค์ประกอบที่จะช่วยเร่งการพัฒนา (เช่น การค้นคว้าทดลองและเผยแพร่พืชพันธุ์ใหม่ ฉะนั้นนโยบายการส่งเสริมการปรับปรุงดินน่าจะช่วยให้ผลผลิตรวมของชาติสูงขึ้นแน่นอนกว่านโยบายช่วยให้ทุกคนมีที่ดิน

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องความเป็นธรรมในการถือครองที่ดินก็เป็นเป้าหมายสำคัญอันหนึ่งของประเทศ (ซึ่งหมายถึงการยกฐานะของคนจนส่วนใหญ่) ฉะนั้นปัญหาราคาที่ดินแพงจึงเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายดังกล่าวมาก ปัญหาราคาที่ดินเป็นเรื่องที่ประสบทั่วไปในประเทศด้อยพัฒนา เพราะระบบภาษีอากร และการเมืองมีส่วนก่อให้เกิดการเก็งกำไรจากที่ดินมาก ฉะนั้นการแก้ปัญหานี้ควรจะเริ่มด้วยภาษีที่ดินโดยเร็วที่สุด เพราะภาษีที่ดินจะทำให้ราคาที่ดินลดลง เนื่องจากภาษีดังกล่าวเป็นการลดอุปสงค์ต่อที่ดิน

ปฏิรูป ที่ดิน

ปัญหาและทางออกของ ชาวนาไทย

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรษฐธรรม

ในปัจจุบันได้มีการเรียกร้อง ให้มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้สังคมมีความเป็นธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความ เป็นธรรมที่ชาวนาไรชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ พึงจะได้รับ ได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลรับดำเนินการปฏิรูปที่ดิน เพื่อช่วยเหลือชาวนาไรชาวนา ในบทความนี้จะกล่าวถึงปัญหาของชาวนาไรชาวนาและรัฐบาลควรจะรับให้การช่วยเหลืออย่างไร^(๑) โดยจะแบ่งแยกหัวข้อการพิจารณาออกดังต่อไปนี้ (๑) ความยากจนของชาวนาไรชาวนา (๒) การปฏิรูปที่ดินจะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไร (๓) มาตรการ สำหรับการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย และ (๔) โครงการปฏิรูปที่ดินจะสำเร็จหรือไม่

(๑) คุบทวิจารณ์ของผู้เขียน เรื่อง "รัฐบาลสัญญาจะปฏิรูปที่ดินหรือไม่" ใน *สังคมศาสตร์ปริทัศน์* ฉบับเดือนกรกฎาคม ๒๕๑๗ และเอกสารทางวิชาการเพื่อการวิจารณ์ เรื่อง *การปฏิรูปที่ดิน* (คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มิถุนายน ๒๕๑๗)

๑. ความยากจนของชาวไร่ชาวนา

คงเป็นที่รู้และประจักษ์ชัดแก่เราทุกคนแล้วว่าการกระจายรายได้ และความมั่งคั่งของประเทศ ไทยได้เป็นไปอย่างไม่เสมอภาค ระดับรายได้ และมาตรฐานความเป็นอยู่ของคนในสังคม ระหว่างคนร่ำรวยกับคนจน ได้แตกต่างกันอย่างมากและ ช่วงของความแตกต่างดังกล่าวก็กำลังทิ้งห่างออกไปทุกที โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นอยู่ของชาวไร่ชาวนานั้นอยู่ในสภาพที่ยากจนมาก จากการสำรวจของทางราชการในปี ๒๕๐๘ ซึ่งทำการสำรวจถึงฐานะความเป็นอยู่ของชาวนาใน

ภาคกลาง ๑๑ จังหวัด ปรากฏว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ชาวนาทุกครอบครัวมีหนี้สินอย่างต่ำครอบครัวละ สามพันบาท

การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเป็นหนี้เป็นสินนั้น สืบเนื่องมาจากสาเหตุด้านอุปการ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับฐานะทางเศรษฐกิจโดยตรง และในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งเราอาจจะพิจารณาถึงฐานะทางด้านรายได้ และรายจ่ายของเกษตรกรแต่ละครอบครัว ได้จากข้อมูลของทางราชการในตารางที่ ๑ และตารางที่ ๒ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๑

เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายที่เป็นเงินสดที่เกิดจากการเกษตรโดยเฉลี่ยต่อครอบครัว ของเกษตรกรทั่วประเทศ ระหว่างปี ๒๔๙๖ กับปี ๒๕๑๓

	(หน่วย : บาท)		
	ปี ๒๔๙๖	ปี ๒๕๑๓	อัตราการเพิ่ม
รายได้ที่เกิดจากการเกษตร	๒,๑๔๔	๓,๘๗๖	๓.๘
รายจ่ายในการเกษตร	๖๖๔	๒,๓๙๐	๘.๓
รายได้สุทธิที่เกิดจากการเกษตร	๑,๔๘๑	๑,๔๘๖	๐

ที่มา : กระทรวงเกษตร, รายงานผลการสำรวจรายได้รายจ่าย ของเกษตรกรทั่วประเทศ (พระนคร : พ.ศ.๒๕๑๔) ตารางที่ ๕, ๑๕, และ ๒๔

จากตารางที่ ๑ จะสังเกตได้ว่า ในช่วงระยะเวลาประมาณ ๑๘ ปี ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๑๓ รายได้เงินสดที่เกิดจากการเกษตรของเกษตรกรแต่ละครอบครัวโดยเฉลี่ย เพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ ๓.๘ แต่รายจ่ายจากการเกษตร กลับเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว คือ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ ๘.๓ เมื่อเปรียบเทียบรายได้เงินสดสุทธิแล้ว ปรากฏว่าในช่วงระยะเวลา ๑๘ ปี ดังกล่าว รายได้

สุทธิของเกษตรกรมิได้เพิ่มขึ้นเลย ดังนั้น จึงไม่มีปัญหาเลยว่า ทำไมฐานะความเป็นอยู่ของเกษตรกรส่วนใหญ่จึงได้เลวลง ถึงแม้ว่าชาวไร่ชาวนาที่อยู่ในชนบท จะมีรายได้ที่มีได้เป็นตัวเงินสด เช่น ปลูผัก เลี้ยงสัตว์ไว้กินเอง หรือ เก็บผัก หรือจับปลา เพื่อใช้ในครอบครัวเป็นต้น แต่ในปัจจุบัน สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติต่าง ๆ ได้ถูกทำลายไปมาก ดังนั้น รายได้ที่มีใช้เงินสด

ที่เกษตรกรเคยได้รับก็ได้ลดลงอย่างมาก เช่น เดิมเคยอาศัยจับปลาจากแม่น้ำลำคลอง แต่ปัจจุบัน ในแม่น้ำลำคลองก็ไม่มีปลาให้จับ หรือบางแห่งน้ำในแม่น้ำลำคลอง กลายเป็นน้ำเสีย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชาวไร่ชาวนาส່ว่นใหญ่ ก็พยายามหาเลี้ยงครอบครัว ด้วยการรับจ้างทำ

งาน หรือประกอบอาชีพอื่นที่มีใช้การเกษตร เพื่อหารายได้มาช่วยเลี้ยงครอบครัว ดังนั้น ใน การวิเคราะห์ถึงฐานะความเป็นอยู่ที่แท้จริงของ เกษตรกร เราจึงจำเป็นที่จะต้องนำรายได้เงิน สดที่ไม่เกี่ยวกับเกษตร โดยตรงเข้ามาพิจารณา ด้วย ซึ่งจะพิจารณาได้จากตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒

รายได้เงินสดสุทธิโดยเฉลี่ยของเกษตรกรแต่ละครอบครัวทั่วประเทศ ในปี ๒๕๑๓

รายได้ที่เกิดจากการเกษตรโดยตรง	๓,๘๗๖ บาท
รายได้ที่มีได้เกิดจากการเกษตรโดยตรง	๒,๐๔๔ ,,
รวม	๕,๙๒๐ ,,
รายจ่ายที่เกิดจากการเกษตรโดยตรง	๒,๓๙๐ ,,
รายได้สุทธิ	๓,๕๓๐ ,,

ที่มา: กระทรวงเกษตร, รายงานผลการสำรวจรายได้รายจ่ายทั่วประเทศ (พระนคร: พ.ศ. ๒๕๑๕) ตารางที่ ๓๓ และ ๓๕

จากตารางที่ ๒ จะสังเกตได้ว่า ในปี ๒๕๑๓ โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรทั่วประเทศ มีรายได้เงิน สดสุทธิ เพียงครอบครัวละ ๓,๕๓๐ บาทเท่านั้น ถ้าหากเราใช้ขนาดของครอบครัวในสังคมไทยซึ่ง โดยเฉลี่ยแล้วมีสมาชิกประมาณ ครอบครัวละ ๖ คน มาเป็นตัวเฉลี่ยแล้ว อาจจะกล่าวได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว เกษตรกรแต่ละคนจะมีรายได้เพียง คนละ ๖๐๐ บาทต่อปี ปัญหาจึงมีอยู่ว่า ราย ได้เพียงปีละ ๖๐๐ บาทนี้ จะพอใช้จ่ายในการ ดำรงชีพหรือไม่ ถ้าหากเราคำนึงถึง มาตรฐาน การครองชีพขั้นต่ำในปัจจุบันแล้ว จะบอกได้ ทันทีว่า รายได้ดังกล่าวไม่พอเพียงเพื่อการดำรง ชีพแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนี้ย่อมไม่มีปัญหาเลยว่า

ทำไมประชาชนส่วนใหญ่จึงมีมาตรฐานการครอง ชีพต่ำ และประสิทธิภาพการผลิตต่ำ สำหรับการวิเคราะห์ ถึงสภาพการทางเศรษฐกิจในภาค การเกษตรดังกล่าวนี้ เราอาจจะสรุป ข้อ พิจารณาได้จากด้านที่เกี่ยวข้องสองด้าน คือ ทาง ด้านรายได้ และทางด้านรายจ่าย ดังต่อไปนี้

(ก) ทางด้านรายได้ของเกษตรกร

การที่รายได้ที่เป็นตัวเงินของเกษตรกรแต่ละ ครอบครัวอยู่ในระดับที่ต่ำมากนั้น ถ้าหากจะ พิจารณาจากพื้นฐานทางเศรษฐกิจแล้ว การที่มี รายได้เท่านี้เนื่องจาก ปัจจัยที่สำคัญยิ่งสอง ประการคือ

(๑) ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ

ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรของเรากับประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าทางการเกษตร อย่างเช่น ไต้หวัน หรือญี่ปุ่นแล้ว ประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกรไทยนับว่าต่ำมากทีเดียว ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรมิได้รับการปรับปรุงเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงทุนของเอกชน ทั้งนี้เนื่องจากว่า เกษตรกรโดยทั่วไป มีรายได้ต่ำ และไม่ค่อยพอเลี้ยงชีพอยู่แล้ว ดังนั้น ย่อมจะไม่ค่อยมีเงินเหลือเพื่อนำมาใช้ลงทุนเพื่อปรับปรุงการผลิตของตน นอกจากนี้ เกษตรกรที่มีฐานะดี นายทุน และเจ้าสัวที่ดิน ทั้งหลาย ในภาคเกษตรกรรม ก็มีได้ใช้รายได้ของตนเพื่อลงทุนและปรับปรุงการผลิตในการเกษตรมากนัก ส่วนใหญ่มักจะใช้จ่ายเงินไปในทางที่ไม่ก่อประโยชน์ในการผลิตโดยตรง เช่น ใช้เงินเพื่อถนอมซื้อที่ดิน หรือให้เกษตรกรกู้ยืมไปเพื่อการบริโภค และที่สำคัญที่สุด เงินออมที่พอจะมีอยู่บ้างในภาคการเกษตร กลับถูกโยกย้ายไปใช้ในภาคเศรษฐกิจอื่น เช่นการลงทุนต่างๆ ในเมือง เป็นต้น ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่นนี้ เท่ากับว่าภาคเกษตรหรือคนในเมืองเอาวัดเอาเปรียบ ภาคการเกษตรหรือชาวไร่ชาวนาซึ่งอยู่ในฐานะที่จนกรอบอยู่แล้ว

(๒) นโยบายเกี่ยวกับราคาพืชผลของรัฐบาล

นอกจากประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร

จะอยู่ในระดับต่ำอยู่แล้ว พืชผลที่เกษตรกรขายนั้น ก็ขายได้ในระดับต่ำและได้รับค่าตอบแทนอย่างไม่ยุติธรรม มักจะปรากฏว่า ชาวไร่ชาวนาถูกพ่อค้าคนกลางหรือนายทุน กดราคาสินค้าของตนอยู่เสมอ แต่ปัญหาที่สำคัญที่สุดที่รัฐบาลไม่เคยช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง ตรงกันข้าม รัฐบาลกลับมีนโยบายที่จะกดราคาพืชผลทางการเกษตรบางชนิด เพื่อรักษาระดับค่าครองชีพของคนในเมือง ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่มีเสียงดัง นโยบายดังกล่าว เป็นการเอาเปรียบและกดขี่ชาวไร่ชาวนาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และรัฐบาลเกือบทุกรัฐบาลก็ดำเนินนโยบายดังกล่าว เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มิได้วางรากฐานเพื่อแก้ไขปัญหานี้อย่างจริงจัง

(๓) ทางด้านรายจ่ายของเกษตรกร

จากตัวเลขในตารางที่ ๑ จะสังเกตได้ว่า รายจ่ายที่เกิดจากการเกษตรของชาวไร่ชาวนาได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ นอกจากนี้ รายจ่ายเพื่อการครองชีพก็ได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วด้วย ซึ่งอาจพิจารณาได้ดังนี้

(๑) ต้นทุนการผลิตอยู่ในระดับสูง

เนื่องจากประสิทธิภาพการผลิตอยู่ในระดับที่ต่ำ ดังนั้นจึงมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกษตรกรที่ยากจนที่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง หรือต้องกู้ยืมเงินจากผู้อื่นด้วยแล้ว จะยิ่งทำให้ต้นทุนการผลิต

ของเขาสูงขึ้น ตัวอย่างเช่น การเช่าที่นานั้น โดยทั่วไปแล้วชาวนาจะต้องเสียค่าเช่าสูงกว่าร้อยละ ๓๕ ของผลผลิตของตน ซึ่งสูงกว่า “ค่าเช่า” สูงสุดที่รัฐควบคุม ตาม พ.ร.บ. ควบคุมค่าเช่านา พ.ศ. ๒๔๙๓ นอกจากนี้ การกู้ยืมก็ต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงมาก บางแห่งต้องเสียดอกเบี้ยสูงกว่าร้อยละ ๕๐ ต่อปี แต่โดยทั่วไปแล้ว การกู้ยืมของเกษตรกรมักจะถูกยืมไปเพื่อใช้ในการบริโภค มากกว่าการกู้ยืมไปเพื่อใช้ในการลงทุน การกู้ยืมดังกล่าว เป็นการเพิ่มภาระการเป็นหนี้เป็นสินแก่เกษตรกรมากยิ่งขึ้น

(๒) การเปลี่ยนแปลงแบบอย่างในการบริโภค

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้เป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงระยะเวลาของการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจ ได้ทำให้โครงสร้างการใช้จ่ายของคนในชนบท ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยเปลี่ยนไปในทางที่ต้องใช้จ่ายเป็นเงินมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลูกหลานของเกษตรกรหรือชาวไร่ชาวนารุ่นใหม่ ได้พยายามเลียนแบบอย่างการบริโภคของคนในเมืองมากขึ้น การเลียนแบบอย่างดังกล่าว ได้ทำให้รายจ่ายที่เป็นเงินเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่รายได้เพิ่มขึ้นอย่างเชื่องช้า ดังนั้นจึงทำให้ฐานะทางการเงินของชาวไร่ชาวนาเลวลง และเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้น นอกจากนี้ ในบางครั้งชาวไร่ชาวนามักจะก่อหนี้โดยไม่ระมัดระวัง นำเงินกู้ยืมไปใช้

จ่ายเพื่อการบริโภคโดยไม่จำเป็น หรือนำไปเล่นการพนัน หรืออบายมุขต่างๆ เป็นต้น

จากการวิเคราะห์ถึงฐานะทางด้านรายได้และรายจ่าย จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จนลงเป็นหนี้เป็นสินมากขึ้น และสูญเสียกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากขึ้น ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ได้ทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นทุกวัน จนในปัจจุบัน ได้มีการเรียกร้องให้รัฐบาลทำการ “ปฏิรูปที่ดิน” เพื่อแก้ไขสถานการณ์ดังกล่าว ดังนั้น ในหัวข้อต่อไปจะพิจารณาถึงว่า วิธีการปฏิรูปที่ดิน จะช่วยแก้ปัญหานี้ได้หรือไม่ และเราจะทำการปฏิรูปที่ดินกันอย่างไร

๒. การปฏิรูปที่ดินจะช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวได้อย่างไร

จุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญของการปฏิรูปที่ดินในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว ก็คือ *ประการแรก* ต้องการที่จะช่วยให้การกระจายรายได้ และความมั่งคั่งของสังคมมีความเสมอภาคมากยิ่งขึ้น เพื่อลดความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคม *ประการสอง* เพื่อช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตรให้สูงขึ้น ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศสามารถพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

การปฏิรูปที่ดิน จะสามารถบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้หรือไม่นั้น ย่อมจะขึ้นอยู่กับปัญหาที่ว่า รัฐบาลสามารถดำเนินการปฏิรูปที่ดินได้

สมบูรณ์ ตามเป้าหมายที่ได้วางไว้อย่างรอบคอบ หรือไม่ การปฏิรูปที่ดินที่ประสบความสำเร็จในหลายประเทศอย่างเช่น ไต้หวัน และญี่ปุ่น เป็นต้น สามารถบรรลุถึงจุดมุ่งหมายดังกล่าวได้ แต่ในบางประเทศ การปฏิรูปที่ดินกลับประสบกับความล้มเหลว เช่น ประเทศชิลี และ ฟิลิปปินส์ เป็นต้น สำหรับกรณีของประเทศไทย การปฏิรูป

ที่ดินจะบรรลุจุดมุ่งหมายทางเศรษฐกิจหรือไม่นั้น เป็นสิ่งที่เราจะต้องคอยติดตามดูกัน ถ้าหากรัฐบาลได้จัดให้มีการปฏิรูปที่ดินสำหรับในเรื่องประสิทธิภาพการผลิตในภาคการเกษตร เราอาจจะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และผลผลิตในทางเกษตร ในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓
ผลผลิตต่อไร่จากพื้นที่เพาะปลูกของชาวนาในภาคกลาง
แยกตามประเภทการถือครองที่ดินในปี ๒๕๐๘

(หน่วย : ถัง)

ผลิตผลโดยเฉลี่ยของ การสำรวจใน ๑๑ จังหวัด	เจ้าของที่ดิน ๓๐.๓๔	ผู้เช่าบางส่วน ๒๘.๓๔	ผู้เช่าทั้งหมด ๒๘.๔๔
ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงพัฒนาการเกษตร ความสัมพันธ์ระหว่างการถือครองที่ดินกับภาวะของชาวนาใน ๑๑ จังหวัด ภาคกลาง พ.ศ. ๒๕๐๘ (พระนคร : พ.ศ. ๒๕๑๒) ตารางที่ ๒๔			

จากตารางที่ ๓ จะสังเกตได้ว่า ผลผลิตต่อไร่ของชาวนาที่เป็นเจ้าของที่ดิน กับชาวนาที่ต้องเช่าที่ดินอื่นทำกินนั้น เกือบจะไม่มี ความแตกต่างกันมากนัก ดังนั้น บางคนก็อาจจะกล่าวอ้างได้ว่าการปฏิรูปที่ดินคงจะไม่ได้ช่วยเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตร และก็คงจะไม่มีประโยชน์อะไรที่เราจะต้องทำการปฏิรูปที่ดินแต่อย่างใดก็ตาม ผลของการสำรวจในตารางที่ ๓ มิได้เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ประสิทธิภาพการผลิตจะไม่เพิ่มขึ้น เมื่อประเทศไทยมีการปฏิรูปที่ดิน ทั้งนี้เพราะว่าการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรนั้น มิใช่เป็นสิ่งที่เพิ่มขึ้นได้ในระยะเวลาอันสั้น หากแต่จำเป็นต้องใช้เวลานาน

พอสมควร และที่สำคัญที่สุด ประสิทธิภาพการผลิตมิได้ขึ้นอยู่กับการกระจายการถือครองที่ดิน แต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับโครงการพัฒนาการเกษตรเป็นสำคัญ การปฏิรูปที่ดินเป็นมาตรการอันหนึ่งที่กระตุ้น ก่อให้เกิดการเร่งการพัฒนาการเกษตร และเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรทำงานมากขึ้น และบำรุงรักษาที่ดินของตนมากขึ้น ถ้าหากรัฐบาลทำการปฏิรูปที่ดินโดยไม่มีโครงการพัฒนาการเกษตร ที่ต่อเนื่องและควบคู่กันไปกับโครงการปฏิรูปที่ดินแล้ว การปฏิรูปที่ดินก็จะมีทางบรรลุจุดมุ่งหมายที่กล่าวไว้ข้างต้นได้เลย

จุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุด ในเรื่องการกระจาย

รายได้ และลดความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่ผูกพันโดยตรงกับปัญหาการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิต ถ้าหากเราสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตในทางเกษตรได้อย่างรวดเร็ว และรัฐบาลได้มีนโยบายการใช้จ่ายและนโยบายภาษีอากรสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการเกษตรแล้ว เกษตรกรก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้นเองซึ่งจะทำให้สามารถลดความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคมได้ แต่ประเด็นที่สำคัญของปัญหาอยู่ที่ การปฏิรูปที่ดินเป็นมาตรการที่จำเป็นสำหรับการกระจายความมั่งคั่งของสังคมในประเทศเกษตรกรรมอย่างเช่นประเทศไทย ทั้งนี้ เพราะที่ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ และเป็นฐานในการก่อให้เกิดรายได้ในลักษณะต่างๆ ดังนั้น ถ้ารัฐบาลมีเจตจำนงที่แน่วแน่ในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคมแล้ว การปฏิรูปที่ดินก็เป็นมาตรการที่รัฐบาลจะต้องทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๓. มาตรการสำหรับการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย

ปัญหาที่สำคัญและยุ่งยากยิ่งที่เราจะต้องพิจารณาต่อไปก็คือ เราจะใช้มาตรการอะไรมาใช้ในการปฏิรูปที่ดินในประเทศไทย เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกี่ยวกับการถือครองที่ดิน ได้เป็นไปโดยละมุนละม่อมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากที่สุด ปัญหาการเลือกใช้มาตร

การที่เหมาะสมนั้น เป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อน และสามารถที่จะถกเถียงกันได้มาก ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์และวิจรรณญาณของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้ใครจะเสนอมาตรการปฏิรูปที่ดินสำหรับประเทศไทย บางประการ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้ร่วมกันพิจารณา และเป็นข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล มาตรการที่จะเสนอแนะต่อไปนี้จะขอแบ่งแยกเป็นมาตรการสองประเภท คือ (๑) มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินในทางอ้อม และ (๒) มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินโดยตรง ก่อนอื่นใครจะขอยืนยันว่า ในสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ การใช้มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินโดยตรงนั้น เป็นสิ่งที่จำเป็นจะต้องรีบทำ ถ้าหากเราไม่ต้องการให้เกิดการขัดแย้งอย่างรุนแรงในสังคมของเรามากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่ารัฐบาลหรือชนผู้กุมอำนาจของประเทศยังไม่พร้อมที่จะทำการปฏิรูปที่ดินโดยตรงก็ตาม รัฐบาลก็จำเป็นต้องรีบใช้มาตรการทางอ้อมเพื่อการปฏิรูปที่ดินโดยมิชักช้า

๓.๑. มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินในทางอ้อม

มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินในทางอ้อมนี้ หมายถึง การใช้มาตรการต่างๆ ที่รัฐบาลมีอยู่หรือ มาตรการอื่นที่สมควรนำมาใช้ เพื่อบังคับให้มีการกระจายการถือครองที่ดินในทางอ้อม ในที่นี้ ใครจะขอเสนอมาตรการที่รัฐบาลควรจะได้นำมาใช้สามอย่างพร้อมๆ กัน (ก) ภาษีที่ดิน

(ข) การควบคุมค่าเช่า และ (ค) การจำกัดขนาดของการถือครองที่ดิน ในลำดับต่อไป จะได้กล่าวถึงสาระสำคัญของมาตรการดังกล่าวโดยสรุป

(ก) ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีที่ดิน

โดยทั่วไปแล้ว รัฐบาลสามารถใช้ภาษีที่ดิน เป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจของรัฐบาล เพื่อก่อให้เกิดการกระจายการถือครองที่ดิน เพื่อให้การใช้ที่ดินได้เป็นไปอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ และเพื่อเป็นรายได้ของรัฐบาล ในการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว ภาษีที่ดินที่ใช้กันนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นภาษีที่ “ก้าวหน้า” ตามมูลค่าของที่ดิน และขนาดการถือครองที่ดิน ตลอดจนถึง การบังคับใช้กฎหมายการเก็บภาษีดังกล่าวได้เป็นไปอย่างทั่วถึง และทำการจัดเก็บอย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับในเรื่องนี้ ปัจจุบันได้ทำการจัดเก็บภาษีที่ดิน โดย พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ พุทธศักราช ๒๕๐๘ แต่ภาษีดังกล่าว จัดเก็บในอัตราที่ต่ำกว่า คือ อัตราภาษีที่ใช้อยู่ใน เริ่มตั้งแต่ไร่ละ ๕๐ สตางค์ สำหรับที่ดินที่มีค่าปานกลางไม่เกินไร่ละ ๒๐๐ บาท และ ภาษีไร่ละกว่า ๔๐๐ บาท สำหรับที่ดินที่มีค่าปานกลาง เกินกว่าไร่ละ ๕๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป อัตราภาษีที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีลักษณะเป็นภาษีที่ “ถอยหลัง” กล่าวคือ เมื่อเทียบภาษีต่อไร่ที่จะต้องเสีย ต่อค่า

เฉลี่ยของที่ดินแล้ว ที่ดินที่มีราคาปานกลางสูง จะเสียภาษีน้อยกว่า ที่ดินที่มีราคาปานกลางต่ำ นอกจากนั้น ภาษีที่เสียนั้นเมื่อเทียบกับมูลค่าของที่ดินแล้ว จะอยู่ในอัตราที่ต่ำมากที่สุด ตัวอย่างเช่น ที่ดินที่มีราคาปานกลางไร่ละ ๕๐๐,๐๐๐ บาท จะเสียภาษีเพียงไร่ละ ๔๐๐ บาท เงินภาษีที่เสียนั้นคิดราวประมาณ ๐.๐๘ ของหนึ่งเปอร์เซ็นต์ของมูลค่าที่ดิน อัตราภาษีที่ต่ำมากเช่นนี้ นอกจากจะทำให้รัฐบาลได้รับรายได้จากการจัดเก็บภาษีต่ำแล้ว ภาษีดังกล่าวจะไม่มีผลต่อการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการกระจายการถือครองที่ดินเลย ดังจะเห็นได้ว่าได้มีการกว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร และรวบรวมกรรมสิทธิ์ในที่ดินมากขึ้นทุกที นอกจากนี้ ข้อบกพร่องที่สำคัญที่สุด ของ พ.ร.บ. ภาษีบำรุงท้องที่ ที่จะใช้อยู่ในปัจจุบัน มิได้มีการกำหนดการการจัดเก็บภาษีตามขนาดของการถือครองที่ดิน กล่าวคือ ไม่ว่าใครจะมีที่ดินเพียง ๕ ไร่ หรือ ๕,๐๐๐ ไร่ ถ้าเจ้าหน้าที่ประเมินราคาปานกลางของที่ดินเท่ากันแล้วเขาก็จะเสียภาษีต่อไร่เท่ากัน

เพื่อให้การจัดเก็บภาษีที่ดิน เป็นเครื่องมือในการช่วยการกระจายการถือครองที่ดิน รัฐบาลควรจะทำกรปรับปรุงการจัดเก็บภาษีที่ดินเสียใหม่ ซึ่งมีข้อที่ควรปรับปรุงโดยสังเขป ดังนี้^๒

(๑) เพิ่มอัตราภาษีที่ดินเสียใหม่ โดยให้อัตราที่จัดเก็บ เป็นภาษีที่ก้าวหน้า หรือให้เป็น

(๒) ดู ข้อเสนอแนะการปรับปรุงภาษีที่ดินของ ผู้เขียน ใน วารสารธรรมศาสตร์ ฉบับปีที่ ๔ เล่มที่ ๑ มิถุนายน-กันยายน ๒๕๑๗

ภาษีตาม “สัดส่วน” โดยกำหนดให้อัตรากาษาที่ใช้ นั้นมีมูลค่าไม่ต่ำกว่าร้อยละหนึ่งของมูลค่าที่ดิน

(๒) เพื่อประโยชน์ในการกระจายการถือครองที่ดิน ควรจะได้เพิ่มการเก็บภาษีพิเศษตามขนาดของการถือครองที่ดินในอัตราที่กำหนดมา มาก ๆ เช่น ขนาดการถือครองที่ดิน ที่ใหญ่กว่า ๒๕ ไร่ขึ้นไป นอกจากจะเสียภาษีที่ดินตามปกติแล้ว จะต้องเสียภาษีตามขนาดของการถือครองที่ดินอีกด้วย

(๓) ควรที่จะเพิ่มโทษ สำหรับผู้ที่ปล่อยให้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าโดยไม่ทำประโยชน์ ด้วยการเสียภาษีเพิ่มขึ้นเป็นพิเศษ ตามระยะเวลาที่ปล่อยให้รกร้างว่างเปล่า และขนาดที่ไม่ได้ประโยชน์ หรือถ้าจะให้ผลมากขึ้นก็ควรที่จะเก็บภาษีเพิ่มขึ้นอีกสำหรับผู้ที่มีได้ประกอบการ กสิกรรมด้วยตนเอง

(๔) จะต้องปรับปรุงวิธีการตีราคาที่ดินเสียใหม่ และปรับปรุงการบริหารการจัดเก็บภาษีให้ ได้มีการบังคับใช้อย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ เพราะมีฉะนั้นแล้วการปรับปรุงภาษีที่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ จะไม่มีประโยชน์อะไรเลย

การปรับปรุงภาษีดังกล่าว จะช่วยให้ผู้ที่มีได้ประกอบการกสิกรรมไม่กล้ากว้านซื้อที่ดินเก็บไว้ ซึ่งอาจจะช่วยให้ราคาของที่ดินลดต่ำลงมา และ ชาวไร่ชาวนาที่มีฐานะปานกลางก็พอจะซื้อหาที่ดินด้วยตนเอง นอกจากนี้ ภาษีที่ดินจะเป็นสิ่ง ที่เตือนให้บรรดานายทุนและเจ้าสัวที่ดินทั้งหลาย

ให้รีบขายที่ดินที่ตนไม่ได้ประกอบการกสิกรรม นั้นเสีย การเตือนในลักษณะดังกล่าว จะช่วยให้ พวกนายทุน และเจ้าสัวที่ดิน มีเวลาปรับตัวและ ช่วยลดแรงกดดันการคัดค้านการปฏิรูปที่ดิน ที่ รัฐบาลจะกระทำในภายหลัง รายได้ที่รัฐบาลได้ รับเพิ่มขึ้นจากการปรับปรุงภาษีดังกล่าว รัฐบาล สามารถที่จะนำไปช่วยเหลือเกษตรกร หรือตั้ง เป็น “เงินกองทุนเพื่อการปฏิรูปที่ดิน”

(ข) การควบคุมค่าเช่าที่ดินเพื่อการ เกษตร

เมื่อรัฐบาลได้ปรับปรุงการจัดเก็บภาษีที่ดิน แล้ว ก็จำเป็นจะต้องมีกฎหมายควบคุมค่าเช่า ควบคุมกันไปกับกฎหมายภาษีที่ดิน เพราะถ้าหาก ปราศจากกฎหมายควบคุมค่าเช่าแล้ว พวกเจ้าสัว ที่ดิน ที่ต้องเสียภาษีในอัตราสูงนั้น จะสามารถ ผลักภาระของภาษีบางส่วนหรือทั้งหมดไปให้แก่ ชาวไร่ชาวนาที่เช่าที่ดิน ซึ่งจะทำให้การจัดเก็บ ภาษีที่ดินไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายในการ กระจายการถือครองที่ดิน และทำให้ชาวไร่ชาวนาจะต้องแบกภาระของภาษีเพิ่มขึ้น ในปัจจุบัน เรามีกฎหมายควบคุมค่าเช่าใน ฉ.ฉบับปี ๒๔๙๓ ใช้อยู่ แต่มิได้มีการบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าว อย่างจริงจัง และได้ข่าวว่า รัฐบาลกำลังจะเสนอ กฎหมายควบคุมค่าเช่าฉบับใหม่ในเร็ว ๆ นี้ เพื่อให้การควบคุมค่าเช่าเป็นไปอย่างได้ผล การควบคุมค่าเช่าควรจะพิจารณาถึงสาระสำคัญ บาง ประการดังต่อไปนี้

(๑) อัตราค่าเช่าสูงสุด สำหรับที่ดินเพื่อการเกษตรที่รัฐบาลจะกำหนดนั้น ควรจะกำหนดไว้ อย่างสูงไม่เกิน ร้อยละ ๒๐ ของผลผลิต อัตราดังกล่าวนี้ว่าสูงพอสมควร ซึ่งพอจะเปรียบเทียบได้กับอัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายที่รัฐบาลกำหนดไว้ไม่เกินร้อยละ ๑๕ ต่อปี หรือเทียบกับดอกเบี้ยในวงการค้า ซึ่งต่ำกว่าร้อยละ ๑๘ ถึง ๒๔ ต่อปี อาจมีผู้คัดค้านว่า อัตราค่าเช่าสูงสุดที่กำหนดไว้เช่นต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับราคาของที่ดินสำหรับกรณีนี้ คิดว่าอัตราค่าเช่านั้น ควรที่จะเปรียบเทียบกับผลผลิตที่เกิดจากที่ดินนั้นมากกว่าที่จะเปรียบเทียบกับราคาของที่ดิน เพราะราคาของที่ดินในแต่ละท้องที่ไม่เหมือนกัน และบางครั้ง เราก็ไม่สามารถกำหนดราคาที่ต้องกับความ เป็นจริงได้

(๒) กฎหมายควบคุมค่าเช่านั้น ควรจะใช้กับที่ดินเพื่อการเกษตรทุกชนิด โดยบังคับใช้กับการเช่าที่ดินที่มีขนาดตั้งแต่ ๕ ไร่ขึ้นไป และกำหนดให้การเช่าที่ทุกรายจะต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ตลอดจนถึงกำหนดให้มีการจดทะเบียนการเช่ากับสถานที่ราชการด้วย

(๓) จะต้องกำหนดระยะเวลาการเช่าขั้นต่ำที่ยาวนานพอสมควร เช่น อาจกำหนดไว้ว่า ไม่นต่ำกว่า ๕ ปีเป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันแก่ชาวไร่ชาวนา ผู้เช่าที่ ในการที่จะมีที่ทำกินแน่นอน และควรจะต้องกำหนดให้ผู้เช่า หรือทายาท มีสิทธิได้เป็นผู้เช่าต่อเป็นรายแรก เมื่อ

สัญญาเช่าครบกำหนด นอกจากนี้ ควรจะต้องกำหนดการลดหย่อนค่าเช่า หรือลดวันค่าเช่าในกรณีที่มีการเพาะปลูกต้องประสบกับภัยธรรมชาติ

(๔) เพื่อส่งเสริมให้มีการลงทุน และปรับปรุงที่ดินให้ดีขึ้นรัฐบาลอาจจะยอมให้เจ้าของที่ดินเก็บค่าเช่าเพิ่มขึ้นได้ ในกรณีที่การลงทุนดังกล่าวช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น สูงกว่าผลผลิตโดยเฉลี่ยในอดีต แต่อย่างไรก็ตามค่าเช่าสูงสุดนั้นไม่ควรเกินกว่าร้อยละ ๒๕ ของผลผลิต ในกรณีตรงกันข้าม ถ้าหากผู้เช่าเป็นผู้ลงทุน และผลของการลงทุนทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าผลผลิตโดยเฉลี่ยในอดีต ก็ควรจะต้องกำหนดให้เจ้าของที่ดินลดค่าเช่าสูงสุดลง

(๕) จะต้องจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมค่าเช่าในระดับท้องถิ่น เช่นในระดับหมู่บ้าน และตำบล เป็นต้น คณะกรรมการควรประกอบด้วย ทั้งผู้ให้เช่า ผู้เช่า และเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลทำหน้าที่เป็นคนกลาง คณะกรรมการดังกล่าว จะทำหน้าที่กำหนดอัตราค่าเช่า หรือ ระดับผลผลิตมาตรฐาน และช่วยเหลือรัฐบาลในการบังคับใช้กฎหมายควบคุมค่าเช่า

(๖) ถ้าหากรัฐบาลต้องการใช้การควบคุมค่าเช่า เป็นเครื่องมือในการกระจายการถือครองที่ดินแล้ว ก็จะต้องกำหนดมาตรการการลดค่าเช่าไว้ด้วย เช่นกำหนดให้เจ้าของที่ดินลดค่าเช่า

ลงทุกปี ในอัตราปีละ ๑๐ เปอร์เซ็นต์ ของค่าเช่า
มาตรฐานที่รัฐบาลกำหนด เป็นต้น ถ้าทำได้
เช่นนี้ จะเท่ากับเป็นการบังคับให้เจ้าสัวที่ดิน
ต้องยอมขายที่ดินในที่สุด

ทั้งกฎหมายภาษีที่ดิน และการควบคุมค่าเช่า
ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะต้องมีการบังคับใช้อย่าง
ทั่วถึง ถ้าหากการบังคับใช้ไม่ได้ผลแล้ว จะไม่มี
ประโยชน์อะไรเลย และก็จะไม่สามารถช่วย
เหลือชาวไร่ชาวนาที่ยากจนได้ อย่างเช่นกฎหมาย
ควบคุมค่าเช่ามา ฉบับปีที่ ๒๔๕๓ ดังนั้น รัฐบาล
จะต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการบังคับ
ใช้กฎหมาย และจะต้องกำหนดลงโทษอย่างหนัก
สำหรับผู้ฝ่าฝืนกฎหมาย

(ก) การจำกัดขนาดของการถือครอง ที่ดิน

นอกจากจะใช้ภาษีที่ดินควบคู่ไปกับการควบ
คุมค่าเช่าแล้ว รัฐบาลควรจะเสริมด้วยการจำกัด
ขนาดการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรไว้ด้วย
เพื่อป้องกันมิให้มีการรวบรวมสิทธิ์ในที่ดิน ส่ว
หรับการจำกัดขนาดของการถือครองที่ดินนั้นมีข้อ
ที่พึงพิจารณาบางประการดังนี้

(๑) การกำหนดขนาดของการถือครองสูงสุด
นั้น ควรจะต้องคำนึงถึง สภาพการประกอบการ
กสิกรรมในแต่ละท้องถิ่นเป็นสำคัญ เช่นจะต้อง
พิจารณาถึงพืชที่ปลูก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
ทำเลที่ตั้งของที่ดิน หลักสำคัญที่พิจารณาก็คือ จะ
ต้องพิจารณาถึงความยุติธรรมในหมู่เกษตรกร

และมุ่งให้เกษตรกรแต่ละคนสามารถทำงานใน
ดินได้อย่างเต็มที่

(๒) เมื่อพิจารณาถึงสภาพการผลิตที่เป็นอยู่
ในปัจจุบันแล้ว ขนาดการถือครองที่ดินเพื่อการ
เกษตรโดยทั่วไป ควรจะมีขนาดไม่เกินคนละ
๒๕ ไร่ เพราะขนาดของพื้นที่ดังกล่าว เป็นขนาด
ใหญ่พอที่เกษตรกรจะทำงานได้อย่างเต็มที่ ถึงแม้
ว่าจะใช้เครื่องจักรเข้าช่วยก็ตาม ถ้าหากเกษตร
กรได้ทำงานอย่างเต็มที่แล้ว รายได้ที่เกิดจากขนาด
ของที่ดินดังกล่าว จะพอเพียงสำหรับการลงทุน
ปรับปรุงการผลิต และยกมาตรฐานความเป็น
อยู่ของเกษตรกร แต่อย่างไรก็ตาม ขนาดถือ
ครองสูงสุด ๒๕ ไร่ดังกล่าว อาจจะเพิ่มหรือลด
ได้ ตามความเหมาะสมของแต่ละท้องถิ่น ดังที่
ได้กล่าวไว้ในข้อ (๑)

(๓) จะต้องกำหนดอายุขั้นต่ำของผู้ที่จะมี
สิทธิ์ถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร เช่น อายุอย่าง
ต่ำตั้งแต่ ๑๕ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีภูมิลำเนา
อยู่ในหมู่บ้าน หรือตำบลที่ดินนั้นอยู่ แต่อย่าง
ไรก็ตาม ควรจะมีข้อยกเว้นสำหรับผู้ที่มีอายุต่ำ
กว่า ๑๕ ปี แต่มีพ่อแม่หรือญาติโดยสายโลหิต
เป็นผู้ช่วยทำการเพาะปลูก

๓.๒ มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดิน โดยตรง

มาตรการเพื่อการปฏิรูปที่ดินในทางอ้อมที่ได้
กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นจะต้องใช้ระยะเวลาที่ยาว
นานพอสมควร กว่าที่การกระจายการถือครองที่

ดินจะเป็นไปได้ เพื่อที่จะเร่งรัดวิภาคการถือครองที่ดิน รัฐบาลควรออกกฎหมายบังคับให้มีการปฏิรูปที่ดินโดยเร็ว การบังคับการปฏิรูปที่ดินโดยตรงนั้น มีเรื่องที่จะพิจารณาซึ่งไม่สามารถนำมากล่าวโดยสรุปทั้งหมดไว้ในนี้ได้ ดังนั้นจะยกประเด็นที่สำคัญ บางประเด็นมาสรุปไว้ดังนี้ (ก) การกำหนดค่าทดแทนค่าที่ดิน (ข) การกำหนดลักษณะการจ่ายค่าทดแทน และแหล่งของเงินทุน (ค) การวัดรูปและขนาดของการถือครองที่ดินและ (ง) โครงการพัฒนาเกษตรต่อเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน

(ก) การกำหนดค่าทดแทนค่าที่ดิน

ถ้าหากรัฐบาลจะทำการปฏิรูปที่ดิน รัฐบาลจะต้องกำหนดค่าทดแทนแก่บรรดาเจ้าของที่ดิน ซึ่งมีข้อสังเกตในการกำหนดค่าทดแทนดังนี้

(๑) ค่าทดแทนของที่ดินแต่ละไร่ นั้น อาจกำหนดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ในการวัดเฉลี่ยผลผลิตต่อไร่ ในระยะเวลา ๓ ถึง ๕ ปี ก่อนการบังคับใช้กฎหมายปฏิรูปที่ดิน

(๒) ในการกำหนดค่าทดแทนนั้น จะต้องคำนึงถึงวิธีการและระยะเวลาที่รัฐบาลจะจ่ายเงินค่าทดแทนด้วย เช่น ถ้ารัฐบาลกำหนดจ่ายเงินในระยะเวลาอันสั้น ก็อาจจะกำหนดเพียง ๓ เท่า

ของผลิตผลโดยเฉลี่ยตามขบ (๑) แต่ถ้ากำหนดจ่ายเงินในระยะยาวก็อาจจะกำหนดเป็น ๕ เท่า เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในการกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินดังกล่าวนี้ จะต้องได้ความสัมพันธ์กับระยะเวลาเข้าซื้อที่จะให้แก่เกษตรกรด้วย

(ง) การกำหนดลักษณะการจ่ายค่าทดแทนและแหล่งของเงินทุน

หลังจากรู้ถึงค่าทดแทนของที่ดินแล้ว ก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาว่า จะจ่ายค่าทดแทนอย่างไร และจะหาเงินมาจากที่ไหน ซึ่งอาจจะสรุปโดยย่อไว้ดังนี้

(๑) รัฐบาลไม่ควรจ่ายค่าทดแทนเป็นเงินสดทันที เพราะนอกจากจะทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณจำนวนมากแล้ว ยังอาจก่อให้เกิดเงินเพื่อขึ้นได้ ทั้งนี้เพราะไม่อาจรู้ได้ว่า เจ้าของที่ดินที่ได้รับเงินนั้น จะนำไปใช้จ่ายเพื่อการบริโภค หรือเพื่อการลงทุน สำหรับในกรณีของประเทศไทย อาจกำหนดไว้ว่ารัฐบาลจะจ่ายค่าทดแทนในงวดแรกไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของมูลค่าที่ดิน และแต่ละรายจะไม่เกินหนึ่งล้านบาท การที่กำหนดไว้เช่นนั้น ก็เพื่อที่จะช่วยเหลือเจ้าของที่ดิน ที่ต้องขายที่ดินให้รัฐบาลได้ใช้เงินในการปรับตัวการทำมาหากินของตน ส่วนที่กำหนดจำนวนเงินขั้นสูงไว้เช่นนี้ ก็เพื่อป้องกันมิให้รัฐบาลจะต้องใช้เงินเป็นจำนวนมากในระยะเริ่มแรกของการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน

(๒) สำหรับเงินค่าที่ดินที่เหลือนั้น ควรกำหนดจ่ายให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลา ๑๐ ถึง ๑๕ ปี โดยจ่ายไว้ในรูปของพันธบัตรเพื่อการปฏิรูปที่ดิน และคิดดอกเบี้ยให้ร้อยละ ๔ ต่อปี ภายในระยะ ๓ ปีแรก ผู้ถือพันธบัตรไม่มีสิทธินำพันธบัตรไปขึ้นเป็นเงินสด เมื่อพ้นระยะเวลาดังกล่าวไปแล้ว พันธบัตรนั้นอาจขึ้นเป็นเงินสด โดยจะต้องเสียส่วนลดตามที่รัฐบาลกำหนดขึ้นเป็นพิเศษ นอกจากนี้ ควรจะยอมให้เจ้าของที่ดินนำพันธบัตร ที่ถืออยู่ไปเปลี่ยนเป็นหุ้น รัฐบาลวิสาหกิจหรือกิจการที่รัฐบาลกำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้เงินที่รัฐบาลจ่ายไปได้ถูกใช้ไปในการลงทุน และช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในวิสาหกิจมากขึ้น

(๓) รัฐบาลควรออกพันธบัตรเพื่อการปฏิรูปที่ดิน ใช้พันธบัตรนั้นจ่ายเป็นค่าทดแทนแก่เจ้าของที่ดิน และควรบังคับขายให้แก่ธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ตามขนาดของยอดเงินฝากของธนาคารพาณิชย์ การที่บังคับขายพันธบัตรให้ธนาคารพาณิชย์ ก็เพื่อที่จะให้ธนาคารพาณิชย์ได้มีบทบาทในการช่วยเหลือการผลิตทางการเกษตรมากยิ่งขึ้น เพราะสภาพการที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ธนาคารพาณิชย์มีลักษณะผูกขาดสามารถทำอะไรได้อย่างง่ายดาย และไม่คอยให้ความช่วยเหลือแก่เกษตรกร นอกจากนี้ เงินทุนที่จะใช้ควรจะได้มาจาก ภาษีที่ดินที่ปรับปรุงใหม่ หรือค่าพรีเมียมข้าว ในระยะเริ่มแรกของโครงการ รัฐบาลจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณ

บางส่วนเพื่อการนี้ แต่ในระยะยาวแล้ว เงินทุนของการปฏิรูปที่ดินควรจะมาจากภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการผ่อนส่งค่าที่ดินของเกษตรกร ซึ่งจะเป็นการกระตุ้นให้เกษตรกรทำงานมากยิ่งขึ้น

(ค) การจัดรูปและขนาดของการถือครองที่ดิน

ในการดำเนินการปฏิรูปที่ดินนั้น มีปัญหาสำคัญเกี่ยวกับการจัดรูปและการถือครองที่ดิน ที่รัฐบาลจะต้องพิจารณามากมาย เช่น ควรจะจัดรูปการถือครองแบบไหน เกษตรกรควรได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่ ซึ่งอาจจะพิจารณาได้ดังนี้

(๑) จะต้องพิจารณาว่า ควรจะให้เกษตรกรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยวิธีการเช่าซื้อหรือไม่ โดยทั่วไปแล้ว คนไทยคงจะนิยมการปฏิรูปที่ดิน โดยให้เกษตรกรได้เป็นเจ้าของที่ดิน ที่ตนทำกิน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติของคนในสังคม ก็ควรจัดรูปการถือครองที่ดิน โดยให้เกษตรกรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน อย่างไรก็ตาม ควรจะต้องมีการห้ามโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินเพื่อการซื้อขาย ภายในกำหนดระยะหนึ่ง หลังจากที่เกษตรกรได้เป็นเจ้าของที่ดินแล้ว เช่น กำหนดไว้ ๕ ปี เป็นต้น นอกจากนี้ควรส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวกันในรูปแบบของสหกรณ์ในลักษณะต่าง ๆ ด้วย โดยหลักการแล้ว การรวมกลุ่มของเกษตรกร เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการเกษตร แต่ภายใต้สภาพการของสหกรณ์ที่

เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก รัฐบาลไม่ควรใช้วิธีบังคับให้เกษตรกรรวมเข้าเป็นสหกรณ์ นอกเสียจากว่า วิธีการดำเนินการของการสหกรณ์ได้ถูกปรับปรุงให้ดีขึ้น

(๒) ลักษณะการถือครองอีกรูปหนึ่งที่เราควรได้รับการพิจารณาคือเป็นพิเศษ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าควรจะเป็นแบบการถือครองที่นำมาใช้กับการปฏิรูปที่ดินของไทย รูปแบบนั้นก็คือการให้เกษตรกรมีฐานะเป็นแต่เพียงผู้เช่า โดยรัฐบาลเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินในการเช่านั้น ผู้เช่าจะมีสิทธิเข้าไปจนตลอดชีวิต และทายาทจะได้รับสิทธิเป็นผู้เช่าต่อ โดยที่ผู้เช่าจะต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ ถ้าหากฝ่าฝืนก็อาจจะเสียสิทธิการเช่า วิธีการเช่านี้มีประโยชน์มากกว่าวิธีแรก เพราะเกษตรกรยังคงได้รับหลักประกันในเรื่องที่ทำกิน ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็สามารถปรับปรุงเงื่อนไขในการเช่า เพื่อช่วยเหลือและกระตุ้นให้เกษตรกรทำงานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังทำให้ลูกหลานเกษตรกรไม่จำเป็นต้องผูกพันอยู่กับที่ดินมากนัก ซึ่งอาจจะช่วยให้สามารถเคลื่อนย้ายแรงงานส่วนเกินจากภาคการเกษตรไปสู่ภาคเศรษฐกิจอื่นได้ง่ายยิ่งขึ้น

(๓) การกำหนดขนาดของการถือครองที่ดินที่แต่ละครอบครัวจะได้รับนั้น จะต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกที่สามารถทำงานได้ในครอบครัว ความอุดมสมบูรณ์ของที่ดิน ประเภทของการถือกรรมและทำเลของที่ดิน ทั้งนี้โดยมีจุด

มุ่งหมายที่สำคัญในการจัดขนาดการถือครอง คือ ต้องการให้เกษตรกรแต่ละครอบครัวได้ทำงานอย่างเต็มที่ อนึ่งในการจัดให้เกษตรกรได้เช่าอยู่ในที่ดินนั้น จะต้องคำนึงถึงหลักความยุติธรรม และจะต้องคัดเลือกเกษตรกรที่ขยันหมั่นเพียร และมีความตั้งใจที่จะช่วยตนเอง เพราะความสำเร็จหรือล้มเหลวของการปฏิรูปที่ดินจะขึ้นอยู่กับตัวชาวไร่ชาวนาเป็นสำคัญ

(ง) โครงการพัฒนาเกษตรต่อเนื่องกับการปฏิรูปที่ดิน

การกระจายการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร โดยการปฏิรูปที่ดินแต่เพียงอย่างเดียว จะไม่สามารถลดความแตกต่างในฐานะความเป็นอยู่ของคนในสังคม และเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรได้มากนัก เพื่อที่จะให้การปฏิรูปที่ดินได้ผลอย่างจริงจัง มิใช่ทำเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ หรือเพื่อปลอบประนอมความกดดันเฉพาะหน้าแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินโครงการพัฒนาเกษตรต่อเนื่องกับการปฏิรูปที่ดินด้วย อันที่จริงแล้ว **โครงการพัฒนาการเกษตร เป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐบาลจะต้องริบดำเนินการอย่างจริงจังทันที ไม่ว่าจะรัฐบาลจะทำการปฏิรูปที่ดิน หรือไม่ก็ตาม** ในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลมิได้ทำการพัฒนาเกษตรอย่างจริงจัง แต่รัฐบาลทำเพื่อแก้ไขเหตุการณ์เฉพาะหน้า หรือเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ มิได้เข้าแก้แก่นของปัญหาที่แท้จริงของการเกษตร แม้แต่รัฐบาลชุดปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน

การที่รัฐบาลและกลุ่มชนผู้ปกครองประเทศมิให้ความสนใจเท่าที่ควรนั้น ก็เนื่องจากบุคคลผู้มีอำนาจ ไม่มีผลประโยชน์โดยตรงกับการพัฒนาการดังกล่าว เหมือนดังเช่นการอุตสาหกรรม แต่เหตุผลที่สำคัญที่สุดก็คือ เกษตรกรซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศขาดอำนาจการต่อรองกับรัฐบาล หรือกลุ่มชนผู้กุมอำนาจ

ความสำเร็จหรือล้มเหลวของการพัฒนาการเกษตรจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญ ๒ ประเภท คือ (๑) องค์ประกอบที่จะขาดเสียมิได้ และ (๒) องค์ประกอบที่กระตุ้นหรือเร่งการพัฒนาการ ซึ่งในลำดับต่อไปจะกล่าวถึงสาระสำคัญขององค์ประกอบทั้งสองโดยสรุป คือ

(๑) องค์ประกอบที่จะขาดเสียมิได้นั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาการเกษตร การบกพร่องในเรื่องหนึ่งเรื่องใดย่อมจะทำให้การพัฒนาการเกษตรดำเนินไปอย่างล่าช้าหรือประสบความล้มเหลว ปัจจัยที่สำคัญในเรื่องนี้มีอยู่ห้าเรื่อง มีความสำคัญตามลำดับ คือ ระบบชลประทาน ระบบการตลาด การจัดหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น ปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช เป็นต้น ระบบการคมนาคม และการจัดไว้นาอย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) เพื่อให้การพัฒนาการเกษตรได้ผลดีและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ควรจะมีปัจจัยอื่นเข้ามาช่วยเสริมหรือกระตุ้นการพัฒนาการด้วย ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ ระบบสินเชื่อทางการ

เกษตร การรวมกลุ่มของเกษตรกร การค้นคว้าทดลอง การสาธิตทางการเกษตร การฝึกฝนอบรม และการทำคะแนนศึกษาสำหรับเกษตรกร เป็นต้น

(๕) โครงการปฏิรูปที่ดินจะสำเร็จหรือไม่

ปัญหาประเด็นสุดท้ายที่เราจะต้องพิจารณากันก็คือ การปฏิรูปที่ดินในประเทศไทยจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ ปัญหานี้เป็นเรื่องใหญ่ที่จะต้องคอยดูกันว่า ถ้ามีการปฏิรูปที่ดินขึ้นแล้วผลจะเป็นอย่างไร ในที่นี้อาจจะกล่าวได้ว่า ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการปฏิรูปที่ดินของเราจะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ๔ ประการ คือ

ประการแรก ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของรัฐบาล รัฐสภา และของประชาชนว่า จะสนับสนุนการปฏิรูปที่ดินอย่างมั่นคงมากน้อยเพียงใด ถ้าหากขาดเจตจำนงและหลักการที่แน่วแน่แล้ว การปฏิรูปที่ดินจะประสบกับความล้มเหลว เพราะชนกลุ่มน้อยที่เสียประโยชน์ ย่อมจะสามารถใช้เล่ห์เหลี่ยมต่างๆ ทำลายโครงการปฏิรูปที่ดินได้โดยง่าย ดังนั้น ปัจจัยสำคัญอันแรกจึงเป็นเรื่องที่จะตัดสินกันด้วย รากฐานของอำนาจทางการเมืองและสังคม ของคนในประเทศเป็นสำคัญ

ประการที่สอง ขึ้นอยู่กับความซื่อสัตย์สุจริต และประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวกับโครงการปฏิรูปที่ดิน แม้ว่าการปฏิรูปที่ดิน จะได้รับการสนับสนุนจากรัฐสภา และ

จากรัฐบาลอย่างจริงจังแล้วก็ตาม แต่ถ้าหากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ไม่ซื่อสัตย์สุจริต หรือขาดประสิทธิภาพในการทำงานแล้ว ก็จะทำให้การปฏิรูปที่ดินไม่ได้รับผลดีเท่าที่ควร และก็อาจทำให้ล้มเหลวเช่นกัน

ประการที่สาม ขึ้นอยู่กับความขยันหมั่นเพียร และความอดทนของเกษตรกรเป็นสำคัญ ถ้าหากเกษตรกรที่ได้รับความช่วยเหลือ ขาดความอดทนและขยันหมั่นเพียรแล้ว การปฏิรูปที่ดินจะไม่มีทางสำเร็จได้เลย ดังนั้น ในการปฏิรูปที่ดินจึงต้องคำนึงถึงปัญหานี้เป็นพิเศษ จะต้องสร้างทัศนคติที่ถูกต้องแก่เกษตรกรถึงการช่วยเหลือของรัฐบาล คือ จะต้องเน้นว่าโครงการปฏิรูปที่ดินนั้นเป็นโครงการที่เกษตรกร จะต้องพยายามช่วยตนเอง รัฐบาลจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือในระยะเวลานั้นเท่านั้น มิใช่จะให้ความช่วยเหลือเรื่อยไปโดยไม่มีที่สิ้นสุด

ประการสุดท้าย ขึ้นอยู่กับโครงการพัฒนาการเกษตร และนโยบายทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของรัฐบาล ถ้าหากนโยบายเศรษฐกิจผิดพลาด หรือโครงการพัฒนาการเกษตรประสบความล้มเหลว การปฏิรูปที่ดินย่อมจะสำเร็จผลได้ยาก

เท่าที่ได้กล่าวมาทั้งหมด เราจะเห็นได้ว่าการปฏิรูปที่ดินเป็นเรื่องใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจและการเมืองต่างๆ มากมาย ถ้าหากเราไม่นิยมการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีรุนแรงแล้ว ความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นย่อมขึ้นอยู่กับว่า เราสามารถผสมผสานและลดความขัดแย้งระหว่างปัจจัยต่างๆ เหล่านั้นได้ดีเพียงใด อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาถึงความยุติธรรมในการกระจายรายได้และความมั่งคั่งของสังคมแล้วก็เป็นที่ยังต้องลดการรวบอำนาจทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มน้อย และทางหนึ่งที่ทำได้ก็คือ การกระจายการถือครองที่ดิน ด้วยการปฏิรูปที่ดิน

หนังสือน่าสนใจจากสำนักพิมพ์พระจันทร์เสี้ยว

ขบวนการนักศึกษาไทย : จากอดีตถึงปัจจุบัน

วิทยากร เชียงกุล (บรรณาธิการ)
วิสา คัญทัพ
ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ
วางตลาดเร็ว ๆ นี้

เพลงเพื่อชีวิต

ระลึกถึงจิตร ภูมิศักดิ์

เขาดายในชายป่า
ชากเขินกลิ่นแค้นอันจน

เลือดแดงทาดินเข็ญ
(ชา)

และแล้ววันนรก
ได้เงาหมานกอนทรีย์

เขาลงมาจากยอดเขา

ล้อมขังโดยกระหนม
โชคตัสชนาเนนดาว

อ้อมในเหยือดวัน

สวคนน นทรอกอจิตร ภูมิศักดิ์
ตายคาหลักเขตบ่ากับนาค

เขาดายในชายป่า
อีกนาน อีกนาน อีกนาน

เลือดแดงทาดินอีสาน
(ชา)

เขาดายเหมือนไร้ค่า
ผู้คนได้อามอชากเรียน

แต่ต่อมากองนาม

ชื่อ จิตร ภูมิศักดิ์
คงแทนผู้ต้องแก้แค้น

เป็นนกลัดนกละเข็ญ

ขับร้อง - ทำนอง : วงดนตรีเพื่อชีวิต "ถาราวาน"
เนื้อร้อง : สุรัช จันทิมิตร

คนกับงาน

โฉมหน้าศักดินาไทยในสายตาของ

จิตร ภูมิศักดิ์

ธรรมเกียรติ กัณอริ

จิตร ภูมิศักดิ์ หรือสมสมัย ศรีสุทธรพรรณ ผู้เปิดเผยโฉมหน้าศักดินาไทย เป็นปัญญาชนคนสำคัญที่มีบทบาทมากคนหนึ่งในวันที่ ๒๕๐๐ ก่อนการกวาดล้างครั้งใหญ่ของเผด็จการ สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นอกจาก จิตร ภูมิศักดิ์ จะผลิตงานเขียนไว้มากมายในนามปากกาต่างๆ กันแล้ว เขายังเป็นปัญญาชนที่เคราะห์ร้ายกว่าคนอื่นด้วย ความตายของเขาโดยนัยของบ้านเมืองที่ตราว่าเขาเป็น ผกค. นั้น ได้นำมาซึ่งการบิดเบือนประการต่างๆ ในเวลาต่อมา แม้คนรุ่นหลังใฝ่ใจใคร่ศึกษาผลงานของเขาทางด้านสารนิพนธ์ในฐานะที่เขาเป็น ผกค. คือ *ผู้เกิดก่อนกาล*^๑ ก็ไม่อาจศึกษาได้เท่าที่ควร

๑. ชลธิรา กัตติอยู่และคณะ *กัณธวาทิตวิกรม* มิถุนายน ๒๕๑๑

ไม่ว่าด้วยฐานะใดก็ตาม ถ้าเราจะเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริงกันแล้ว เราควรแยกฐานะทางการเมืองของเขากับฐานะศิลปินของประชาชนออกจากกัน และโดยฐานะหลังของเขาก็ควรจะได้รับเกียรติยศดุจยกย่องให้มากกว่าที่เป็นอยู่ แท้ที่จริงมลทินจากฐานะแรกของเขานั้นคือวาระขอบการปกครองกับระบบการศึกษาว่ามีส่วนผลักดันด้วยส่วนหนึ่ง ความไม่เป็นธรรมทางสังคมที่บังเกิดขึ้น จะทำให้คนที่มีความใฝ่หาความเป็นธรรมหนึ่งเลยกระไรได้ ขณะเดียวกัน สนิมสถาบันการศึกษาก็จับคราบหนาจนไม่ยอมรับรู้ความฉลาดโต ๆ ที่คิดแตกต่างออกไปจากร่องลึกทางความคิดเก่า ๆ ขนบธรรมเนียมสถาบันเวลานั้นจึงทนเขาไม่ได้และได้จับเขโยนบกในนามของความดีงามถูกต้อง ให้ความเป็นธรรมในเวลาต่อมาด้วยการสั่งพักการเรียน ทั้งนี้เพียงแต่เขาเชื่อมั่นและสุจริตใจที่จะเทิดทูนชนชั้นแรงงานผู้สร้างโลก และเขาก็กล้าแสดงออกในหนังสือ *มหาวิทยาลัย* ๒๓ ตุลาคม ๒๔๙๖ นี่คือเหตุผลของการเป็นนิสิตคนแรกที่ถูกลโยนบกและพักการเรียน ซึ่งต่างจากที่มีผู้เสนอใน *อักษรศาสตร์วิจารณ์* ฉบับเดือนมิถุนายน ๒๕๑๗

ระยะหลังจากสำเร็จอักษรศาสตร์บัณฑิตปี ๒๕๐๐ ความจริงใจที่จะยืนหยัดเคียงข้างมวลชนคงมีอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง ประกอบกับโอกาสกล่าวหาใส่ร้ายทางการเมือง การใช้อำนาจเป็น

ธรรมของผู้ถืออำนาจรัฐอย่างกว้างขวาง จิตร ภูมิศักดิ์ จึงตกเป็นเหยื่อร่วมชดากรรมกับนักเขียนร่วมสมัยอีกหลายคน โดยการจับกุมที่ปราศจากข้อกล่าวหา เว้นแต่ในชั้นหลังจึงป่าวกล่าวหา เพื่อให้การกระทำของเจ้าหน้าที่เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย^๒

การตัดสินใจออกบ่าหลังจากพันโทษมีมูลเหตุใดเป็นแรงจูงใจ เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ควรพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ส่วนการเสียชีวิตของเขานั้นว่าเป็นเรื่องน่าเศร้าใจมากสำหรับคนที่ยังมีมนุษยธรรมหลงเหลืออยู่บ้าง เขาถูกยิงในสภาพของคนที่ไม่มีอาวุธและกำลังจะต่อสู้ กำนันที่ยิงเขาได้เป็นวีรบุรุษขึ้นมาทันตาเห็น จากการกระทำที่คนอื่นถ้ามิได้มีอำนาจหน้าที่ของบ้านเมืองคุ้มกันจะต้องรับโทษในฐานะประกอบอาชญากรรมอเมริกาได้ตอบแทนกำนันผู้นั้นด้วยการให้ไปเที่ยวเบ็ดเตล็ดค้าที่ฮาวายและดูเหมือนว่ารวมถึงการปูนบำเหน็จอื่น ๆ อีก ที่น่าเศร้าไปกว่านั้นนัยว่าระยะที่การตายของเขาเป็นข่าว ญาติที่ใช้นามสกุลเดียวกับเขาก็พลอยถูกคุกคามด้วยโทษฐานใช้นามสกุลร่วมกัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวกับจงใจพิสูจน์แนวความคิดของ จิตร ภูมิศักดิ์ เรื่องวัฒนธรรมศักดินาถึงเมืองขึ้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องยิ่งนัก เท่านั้นยังไม่พอ พวกปฏิบัติศาสนิกสงฆ์ได้พยายามบิดเบือนความสามารถของเขาแม้กระทั่งในงานศิลปวรรณกรรม ในงานอิสระที่ไม่ควรมี

๒. ทองใย ทองเป่าค้ *คอมมิวนิสต์ภาคยาว* สำนักพิมพ์คนหนุ่ม ๒๕๑๗

ข้อขัดแย้งด้วยชนชาติหรือลัทธิทางการเมือง ดังเห็นได้จาก เมื่อศิษย์สำนักเวทาลัยอักษรได้รวบรวมทำเนียบนักเขียนอักษรศาสตร์ ก็ดูเหมือนจงใจที่จะลบล้างจิตร ภูมิศักดิ์ ทั้งที่อยู่สำหรับรวบรวมประวัติคนอื่น ๆ ได้ควบถ้วนแม้คนที่ไม่เคยมีงานเขียนที่ทรงคุณค่าหรือไม่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายพิจารณาอีกด้านหนึ่งย่อมเป็นเกียรติแก่จิตร ภูมิศักดิ์เอง อย่างน้อยก็ด้วยการไม่มีชื่อปะปนกับนักเขียนบางคนที่ดีแต่ผลิตงานมอมเมาประชาชนในชั้นหลังสุดที่เกี่ยวข้องกับเขา คือ หนังสือ *อักษรศาสตร์พิจารณา* ได้กระทำสิ่งที่ถูกต้องและควรถือเป็นเกียรติของคนเรียนอักษรศาสตร์ โดยการพยายามตีแผ่งานและประวัติของจิตร ภูมิศักดิ์ถึงกระนั้นก็ยังมิบุคคลจำพวกหอยทากโบราณหรือพวกซากเดนที่ตะเน่สังคมทาส แสร้งทำเป็นไม่เข้าใจว่าเหตุใดคนทำหนังสือดังกล่าวจึงต้องเผยแพร่งานและประวัติของเขาให้เสื่อมเสียสดาบันอีก

ว่าเฉพาะ *โฉมหน้าศักดินาไทย* ที่เขาเขียนขึ้น และพิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกในหนังสือ *นิติศาสตร์ ฉบับรับศตวรรษใหม่* หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า *นิติศาสตร์ ๒๕๐๐* ซึ่งถูกสั่งเก็บในฐานะหนังสือต้องห้ามนั้น เมื่อนำมาเทียบกับฉบับที่กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยหลายกลุ่มร่วมกันพิมพ์เป็นครั้งที่สองปรากฏว่าไม่มีข้อความใดผิดไปจากเดิมเลย ต่างกันเล็กน้อยตรงชื่อซึ่งเดิม

เรียกว่า *โฉมหน้าศักดินาไทยปัจจุบัน* ส่วนเนื้อหาสาระของหนังสือเล่มนี้ กล่าวโดยส่วนรวมได้ว่าเป็นงานค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญเรื่องหนึ่งและเป็นงานที่ไม่เคยมีผู้ใดเคยวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ดังที่เขาเสนอมาก่อน ข้อความบางตอนอาจดูตีความว่ากระทำกรให้กระทบกระเทือนต่อพระราชวงศ์ได้ แต่เชื่อว่าวิญญูชนผู้รักความจริงและความเป็นธรรมจะวินิจฉัยได้เองว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ควรยึดหลักการใดบ้างแน่นอนเราไม่อาจลบล้างคุณงามความดีของเจ้านายแต่ก่อนที่ผูกขาดอำนาจปกครองบ้านเมืองได้ แต่ขณะเดียวกันการศึกษาประวัติศาสตร์ควรจะมีใจกว้างที่จะไม่มองข้าม ข้อบกพร่องของชนชั้นปกครอง ของระบอบการปกครองแต่ก่อนด้วยเช่นกัน แม้ใจไม่ใหญ่พอจะวิเคราะห์ความถูกต้องแค้ยอมรับความจริงบ้างก็ยังดี “หน้าที่ของเราจึงมีอยู่แต่การรับรู้ข้อเท็จจริงต่างๆ ตลอดจนเหตุผลต่างๆ ที่ปรากฏขึ้นในประวัติศาสตร์ มิใช่มีหน้าที่ระยะเวลาการตัดสินว่าใครถูกใครผิด เพราะคดีทั้งปวงในประวัติศาสตร์นั้นเรียกได้ว่าสิ้นอายุความแล้ว”^๑

อย่างไรก็ดีการพิจารณาเรื่อง *โฉมหน้าศักดินาไทย* ของจิตร ภูมิศักดิ์ จะเกิดปัญหาแก่คนส่วนใหญ่อย่างน้อยสองประการคือ ประการแรกจะเกิดความไม่แน่ใจต่อความรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยที่เคยศึกษาเล่าเรียนมา ประการที่สอง คือ ความสับสนต่อค่านิยมไทยในฐานะที่ถูกอบรมสั่งสอน

๑. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *สร้างศักดินา* ก้าวหน้า พระนคร ๒๕๐๐

มาในอีกลักษณะหนึ่งที่ต่างจากแนวความคิด มอง ผู้เขียนหนังสือดังกล่าว ดังนั้นก่อนที่จะก้าวเข้าไป สู่เนื้อหาของหนังสือ*โฉมหน้าศักดินาไทย* จึงควร ที่จะทำความเข้าใจปัญหาบางประการก่อน อาทิ เช่น เอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย วิธีการเขียนตลอดจนการอบรมสั่งสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทย และปัญหาข้อเท็จจริงว่าไทยมีระบบ ศักดินาหรือไม่ เหล่านี้เป็นต้น

ก่อนอื่นควรสวดศีลสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพไว้แต่ต้น ในฐานะบิดาแห่งวิชาประวัติศาสตร์ไทย เพราะถ้าไม่มีพระองค์ท่านเราก็ไม่แน่ใจว่าจะมีโอกาสศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในลักษณะที่เป็นอยู่หรือไม่ เดิมทีเรื่องราวประวัติศาสตร์ล้วนกระจัดกระจายไม่เป็นชิ้นไม่เป็นอัน อาศัยพระอุตสาหภาพวิริยภาพในการวินิจฉัยจึงมีประวัติศาสตร์บรรทัดฐานเกิดขึ้น ซึ่งควรตั้งข้อสังเกตไว้ด้วยว่าบรรดาเอกสารประวัติศาสตร์ทั้งปวงแต่ก่อนหน้านั้น มิได้เขียนขึ้นเพื่อประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์ หากเขียนในเชิงปมไทร โดยเล็งแลสถิติทางไทรมากกว่าอย่างอื่น จึงวกไปด้วยเรื่องไร้สาระในทัศนะของคนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญแก่เหตุการณ์อันน่าตื่นเต้นทางไทร เป็นต้นว่าฟ้าผ่ายอดพระประสาธน์เมื่อเวลาใด หน่ออกลูกบนช่อท้องพระโรงเวลานั้นจะมีกี่ตัว ส.ธรรมยศ

เคยตั้งข้อสังเกตทำนองนี้ว่า “ไปรวีเคราะห์ สาระพงศาวดารไทย ฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ-แพ ตาละลักษณะเป็นแต่ตัวอย่าง คือ ความไร้ เหตุการณ์ในชีวิตของพระมหากษัตริย์และชาติ เกี่ยวกับการริเริ่มก่อสร้างหังปวง ยกเว้นแต่การแย่งชิงราชบัลลังก์”

ส่วนวิธีการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยนั้น ส่วนมากกว่ากันตามตำราที่เรียบเรียงขึ้นจากหลักฐานของฝ่ายเจ้าขุนมูลนาย ย่อมเป็นเรื่องแน่นอนที่จะเขียนทำนองเดียวกับ *ชนชั้นใดเขียนกฎหมาย ก็แก้ไขรื้อเพื่อชนชั้นนั้น* ผนวกกับการศึกษาไทยที่มุ่งความจำแนกย่ำเช่น ศาสตราจารย์ทางประวัติศาสตร์ บางคนพอใจให้ลูกศิษย์จำ ขำขึ้นช่วงแรมยิ่งกว่าสติปัญญาในการวิเคราะห์ ความรู้ทางประวัติศาสตร์ของคนทั่วไปจึงมีลักษณะจำกัด มองเห็นและชื่นชมต่อระบอบเก่าๆ โดยมองข้ามการกตัญญูตักเตือนขั้นพื้นฐาน ซึ่งไม่ค่อยปรากฏในการเรียนการสอนเท่าใดนัก หรือถ้าปรากฏบ้างก็ถือว่าเป็นเหตุการณ์บ้านเมืองอันธรรมดาของยุคสมัยนั้น การเรียนประวัติศาสตร์ไทยจึงเป็นการเรียนพงศาวดาร คือ เรียนถึงประวัติตระกูลของผู้วาทกรยิ่งกว่าเรียนถึงการต่อสู้ของมวลชนส่วนใหญ่^๕ ความดีใดๆ ที่พึงบังเกิดขึ้นก็ถูกยกย่องให้เป็นความดีของคนไม่กี่คน เมื่อ

๕. นอกจากจิตร ภูมิศักดิ์ กล่าวไว้ใน*โฉมหน้าศักดินาไทย*แล้ว การศึกษาประวัติศาสตร์ของ ก.ศ.ร. กุหลาบ ก็น่าจะเป็นตัวอย่าง ที่ถือกันว่าคนของราชการเท่านั้นที่จะรู้เรื่องดี ถ้าสามัญชนรู้เท่าทันต้องมีความผิด ก.ศ.ร. กุหลาบจึงต้องบิดเบือนให้ต่างไปจากของทางราชการ เพื่อพ้นราชภัย

เป็นดังนี้ให้คนไทยจะไม่ชื่นชมกับพระเอกบนหน้าประวัติศาสตร์และพระรองที่เวดล้อมได้เล่า ผลเสียก็คือทำให้เกิดค่านิยมที่ไม่ปลูกฝังให้คนมุ่งรับใช้คนส่วนใหญ่ และยังทำให้ระบบราชการคงลักษณะผูกขาดอำนาจปกครองไว้ได้อย่างเหนียวแน่น

ประเด็นสำคัญที่ควรทำความเข้าใจก่อนพิจารณาโฉมหน้าศักดินาไทย ก็คือคำว่า *ศักดินา* หลายคนไม่ยอมรับว่าศักดินาไทยมีลักษณะเพียงเดียวกับฝรั่งคือการยึดถือที่ดินการมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นหลักของอำนาจในการปกครอง ทั้งอ้างว่าลองรวมศักดินาเทียบกับพื้นที่ประเทศไทยก็ปรากฏว่ามีศักดินามากกว่าพื้นที่จริง ศักดินาไทยจึงน่าจะไม่ได้ที่ครอบครองจริง ๆ เป็นแต่เพียงนาแห่งศักดิ์เท่านั้น การปกครองไทยก็ไม่มีลักษณะขูดรีดคชชี่ “การปกครองของไทย ปกครองด้วยเจ้ากับข้าเรียดมา แต่คำว่าเจ้า ไม่ได้หมายความว่าต้องปกครองด้วยการคชชี่.....มีสิทธิให้ข้าเลือกเจ้าได้ คือ เลือกคน คู่ครองหรือ Patron ได้ ราษฎรกับพระเจ้าแผ่นดินไทยไม่เคยเป็นภัยแก่กัน”^๕ นอกจากนี้ยังมีคำอธิบายพร่ำสอนให้ชื่นชมกับระบบศักดินาเมื่อครั้งบ้านเมืองตีว่าเมืองแก้วของเราเป็นเมืองสุขสมบูรณ์ ถึงจะแบ่งคนออกเป็นเจ้านาย ไพร่ ทาส แต่ก็มีสายสัมพันธ์ต่อกันดูญาติในครัวเรือน ไม่มีความต่างกันใน

พวกฟ้าสูงแผ่นดินต่ำ ต่างกินยากลางบ้านเหมือนกัน นุ่มนวลคล้าย ๆ กันนั้นแล โอกาสเขยิบฐานะก็พอมืออยู่ อาทิเช่น ฝ่ายหญิงเดือนฐานะด้วยการเป็นเมียเจ้าขุนมูลนาย (นางบำเรอเหล่านี้ไม่ต่างอะไรกับทาสกรรยานั่นเอง) ฝ่ายชายเปลี่ยนฐานะด้วยการบวชเรียน ครั้นมีความรู้สูงคิดเปลี่ยนฐานะเป็นขุนนางก็ย่อมกระทำได้

คำตอบในประเด็นข้างต้นนั้น จิตร ภูมิศักดิ์ ได้ค้นคว้าหลักฐานฝ่ายศักดินามาพอกลางความคิดเก่าได้อย่างชัดเจนใน *โฉมหน้าศักดินาไทย* ถึงกระนั้นก็ใคร่หยิบยกหลักฐานอื่น ๆ มาตรวจสอบความจริงของสองฝ่ายด้วย ว่าคนฝ่ายใดเป็นนักพอกลางให้ชาวกันแน่ จากการสอบทานหลักฐานทางประวัติศาสตร์ชวนให้เข้าใจว่า ศักดินามีได้เป็นแต่เพียงนาแห่งศักดิ์ เพราะช่องทางแบ่งสรรปันส่วนที่ดินนั้นทำได้จริง ๆ พลเมืองเวลานั้นมีน้อยจึงไม่น่าเกิดปัญหา (สมัย ร.๓-๔ มีพลเมืองประมาณ ๓-๔ ล้านคน)^๖ ต่อมาภายหลังเมื่อกำหนดศักดินามากขึ้น ขณะที่คนเริ่มมากขึ้น จึงแปรเปลี่ยนมาเป็นนาแห่งศักดิ์ ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกอันใดเมื่อขุนนางรุ่นหลังล้วนมีมรดกตกทอดจากขุนนางรุ่นพ่อรุ่นปู่ในสายสกุลตน ปัญหาจึงมีอยู่ว่าถ้าเกิดมีขุนนางหน้าใหม่จากฐานันดรไพร่ที่โคตรตระกูลไม่เคยเป็นขุนนางมาก่อนจะทำอย่างไร หรือขุนนางที่มีความเป็นมา

๕. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. คำบรรยายสันนาโบราณคดีสมัยสุโขทัย ๒๕๐๓ กรมศิลปากร ๒๕๐๓

๖. บันทึกของสังฆราชปาเลอกัวส์ แปลโดย สันต์ ท. โคมลบุตร

จากทัศนคติใหม่จะอย่างไร ปัญหาตั้งกล่าวจะตกไปถ้าศึกษากฎหมายว่าด้วยการเป็นขุนนาง “ผู้ถวายตัวจะต้องมีคุณสมบัติ ๙ ประการ คือ วุฒิ ๔ อริบตี ๔ และ คุณานุรูป พิจารณาเฉพาะวุฒิ ๒ ประการแรก คือ ต้องมีตระกูลสืบจากอัครมหาเสนาบดีและต้องมีอายุแต่ ๓๑ ปีขึ้นไป เอาเพียง ๒ ประการนี้ พวกไพร่หน้าไหนผ่านไปได้ก็เหลือเตา”^๑ ช่องว่างที่เบียดโอกาสให้คือเวลาราชการสงครามเท่านั้น เพราะนอกจากตอนเคลียร์มาเป็นข้าทาสบริวารยังมีการบริหารบาตรขุนนางที่ทำความเสียหายแก่ราชการสงครามด้วย คงพอจะนำผลได้จากการนี้มาให้ไพร่หน้าใหม่ที่เลื่อนเป็นขุนนางในโอกาสศึกสงครามกระมัง เพราะเวลาปกติสังคมไทยเป็นสังคมหวงห้ามอย่างคงเส้นคงวา ไม่ยกเว้นให้แม้ศากยบุตรที่คิดสืบทอดศาสนาเทศมรวัชราชการ ดังปรากฏในประกาศพระสงฆ์จะสืบทอดบริหารการ ของรัชกาลที่ ๔ ความว่า “เพราะว่าจะต้องพระราชประสงค์แต่คนที่มิชาติตระกูลเป็นบุตรขุนนางในตำแหน่งกรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม กรมท่า ไม่ต้องพระประสงค์คนชาววัดเป็นพระยา พระ หลวงขุน หมื่น”

ด้วยเหตุนี้คำกล่าวที่ว่าสังคมไทยไม่มีชนชั้นถึงมีก็ไร้เสถียรภาพหรือความถาวร^๒ จึงฟังไม่

ขึ้น ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงล้มล้างพระราชวงศ์ดังเช่นในตอนปลายของกรุงศรีอยุธยา เจ้าก็ยังคงเป็นเจ้า ไพร่และทาสก็ยังคงเป็นไพร่ทาสอยู่ตามเดิม การเปลี่ยนนั้นเป็นเพียงการเปลี่ยนมือผู้ถืออำนาจรัฐเท่านั้น และระบบเจ้ากับนายของไทยนั้นสังเกตเห็นให้ที่จะแลเห็นว่าเป็นคนกลุ่มเดียวกัน มิได้แยกออกตั้งผู้ปู้้นที่จักรพรรดิและโชกุนเป็นคนละพวกกัน ซึ่งความจริงดังกล่าวแลเห็นได้ชัดมากในกรุงรัตนโกสินทร์ พิสูจน์ได้จาก *โครงกระดูกในตู้*^๓ อันเป็นหนังสือที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เล่าถึงสายสกุลของตนมีความเป็นมาอย่างไร ศักดินาไทยจึงเป็นเรื่องจริงของสังคมไทยและมีผลต่อระบอบการปกครองชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมไทยอย่างลึกซึ้ง ระบบชีวิตของคนไทยหมุนเวียนอยู่ในวัฏจักรแห่งการกำหนดชนชั้นไว้อย่างไม่เปลี่ยนแปลง มีเจ้าชีวิตเป็นศูนย์กลางของสังคม มีราชสำนักเป็นแหล่งวัฒนธรรมบรรทัดฐาน ศักดิ์ศรีของคนขึ้นอยู่กับชาติตระกูลดังมีพระบาลีสถาบันสนุนว่า ขตติโยเสฏโฐ มนุสเสสุ เย โคตตปฏิสวริน (ขัตติยะสูงสุดในหมู่มนุษย์ผู้ถือโคตรตระกูล) ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจอะไรกับเอกลักษณ์ประการหนึ่งของสังคมศักดินา คือ ความเจ้ายศเจ้าอย่างของพวกเขาเจ้าขุนมูลนาย ผู้ตีในความหมายดั้งเดิมมิได้

๑. ขจร สุขพานิช *ฐานันดรไพร่* พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพนายแพทย์ถนอม หทโยคมและนางถวิล หทโยคม ๒๕๐๕

๒. คึกฤทธิ์ ปราโมช, ม.ร.ว. *รวมปาฐกถาของอนุสรณ์อยุธยา ๒๐๐ ปี* เล่ม ๑ ศักยภาพที่ ๒๕๑๐

๓. หนังสือเล่มนี้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช พิมพ์แจกในงานศพของตัวเอง

หมายถึงผู้มีความประพฤติดีตามคำอธิบายของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี หากเดิมที่หมายถึงคนที่มียศศักดินาตั้งแต่ ๔๐๐ ไร่ขึ้นไป จึงเป็นผู้ดี คำว่าคนที่ใช้น้ำหน้านามคาดดินเวลานี้ แต่ก่อนก็ใช้ได้เฉพาะเรียกคนที่มียศเป็นเจ้าคุณหรือพระยาเท่านั้น และก็โดยจำเพาะบุตรอันเกิดจากเอกอัครภริยา ลูกที่เกิดแต่เมียน้อยนางบำเรอย่อมไม่มีสิทธิ์

ขณะเดียวกันชีวิตชั้นพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ที่เป็นไพร่อันถือได้ว่าเป็นไทยแท้ตัว มีอิสระเสรีต่างจากทาสซึ่งเป็นเครื่องมือพูดได้ของชนชั้นศักดินา พวกไพร่ยังถูกจำกัดสิทธิเสรีเพราะต้องหาเจ้าขุนมูลนายไว้คุ้มกันและเป็นต้นสังกัด ถึงเวลาที่ถูกเกณฑ์แรงงานอย่างฉีกกะลาหัวใช้ พอวันดีคืนดีพวกศักดินาได้ช่องก็ลาลึกบุญคุณชั่ววอดแกลงรอนเสียทีหนึ่ง ครั้นไพร่ผู้ใดไม่มีสังกัดเจ้าขุนมูลนายก็จะไม่ได้รับการคุ้มครองจากรัฐ “ราษฎรมาฟ้องร้องด้วยคดีประการใด ๆ แลมิได้สังกัดมูลนายอย่าพึงรับไว้บังคับบัญชาเป็นอันขาดที่เดียวให้ส่งตัวผู้หาสังกัดมูลนายมิไต่กัน แก่สัสดีเอาเป็นคนหลวง”^{๑๐} การหามูลนายสังกัดมิใช่เป็นเรื่องง่าย ๆ ยิ่งใครมีหนี้สินยิ่งแล้วใหญ่ “อายอี่ผู้หนีไปแอบแฝงในที่ตามตัวยากนั้น จะเอาไปประหารชีวิตเสีย เพราะเป็นผู้ก่อเยี่ยงอย่างจะเกิดช่องขึ้น

ในบ้านเมือง อนึ่ง เพราะมันวิ่งเข้าไปเป็นผงดิดได้รองเท่าผู้มีบุญไม่รู้ตัว แล้วจะเสียมเขากวายให้ชีวิตกัน และเมื่อมีเหตุขึ้น ถ้าอายอี่ผู้ใดผู้ซึ่งหนีอย่างนี้ต้องรับพระราชอาญาถึงประหารชีวิต”^{๑๑}

สภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่โดยทั่วไปเป็นอย่างไร ดูเหมือนนักเรียนประวัติศาสตร์ไทยไม่ค่อยทราบเท่าใดนัก บางทีก็จินตนาการตรงตามว่าสุขสมบูรณ์ราวกับภาพชีวิตจากนวนิยายเทิดทูนศักดินาเรื่องสำคัญ คือ *สี่แผ่นดิน* แต่ถ้ามองฟังปากคำของผู้ที่อยู่ร่วมสมัยกับตัวละครในแผ่นดินต้นรัชกาลของนวนิยายเล่มดังกล่าว คงทราบความจริงที่เป็นจริงอีกลักษณะหนึ่งที่ต่างออกไป “ปางก่อนกฎหมายและธรรมเนียมบูรณ คนยากแทบจะหาช่องหายใจไม่ได้ กตหัวใช้และบังคับกับแทบเลือดตากกระเด็น.....เมื่อเราโตรู้ความก็ยังได้ยืนอยู่บ่อย ๆ ถ้าเจ้านายพอพระทัยบุตรนัตตาผู้ใด แม้บิดามารดาผู้ปกครองเด็กจะไม่เต็มใจถวาย ท่านก็จุดคร่าเอาโดยกำลังของท่านได้ บิดามารดาไม่รู้ที่จะไปฟ้องร้องเอาแก่ใคร.....ในสมัยนั้นใครจะถวายฎีกาจะต้องรับพระราชอาญาตีหลัง ๓๐ ทีก่อน เสียเงิน ๓ ตำลึง จึงจะยอมให้ตีกลง จึงจะเสด็จออกรับฎีกา ถ้าจำเลยมีเงินมากวินิจฉัยเกรงก็ตีไม่ดัง ไม่ได้ยิน สมเด็จพระเจ้าแผ่นดินมีทรงทราบความร้ายได้”^{๑๒}

๑๐. กฎหมายลักษณะรับฟ้อง พุทธศักราช ๑๘๕๕ มาตรา ๕

๑๑. เสถียร ลายลักษณ์, ร.ต.ท. *ประกาศห้ามมิให้ทาสลูกหนีไปเอาใครขังเจ้าบ้านขุนนาง* ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม ๖ พระนคร ๒๔๓๘

๑๒. สงบ สุวรินทร์ *เทียนวรรณ* สำนักพิมพ์สุวรินทร์ พระนคร ๒๕๑๐

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดเป็นการวางแนวทางเบื้องต้นที่จะทำความเข้าใจ*โฉมหน้าศักดินาไทย* และเป็นเงื่อนไขเดียวที่ต้องทำความเข้าใจแต่แรก มิฉะนั้นคงเกิดความสับสนทั้งในทางความรู้และทั้งในด้านค่านิยมที่รับปลูกฝังมาคงได้ตั้งข้อสังเกตไว้แล้ว หากยอมรับเงื่อนไขที่ว่านี้การเข้าใจสาระนิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ตามที่จิตร ภูมิศักดิ์ เสนอคงเข้าใจง่ายขึ้น แท้ที่จริงเขาได้พยายามวางแนวทางดังกล่าวให้ผู้อ่านด้วยเช่นกัน โดยจะเห็นจากการเพียรพยายามอธิบายถึงความหมายของคำว่า*ศักดินา* เอกลักษณะของ*สังคมศักดินา* ทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม พร้อมกันนั้นได้อธิบายเค้าเงื่อน*สังคมศักดินา* ของฝรั่งเป็นการประกอบ จำนวนหน้ากระดาษที่ผู้เขียนใช้ปูพื้นฐานเหล่านี้นับได้ถึง ๕๔ หน้า พ้นจากนั้นจึงเริ่มวิเคราะห์*ศักดินาไทย*อย่างจริงจัง

การเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของจิตร ภูมิศักดิ์ ควรถือเป็นเรื่องเด่นที่ต่างจากการเขียนแบบเรียงหรือเอกสารประกอบวิชาประวัติศาสตร์ที่เคยมีคนทำกันมา กล่าวคือ เขาได้วิเคราะห์ประวัติศาสตร์อย่างใหม่ คือวิเคราะห์ตามแนวทางของมาร์กซิสต์ ชนิดที่ไม่มีผู้ใดทำมาก่อน และแน่นอนจุดยืนในการวิเคราะห์ของเขาอยู่ที่มวลชน เนื้อหาสาระจึงต่างกับแนวความคิดของนักประวัติศาสตร์ฝ่ายศักดินามากนัก ประวัติศาสตร์ตามที่เสนอของจิตร ภูมิศักดิ์ คือ “วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยความชัดเจนใน

การต่อสู้ทางสังคมของมนุษย์ ซึ่งวิชานี้เสมือนตัวอย่างของการต่อสู้ทางสังคมแห่งชีวิตของชนรุ่นหลัง การศึกษาประวัติศาสตร์จึงเป็นหัวใจแห่งการศึกษาความเป็นมาของสังคม เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะไขไปสู่การปฏิบัติอันถูกต้อง ศักดินาตระหนักในความจริงข้อนี้ดี จึงได้เข้าถือนั่งเขียน*การศึกษาประวัติศาสตร์ไว้ในกำมือ* เพื่อใช้วิชานี้ให้เป็นประโยชน์แก่ชนชั้นตน” (หน้า ๕๗)

เขาได้เสนอความรู้ใหม่แก่นักศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเป็นคนแรกในเรื่องสังคมไทย เป็นสังคมที่มีทาสในความหมายของทาส (Slave) และทาสมิได้เพิ่มมีขึ้นเมื่อแผ่นดินกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี หากทาสได้มีมาแล้วตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย นอกจากนี้ยังได้เสนอทฤษฎีวิวัฒนาการสังคมทาสสู่สังคมศักดินาได้อย่างชัดเจน แต่ที่เด่นที่สุดของการเขียนประวัติศาสตร์เพื่อชีวิตประวัติศาสตร์เพื่อมวลชน คือ การชี้ชัดลงไปถึงการกดขี่ขูดรีดที่มวลชนได้รับทุกขเวทนาในอดีต โดยมีเอกสารทางประวัติศาสตร์ของฝ่ายศักดินาเองเป็นเครื่องพิสูจน์หนักแน่น แสดงให้เห็นถึงการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ที่ดินของเจ้าที่ดินใหญ่ (หน้า ๑๖๒ ถึงหน้า ๒๑๕) ความสัมพันธ์ระหว่างที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิตกับอำนาจในการปกครอง จิตร ภูมิศักดิ์ ยอมอุทิศเวลาให้เป็นพิเศษกรณีที่ต้องกล่าวถึงรายละเอียดปลีกย่อยต่อการพิจารณาธรรมเนียมของศักดินา ทั้งด้านการออกตราภูมิคุ้มห้าม การเก็บภาษีไม่เป็นธรรม

ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่านา คอกเบี้ย
ส่วย ฤชา จังกอบและอากร

ลักษณะความไม่เป็นธรรมของการเก็บภาษี
อากรประเภทต่างๆ สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตของ
มวลชนว่าจะมีสภาพความเป็นอยู่อย่างไร โดย
เฉพาะการเก็บอากรค่านาซึ่งเป็นรายได้หลักของ
ชนชั้นปกครอง เหตุผลที่เรียกเก็บภาษีอากร
ปลีกย่อยมากมายซับซ้อนหลายตลบ เขาอธิบาย
ว่า “ค่าธรรมเนียมที่มีพิสดารและมากมายเช่นนี้
เนื่องมาจากชนชั้นปกครองของศักดินาทั้งหมดใน
สมัยก่อนรัชกาลที่ ๕ ขึ้นไป มิได้มีเงินเดือน
กษัตริย์เก็บภาษีอากรทั้งปวงเข้าพระคลังมหา
สมบัติและแบ่งปันไปยังคลังของวังหน้าบ้าง ไป
ยังเจ้านายที่มีอิทธิพลมาก ๆ บ้างแล้วก็เจียบ พวก
ข้าราชการทั้งหลายต้องหากินโดยเรียกค่าธรรมเนียม
เหน็บเอาจากประชาชน.....การปล่อยให้ขุน
นางที่ขี้ขลาดเก็บค่าธรรมเนียมกินนี้ได้กลายมาเป็น
การทุจริตในทางที่อย่างมหาศาล” (หน้า ๒๔๔)
เรื่องการทุจริตในวงราชการสมัยศักดินาเป็นเรื่อง
ที่ฝ่ายศักดินาไม่ค่อยยอมรับเท่าใดนัก ทั้งเคยมี
คนกล่าวอย่างชื่นชมพร้อมกับเหยียดวงราชการ
หลังเปลี่ยนแปลงการปกครองว่ามากมายด้วยการ
ทุจริตเสียนี้กระไรแท้ที่จริงแล้วจากพยานหลัก
ฐานที่จิตร ภูมิศักดิ์เสนอไว้ชวนให้เข้าใจว่าการ
ทุจริตสมัยศักดินาก็มีอยู่ชุกชุมเป็นแต่ไม่มีใครรู้สึก

ก็เนื่องด้วยทุจริตในนามของกฎหมายและธรรมเนียม
เหน็บนั่นเอง ดูจากหลักฐานประวัติศาสตร์อื่นๆ
ก็มักเคยบันทึกไว้ว่า “พวกหัวหน้าคนงานไม่ว่า
ใหญ่หรือน้อยจะต้องยกเว้น ราชการวันหลวงแก่
บุคคลกลางคนเพื่ออาณาประโยชน์ของตนเองทั้งสิ้น
ซึ่งพระเจ้าแผ่นดินก็ทรงทราบดี แต่พระองค์กลับ
เนตวเสียและด้วยเหตุผลเพราะเงินปีที่ข้าราชการ
ได้รับพระราชทานนั้นน้อยนักไม่พอเลี้ยงปาก
เลี้ยงท้องนี่คือการกระทำที่เขาเรียกกันว่า *หัวนา
บนหลังไผ่* หรือ *ทำนาบนหลังราษฎรนั่นเอง*”^{๑๓}

จากการที่ประชาชนส่วนใหญ่ถูกขูดรีดมาก ๆ
จึงเป็นเหตุให้ ไม่บังเกิดความสามัคคี ธรรมแก่กัน
ไม่บังเกิดความรักความผูกพันในแผ่นดิน กรุงศรี
อยุธยาต้องล่มจมใน พ.ศ. ๒๓๑๐ ก็ด้วยเหตุนี้^{๑๔}
การเรียกเก็บภาษีอากรในเวลานั้นถ้ามองดูด้วย
สายตาของคนปัจจุบันเห็นจะต้อง บอกว่ารุนแรง
นักหนา จึงอดสงสัยไม่ได้ว่าภาษีเหล่านั้นย่อน
กลับมาบำรุงประชาชนอย่างไรบ้าง คำตอบที่ได้
จาก *โฉมหน้าศักดินาไทย* คือ การไม่มีวิธีการอื่น
ใดช่วยเหลือชาวบ้านซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ออกไป
จากพิธีพรุศศาสตร์ (ขอฝน) หากมีความจำเป็น
ต้องช่วยเหลือนอกเหนือออกไป ฝ่ายศักดินาก็ถือ
เป็นบุญคุณที่ต้องคอยทวงให้ไพร่รู้สำนึกไว้ (หน้า
๒๗๐) ส่วนเหตุผลในการเก็บภาษีอากรก็มี
แปลก ๆ เช่น การเก็บอากรค่าน้ำ รัฐบาลเรียก

๑๓. อ้างแล้วใน ๖

๑๔. อ้างแล้วใน ๖

เก็บเพื่อแสดงให้เห็นว่าไม่ต้องการให้ใครเข้าใจว่ารัฐบาลรู้เห็นเป็นใจต่อการจับสัตว์น้ำอันเป็นปลาตื๊ด หรืออย่างการห้ามมิให้โสเภณีไทยเสพยาเมดูนธรรมกับฝรั่งเพราะเห็นว่าชาวต่างชาติเป็นมิชฌาทรู จิตร ภูมิศักดิ์ จึงเขียนแสดงความคิดเห็นต่อเนื่องในทำนองเย้ยหยันว่า เสพภัยกับคนไทยจึงจะดีเพราะไม่มีมิชฌาทรูต่างก็เป็นพุทธด้วยกัน (หน้า ๒๕๒)

ในเนื้อหาบางตอนเขาก็ได้ตั้งข้อสังเกตบางประการไว้อย่างอาหาวญมาก เช่น “การขูดรีดอย่างหนักหน่วงของชนชั้น ศักดินาทำให้พวกศักดินาเริ่มท้อหวาดว่า ลักวันหนึ่งประชาชนจะมองเห็นความจริงว่า ผู้ขูดรีดที่แท้จริง หรือคันทอของการขูดรีดก็คือพวกตน ความหวาดท้อนี้ทำให้พวกศักดินาเริ่มหาทางบิดเบือนสายตาประชาชน พวกศักดินาได้โฆษณาให้เกลียดชังจีนอย่างหนักหน่วงขึ้นทุกวัน ทั้งนี้บิดเบือนสายตาประชาชนไปเสียจากคน.....การแก้ไขมิได้อยู่ที่เปลี่ยนศักดินามาเป็นประชาธิปไตยดอก หากอยู่ที่บ้อมพวกจีน แล้วต่างคนต่างนอนกระดิกดินเกลียดจีนอยู่บนเตียง บทบาท ร.๖ ในการรณรงค์เพื่อบิดเบือนสายตาและมอมเมาประชาชน ก็คือบทความเรื่อง *ยิวแห่งบูรพทิศและเมืองไทยจงตื่นเถิด*” (หน้า ๓๑๐-๓๑๔)

การที่มีผู้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้^{๑๕} ว่าจิตร ภูมิศักดิ์พลาดอย่างจังที่พูดถึงศิลปะและวรรณคดีของ

ศักดินาเป็นไปในคติศิลปะเพื่อชีวิต ทำให้เกิดความสับสนในความหมายของคำว่า *ศิลปะเพื่อชีวิต* ซึ่งมักจะใช้นิยามความหมายถึงศิลปะที่รับใช้มวลชนมากกว่า นอกจากนี้การแสดงความผิดหวังต่อหนังสือเล่มนี้ ในแง่ที่ “การตั้งชื่อหนังสือ.....ว่า *โฉมหน้าศักดินาไทย* นั้น จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจไปว่าเป็นหนังสือประวัติ ซึ่งมุ่งทำการค้นคว้าและวิเคราะห์ระบบศักดินาตามกระบวนการของการค้นคว้าแบบนักประวัติศาสตร์ แต่ *โฉมหน้าศักดินาไทย* โดยเนื้อหาแล้ว กลับกลายเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ระบบศักดินาโดยการตีวงรอบหรือการเอาปรัชญาของลัทธิมาร์กซิสต์เข้าไปตีความอาจดูบิดเบือนไปได้มาก เพราะเงื่อนไขตลอดจนสภาพการณ์ในสังคมเดิมกับสังคมในสมัยปัจจุบันไม่เหมือนกัน”

มีหน้าซ้ำผู้วิจารณ์ยังแสดงความคิดเห็นต่อไปว่า ผู้จะอ่านหนังสือของจิตร ภูมิศักดิ์ เล่มนี้ให้รู้เรื่องเข้าใจคงจะต้องมีพื้นฐานปรัชญามาร์กซิสต์มาก่อน “แต่สำหรับคนที่ไม่เข้าใจแล้วก็อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และหลงมวงมยกับการตีความนั้นไปได้อย่างง่าย ๆ”

แต่ที่จริง ถ้าเราพิจารณาถ้อยคำวิจารณ์ดังกล่าวด้วยใจเป็นธรรม ก็ขอบจะเข้าใจว่าผู้วิจารณ์ได้แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้วยเจตนาดีและด้วยใจบริสุทธิ์ แต่เป็นที่น่าเสียดายตรงที่ยังไม่ละเอียด

๑๕. ผู้วิจารณ์หนังสือใน *ประชาชาติ* รายสัปดาห์ ฉบับไซปรัส

ตลอดต่อการตรวจสอบหลักฐานต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการสันนิษฐานว่าหนังสือเล่มนี้เขียนขึ้นในเร็ว ๆ นี้ ซึ่งแต่ก่อนหน้านั้นเห็นจะมี *ฝรั่งเศสักคินา* ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ เขียนเป็นปฐมก่อนใครหมด เพราะโดยข้อเท็จจริง *โฉมหน้าสักคินาไทย* เขียนขึ้นก่อน *ฝรั่งเศสักคินา* และถ้าจะลองสันนิษฐานในทางกลับกัน ก็อาจกล่าวได้ว่า ผู้เขียน *ฝรั่งเศสักคินา* อาจต้องการเขียนเพื่อตอบโต้ *โฉมหน้าสักคินาไทย* ด้วยซ้ำ เว้นแต่เนื้อหา *ฝรั่งเศสักคินา* ไม่เอื้อต่อการโต้แย้งได้เท่าที่ควร

สำหรับข้อกล่าวหาที่ว่า จิตร ภูมิศักดิ์ ใช้คำว่าศิลปะเพื่อชีวิตผิดไปนั้น มีอรธธิบายพอแก่ได้ว่า จิตรใช้คำนี้อย่างถูกต้อง เพราะเขาได้ขยายความในตอนต่อมาของข้อความตอนหนึ่งว่าเป็นไปเพื่อรับใช้ชีวิตสักคินา และคนอย่างจิตรจะเข้าใจในเรื่องศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อมวลชน ไขว่ไขว่ไปไม่ได้เลย ในเมื่อเขาผู้หนึ่งที่เขียนศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนในนามของ *หีบกร* ซึ่งเป็นศิลปินแต่ผู้เดียวที่เน้นความคิดเรื่องนี้อย่างจริงจังเองงานเอกสาร ส่วนการที่ดูเหมือนว่าเขาคลาดเคลื่อนนั้น โปรดอย่าลืมนึกวิเคราะห์ถึงเงื่อนไขที่เขากล่าวถึงในเวลาต่อมาจากข้อความนั้นด้วย

ส่วนคำกล่าวของผู้วิจารณ์ที่แสดงความเสียใจที่จิตรใช้ลัทธิมาร์กเป็นแกนความคิดในการวิเคราะห์ระบบสักคินา ทำให้เข้าใจว่าไม่เป็น

การค้นคว้าตามกระบวนการประวัติศาสตร์ คำถามที่จำเป็นต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงข้อนี้ คือ อันใดเล่าที่เรียกว่า *การค้นคว้าตามกระบวนการประวัติศาสตร์* ถ้าการค้นคว้าโดยแนวความคิดของจิตรผิด การค้นคว้าตามกระบวนการประวัติศาสตร์ฝ่ายสักคินา ก็ชอบจะถือว่าผิดด้วยจึงจะยุติธรรม เพราะเป็นการมองจากจุดยืนของตน (สักคินา) ตามลำพังเช่นกัน โดยเหตุนี้ นำมาทำความเข้าใจว่าการวิเคราะห์ประวัติศาสตร์นั้นจะเป็นการมองจากสกุลความคิดใดไม่ใช่ข้อยุติที่จะถือว่าเป็นถูกหรือผิดโดยสมบูรณ์ ประเด็นสำคัญควรอยู่ที่การมองปัญหาต่างๆ ด้วยสกุลทางความคิดนั้นๆ สามารถทำให้เห็นความจริงหรือไม่ และวิธีตีความทางประวัติศาสตร์ นอกจากจะตีความได้ตั้งฝ่ายสักคินานายทุนแล้ว การวิเคราะห์ด้วยแบบฉบับของวัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (Historical Materialism) ก็น่าจะเป็นที่ยอมรับของผู้เรียนประวัติศาสตร์ด้วยเช่นเดียวกัน

อย่างไรก็ดี หนังสือ *โฉมหน้าสักคินาไทย* ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งแรกและครั้งที่ ๒ ยังไม่จบลงโดยสมบูรณ์เพราะผู้เขียน (จิตร ภูมิศักดิ์) เร่งรีบเขียนให้ทันพิมพ์ใน *มติศาสตร์* ๒๕๐๐ ซึ่งมีข้อจำกัดทั้งเวลาและเงินทุนสำหรับตีพิมพ์ พอจัดพิมพ์ครั้งหลังก็ไม่อาจหาต้นฉบับที่สมบูรณ์ได้ จึงนับว่าเป็นเรื่องน่าเสียดายอย่างยิ่ง ถึงกระนั้นเนื้อหาสาระเท่าที่เขาได้เสนอก็มากพอแก่การ

ศึกษาความจริงอีกด้านหนึ่ง แต่ถ้าวัดด้วยคำใน
 ลีลาการเขียนแบบเขี่ยหยันบางตอนออก คงจะ
 กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า จิตร ภูมิศักดิ์ ได้เสนอ
 วิทยานิพนธ์ทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่ายิ่งนัก
 นอกจากนั้นงานของนักประวัติศาสตร์รุ่นหลัง อย่าง
 น้อยก็งานวิทยานิพนธ์เรื่อง *The Organization*

*of Thai Society in the Early Bangkok
 Period 1782-1873* ของ ม.ร.ว. อคิน รพีพัฒน์
 ที่เสนอต่อมหาวิทยาลัยคอร์เนลและได้รับการยก
 ย่องในบรรดาผู้รู้ชาวอสังคตประเทศอยู่มาก ก็
 มีเนื้อหาพ้องกับข้อเท็จจริงใน *โฉมหน้าศักดินา
 ไทย* ของ จิตร ภูมิศักดิ์ อยู่มากเหมือนกัน

บริษัท ดวงกมล จำกัด
 สยามสแควร์ บริเวณ 2
 กรรมการผู้จัดการ สุข ทุ่งสว่าง

BESTSELLER IN SEPTEMBER 1974

FICTION		
1.	Once is Not Enough./Susann.	39.-
2.	The Exorcist./Blatty.	33.-
3.	Gone with the Wind./Mitchell.	57.-
4.	A Woman of Bangkok./Reynolds.	24.-
5.	The First Circle./Solzhenitsyn.	45.-
6.	August 1914./Solzhenitsyn.	45.-
7.	The Odessa File./Forsyth.	30.-
8.	Sabre-tooth./O'Donnell.	21.-
9.	Follow the Drum./Leasor.	30.-
10.	The Living Dead./Buck.	24.-
NON FICTION		
1.	The Gulag Archipelago./Solzhenitsyn.	45.-
2.	The Invisible Government./Wise & B.Ross.	45.-
3.	How to be your Own Best Friend./Newman & Berkowitz.	21.-
4.	Banco./Charriere.	30.-
5.	I'm O.K. you're O.K./Harris.	36.-
6.	Communist Manilesto./Marx & Engels.	15.-
7.	The Politics of Heroin in Southeast Asia./McCoy.	68.-
8.	Thailand Student Activism and Political Change./ Prizzia / Narong.	100.-
9.	Limits to Growth./Meadows.	29.-
10.	My War with the C.I.A./Sinhanouk.	30.-

เหนือฟ้า ใต้ดิน

สรศักดิ์ ชูสวัสดิ์

เหนือฟ้ายังมีฟ้า
เหนือเมฆมีเมฆขาว
ใต้ดินยังมีดิน
ใต้ธารมีธาร
เหนือเหนือกว่าดังว่า
นงเหนือทับถมจน
ใต้ใตกว่าที่คิด
นอนใต้ต้นกูดฝ้าย

เหนือดารายังมีดาว
เหนือกว่าเรายังมี
ใต้ขีดหน้ด้นอัน
ใต้วานยังมีคน
คือศักดิ์นามสุขสัน
ถด..สถถนอับปรีช
คือมวลมิตรประชาช
ไม่เหลือซากเป็นกากเคน

โลกที่สาม

คน ๔๐๐-๘๐๐ ล้านคน
กำลังมีชีวิตอยู่ อย่างอดอยาก

องค์การอาหารและเกษตร แห่งสหประชาชาติ (FAO) รายงานเมื่อไม่นานมานี้ว่า มีประชากรที่มีอาหารกินไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย อยู่ประมาณ ๔๐๐ ล้านคน หรือราวๆ ๑๔% ของประชากรโลก ตัวเลขนี้เป็นการคำนวณอย่างสำรวม (conservative) เท่านั้น ถ้าหากคำนวณอย่างเต็มที่ ตัวเลขจริงๆ อาจจะมากกว่านี้เท่าตัวคือประมาณ ๘๐๐ ล้านคน การมีอาหารกินไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกาย หมายถึง การมีสุขภาพที่เลว การเจริญเติบโตที่ไม่สมบูรณ์ การทำลายความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก และการทำลายความสามารถในการทำงานของผู้ใหญ่

แน่ละ ที่คนเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในโลกที่สามประเทศในโลกลที่สามกว่า ๖๐ ประเทศผลิตอาหารได้ไม่พอเลี้ยงประชากรในประเทศของตน เด็กในโลกที่สามประมาณ ๕๐% ไม่มีอาหารกินอย่างเพียงพอ

ทำไม

ประการแรก โลกผลิตอาหารได้ไม่พอเพียงกับความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเทศด้อยพัฒนา ผลผลิตอาหารโดยส่วนรวมเพิ่มขึ้นช้ากว่าอัตราเพิ่มของประชากร ขณะที่ประเทศพัฒนาที่เคยผลิตอาหารได้เหลือเฟือในทศวรรษ ๑๙๕๐ ก็เริ่มมีการวางแผนการ

ผลิตให้ได้ตามจำนวนที่พอขายได้ราคา ทำให้ไม่มีผลผลิตอาหารเหลือส่งมาขายถูก ๆ หรือ ช่วยประเทศด้อยพัฒนาได้เหมือนเมื่อก่อน ทั้งคนที่มีความรู้ระดับขั้นกับบริโภคอาหารมากขึ้นด้วย ทำให้อาหารไม่พอสำหรับคนจน

ประการที่สอง เกิดความแห้งแล้งขึ้นในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกในปี ๑๙๗๒ โดยเฉพาะแหล่งผลิตอาหารสำคัญ เช่น รัสเซีย ออสเตรเลีย อาร์เจนตินา อินเดีย เอเชียอาคเนย์ เฉพาะแอฟริกา อาณาบริเวณใกล้ทะเลทรายสะฮารา แล้งติดต่อกันมาเป็นปีที่ห้า จนคนอดอาหารตายไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ในปีเดียวกัน การจับปลา (ซึ่งใช้เป็นอาหารสัตว์) จำนวนมากตามชายฝั่งเปรูก็ลดฮวบฮาบลงด้วย

ประการที่สาม การกระจายฐานะรายได้ของประชากรในโลก เป็นไปอย่างไม่ยุติธรรมอย่างมาก ประชากรในประเทศพัฒนาซึ่งมีอำนาจซื้อสูงบริโภคอาหารส่วนใหญ่ของโลก ทั้งที่พวกเขาเป็นเพียงคนส่วนน้อย โดยเฉพาะการบริโภคอาหารประเภทเนื้อสัตว์ ที่ต้องสิ้นเปลืองเมล็ดพืชที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์หลายเท่า กว่าจะได้อาหารประเภทเนื้อสัตว์ในน้ำหนักที่เท่ากับอาหารประเภทพืช การแย่งบริโภคอาหารของประชากรที่ร่ำรวยทำให้ราคาอาหารสูงขึ้นเรื่อย ๆ คนจนมีความสามารถที่จะซื้ออาหารได้น้อยลง

ประการที่สี่ การต่อสู้ทางเศรษฐกิจเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ของบรรดาประเทศพัฒนา

ทุนนิยมก่อให้เกิดสถานะการเงินระหว่างประเทศที่ไม่มั่นคงมีการเพิ่มค่าเงินตราบางสกุล ซึ่งเป็นผลเล็ดถึงประเทศด้อยพัฒนา ที่ต้องเป็นฝ่ายเสียเงินส่งซื้อสินค้าเข้าจากประเทศพัฒนาแข่งขัน ทั้งความปั่นป่วนทางการเงินยังเป็นผลให้พ่อค้าหนีไปกักตุนสินค้าเกษตรแทนเงินตรามากขึ้น ราคาอาหารเลยยิ่งสูงขึ้นไปอีก ถึงแม้ว่าการที่สินค้าเกษตรมีราคาสูง จะทำให้ประเทศด้อยพัฒนาที่ส่งสินค้าเกษตรออกขายได้ราคาดีขึ้น แต่ประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่ไม่ได้ผลิตอาหารเหลือเพื่อและกลับต้องเป็นฝ่ายส่งอาหารเข้ามาเลี้ยงประชากรจำนวนมาก การที่อาหารมีราคาสูงจึงกลับเป็นภาระหนักสำหรับประเทศด้อยพัฒนาส่วนใหญ่

ประการที่ห้า ลัทธิจักรวรรดินิยม และลัทธิหลงชาติ ทำให้นายทุนจากประเทศพัฒนา รวมหัวกันกับนายทุนชนชั้นปกครองในประเทศที่มีน้ำมัน ขึ้นราคาน้ำมัน ส่งผลให้สินค้าต่างๆ รวมทั้งอาหารขึ้นราคา ที่สำคัญคือทำให้ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ซึ่งทำจากน้ำมันขึ้นราคาด้วย ทำให้ต้นทุนการผลิตอาหารสูงขึ้น ประเทศด้อยพัฒนาที่ยากจนมีแนวโน้มที่จะผลิตอาหารได้น้อยลง เพราะไม่มีเงินซื้อปุ๋ย นอกจากนี้เมื่อประเทศด้อยพัฒนาต้องจ่ายเงินเพื่อซื้อน้ำมันเพิ่มขึ้นก็ย่อมจะมีเงินสำหรับซื้ออาหารน้อยลง เพราะมีเงินตราต่างประเทศจำกัด

ทางนักใจ

๑. เรียกร้องให้มีการแบ่งปันอาหารกันในหมู่ประชากรของโลกให้ทั่วถึงมากกว่าที่เป็นอยู่ โดยวิธีการผ่านสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศต่างๆ รวมทั้งการเผยแพร่ความคิดร่วมมือกันระดับประชาชนต่อประชาชน

๒. เรียกร้องให้มีการกระจายรายได้ที่ยุติธรรมขึ้น ระหว่างประชาชาติและระหว่างประชากรในชาติต่างๆ โดยเฉพาะภายในประเทศด้อยพัฒนาที่มีระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะการต่อสู้ทางการเมืองและการรวมพลังทางเศรษฐกิจ

๓.ต่อต้านคัดค้านลัทธิจักรวรรดินิยม ซึ่งเป็นต้นตอแห่งการกดขี่ เอาไว้ดเอาเปรียบการกระจายผลผลิตรายได้ที่ไม่ยุติธรรม ความยากจน ความชั่วร้ายต่าง ๆ ต่อต้านคัดค้านลัทธิลงชาติซึ่งมุ่งเห็นประโยชน์ส่วนตน ส่วนพรรคพวกมากกว่ามนุษย์โดยส่วนรวม ต่อต้านคัดค้านลัทธิทุนนิยมซึ่งส่งเสริมการเอาตัวรอดของคนกลุ่มน้อย การเอาเปรียบคนส่วนใหญ่ การผลิตที่ไม่สมดุลย์กับความต้องการอันจำเป็นของคน

๔. ต่อสู้ทุกรูปแบบเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการปกครองเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ที่เป็นประชาธิปไตยและที่มีโอกาสพัฒนาต่อไปเพื่อความอยู่รอด และความผาสุกของมนุษยชาติโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

พิทักษ์ บัญญาบุตร

สังคมศาสตร์ปริทัศน์	
ขอแนะนำหนังสือที่ควรอ่าน	
อาจารย์สาร	
รายสามเดือน	
ศาสตราจารย์ธรรมศาสตร์	
รายสามเดือน	
อักษรศาสตร์วิจารณ์	
รายเดือน	
กนจน	รายเดือน
ศูนย์	รายเดือน
ปช. ปช	รายเดือน
ตราชู	รายเดือน
อริบัตย์	รายสัปดาห์
สิทธิเสรีภาพ	
รายเดือน	

คนกับสิ่งแวดล้อม

ขบวนการต่อต้าน โรงงานผลิต พีซี

ไทย-ญี่ปุ่น

กรรม ในการหลบหนีออกจากฐานทัพสหรัฐในญี่ปุ่น โดย
ส่งไปอยู่ที่สวีเดนแล้วเป็นจำนวนสิบ ๆ คน และองค์การนี้
ร่วมมือกับทหารอเมริกัน ในฐานทัพสหรัฐในญี่ปุ่นที่ต่อต้าน
สงครามของพวกคลั่งจักรวรรดินิยม ด้วยการพิมพ์หนังสือ
ต่อต้านสงครามนอกฐานทัพ แล้วส่งเข้าไปให้ทหารต่อต้าน
สงครามเหล่านี้แจกจ่ายกัน องค์การนี้จะจัดให้มีการเดินขบวน
ไปที่หน้าสถานทูตสหรัฐในกรุงโตเกียว เพื่อประท้วงการทำ
สงครามของสหรัฐในเวียดนามเดือนละครั้ง และที่สำคัญก็
คือ องค์การนี้มีจุดประสงค์ต่อต้านจักรวรรดินิยมในทุก
รูปแบบ รวมถึงการรุกรานหรือจักรวรรดินิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่ง
นายทุนญี่ปุ่นกำลังก้าวเข้ามาครอบงำอย่างโหดเหี้ยมที่สุด
ในเอเชีย โดยเฉพาะการกอบโกยแสพกำไรใส่กระเป๋าคอม
มิวนิตีของประชากรเจ้าของประเทศต่างๆ ในเอเชียที่กำลังผ่อน
ส่งความตายอยู่ทุกขณะ จากการตกเป็นเหยื่อของโรงงานอุตสาหกรรม
ผลิตพิษทั้งหลายที่กำลังทะยอยกันเข้ามาตั้งอยู่ตลอด
ริมฝั่งแม่น้ำและทะเล

๑๕ กันยายน ๒๕๑๖ เป็นครั้งแรกในโลกที่มีการเดินขบวนต่อต้านการส่งโรงงานผลิตพิษจากประเทศญี่ปุ่นออกไปต่างประเทศ ผู้เดินขบวนประมาณ ๒๐๐ คน เป็นนักศึกษาและประชาชนในประเทศญี่ปุ่นซึ่งเป็นสมาชิกขององค์กรและสมาคมต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑. องค์กร "เบเฮเรน" (หรือคณะกรรมการญี่ปุ่นเพื่อสันติภาพในเวียดนาม) ซึ่งเริ่มก่อตั้งขึ้นในประเทศญี่ปุ่น เมื่อปี ๒๕๐๘ เพื่อต่อต้านสงครามในเวียดนาม องค์กรนี้ต่อต้านและคัดค้านสนธิสัญญาความมั่นคงระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาที่ยอมให้สหรัฐตั้งฐานทัพในดินแดนญี่ปุ่นได้ และทำให้ญี่ปุ่นเป็นแหล่งสะสมกำลังทหารและอาวุธสำหรับสงครามเวียดนาม องค์กรนี้ได้เคยช่วยทหารสหรัฐซึ่งไม่เห็นด้วยกับสงครามเวียดนาม แต่ถูกเกณฑ์มาทำสง

๒. สมาคมต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นองค์การต่อต้านความคลั่งไคล้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจชนิดที่ยอมจ่ายราคาของการพัฒนานั้นด้วยการบังคับให้ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศต้องตกเป็นซากศพที่หายใจได้ในประเทศญี่ปุ่น

๓. สมาคมผู้ถือหุ้นในอุตสาหกรรมหนักของมิตซูบิชิที่ต่อต้านสงคราม

๔. กลุ่มจิชิ—โกซ่า เป็นกลุ่มต่อต้านสภาพแวดล้อมเป็นพิษในญี่ปุ่น และได้เคยพิมพ์หนังสือเปิดเผยโฉมหน้าญี่ปุ่นหลังการพัฒนาได้เพียง ๑๕ ปีในชื่อว่า “ญี่ปุ่นเน่า (พอลลูเตด เจแปน)” ออกเผยแพร่ ในการประชุมเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษของสหประชาชาติ ครั้งแรกที่กรุงสต็อกโฮล์ม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๔ สาระของหนังสือเล่มนั้น คัดค้านกับรายงานอันสวยงามเรื่องสภาพแวดล้อมในประเทศญี่ปุ่น ที่ผู้แทนจากรัฐบาลญี่ปุ่นนำไปเสนอต่อที่ประชุม กลุ่มจิชิ—โกซ่า ได้พยายามล่วงหน้าก่อนการประชุมที่สต็อกโฮล์มถึง ๑ ปี เพื่อเก็บเงิน ทั้งจากการเปิดเผยเรื่องราวสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ จากการพิมพ์เอกสารเรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นพิษออกจำหน่าย และจากการขอบริจาคเงิน จนทำให้กลุ่มจิชิ—โกซ่า สามารถส่งผู้ช่วยด้วยโรคมีนามาตะ ๑ คน เดินทางไปพร้อมกับตัวแทนของกลุ่มอีก ๑ คน เพื่อเข้าไปในที่ประชุมของสหประชาชาติ (โดยมิได้รับเชิญ) เพื่อแจกเอกสารเปิดเผยสภาพแวดล้อมอันเลวร้าย อัน

เป็นภาพพจน์ที่แท้จริงของญี่ปุ่นให้ที่ประชุมทราบ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีห้องทดลองใดจะมีรายงานด้านโรคแปลกๆ ที่เกิดกับมนุษย์หลังจากเสกวัตถุเป็นพิษได้เท่ากับรายงานจากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งถือเป็นตำรับเล่มแรกที่แม้จะมีอายุเพียง ๒ ปี ก็ดูเกือบจะเก่าไปแล้วในเรื่องจำนวนผู้ป่วยที่เพิ่มมากขึ้นทุกวัน หลังการสะสมสารพิษเป็นแรมปี และในเรื่องโรคใหม่ๆ ที่เพิ่งจะพบ

กลุ่มผู้เดินขบวนคือแผ่นป้ายบอกรายละเอียดของการประท้วงตรงไปยังแหล่งธุรกิจมารูจิในโตเกียว ปากก็ตะโกนว่า “บริษัทอาซาฮี เลิกเอ็กซ์พอร์ตสารพิษเสียที” แน่นอนจุดปลายทางของการเดินขบวนก็คือ สำนักงานใหญ่ของบริษัทอาซาฮีกลาส จำกัด ซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ในบริษัทไทย—อาซาฮีโซดาไฟ จำกัด

สาเหตุของการเดินขบวนนั้น เนื่องจากการที่หนังสือพิมพ์ **สยามรัฐ** ได้ลงข่าวตลอดเดือนสิงหาคม ๒๕๑๖ ถึงการที่ชาวบ้านเจ้าของไร่นาดลอดคล่องท่าเกวียน อ. พระประแดง จ.สมุทรปราการ ได้รับความเสียหายจากการที่กล้าในนาต้องตายไปหมด เนื่องจากน้ำเสียที่มีสารจำพวกคลอรีนปรอท ฯลฯ ในความเข้มข้นสูงได้ถูกปล่อยออกจากโรงงานของบริษัทไทย—อาซาฮีโซดาไฟ จำกัดนี้ หลังจากที่เกิดอุบัติเหตุระเบิดขึ้นภายในโรงงานดังกล่าวเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๑๖ ทำให้สารเคมีที่เป็นพิษต่อมนุษย์นี้ทะลักออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา และไหลพัดเข้าไปตามคลองต่าง ๆ

สองฟากของแม่น้ำ สัตว์น้ำต่างๆ ในบริเวณนั้น ได้เริ่มสะสมสารพิษอย่างเต็มที่

หลังการระเบิด ทางบริษัทได้ปิดชั่วคราวอุบัติเหตุ น้อยอย่างมีขีด จนเรื่องมาฉาวโฉ่หลังจากเวลา ผ่านไปหลายเดือน และราษฎรได้รับความเดือด ร้อนจนถึงกับร้องเรียนทางอำเภอ และหนังสือพิมพ์นำไปเปิดเผย ซึ่งต่อมากระทรวงอุตสาหกรรมก็ได้ไปทำการสำรวจคุณภาพของน้ำใน บริเวณโรงงาน ปรากฏว่ากระทรวงอุตสาหกรรม ได้ยืนยันว่า สารปรอทที่พบจากน้ำเสียของโรง งานมีเพียง ๐.๐๐๕ พีพีเอ็ม (สยามรัฐ ๒๖ ส.ค. ๑๖ หน้า ๑) ซึ่งน้อยมากและไม่เป็นอันตราย อันใด โรงงานจึงยังคงดำเนินกิจการต่อไป โดย ไม่ถูกสั่งปิด ขณะเดียวกัน ฝ่ายบริหารของบริษัท ไทย-อาซาฮิก็ได้ให้สัมภาษณ์ นสพ. ว่า ปรอท ที่ทางโรงงานทิ้งลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยานั้นเป็น ปรอทอินทรีย์ ซึ่งไม่มีโทษเหมือนปรอทอินทรีย์ ที่ทำให้เกิดโรคมินามาตะ

เพราะโรงงานบริษัทอาซาฮิกลาสที่ประเทศ ญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๑๖ ได้ถูกประท้วง อย่างหนักโดยชาวประมง บริเวณจังหวัดชิบะ ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงงาน โดยนำเอาเรือประมง ลอยแพขวางกั้นอยู่หน้าโรงงานตรงบริเวณอ่าวโต เกียว เพื่อปิดล้อมโรงงานที่ปล่อยสารพิษมาฆ่า คนนี้ เป็นการกีดขวางมิให้มีการขนส่งวัตถุดิบ และสินค้าเข้าออกจากโรงงานได้ ทั้งนี้ เพราะ ปรากฏว่าจากการสำรวจน้ำบริเวณหน้าโรงงาน

อาซาฮิกลาส พบสารปรอทอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวประมงต่างกลัวโรคมินามาตะที่ตนจะได้รับ เพราะความมั่งคั่งของโรงงานนี้ และได้พยายาม ร้องเรียนกระทรวงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมโรงงาน แต่ปรากฏว่า ข้าราชการทุจริตและ ยอมขายตัวให้กับโรงงานมีอยู่มากเสียจนยอมเห็น ชาวประมงตายอย่างน่าสมเพชด้วยโรคมินามาตะ ได้ และทำให้โรงงานยังคงเปิดดำเนินกิจการ ต่อไป และไม่หวั่นเกรงต่อกฎหมายของบ้านเมือง เรื่องน้ำเสียแต่อย่างใด เพราะมีตัวเลขปลอมจากการเสนอรายงานของนักวิชาการที่เป็นข้าราชการ สนับสนุนอยู่เสมอ นอกจากนี้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบริษัทไทย-อาซาฮิ ยังชำระรอยกับญี่ปุ่น ในด้านของการใช้กลง่าย ๆ หลอกต้มประชาชน ให้หลงเชื่อ คือ การเน้นเรื่องปรอทอินทรีย์ที่ ปล่อยออกมาจากโรงงานจะไม่ทำให้เกิดโรคแบบ ที่เกิดจากปรอทอินทรีย์คือ โรคมินามาตะ ทั้งที่ ความจริงนั้น ปรอทอินทรีย์สามารถเปลี่ยน เป็นปรอทอินทรีย์ได้ หลังจากที่สัตว์น้ำตัวเล็กๆ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กินปรอทอินทรีย์เหล่านั้นเข้าไป และปรอทอินทรีย์จากสัตว์เหล่านั้นจะ ถ่ายทอดตามลูกโซ่ของอาหารมาสู่มนุษย์ในที่สุด

การตบตาประชาชนที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ทำให้สมาชิกขององค์การทั้ง ๔ สถาบันข้างต้นทน ดูต่อไปไม่ได้ เพราะตระหนักดีว่า ถ้าปล่อยทิ้ง ไว้เพียงอีก ๕-๖ ปีข้างหน้า ประเทศไทยก็ คงจะมีคนไข้โรคพิษปรอทเกิดขึ้นแน่ ๆ ประกอบ

กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็กำลังเกิดขึ้นในญี่ปุ่นเช่นกัน การประท้วงที่ญี่ปุ่นซึ่งทำได้ง่ายกว่าเมืองไทย จึงเป็นการพยายามบีบบังคับญี่ปุ่นให้หยุดปล่อยสารพิษมาฆ่าคนเสียที ดังนั้นพวกเขาจึงพร้อมใจกันเดินขบวนดังกล่าว โดยประสานงานกับกลุ่มอนุรักษ์สภาพแวดล้อมต่างๆ ในประเทศไทยในเรื่องข้อมูล

แม้ว่าการเดินขบวนอย่างสันติในประเทศญี่ปุ่นจะเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป หรือไม่ถูกตำรวจจับขณะเดินขบวน โดยเฉพาะหลังจากนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยโตเกียวก่อหวอดเมื่อปี ๒๕๑๒ โดยทำการยึดติดทำการของมหาวิทยาลัย และเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาเพื่อบริการมวลชนมากขึ้น และต่อมาได้กลายเป็นการปฏิบัติด้านการศึกษาทั่วประเทศญี่ปุ่น และหลังจากนั้นก็มีการเดินขบวน โดยผู้ป่วยและญาติของผู้เสียชีวิตด้วยโรคจากสารเป็นพิษ เช่น โรคจากปรอท แคดเมียม (ชื่อโรค โอโย-โอโย ซึ่งมีอาการทำให้กระดูก และหักง่าย) และอื่นๆ จนทำให้ทางการไม่เข้มงวดเรื่องการเดินขบวนก็ตาม แต่ผู้เดินขบวนเมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๖ ต่างก็ตระหนักดีถึงกลวิธีที่ฝ่ายโรงงานจะใช้เพื่อขัดขวางขบวนการต่อต้านการเอ็กซพอร์ตโรงงานพิษเหล่านี้ เช่น ทางบริษัทแอบทำบัญชีรายชื่อผู้เข้าร่วมขบวน แล้วติดสินบนตำรวจเพื่อให้เรียกผู้เดินขบวนมาสอบสวน ทำให้เสียประวัติ และโดยเฉพาะชาวต่างประเทศที่ร่วมเดินขบวนอาจถูกส่ง

ออกนอกประเทศทันทีได้ นอกจากนี้ ทางบริษัทก็หาทางกลั่นแกล้งได้อีกหลายวิธี เช่น ส่งบัญชีรายชื่อของผู้เข้าร่วมเดินขบวนนี้ไปตามบริษัทในเครือ เพื่อมิให้รับคนเหล่านี้เข้าทำงานใดๆ ทั้งสิ้น หรืออาจจ้างนักเลงเข้ามาวางระเบิดในกลุ่มผู้เดินขบวนได้

ในที่สุด การเดินขบวนก็ผ่านไปด้วยดี และมีผลทำให้บริษัทไทย-อาซาฮีโซดาไฟ ยอมลงทุนซื้อเครื่องกรองน้ำเสียมูลค่า ๑๑ ล้านบาท ส่งเข้ามาเพื่อติดตั้ง

แต่เวลาผ่านไปถึง ๗ เดือน หลังการประท้วงเมื่อ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๖ ตัวเลขปรอทที่มีอยู่ในน้ำที่ออกจากโรงงานสู่แม่น้ำ ที่เก็บเมื่อวันที่ ๑ พ.ค. ๒๕๑๗ โดยกองอนามัยสิ่งแวดล้อมกรมส่งเสริมสาธารณสุขนั้น สูงถึง ๐.๖๗๘๐ พีพีเอ็ม ในขณะที่ค่ากำหนดสูงสุดในประเทศรัสเซียเพียง ๐.๐๐๕ พีพีเอ็ม เท่านั้น

นอกจากนี้ เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๑๗ ตัวเลขที่ทางกองอนามัยสิ่งแวดล้อมวัดได้คือ ปรอทจำนวน ๒.๘๑๗ พีพีเอ็ม จากท่อน้ำทิ้งของโรงงานโซดาไฟนี้ อันสูงเกินกว่ามาตรฐานที่ทางกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดเอาไว้ ทั้งๆ ที่มาตรฐานอันนี้สูงถึง ๑.๐๐๐ พีพีเอ็มก็ตาม นับได้ว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อสัตว์น้ำที่จะสะสมปรอทเหล่านี้เข้าไว้

แม้ว่าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของบริษัทไทย-อาซาฮีโซดาไฟ จำกัด จะเล่นกลด้วยการตีมน้ำ

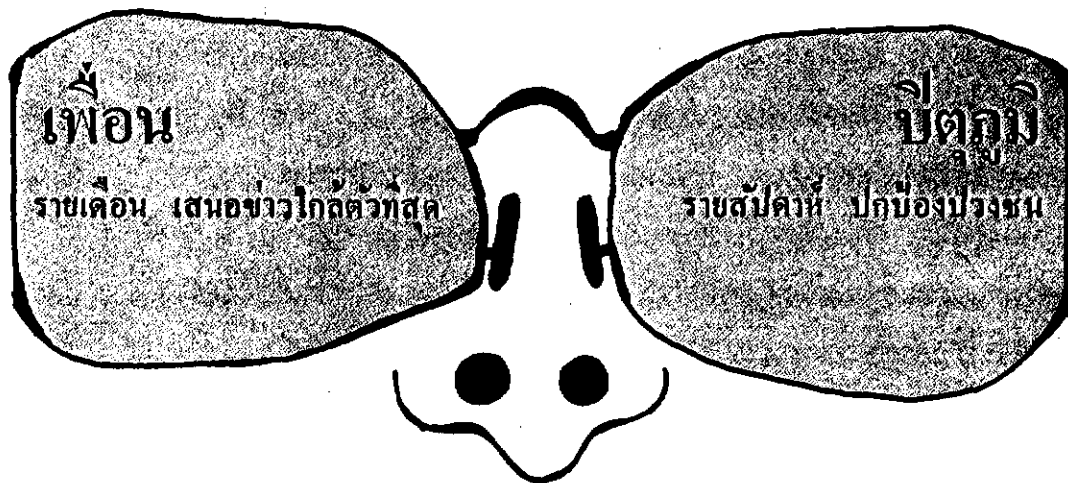
ผ่านเครื่องกรองน้ำเสียให้ผู้สื่อข่าวดู ก็มีอาจที่จะ
ยับยั้งการเดินขบวนประท้วงที่ญี่ปุ่นคนที่สองใน
วันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๗ นี้ได้ เนื่องจาก
เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของคนที่ยังไม่ตาบอดทั้ง
หลายว่า ท่อน้ำทิ้งของโรงงานแห่งนี้มีหลายท่อ
เหลือเกิน บางท่อที่มีน้ำสีแปลก ๆ และกลิ่น
เหม็นคลอรีนเสียจนมีผู้สนใจจะไปเปิดร้วนชักผ้า
ตรงนั้นได้อย่างสบาย ท่อเหล่านี้จะดูดกองหิน
กลบเอาไว้เสียจนแทบจะมองไม่เห็นน้ำที่ไหลออก
มา หากแต่กลิ่นมันพุ่งไปได้หลายเมตร จึงทำ
ให้มองหาท่อเจอ หรือบางท่อก็ต่อลงไปอยู่ใต้
แม่น้ำเสียจนไม่มีทางมองเห็น ได้ไม่ว่าระดับน้ำ
ในแม่น้ำจะลงสักแค่ไหน และก็มีท่อที่เป่ากรอง
น้ำดื่มที่เมื่อทางกระทรวงอุตสาหกรรมมีการแจ้ง
เป็นทางการไปยังโรงงานว่าจะมาตรวจน้ำทิ้งเมื่อ
ใด และโดยเฉพาะเมื่อกระทรวงอุตสาหกรรมคือ
เป็นหลักการที่จะต้องแจ้งแก่โรงงานทุกแห่งถึง
กำหนดวันเวลาไปตรวจท่อน้ำทิ้ง เพื่อจะได้ให้

พนักงานของโรงงานเป็นผู้พาไปตรวจน้ำให้ถูก
ท่อ มิฉะนั้น ตัวเลขที่วัดโดยสถาบันอื่น โดยไม่
ได้แจ้งให้โรงงานทราบล่วงหน้าก่อนนั้นจะนับ
เป็นตัวเลขที่เชื่อถือไม่ได้ เนื่องจากไม่สามารถ
พิสูจน์ได้ว่าน้ำที่วัดได้นั้นเป็น น้ำมาจากท่อของ
โรงงานที่ต้องการวัดหรือไม่!

สำหรับเงินค่าปรับในกรณีที่กระทรวงอุตสาหกรรมเห็นว่า โรงงานถ่ายเทน้ำเสียเกินกว่ามาตรฐาน
ที่กำหนดไว้ ก็คือ จำนวน ๒,๐๐๐ บาท ต่อ
๑ โรงงาน เมื่อเทียบกับการลงทุนแต่ต้นจำนวน
ประมาณ ๒๑ ล้านบาท และยอดการขายในเวกคา
ประมาณ ๖๐ ล้านบาทต่อปีแล้ว บริษัทกรมิต้อง
เสียเวลาคิดว่า เงินค่าปรับจะเป็นรายจ่าย
น้อยกว่าการติดตั้งเครื่องกรองที่มีประสิทธิภาพสูง
หรือไม่

คนญี่ปุ่นคงจะต้องเดินขบวนกันต่อไป แล้ว
คนไทยจะทำอย่างไร

สุชาติพิทย์ อินทร

กวีต่างแดน

คิม ซือฮา

จากโจรร้ายทั้งห้า ถึง เสียงร้องของประชาชน

คิม ซือฮา กวีหนุ่มมีชื่อชาวเกาหลีใต้ เกิดเมื่อ ค.ศ. ๑๙๔๑ ปีนี้อายุครบ ๓๓ ปีเต็ม และดูเหมือนจะเพิ่งแต่งงานเมื่อปีที่แล้วนี้เอง ขณะนี้ถูกจองจำตลอดชีวิตอยู่ในคุกของเผด็จการปักกิ่งจุงซี เขาเริ่มเขียนงานกวีตั้งแต่ครั้งยังเรียนหนังสืออยู่ แต่ดูเหมือนงานที่เป็นชิ้นเป็นอันของเขาจริงๆ และส่งชื่อเขาให้ดังเป็นพลุพุ่งปรากฏไปทั่วโลกเมื่อนำบทกวีที่ผ่านมานี้เอง

อาจจะเป็นโชคดีหรือโชคร้ายของเขาก็ได้ ที่เกิดมาในท่ามกลางสถานการณ์ที่กรุ่นไปด้วยกลิ่นไอของผู้นำเผด็จการอย่างประเทศเกาหลีใต้ ตั้งแต่ยุคซิงมันริมาจนกระทั่งถึงยุคทราชปักกิ่งจุงซีคนปัจจุบัน ที่ว่าโชคดีก็เพราะว่าถ้าเขาเกิดมาในดินแดนที่เปี่ยมไปด้วยเสรีภาพไม่มีการกดขี่ บางทีเขาอาจไม่มีสิ่งร่ำเพียงพอที่จะสามารถทำให้เขียนงานกวีดีๆ ขึ้นมาก็เป็นได้ ที่ว่าโชคร้ายก็เพราะว่าการเกิดมาในแผ่นดินอย่างนั้น และเกิดมาในฐานะกวีผู้ค้มหน้าค้มหลังกับมวลประชาชน ย่อมเป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงต่อเหล่าเผด็จการ จึงทำให้เขาต้องเดินเข้าเดินออกประตูคุกอยู่เสมอๆ โดยเฉพาะช่วงสี่ห้าปีที่ผ่านมา คือจากช่วงปี ๑๙๗๐-๑๙๗๔

งานกวีส่วนใหญ่ของ คิม ซือฮา เต็มไปด้วยความคมคาย และถ้อยคำเต็มไปด้วยพลัง งานของเขามีลักษณะรักษาแบบแผนของบทกวีพื้นบ้านของเกาหลีไว้อย่างค่อนข้างเคร่งครัด จึงมีรูปประโยคค่อนข้างยากสำหรับผู้ที่จะแปลเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่น คิม ซือฮา ก็เหมือนกับกวีในดินแดนที่ผู้ปกครองเป็นเผด็จการทุกๆ ไป งานส่วนใหญ่ของเขาจึงมีเนื้อหาไม่แตกต่างกันนัก กับงานอย่างของ อูสมาน อาหวัง กวีมาเลเซีย ซาฮิด ซาฮารี (เคยอยู่ในคุกสิงคโปร์) หรือ จิตร ภูมิศักดิ์ ของไทย

สถานการณ์ทางการเมืองเกาหลีเลวร้ายลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่เมื่อกาฬนูปักจุงฮีขึ้นเป็นประธานาธิบดี (อันเป็นความผิดพลาดในการขาดการเลือกตั้งที่ดีของนักศึกษาประชาชนหลังจากการได้ร่วมแรงร่วมใจกันโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการ ชิง มั่นรี ลงได้แล้ว) นูปักจุงฮีปกครองอำนาจเผด็จการเรื่อยมา - และเมื่อเริ่มหนักขึ้นในปี ๑๙๗๒ เมื่อเขาให้มีการล้มเลิกสถาบันต่าง ๆ เช่น สภาผู้แทนราษฎร ศาล คณะรัฐมนตรี ตลอดจนพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อให้อำนาจเผด็จการรวมยอดมาตกอยู่ที่เขาเพียงคนเดียว

ในช่วงการทำสงครามระหว่างเผด็จการกับประชาชนเอง คิม ชีชา ก็ได้ปรากฏตัวขึ้นอย่างทำท่ายอย่างกล้าหาญและมั่นคงในอุดมการณ์ที่จะยืนหยัดต่อสู้ร่วมกับนักศึกษาประชาชน เพื่อให้ได้มาซึ่งเสรีภาพและความยุติธรรมในสังคม เขาปฏิบัติภารกิจเป็นหัวหอกที่พุ่งเข้าสู่เป้าศัตรูของประชาชนอย่างรุนแรงและแม่นยำที่สุด งานกวีแต่ละชิ้นของเขานอกจากจะเปิดโปงความเลวร้ายของเผด็จการและสมุนแล้วยังเป็นเครื่องมือรื้อนำประชาชนให้เข้มแข็งในการต่อสู้ได้อย่างได้ผลอีกด้วย

นูปักจุงฮีถือว่า คิมชียา เป็นศัตรูหมายเลขหนึ่งที่ต้องกำจัดเสมอมาตั้งแต่ก่อนปี ค.ศ. ๑๙๗๐ เมื่อเขาเริ่ม

เขียน งานที่ชื่อว่า "ข้าวลือที่ไม่มึน" ซึ่งเนื้อบางตอนมีว่า

หงทอคอยากยากเข็ญ
 เขายังทำผิดที่ฆ่าเวลาเล่น ไปกับการใช้ความคิด
 ผิดในการสูดอากาศเข้าปอดจนอกเบ่ง
 ผิดทลุมฐานะล้มสังขารของตนเอง
 เขายังกล้าละเมิดสิทธิ์ในการกล่าวถูกขมขื่น
 ช่งเฉพาะชนชนทมอภิสถพเศษทานนจะฟังทำ

ความคิดของเขาคือช่วยเหลือศัตรู
ผิดที่สนับสนุนความคิดต่อรัฐบาล

ดังนั้นจึงมีความคิด
สมควรให้จำขังไว้ห้าร้อยปี
นับแต่วันนี้เป็นต้นไป.

(คำแปล นิติต เองนิลรัตน์)

จนกระทั่งถึงต้นปี ๑๙๗๐ คิมชียา ได้ตีพิมพ์งานกวีออกมาอีก เนื้อหาส่วนใหญ่โจมตีความเลอะเทอะและ
การฉ้อราษฎร์บังหลวงของข้าราชการ เขาถูกจับกุมตัวในข้อหา กระทำผิดกฎหมายว่าด้วยความมั่นคง
ปลอดภัยของชาติ และกฎหมายต่อต้านคอมมิวนิสต์ แต่ในที่สุดก็ถูกปล่อยตัว
ในเดือนเมษายนปีเดียวกันนั้น คิมชียา ได้ตีพิมพ์งานกวีในพจนานุกรมอีกชิ้นหนึ่งออกมา ชื่อ *โจรร้ายห้าหัว*
(Five Bandits) งานชิ้นนี้ได้กล่าวโจมตีชนชั้นผู้กดขี่ประชาชนอย่างเจ็บแสบที่สุด ทั้งข้าราชการ นาย
ทุน และโดยเฉพาะปักจุงฮี ครั้นเขาถูกจับกุมอีกครั้งหนึ่งก็ตีพิมพ์ออกมาถูกยึดหมด การจับกุม
คิมชียาครั้งนี้มีผลให้นักเขียนผู้รักความเป็นไททั่วโลกทนดูความเป็นเผด็จการของปักจุงฮีไม่ได้ อีกต่อไป
จึงได้ทำหนังสือเข้าชื่อประท้วงไปยังรัฐบาลปักจุงฮี นักเขียนผู้รักความเป็นธรรมเหล่านั้น เช่น เฮอ
เบิร์ต มาคิส โนม ชุมสกี ฌอง-ปอล ซาทร์ ซีมอง เดอ โบวัวร์ ฯลฯ โดยมีกลุ่มนักเขียนและนักหนังสือ
พิมพ์ญี่ปุ่นเป็นตัวตั้งตัวตี

บางตอนของ *โจรร้ายห้าหัว* เขาเขียนว่า

พวกมันล้วนอ่อนนุญพลัดจันต้องเดินอย่างเบ็ด
หงส์ทมิฬนัยคเขาไปยังริ้วออกมาตตะกอนอยู่ทุกรุขุมขน

พวกมันออกคำสั่งบอังกั้นประเทศ
ขณะทมิฬอขวางชายถือไม้ตอกอัสฟ
และมือช่างขวากำลังเคล้าคลึงหน้าอกเมียน้อย

การประท้วงของนักเขียนทั่วโลกประกอบกับการต่อต้านอย่างหนักของประชาชนเกาหลีใต้ ทำให้ คิมชียา
ได้ออกมาจากคุกอีกครั้งหนึ่ง และดูเหมือนในปี ค.ศ. ๑๙๗๓ เขาก็แต่งงาน
เพลิงแห่งการต่อสู้ของนักศึกษาประชาชนชาวเกาหลีต่อเผด็จการปักจุงฮี รุนแรงขึ้นตามลำดับ จนบาง
ข่าวบอกว่า ปักจุงฮี ต้องกลายเป็นโรคประสาทหลอน และได้สั่งกวาดล้างผู้ต่อต้านตนอย่างรุนแรง มี
การประกาศกฎอัยการศึก ห้ามเดินขบวน ห้ามสตรีวิตรี ห้ามเขียนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และที่รุนแรง
ที่สุดก็คือ ปักจุงฮี ได้กระทำการกวาดล้างศัตรูทางการเมืองของตนอย่างบ้าคลั่ง โดยให้ KCIA หน่วย

งานจารกรรมของตนทำการลักพาตัว คิม เต จุง ที่แห่งทางการเมืองของตนมาจากญี่ปุ่นเพื่อนำขึ้นพิพากษา
โทษ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๑๙๗๓ ซึ่งยังผลให้คนญี่ปุ่นทั่วประเทศมีการประท้วง
กันอย่างยาวนานใหญ่ และคลื่นต่อสู้ของนักศึกษาประชาชนก็เคลื่อนไหวหนักขึ้นทุกขณะ
คิมชียา เข้าร่วมขบวนการต่อสู้อย่างจริงจัง ทั้งผู้ที่เป็นตัวต่งตัวตีในการต่อต้านปักจุงยี่ เช่น บาด
หลวง ตาเนียล ซี อ๊ก โซด ก็ล้วนแต่สนิทสนมกับ คิม ชี ยา อย่างดียิ่ง ดังนั้นในช่วงนี้เองงานชิ้นยิ่งใหญ่
ของ คิม ชี ยา กวีหนุ่มผู้รักชาติก็เกิดขึ้น

งานชิ้นนี้มีชื่อว่า *เสียงร้องของประชาชน* (The cry of the people) เป็นงานกวียาวขนาดมหึมา
ซึ่งก็นับว่ายาวเอาการอยู่ ดังนั้นจึงสามารถบรรจุถึงความล้มเหลวร้ายของการปกครอง การเศรษฐกิจ
การวัฒนธรรม การตกเป็นเมืองขึ้นของต่างชาติของรัฐบาลปักจุงยี่ ได้อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม ใน
ช่วงแรกเขาเริ่มต้นด้วยการเปิดโปงสถานภาพของเกาหลี ว่า

จงฟังเสียงกรู๋องของเรา
เสียงกรู๋องแห่งความปวดร้าวขมขื่น
ขันธ์ของเรากำลังจะสิ้นสูญ
จะให้เราเชื่อในชนชั้นปกครองไปอีกนานเท่าใด
ร่างกายเราที่อดโรยอ่อนเปลี้ยจากงานหนักค่าแรงต่ำ
กำลังจะตายลงด้วยค่าครองชีพที่สูงลิ่ว
เมื่อภาวะทางเศรษฐกิจของเราประสบหายนะ
ก็กลับไปซัดไทยให้กับวิกฤติการณ์น้ำมันโลก
การเล่นเล่ห์เหลี่ยมไม่มีประโยชน์อีกต่อไปแล้ว
เลิกล้มการใช้อำนาจเสีย, ก่อนที่ท่านจะต้องล้มลง

บนสัฐธรรมนูญแห่งประชาธิปไตย
เผด็จการก็ ได้ก่อกำเนิดขึ้น
ผู้นำมวลชนที่แท้จริงล้วนถูกกักขังอยู่ในคุก
เพราะไปเรียกร้องหาประชาธิปไตยจากเผด็จการ
นักศึกษาและคริสตศาสนิกชนถูกเรียกว่า “ผู้ทรยศ”
เพียงเพราะเขามความเชื่อมั่นในเสรีภาพ

การปกครองโดยความหวาดกลัว และความรุนแรง
แสดงให้เห็นถึงความจนตรอกอย่างสุดขีด
จงลาออกโดยสงบเสียเถิด

การปกครองของท่านกำลังจะถูกทำลายล้าง

ภายใต้การปกครองแบบอาณานิคมของญี่ปุ่น
พวกท่านก็เป็นทหารที่เข้มแข็งประชาชนผู้รักชาติ
ภายใต้การปกครองแบบทหารของอเมริกา
ท่านก็ประจบประแจงเขาเหมือนทาสผู้ ซอส์ตย์.

หลังจากเปิดโปงความชั่วร้ายของเหล่าผู้ปกครองเผด็จการอย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุมแล้ว คิม ชี ฮา ก็
ได้ปลุกเร้าสำนึก และได้ชี้แนะการศึกษาประชาชนให้ลุกขึ้นรวมตัวกันต่อสู้ ตอนหนึ่งเขาเขียนว่า

...ขับไล่ผู้ทรยศออกไป

นักศึกษาทกรมหาวิทยาลัยในเซอล

จงลุกขึ้นต่อสู้โดยพร้อมเพรียงกัน

ท่านสามารถจะผลานพลังร่วมกันกับนักเรียน และประชาชน

ระเบิดควั่นจะทำอะไรคุณได้

และกระสุนปืนก็ไม่สามารถจะหยุดยั้งคุณ

แรงกระตุ้นดังภูเขาไฟของมวลชนกำลังจะระเบิด

เพื่อประท้วงรอยอมตะแห่งการปฏิวัติ...

...แล้วดอกไม้ในท้องทุ่งก็จักบานสลอน.

และในตอนจบของงานกวีชิ้นนี้ คิม ชี ฮา ก็ได้ชี้ให้เห็นถึงภาพของสังคมประชาชนใหม่ หลังจากทำลาย
ล้างเผด็จการลงไปได้แล้วว่า

...และแล้ว

เราจะร้องเพลงสันติภาพอันยิ่งใหญ่

ในความมีเสรีภาพ ความยุติธรรม และความรัก

คิมชียา ถูกจับครั้งสุดท้ายเมื่อเดือนเมษายนที่ผ่านมาเอง เขาถูกส่งประหารชีวิตพร้อมกับผู้นำนักศึกษา
ประชาชนอีก ๔ คน โดยขอให้เงินสนับสนุนขบวนการต่อต้านรัฐบาลเป็นจำนวน ๕,๕๐๐ เหรียญ
สหรัฐ การณ์ครั้งนี้ทำให้ประชาชนผู้รักความเป็นธรรมทั่วโลกทำการคัดค้านประณามเผด็จการ บัก จุง ฮี
อย่างหนัก ประกอบกับประชาชนเกาหลีมีการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรง จึงทำให้ บัก จุง ฮี ลดโทษเขา
เหลือเพียง จำคุกตลอดชีวิต เพื่อหวังกลบเกลื่อนความเป็นเศรษฐีของเขา

ในวันที่ให้การต่อศาลเผด็จการของบัก จุง ฮี คิม ชี ฮา พูดยังไม่สะทกสะท้าน ตอนหนึ่งเขากล่าวว่า

"...แม้แต่คนกระโจนมันยังกล้าเสี่ยงร้องก่อนที่มันจะตาย แล้วฉันที่เป็นคนละ ก็ยอมที่จะต้องต่อสู้ฝ่าฝืน
ฝ่าฟันยุทธกรรมครั้งสุดท้ายของฉันไว้บ้าง..."

เมื่อผู้สื่อข่าวของหนังสือพิมพ์ นิวสวีค ไปสัมภาษณ์ภรรยาสาวของเขาว่า ทักษะที่รุกรานในคุกจะทำให้
อุดมการณ์ของคิม ชีฮา ต้องเปลี่ยนแปลงไปไหม ก็ได้รับคำตอบอย่างมั่นใจว่า "...ไม่มีทาง ฉันไม่เคยเชื่อ
เลยว่าทักษะที่รุกรานใดๆ จะมีผลต่อจิตใจอันกล้าหาญของเขา"

เขาคือ คิม ชีฮา กวีของประชาชน

เหล่าเผด็จการทั้งหลายอาจจะทำลายร่างกายของ คิม ชีฮา ได้ แต่เขาจะไม่มีวันตายไปจากประชาชนชาว
เกาหลีและชาวโลก เพราะว่าแต่เผด็จการ บักจุงฮีที่กำลังจะเป็นโรคประสาทตาย บักจุงฮีที่ประชาชนทั่วโลก
เกลียดชังสาปแช่งเลย วันพิณาศของเผด็จการตอนนี้กำลังคืบไถลเข้ามาทุกขณะแล้ว แต่คิม ชีฮาจัก
ยังคงอยู่ตลอดไป

สถาพร ศรีตัจฉัง

เรียบเรียงจากเอกสาร *The cry of the people*
Time ฉบับ August 1974
Newsweek ฉบับ August 1974
AMFO No 18. Autumn 1973

ส่ง ผู้จัดการ	กับดมศาสตร์ปริทัศน์
ข้าพเจ้า	
ที่อยู่	
ขอสมัครเป็นสมาชิกกำหนด.....ปี เริ่มแต่.....	
พร้อมกันนี้ได้แนบบรรณาคติ ส่งจ่ายที่ ๒๐๘. รongเมือง	ในนาม ผู้จัดการ
กับดมศาสตร์ปริทัศน์ มาคั่วแล้วเป็นเงิน ๑๐๐ บาท	

กรณีสังหารมาตามปักจองฮี
“โธ...เธอตายเพราะฉันแท้ ๆ”

นั่นเป็นคำร่ำพันของประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐเกาหลี เมื่อตอนค่ำของวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๗ หลังจากได้รับรายงานของคณะแพทย์ที่ทำการรักษาพยาบาลภริยาสุดที่รักของเขา ว่าเธอได้ถึงแก่กรรมเสียแล้วเพราะทนพิษบาดแผลไม่ไหว คณะแพทย์ได้ใช้เวลาผ่าตัดถึง ๕ ชั่วโมง แต่ก็สุดความสามารถที่จะช่วยชีวิตเธอไว้ได้

๑๕ สิงหาคม วันชาติเกาหลี คือวันที่เกาหลีได้รับเอกราช พ้นจากการปกครองของญี่ปุ่นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๘ รัฐบาลและประชาชนชาวเกาหลีได้จัดให้มีพิธีรำลึกถึงวีรชนผู้เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติเป็นประจำทุกปีมา ป็นักเช่นกัน ตามหมายกำหนดการนั้นเตรียมไว้ว่า เวลา ๑๐.๐๐ น. ประธานาธิบดีกล่าวปราศรัยในที่ประชุมสันนิบาต ณ โรงละครแห่งชาติ เวลา ๑๑.๐๐ น. มีพิธีเปิดการเดินทางใต้ดินเป็นวันแรก ในตอนบ่าย ประธานาธิบดีออกรับแขกเมืองและทูตานุทูตต่างประเทศ ตอนค่ำมีการเลี้ยงรับรอง เป็นต้น

แต่ปรากฏเหตุการณ์อันไม่คาดฝันขึ้นในระหว่างประธานาธิบดีปักจองฮีกล่าวปราศรัยอยู่ ณ โรงละครแห่งชาติ เวลา ๑๐.๒๓ น. ชายคนหนึ่งทรมองอยู่ในโรงพิธีตั้งแต่แรก ได้ลุกขึ้นจากที่นั่งวิ่งเข้าไปยังเวที ใช้ปืนพกยิงประธานาธิบดีแล้วเบนปากกระบอกปืนไปยังมาตาม ซึ่งนั่งอยู่บนเวทีทางเบื้องหลัง กระสุนที่ยิงประธานาธิบดีนั้นไม่อาจเจาะทะลุได้ปะปรุกซึ่งสร้างชิ้นพิเศษสำหรับป้องกันอันตรายไว้ แต่กระสุนที่ยิงมาตามได้เจาะทะลุศีรษะฝั่งใน เป็นเหตุให้มาตามล้มฟุบลงหมดสติ และสิ้นใจหลังจากนั้น ๘ ชั่วโมงเศษ

คนร้ายถูกจับตัวได้ที่ จากการสอบสวนเปิดเผยว่า มีอบันเป็นชายหนุ่มอายุ ๒๓ ปี เชื้อชาติเกาหลี เกิดและเติบโตที่เมืองโอซาก้าประเทศญี่ปุ่น มีชื่อเกาหลีว่า มุนเชกวาง ซ่อนปืนว่า นันโจ เขาถือหนังสือเดินทางญี่ปุ่นโดยใช้ชื่อ โยกิโอบิ โยชิอิ หนังสือเดินทางนี้เขาทำได้โดยการขอยืมหลักฐานบัตรประจำตัวสามีของเพื่อนหญิงไปทำ มุนเชกวางเรียนไม่จบไฮสคูล แต่งงานแล้ว มีลูกคนหนึ่งอายุ ๒ ขวบ เดินทางเข้าประเทศเกาหลีใต้ในฐานะนักท่องเที่ยว เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พักอยู่โรงแรมโซซอนซึ่งเป็นโรงแรมที่ดีที่สุดในเกาหลี เขามีเงินใช้อย่างฟุ่มเฟือย ออกเที่ยวเสมอแต่มักจะสั่งอาหารเข้าไปกินในห้องพัก ก่อนไปเชลุด เขาขโมยปืนจากบ็อมชามทาคัตสึในโอซาก้า แล้วซุกซ่อนไว้ในเครื่องรับวิทยุ โดยสารเครื่องบินของเกาหลีไปยังเชลุด ในวันเกิดเหตุ เขาว่าจ้างรถของโรงแรมให้ไปส่ง ณ โรงละครแห่งชาติและผ่านประตูเข้าไปอย่างบุคคลสำคัญ ไปนั่งรวมกลุ่มอยู่กับผู้สังเกตการณ์ที่เก้าอี้แถวหลัง ขณะที่ทุกคนกำลังตั้งใจฟังประธานา

จับตาดูว่าคำปราศรัยอยู่นั้น เขาได้ลุกขึ้นจากที่นั่งชักป็นออก แต่กระสุนนัดแรกกลับถูกขาตนเอง ทำให้ขีดความสามารถลดลงเล็กน้อย แต่เขาก็ยังวิ่งเข้าไปจนใกล้เวที ถิ่นกระสุนนัดที่สอง กะให้ทะลุแท่นปาฐกเข้าไปถูกบริเวณอกของประธานาธิบดี ครั้นเห็นประธานาธิบดีหมอบลงในท่าบึงหลังแท่น ก็เข้าใจว่าล้มฤทธิ์ผลแล้ว หรืออาจรู้ว่าไม่เป็นผล จึงเบนปากกระบอกปืนไปยังมาตาม ก็พอดีถูกแขกที่มาในงานขัดขาหัวคะมำลง กระสุนนัดที่สามจึงผิดเป้าหมายไปถูกผนังเบื้องหลังที่ติดธงชาติอยู่ เขาลั่นกระสุนอีกนัดหนึ่งเป็นนัดที่สี่ นัดนี้เองที่สมหวัง ถูกศีรษะภริยาประธานาธิบดีอย่างแม่นยำ แล้วเขาก็ถูกรุมจับตัวได้ ในเวลาเดียวกับที่เขาลั่นกระสุนนัดที่สามผิดเป้าหมายนั้น เขาใจว่าจะมีการยิงจากกลุ่มผู้อารักขาประธานาธิบดี (ซึ่งมีราว ๔๐๐ คน ในโรงละครนั้น) แต่กระสุนพลาดไปถูกนักเขียนหญิงคนหนึ่งเสียชีวิตและนักศึกษายาขคนหนึ่งบาดเจ็บ

จากการตรวจสอบอาวุธของคนร้าย ปรากฏว่าเป็นปืนที่ทำจากสหรัฐ มีกระสุนอยู่ในลูกไม้ ๕ นัด ใช้ไป ๔ นัด เหลืออยู่อีกนัดหนึ่ง นำสังเกตว่าเขาบรรจุกระสุนไว้ ๕ นัด อาจเป็นไปได้ว่าเขาตั้งใจจะสังหารบุคคลสำคัญที่มาร่วมพิธีบนเวทีนั้น ๕ คน ปกติในพิธีการสำคัญของเกาหลีนั้นจะต้องมีประมุขของฝ่ายต่าง ๆ มาร่วมเป็นสักขีพยานดังนี้ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ในวันนั้นก็มีประธานาธิบดีและภริยา ประธานรัฐสภา ประธานศาลสูง และนายกเทศมนตรีนครเซอูลในฐานะเจ้าของสถานที่ นั่งเรียงกันอยู่บนเวที มีอบันทำการคนเด็วด้วยควมมั่นใจอย่างข้ง ถ้าไม่เกิดอุบัติเหตุบนล้นถูกขาตัวเองเสียก่อน อาจมีผู้ได้รับอันตรายมากกว่านั้นก็ได้

หากจะพิจารณาถึงสาเหตุแห่งความพยายมที่จะสังหารประธานาธิบดีเกาหลีได้ครั้งนั้นก็อาจสันนิษฐานได้หลายทาง กล่าวคือ

ประการแรก เป็นเรื่องที่แนวทางการสอบสวนของทางการเกาหลีพยายามจะให้เป็นที่ไป คือเป็นแผนการของคอมมิวนิสต์เกาหลีเหนือ เคยมีตัวอย่างมาแล้วเมื่อปี ๒๕๑๓ เกาหลีเหนือสามสืบทว่าคนพร้อมอาวุธครบมือ บุคเข้าไปถึงท่าเทียบประธานาธิบดีจนเกือบจะทำการสำเร็จอยู่แล้ว แต่ไปปะทะกับยามประตูชั้นในเสียก่อนทำให้ผู้อารักขาไหวตัวและบ้องกันไว้ทัน สำหรับครั้งการเบดเผยประวัตและเจตนาของมือบ้นก็มีแนวโน้มไปเช่นนั้นเหมือนกัน ในข้อที่ว่านายมนเชกวางเป็นสมาชิกสมาคมผู้สนับสนุนเกาหลีเหนือ เคยมีกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเขาวชนคอมมิวนิสต์ในญี่ปุ่นเสมอ การ พยายามใช้ปืนที่ผลิตในอเมริกาก็อาจเพื่อสร้างความเข้าใจว่า ตนเป็นสมุนของอเมริกันนั่นเอง

ประการที่สอง เป็นแผนของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม พวกเขาถูกรุกคืบอยู่ตลอดเวลา ไม่มีโอกาสจะแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเสรี และไม่มีที่ท่าว่าจะสิ้นสุดยุคสมัยของบักจงอึลลงง่าย ๆ จึงหาทางกำจัดเสีย

ประการที่สาม ความอาฆาตแค้นเป็นส่วนตัว เนื่องจากประธานาธิบดีได้ใช้มาตรการรุนแรงในการสอบสวนและลงโทษฝ่ายตรงข้าม รวมทั้งการจับนักการเมือง การคุมขังผู้ต้องสงสัยว่าเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาล ตลอดจนการพิจารณาโทษและตัดสินประหารชีวิตบุคคลผู้มีความผิดเพียงคลุมเครือ เป็นต้น ในกลุ่มผู้ถูกลงโทษนั้นอาจจะมีเพื่อนฝูงหรือญาติสนิท หรือผู้ที่นายมนเชกวางนิยมนับถืออยู่ด้วยก็ได้ เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บแค้นจนถึงกับพยายามจะแก้แค้นให้

ประการที่สี่ เป็นเรื่องของความคิดเห็นทางการเมืองอย่างรุนแรงของคนหนุ่ม นายมนเชกวางก็อาจ

จะเหมือนคนเกาหลีทั่ว ๆ ไป ที่ยอมรับว่าตนเองเป็นคนเกาหลี เป็นส่วนหนึ่งของประเทศของเขา แม้จะเกิดและเติบโตในต่างแดนพูดภาษาเกาหลีแทบไม่ได้เลยก็ตาม แต่ความรักในมาตุภูมิยังมีอยู่ ได้เรียนรู้เรื่องของคนเกาหลีจากในประเทศที่ประชาชนมีเสรียั้งเช่นญี่ปุ่น เขามองเกาหลีจากภายนอกประเทศ ได้รู้ได้เห็นสิ่งที่คนในประเทศเกาหลีเองไม่มีโอกาสรู้เห็นเพราะระบบการเมืองปิดกั้นเอาไว้ เขาจึงลงมือกระทำการนั้นอย่างบ้าบิ่นยอมเสียบสละชีวิตของตนเองเพื่อเป็นทางออกให้แก่ญาติมิตรในมาตุภูมิของเขา

ประการที่หก คิดอย่างตื้น ๆ ว่า เป็นเพราะความอยากดังของนายทุนเซกวางเอง เนื่องจากชีวิตในเมืองอุตสาหกรรมใหญ่อย่างโอซาก้านั้น ไม่มีอะไรจรรโลงใจ ไม่มีสิ่งน่าค้นหา จึงรู้สึกเหนื่อยหน่าย แต่การจะฆ่าตัวตายด้วยวิธีธรรมดาก็ไม่คุ้มกับชีวิต ก่อนตายอยากจะทำอะไรจรรโลงใจในประวัติศาสตร์บ้าง เมื่อตนเป็นคนเกาหลี ก็ไม่มีอะไรดีกว่าสร้างประวัติศาสตร์ของตนไว้กับเมืองแม่ เหตุนี้จึงเลือกกระทำการในวันชาติเพื่อจะได้เป็นวีรชนกับเขาบ้าง

ประการที่หก มาจากแผนที่จะเปลี่ยนผู้บริหารประเทศเกาหลีของ ซีไอเอ. ดังที่เขาเคยกระทำมาแล้วในที่ต่าง ๆ เนื่องจากในระยะหลัง ๆ นี้ ประธานาธิบดีปักจองฮีได้คุกคามสิทธิมนุษยชนของคนเกาหลีมาก กรณีลักตัวคิมเคจุง อดีตผู้นำฝ่ายค้านซึ่งลี้ภัยอยู่ในญี่ปุ่นกลับประเทศ แล้วตั้งข้อหาข้อหลังให้และขับขังการเดินทางออกนอกประเทศ กรณีจับกิมช็อง กวีหนุ่มผู้เขียนเรื่อง “สมหาโจรปล้นแผ่นดิน” แล้วตัดสินประหารชีวิตโดยแก้แค้นว่าเขาบริจาการเงินสนับสนุนแผนการล้มล้างรัฐบาล การตัดสินลงโทษสถานหนักแก่พระราชอาณัติคนเนียบช็ ผู้นำกลุ่มแคธอลิก การลงโทษภาคทัณฑ์และตัดสิทธิ์อดีตประธานาธิบดียุนโปซอน โดยเหตุไ้วิจารณ์การเมืองเข้า ฯลฯ เหล่านี้ ทำให้วงการเมืองภายนอกสหรัฐอเมริกา มองไปว่า สหรัฐสนับสนุนคนผิด จนถึงกับสมาชิกวุฒิสภาสหรัฐอเมริกาจะนำเรื่องนี้เข้าอภิปรายกันในสภา จึงอาจเป็นเหตุให้ซีไอเอ. อยากรหาผู้นำใหม่ให้ชาวเกาหลีก็ได้ ครั้นจะใช้วิธีการเก่า ๆ หรือกล้ำกลัมเสียแล้ว เพราะคนรู้ทันกันทั่วโลก

ประการที่เจ็ด มือปืนตั้งใจจะสังหารประธานาธิบดีคนเคียว แต่เมื่อทราบว่าแท่นขึ้นปาฐกเป็นโต๊ะกันกระสุน ไม่สามารถจะทำการได้สำเร็จ จึงหันมายิงผู้ใกล้ชิดที่สุดคือภริยา ท่านองเดียวกับคนร้ายที่สังหารมิชชีลคิงส์ มารดาของดร. มาร์ติน ลูเธอร์ คิงส์จูเนียร์ นั่นเอง

ประการที่แปด อาจเป็นไปได้ว่า เป็นแผนที่จะสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชาติซึ่งกำลังระส่ำระสายมากจนทุกที แต่คิดแผนไปหน่อยที่มุ่งถึงแก่วิต ไม่เหมือนกับที่ฟิลิปปินส์เมื่อสองปีก่อน

ระหว่างที่เขียนเรื่องนี้ ผลของการสอบสวนยังไม่เป็นที่เปิดเผย แต่มีการประณามเกาหลีเหนือกันอยู่ทั่วไป จะอย่างไรก็ตาม รอยเลือดใหม่ในเกาหลีได้เกิดขึ้นแล้ว หลังจากที่รอยเลือดของนักศึกษาที่หลังสังเวชระบอบเผด็จการของซิมมุนวีเมอสิบสับก่อน ค่อย ๆ จางหายไป รอยเลือดของนักศึกษา นักการเมือง นักการศาสนา และกวีรุ่นปัจจุบันค่อย ๆ หลังออกมาตามคำพิพากษาของศาลพิเศษที่ประธานาธิบดีตั้งขึ้นเมื่อต้นบน รอยเลือดนั้นขมขื่นกว่าจะหลังตามกันออกมาเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด จนกระทั่งเกิดรอยเลือดที่หลังจากศีรษะของสตรีหมายเลขหนึ่ง สตรีภริยาของประธานาธิบดีเอง ซึ่งหากข้อสันนิษฐานข้อใดข้อหนึ่งข้างต้นนั้นเป็นความจริง คำวิพากษ์ของประธานาธิบดีปักจองฮีในตอนค่ำวันที่ ๑๕ สิงหาคมนั้น ก็ย่อมเป็นความจริงอย่างไม่ต้องสงสัย

อำพล สุวรรณชาติ

วิจารณ์หนังสือ

กวีการเมือง

แนวร่วมนักศึกษาเชียงใหม่ ๑๒ บท

กวีประชาชน

รวมฯ เสรี ๑๐ บท

ศิลปะวรรณคดีกับชีวิต

กลุ่มทฤษฎีวรรณคดี ๘ บท

ระหว่างหนังสือ กวีการเมือง กับ กวีประชาชน ซึ่งพิมพ์ออกมาในเวลาไล่เลี่ยกันนั้น ทั้งสองเล่มเป็นการรวบรวมเอาบทกวีเก่า ๆ ของนักเขียนกวีในช่วง พ.ศ. ๒๕๐๐ ขึ้นไป ระยะเวลาที่มีการจับกุมนักเขียน นักหนังสือพิมพ์ นักศึกษาและประชาชนครั้งใหญ่ โดยจอมเผด็จการสฤษดิ์ ธนะรัชต์ สิ่งต่างนั้นก็คือเล่มแรกเป็นการรวบรวมบทกวีและข้อเขียนเกี่ยวกับศิลปะวรรณกรรมของจิตร ภูมิศักดิ์ นักต่อสู้เพื่อประชาชนคนหนึ่ง คนของประชาชนซึ่งถูกชนชั้นปกครองเผด็จการปก

ปิดไม่ให้เป็นที่รู้จักเสียเป็นระยะเวลานาน จิตรเขียนงานต่าง ๆ เหล่านี้เอาไว้ในหลายนามปากกาสาเหตุที่จำเป็นต้องใช้นามปากกาก็คงเนื่องมาจากการใช้อำนาจป่าเถื่อนของชนชั้นปกครองนั่นเอง บทกวีของเขาซึ่งใช้นามปากกาว่ากวีการเมืองนั้นเมื่ออ่านอย่างพิเคราะห์ทั้งในด้านรูปแบบและเนื้อหาแล้วสามารถกล่าวได้อย่างเต็มปากว่า จิตรมีวิญญานของความเป็นกวีอย่างเต็มที่ ความลึกซึ้งทางภาษา อารมณ์และความรู้สึกที่แสดงออกมามีความจริงใจ ความคิดในแนวที่ถูกต้อง ทำให้บทกวีเกือบทุกชิ้นของเขามีคุณค่า เมื่ออ่านแล้วทำให้ไม่รู้สึกขัดเขินเลยแม้แต่น้อย ท่วงทำนองที่จิตรเขียนก็รื่นสละสลวย ยากที่จะหานักเขียนกวีในยุคเดียวกันเทียบทันได้ ทั้งนี้ก็เพราะการพัวพันกับการทำงาน งานกวีของเขาเกือบทุกชิ้นอยู่ในขั้นตีความผิดกับคนอื่นที่หาเด่นจริงๆ ได้น้อย จึงเมื่อเปรียบ

ก็รวบรวมบทกวีหลายชิ้นในหนังสือ กวีประชาชน ซึ่งมีถึง ๓๐ คน เล่มหลังด้วยคุณค่าไปก่นจิตใจ ไม่ว่าจะป็นงานกวีของนายผี นายเปลื้อง วรรณศรี นายสาธิต ทั่วเด่น ๆ เมื่อเปรียบกับงานของจิตรอย่างพิเคราะห์แล้ว บทกวีของคนทีกล่าวชื่อมานั้นก็มีเด่นและดีจริงๆ เพียงไม่กี่บทเท่านั้น เช่น อีสาน เห็นอยู่แต่ผู้ยากเข็ญ เพื่อบรรเทาทุกข์เป็นต้น บทอื่นๆ ก็ธรรมดาดี บางทีก็ด้อยคุณค่าเกินไปด้วย สำหรับบทกวีของสา ธาณกุล ทีชื่อฟังซีเธอ นับเป็นบทกวีทีให้ท่วงทำนองและสภาวะอันถึงขั้นยอมรับกันได้ นอกจากนั้นแล้วบทกวีของ อุชเชนิกิตี ทวีปรกติ ผา เพลงไทยกิตี มณี โชติรสกิตี และอีกบางคน ก็เป็นงานธรรมดาๆ ซึ่งในปัจจุบันก็หาอ่านได้อย่างดาษดื่น ไม่เด่นอ่านไม่ระรื่น ซ้ำยังตะขิดตะขวงใจคล้ายกับจงใจและพยายามจะยัดเยียดให้มากเกินไป ลักษณะการสร้างสรรคทางศิลปะจึงด้อยลงไป

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวอย่างรวบรัด โดยเน้นเอาเฉพาะสาระสำคัญจากเนื้อหาของบทกวี ก็พูดได้เต็มทีว่า งานเขียนเหล่านี้เป็นบทกวีเพื่อประชาชน แม้จะด้อยคุณค่าในบางแง่ แต่ก็เป็นที่รองรับโน้มน้าให้นักเขียนใหม่ๆ รุ่นต่อมาทำงานอย่างรับผิดชอบมากขึ้น แต่ถ้าจะให้เปรียบเทียบกันจริงๆ ระหว่างหนังสือสองเล่มคือ กวีประชาชน และ กวีการเมือง เล่มหลังคือน่าสนใจมากกว่า สมควรที่จะหาเก็บไว้ เพราะรวบรวมความละเอียดในงานของจิตรไว้ได้มากพอสมควร ทั้งข้อเขียนต่างๆ เหล่านี้ยังหาอ่านได้ยากด้วย สำหรับงานอย่างอุชเชน หรือ นิต นรารักษ์ พวกนี้พอหาอ่านได้จาก *ขอบฟ้าขลิบทอง* หนังสือรวมบทกวีทีดวงกลมนำมาตีพิมพ์ใหม่อีกครั้งหนึ่ง

หนังสืออีกเล่มหนึ่งทีจะพูดถึงด้วยก็คือ ศิลปะ

วรรณคดีกับชีวิต ผู้เขียนคือ บรรจง บรรเจอดศิลป์ ดูเหมือนนักเขียนผู้นี้จะเป็นคนแรกทีนำเอาคติศิลปะเพื่อชีวิต ศิลปะเพื่อประชาชนมาใช้ในเมืองไทย ซึ่งเข้าใจว่าเป็นก่อนหน้าทีปรกเลียดอีก หนังสือเล่มนี้พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีกับชีวิตว่าเกี่ยวข้องกันอย่างไร ปัญหาระหว่างศิลปะกับอนาจาร การศึกษาวรรณคดีจากสภาพสังคมและการศึกษาสภาพสังคมจากวรรณคดี นอกจากนั้นก็มึข้อคิดเกี่ยวกับการวิจารณ์ศิลปะ ว่านักวิจารณ์ควรจะมีจุดยืนอย่างไร เมื่อนักประพันธ์สร้างสรรค์ผลงานเพื่อใครแล้ว นักวิจารณ์ก็ควรจะมีเป้าหมายทีแน่นอนเช่นกัน ขอน้าเศร้าใจก็อยู่ตรงทีว่า ในปัจจุบันนี้หนังสือออกมาหลายเล่ม แต่ละเล่มก็มีราคาซึ่งแพงมากทำให้ไม่สามารถหาซื้อได้หมด เช่นหนังสือ ศิลปะเพื่อวรรณคดีกับชีวิตเล่มนี้ แม้เล่มจะเล็กแต่ก็มีราคาถึง ๘ บาท คิดในแง่ทีทางสำนักพิมพ์ต้องลงทุนไปแล้วก็น่าเห็นใจทางสำนักพิมพ์อยู่เหมือนกัน กล่าวโดยสรุปหนังสือ *กวีการเมือง กวีประชาชน และ ศิลปะวรรณคดีกับชีวิต* เป็นหนังสือร่วมยุคในอดีตทีออกมาในระยะเวลาได้เล็กน้อย เหมาะทีจะซื้อมาศึกษาผลงานสร้างสรรค์ทางศิลปะซึ่งถูกชนชั้นปกครองบดบังอำพรางมาเสียเป็นเวลานาน อย่างน้อยหนังสือเหล่านี้ก็น่าจะใช้เป็นบทเรียนได้มากกว่าหนังสือหลายๆ เล่มทีไร้ความหมาย แต่เรากลับเอามาใช้เป็นหนังสือเรียนอยู่ทุกวันนี้.

วิสา พาณัพรธร
นิตยสาร "ป๋าคูมิ"

สุภาส จันทรโกส
วีรบุรุษพลีชีพในการกอบกู้
เอกราชให้แก่อินเดีย
“อัจฉราภรณ์”

แพร่พิทยา ๒๕๑๗ ๓๑๐ หน้า ๔๒.๒๒๓ (ปกแข็ง)

ในรอบศตวรรษก่อน ลัทธิล่าอาณานิคมแบบคลาสสิก ได้เฟื่องฟูถึงจุดสุดยอด เป็นเวลาเดียวกับที่ขบวนการกู้ชาติได้อุบัติขึ้นทั่วทั้งเอเชีย ในระยะเวลาไล่เลี่ยกัน และดูเหมือนว่านักกู้ชาติในอินเดียได้เริ่มต้นทำหน้าที่ของตนก่อนใครอื่นทั้งมวลในภูมิภาคเอเชีย ในบรรดานักชาตินิยมระดับผู้นำของอินเดีย นั้น ชื่อของ *มหาตมะ คานธี* และ *ศรี ยะวาทราล เนห์รู* ดูจะเป็นที่กล่าวขวัญถึงเฟื่องยิ่งกว่าผู้อื่น ขณะที่ชื่อของคนที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในการผลักดันให้นักปกครองชาวอังกฤษต้องตัดสินใจมอบเอกราชและอธิปไตยคืนแก่ประชาชนอินเดีย อย่างเช่น **สุภาส จันทรโกส** ได้เลือนหายไปจากความทรงจำของคนรุ่นปัจจุบัน บ่อยครั้งที่เรามักประจักษ์ว่านักประวัติศาสตร์ไม่มีความยุติธรรมเท่าที่ควร และออกจะงงใจยกย่องแต่ฝ่ายที่ได้ตีมีชื่อมากเกินไป

“**สุภาส จันทรโกส : วีรบุรุษพลีชีพในการกอบกู้เอกราชให้แก่อินเดีย**” โดย “**อัจฉราภรณ์**” แนะนำให้เรารู้จักกับบุคคลผู้มีวิญญาน นักปฏิวัติเต็มตัวผู้นี้ อย่างเข้ากับบรรยากาศแห่งการตั้งคำถามต่อประสิทธิภาพของวิธีการต่อสู้ที่เรียกว่าสันติวิธีในบ้านเรา ทุกวันนี้ เรามักได้ยินการตั้งคำถามอยู่บ่อย ๆ ว่า ระหว่างอหิงสา กับ หิงสาคอนไหนดจะพิเศษกว่ากัน

มหาตมะ คานธี เป็นเจ้าตำรับ *อหิงสา* ส่วน

สุภาส จันทรโกส เป็นนักปฏิวัติที่เลือกอยู่ฝ่าย *หิงสา* ประวัติการต่อสู้ของประชาชนอินเดียได้บันทึกไว้ว่า คนที่มีความคิดเห็นไม่ลงรอยกันอย่างเช่นทั้งสองท่านนี้ ก็สามารถทำงานประสานกันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในเป้าหมายอันสูงส่งที่ปรารถนาาร่วมกัน ทั้งยังมีได้เบี่ยงเบนความขัดแย้งทางความคิดมาเป็นความหมวมุ่งมั่นในด้านส่วนตัว แม้แต่น้อย

“ท่านคานธีเป็นคนดี เป็นคนนำเคารพเลื่อมใส...แต่วิธีการของท่านนั้นนุ่มนวลเกินไป สูงส่งเกินไป ดีเกินไป ไม่สามารถนำมาใช้อย่างได้ผล กับมนุษย์ส่วนใหญ่ ที่ยังแรงกล้าด้วยกิเลส”

“อย่างไรก็ตาม ถ้าสุภาสประสพชัยชนะด้วยวิธีของเขา ข้าพเจ้าจะเป็นคนแรกที่จะโทรเลขไปแสดงความยินดีแก่เขา”

นั่นคือความในใจที่บุคคลทั้งสองมีแก่กัน

สุภาส จันทรโกส ลาออกจากพรรคองเกรส ออกมาตั้งพรรคก้าวหน้า ขณะที่คานธี และ เนห์รู ยังคงยึดมั่นอยู่กับพรรคองเกรสและอุดมการณ์ของตนเชื่อมั่น

สุภาส จันทรโกส เกิดเมื่อปี 2440 เป็นบุตรของนักกฎหมายผู้มีชื่อเสียงสนใจวิชาโยคะ เรียนปริญญาที่มหาวิทยาลัยกัลกัตตา สนใจการเมืองมากเป็นพิเศษ จนกระทั่งถูกสั่งพักการเรียน ซึ่งกลับยิ่งทำให้เขาทุ่มเทความสนใจการเมืองมากยิ่งขึ้นอีก เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งแรก สุภาสในวัยหนุ่ม ได้อาสาสมัครเข้าเป็นทหารในกองทัพอินเดียของอังกฤษ สงครามเลิกแล้วจึงกลับมาเรียนต่อจนได้รับปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิตทางจิตวิทยา แล้วจึงได้รับทุนจากบิดาให้ไปศึกษาวิชาข้าราชการพลเรือน ณ ประเทศอังกฤษ เมื่อสำเร็จการ

ศึกษาแล้วจึงเดินทางกลับมายังอินเดียอีกครั้งหนึ่ง แต่มิได้เข้ารับราชการอย่างที่ผู้ให้ทุนการศึกษาปรารถนา หากแต่กลับไปทำงานทั้งโดยลับและโดยเปิดเผยกับขบวนการนักศึกษาอย่างหมดหัวใจ

“ตลอดระยะเวลาที่มหาตมะ คานธี นำอาวุธ สัตยาเคราะห์ หรือ อหิงสา (ซึ่งแปลได้ว่า การไม่รุนแรง การไม่ร่วมมือ การขัดขืนคือแพ่ง การต่อต้านโดยไม่ใช้กำลัง) เข้าต่อสู้กับอังกฤษเพื่อเรียกร้องเอกราช กองทัพอินเดียยืนอยู่ฝ่ายอังกฤษอย่างสงบ แต่เมื่อใดที่อังกฤษใช้ทหารเหล่านั้นเป็นเครื่องมือปราบเพื่อนร่วมชาติ ทหารเหล่านั้นกลับทำตามด้วยความเต็มใจ และภาคภูมิใจ...”

อังกฤษสามารถล้างสมองทหารอินเดีย ในกองทัพอินหมโนพาวได้อย่างเป็นผลดียิ่ง จนกระทั่งทหารเหล่านั้นไม่มีความสำนึกในชนชาติ หมกมุ่นความรู้จักรักชาติไปจากกมลสันดาน นักปกครองชาวอังกฤษในสมัยนั้นจึงภูมิใจในกองทัพอินเดียเป็นอย่างยิ่ง และคอยอยู่เสมอว่าพรรคองเกรสของคานธี จะไม่สามารถทำอะไรตนได้ อย่างแน่นอน และในความเป็นจริง คานธีก็ล้มเหลวที่จะเอาชนะจิตใจทหารเพื่อนร่วมชาติของตนมาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย

การตัดสินใจจัดตั้ง กองทัพอินเดีย หรือ กองทัพอินเดียอิสระ ของสุภาส จันทรโกส จึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่งในกระบวนการต่อสู้เพื่อได้มาซึ่งเอกราชของอินเดีย “มันเป็นการผืนก้าลึงที่ยิ่งใหญ่” เป็นการปลุกเร้าความรู้จักรักชาติ เป็นการสร้างความตื่นตัวทางการเมืองในหมู่ประชาชนอินเดีย เป็นการเปลี่ยนทัศนคติและภาพพจน์ ที่นักปกครองชาวอังกฤษมีต่อคนอินเดียและชาติอินเดียเป็นส่วนรวมก็ว่าได้ ด้วยลักษณะแห่ง

ความเป็นผู้นำที่น่าเชื่อถือ สุภาส จันทรโกส สามารถทำให้ทหารเรือ และทหารอากาศของอินเดียลุกขึ้นร่วมมือกับประชาชนในการก่อการขบถ เมื่อสงครามโลกยุติลง อันเป็นผลผลักดันอย่างสำคัญให้อังกฤษเริ่มตั้งคำถามต่อความสามารถในการคุมกองทัพของตน และตัดสินใจมอบดินเอกราชให้แก่อินเดียในที่สุด

“สุภาส จันทรโกส เริ่มการต่อสู้ด้วยการสร้างความกดดันแก่อังกฤษเพิ่มขึ้นทีละน้อยๆ และหันมาใช้วิธีรุนแรง เมื่อแน่ใจว่าวิธีการของ คานธี ไม่มีประสิทธิภาพต่ออังกฤษแน่แล้ว”

“อัจฉราภรณ์” ผู้เขียนใช้คำว่า “สุภาสเป็นมวยจิ้งหะ” ดูเหมือนว่าลักษณะเด่นของนักปฏิวัติชื่อ สุภาส จันทรโกส ก็คือ...รู้จักพลิกแพลงกลยุทธ์ที่ใช้ต่อสู้

ประวัติศาสตร์บอกกับเราว่านักปฏิวัติผู้รักชาติหลายคนต้องสูญเสียชีวิตไป ก่อนที่จะมีโอกาสได้ชื่นชมในผลสำเร็จในงานของตน สุภาส จันทรโกสก็เป็นจุดเดียวกัน เขาตายเร็วเกินไป ขณะที่สงครามสิ้นสุดลง และทุกอย่างกำลังคลี่คลายไปในทางที่ดี เขาก็จากไป ทั้งเอกราชไว้เป็นของขวัญแก่พี่น้องประชาชนอินเดีย และแล้วเขาก็กลายเป็นวีรชนในหลุมศพ วีรชนที่ถูกลืม คำประกาศอย่างเป็นทางการ กล่าวว่า เขาตายเพราะอุบัติเหตุเครื่องบินตก ขณะที่เสียงซุบซิบในมุมมืดกล่าวว่าเขาถูกทหารพันธมิตรยิงตาย ความสับสนในหัวใจของคนรุ่นหลังจึงเกิดขึ้น เช่นเดียวกับที่มีต่อมรดกกรรมขององซานแห่งพม่า และกรณีสวรรคตของรัชกาลที่ 8 ในบ้านเรา กลายเป็นปมปริศนาที่ยอกย้อนและลึกลับ

โครงการตำรา

สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ประธาน

หนังสืออันดับต่อไปของโครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์

วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์ กับตัวแบบสำหรับศึกษาสังคมไทย

สนิท สมักรการ เรียบเรียง

เอเชียบะวันออกยุคใหม่

ศรีสุข ทวีชาประสิทธิ์ แปล

ชูโทเบีย ของ ทอมัส มอร์

สมบัติ จันทรวงศ์ แปล

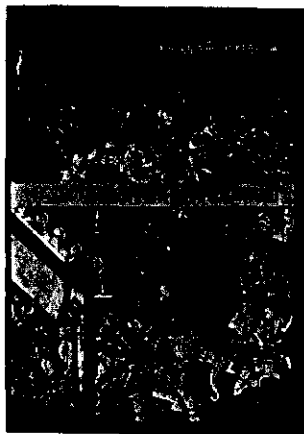
รวมเอกสารสำคัญทางการปกครองของไทย

พ.ศ. ๒๔๑๗ - ๒๔๗๗

ชัยอนันต์ สมุทวณิช และ ชัดติยา กรรณสูต รวบรวม

ลักษณะการเมือง

สุเทพ อัดดากร แปล

วิเคราะห์สวรรณคดีไทย

ม.ด. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ

บรรณาธิการ

ถ้อยแถลงของข้าพเจ้าฉบับนี้ มีเพียงความในใจที่ใคร่ขอคัดบทกวีตอนหนึ่ง – เราชนะแล้ว,
แม่จ๋า ของ นายผี มากล่าวกับท่านแทน ข้าพเจ้าไม่มีอะไรจะกล่าวมากไปกว่านั้น

๑ กรานันตะวันดับ

กรานันแฉ่นิส้า
สาครดาษแฉ่นดินดอน
แสงทอนันท์แกง
โลมกายอันเกรียงไกร
โล่ร้างอันชรา
แสงช่วยที่ช่วยเข็น
ต่องโลงละออออก
กลืนแก้วยังกำจาย
กาเหว่าขึงทิว
ท่ามกลางราตรีกาล
เหมือนเสียงกระซิบเตือน
เสียงนั้นฟังหนักแน่น
แน่นอน...แน่นอน เรา,

และด่วนลับบ่รอร่า
กรสุกสกาแวแสง
ละอออ่อนมีร้อนแรง
ทะลุโรงชรามา
ทศระกองกอดมารดา
ทสนลมอยู่รุ่งรอง
เป็นเงินขวงอันล้ำของ
อดิเรก ฌ ราตรี
พะพายทิวทงธรณี
วังเวงเพลงพิไรเดือน
อันละลานด้วยแสงเดือน
มาแต่ไกลจะเบาเบา
บ่กลอนแคลนคั่งขุนเขา
ชนะแน่ไม่นานเลย ๗๑๖

THE SOCIAL SCIENCES REVIEW MONTHLY

Vol. 12, No. 9, September 1974.

	4	Hard Times.
	5	Letters to the Editor.
	10	Leading Article : Imperialism and the Rural Poverty.,
<i>Pansak Vinyaratna</i>	13	The Fall of Nixon.
<i>Seksan Prasertkul</i>	16	On the Thai-Leftist.
<i>Prasert Chandam</i>	23	Poem / The Cry of the Peasant.
<hr/> Cover Story <hr/>		
<i>Chatdhip Nartsupa</i>	24	Man and Idea / The Economic Thought of Phya Suriyanuwatra.
<i>Nibhon Puapongsakorn</i>	50	Land Tenancy and Farm Production.
<i>Kirkkiat Pipatseritham</i>	64	Problems of Land-Reform in Thailand.
<i>Dhamakiat Kan-ari</i>	82	Man and His Work / Chitr Bhumisakdi and the Thai Feudalism.
<i>Sornsak Chusawad</i>	95	Poem / Earth and Heaven.
<i>Pithak Panyayuth</i>	96	Third World / 800 Million Dying from Stravation.
<i>Sudathip Inthorn</i>	99	Man and Environment / Protest Against the Poisonous Industry.
<i>Sathaporn Srisatjang</i>	105	Man and Poem / Kim Chi-ha and the "Five Bandits"
<i>Amphol Suwanthada</i>	111	The Death of Madam Pak Chung-hi.
<i>u Panipan / Chalit Neopanit</i>	114	Book Reviews
	119	Editor
<i>Niwat Kongpien</i>		Cover

President : Puey Ungphakorn

Advisory-Board : Pansak Vinyaratn, Rangsan Thanapornpan, Sulak Sivaraksa

Editor in Chief : Suchart Sawadsri

The Social Science Review

Office : Chula Soi 2, Phya Thai Rd., Bangkok Metropolis, Thailand.
Telephone: 527652

Printed by : Siva Phorn Ltd., Part,
74 Soi Rajjataphan, Makkasan, Bangkok Metropolis, Thailand.
Telephones: 515752, 522639.